

ΦΩΣ ΕΚ ΤΟΥ ΥΠΕΡΠΕΡΑΝ

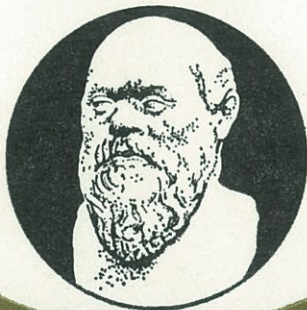
ΕΥΚΛΕΙΔΟΣ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ
ΤΟΥ

ΣΩΚΡΑΤΟΣ

(ΜΕΤΑΘΑΝΑΤΙΩΣ ΜΕΤΑΔΟΘΕΙΣΑΙ)

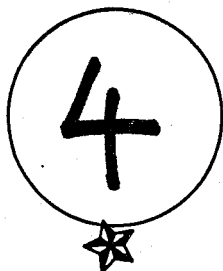
ΤΟΜΟΣ Β'

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1978

ΣΕΛΙΔΕΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ
ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
(Β' ΤΟΜΟΣ)

Μεταδοθείσαι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ
διὰ τοῦ Ἐπικοινωνοῦ κ. Γ. Χ. Πιζάνη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

«ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΦΩΣ»

ΑΘΗΝΑΙ 1978

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Δέν ἔχομε τίποτε ἄλλο νά προσθέσωμε, εἰς ὅσα ἐγράφησαν εἰς τόν Α' τόμον, πού μετέδωσεν ὁ Εὐκλείδης ἐπὶ τῶν σελίδων τῆς ζωῆς τοῦ Σωκράτους, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ φάρου τῆς ἀνθρωπίνου Γνώσεως.

Ὁ δεύτερος οὗτος τόμος, ἤρχισε τὸ ἔτος 1972 καὶ ἔτερματίσθη τὸ 1975. Κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα μετεδόθησαν καὶ ἄλλα ποικίλα κείμενα τοῦ αὐτοῦ σοφοῦ, ὡς καὶ ἄλλων Οὐρανίων Διδασκάλων.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσελκίζει τὴν προσοχὴν μας εἰς τόν Β' τοῦτον τόμον «Σελίδες ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Σωκράτους», εἶναι τὸ ἀθάνατον καὶ μεγαλειῶδες πνεῦμα τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρός, πού κατῶρθωνε νά διεισδύη εἰς τὰς ψυχουσυνθέσεις τοῦ κόσμου τοῦ περιβάλλοντός του καὶ νά μᾶς δίδῃ ἀνάγλυφον εἰκόνα τῶν καθημερινῶν θεμάτων πού ἠρεῦνα.

Ἡ κρίσις μας περιπτεῦει, ὅταν τοιοῦτον δαιμόνιον ὡς τοῦ Σωκράτους ἐπαξίως δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς τοὺς συνομιλητάς του.

Π. Ο. Α.

4

THE HISTORY OF THE

of the first settlement of the colony of Virginia in 1607. The first settlement was made by a group of Englishmen who sailed on the ship the *Sydney* in 1607. They landed on the banks of the James River and established a settlement which was named Jamestown. The settlement was founded by Captain Christopher Newport and his crew. The first year was a difficult one for the settlers as they suffered from lack of food and shelter. However, they persevered and by the second year the settlement had become more established. The settlers began to plant tobacco and other crops which would sustain them. Over the years, the colony grew and more settlers arrived. The settlement of Jamestown was the first permanent English settlement in North America.

Ι. ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἡ ζωὴ τοῦ Σωκράτους εἶναι πλήρης διδασκαλιῶν, καυτηριάσεων τῶν κακῶς κειμένων, εὐτραπέλων, συμβουλῶν καὶ ἄλλων πολλῶν ἀνεκδότων. Εἰς τὰ κείμενά μου δὲν μεταδίδω τὴν πλήρη περιγραφὴν τῶν σελίδων τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ τὰ κυριώτερα καὶ ἀντιπροσωπευτικώτερα σημεῖα αὐτῆς. Περιορίζομαι εἰς τὴν οὐσίαν τῶν κειμένων, ἵνα διὰ τῶν ὀλίγων μάθετε πολλά. Ἐάν ἡ περιγραφή μου συμπεριελάμβανε καὶ τὰ περιττά, τῶν ὄσων ἔλεγον οἱ συμπολίται του, τότε διὰ μίαν σελίδα τῆς ζωῆς του, θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπαγορεύσω ὀλόκληρον τόμον. Μὴ λαμβάνετε ὑπ' ὄψιν σας τὴν συντομίαν τῆς ὑπαγορεύσεώς μου ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀφυπνίσεώς σας, διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ σοφοῦ.

Κατὰ τὸ δεῖλι, κατάκοπος ὁ Σωκράτης, ἐπέστρεφεν εἰς τὸν οἶκον του. Ὅπισθὲν του ἠκολούθη αὐτὸν ὁ Μένανδρος, ὅστις ἐτάχυνε τὸ βῆμα του διὰ νὰ πλευρίσῃ τὸν Διδάσκαλον. Ὁ Σωκράτης, ὅστις τὸν ἀντελήφθη, δὲν ἔδειξεν καὶ τόσῃν προθυμίαν νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Μένανδρος ὅμως ἐπέμενε νὰ καθήσουν πλησίον μιᾶς κρήνης, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, διὰ νὰ ανταλλάξουν τὰς σκέψεις των.

ΜΕΝΑΔΡΟΣ: Διατί, ὦ! Σώκρατες, δὲν ἐνδιαφέρεσαι, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον ἢ συζητήσις μας νὰ καθορισθῇ ἐπὶ τῆς ὕλης; Ἐφ' ὅσον ἀναπνέεις καὶ ὑφίστασαι εἰς τὸν Κόσμον τοῦτον, δὲν ἔχεις καὶ σύ, ὀλικὰς ἀνάγκας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν ἐνδιαφέρομαι δι' αὐτὴν, διότι σκέπτομαι, ὅτι γυμνὸς καὶ πάμπτωχος ἐγενήθην, καὶ πάλιν γυμνὸς καὶ ἄνευ ὀλικῶν ἐφοδίων κάποτε θὰ ἐγκαταλείψω τὴν γῆν ταύτην, ὡς ὄνειρον ποῦ ἐντυπωσιάζει, μίαν φαινομενικὴν ἀλήθειαν.

ΜΕΝΑΔΡΟΣ: Καὶ ὅμως, ἀγαπητέ, θέλεις ἢ δὲν θέλεις, ἐν τῇ παρουσίᾳ στιγμῇ, δὲν συνδιαλεγόμεθα ἐν τῇ πραγματικότητι;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅρθῃ ἢ παρατήρησις σου. Μὴ λησμόνει, ὅτι ἡ ὀρθότης τῆς ἔγκειται εἰς τὸν λόγον. Ὁ λόγος εἴτε διὰ τῆς ἐννοίας του ὑπονοεῖ κάτι, εἴτε διὰ τῆς ζώσης φωνῆς ἐκφράζει εἰκόνα τινά, δὲν

παύει όμως, από του να είναι λόγος, δηλαδή σχήμα έκφράσεως μιᾶς σκέψεως ἢ μιᾶς ιδέας.

ΜΕΝΑΔΡΟΣ: Ἐχει ὁ λόγος τὴν δυνατότητα νὰ μετατραπῆ εἰς πράξιν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Βεβαίωτατα. Εἶδ' ἄλλως δὲν θὰ εἶχεν ὁ λόγος ἔννοιαν. Διὰ μέσου αὐτοῦ ἐκπολιτίζεται ὁ ἄνθρωπος. Μανθάνει, ἐνεργεῖ καὶ ἀποδίδει ἔργα ἐποικοδομητικά. Αἱ κακαὶ όμως ἔννοιαι τοῦ λόγου, μὴ τὸ λησμόνει, ἔχουν καὶ αὐταὶ δυνατότητα νὰ καταστρέφουν. Διὰ τοῦτο, ὀφείλομε νὰ εἴμεθα λίαν προσεκτικοὶ εἰς τὸν διαχωρισμὸν τοῦ λόγου. Ἡ ὑποκειμενικὴ ἀντίληψις, ἄνευ ἐλέγχου, παραπλανᾷ. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἀντίληψις μετ' ἐλέγχου, καθοδηγεῖ. Ἐχε ὑπὸ σημείωσιν, ὅτι ὁ λόγος εἶναι δίκοππος μάχαιρα, ὅταν δὲν ἔχη τις ἐπίγνωσιν τῆς δυνάμεώς του.

ΜΕΝΑΔΡΟΣ: Ἐάν δὲν ἀπατώμαι, ὦ! Σώκρατες, πρὸ ὀλίγου ἀνέφερες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται γυμνός. Δηλαδή, ἡ εἰσερχομένη εἰς τὸ ἔμβρυον πνοή, ἀπὸ τί εἶναι γυμνή, ὅταν ἔχη τὸ σῶμα ὡς περίβλημα, ἔστω καὶ ἐάν τοῦτο εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς του;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὸ σημεῖον τοῦτο, φίλε Μέναδρε, εἶναι μυστικὸν τῆς φύσεως καὶ δὲν δύναμαι ἐπ' αὐτοῦ ν' ἀποφανθῶ. Ὡς όμως ἀντιλαμβάνομαι ἐκ τοῦ δαιμονίου μου, ἀδυνατῶ νὰ παραδεχθῶ ζώσας ὄντοτητας ἐντὸς τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς των. Ἐάν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀνήρ γεννᾷ ἢ δὲ μήτηρ τίκει, ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνω, ὅτι τὸ ἀνδρικὸν σπέρμα γονιμοποιεῖται ἐντὸς τῆς μητρικῆς κοιλίας εἰς ὄντοτητα ἄνευ πνεύματος. Εἶδ' ἄλλως πολλὰ τοιαῦτα ὄντοτητες θὰ ἦδύναντο εἰς κατάστασιν κυττάρου καὶ μὲ πνεῦμα νὰ συνυπάρχουν ἐντὸς τῆς μητρικῆς κοιλίας. Ἴδου κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν παραδέχομαι, διὰ τὸν ἀπλοῦν λόγον, ὅτι τότε θὰ ἔλειπεν παντελῶς ὁ λογικὸς εἰρημὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, δηλ. τόσον εἰς τὸν ἄνδρα ὅσον καὶ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ θὰ ἐδημιουργήτο σύγχυσις εἰς τὸν ἐγκέφαλόν μας. Ἐξ ὄλων αὐτῶν προκύπτει, ὅτι τὸ πνεῦμα ὡς ἀνεξάρτητος οὐσία τῆς ὄντοτητος, δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ἀδρανὲς εἰς τὸ ἔμβρυον, τὸ εὑρισκόμενον ἐντὸς τῆς μητρικῆς κοιλίας. Ἄρα, κάτι ἄλλο συμβαίνει. Ἴσως τὸν λόγον νὰ γνωρίζουν οἱ εἰδικοί ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Καὶ ἐάν ἀκόμη μᾶς εἴπουν τὰς ἀντιλήψεις των, δὲν ἔπεται ὅτι αὐταὶ εἶναι ὀρθαί. Διὰ τῆς φαντασίας συλλαμβάνεις μίαν ιδέαν, ἐάν εἶναι αὕτη ἢ δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμος, μὴ σὲ ἀπασχολεῖ, ἐφ' ὅσον ἡ πρόοδος εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀναπτύσσεται, θὰ εὔρη τὸν τρόπον νὰ ἐφαρ-

μόση, καλῶς ἢ κακῶς τὸ ἀνεφάρμοστον. Διατί νὰ μᾶς ἐνδιαφέρουν τὰ περιττὰ καὶ νὰ μὴ μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐκεῖνα, ἐκ τῶν ὁποίων δυνάμεθα ν' ἀντλήσωμεν τὸ ὠφέλιμον διὰ τὴν ὀλότητα;

Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται μωρός. Διὰ ν' ἀποκτήσῃ ἐφόδια πνευματικὰ ὀφείλει νὰ ἔχη σύνεσιν καὶ νοῦν ἐν τῇ ζωῇ, μέχρι ἀποδημίας του. Ὄταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζῃ τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεώς του καὶ θέλει ν' ἀγνοῇ τὰ ἱερά καθήκοντά του, περιττεύει ν' ἀσχολῆται μὲ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀφηρημένου Κόσμου.

Ὄταν δὲν ἔχῃς συναίσθησιν καὶ καθοδήγησιν ἀπὸ τὴν Ἄγνωστον Ἀνωτάτην Ἀρχὴν, εἶσαι μὲν ἄνθρωπος κατ' ὄνομα, ἀλλ' εἰς τὴν οὐσίαν συγκαταλέγεσαι μὲ τὰ ἀνθρώπινα κτήνη. Καλλιτέρα ἔρευνα διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι, νὰ ψάξῃ νὰ εὔρῃ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ παιδαγωγῆσῃ τὸ πνεῦμα του, ἵνα δυνηθῇ καὶ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐσωτέρου του κόσμου.

---

2. Ο ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἄς ἀκούσωμεν τὸν Σωκράτην ὁμιλοῦντα εἰς τὴν ἀγορὰν ἐν μέσῳ πολλῶν ἀκροατῶν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ εὐθύτης εἰς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι θεῖον προσόν. Καὶ ἐάν, ὦ Ἀθηναῖοι, δὲν ἔχετε εὐθύτητα εἰς τὸν λόγον καὶ τὰς πράξεις σας, ἐστὲ θέβαιοι, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀποκτήσετε σύνεσιν ἀνθρώπου νομοταγοῦς καὶ σωφροσύνην ἀνδρὸς σοφοῦ.

Ἡ εὐθεΐα ὁδὸς δὲν εἶναι μόνον συντομωτέρα ἀλλὰ καὶ εὐκρινεστέρα πρὸς παραδειγματισμόν. Ἐάν, ἀγαπητοί μου, σᾶς παρουσιάσω νέον ὑγιᾶ καὶ εὐθυτενῆ καὶ νέον καχεκτικὸν καὶ κυρτόν, ποῖος ἐκ τῶν δύο θὰ ἔχη τὴν προτίμησίν σας; Προσέξατε τοὺς δύο ὑποθετικούς νέους, πού παρουσιάζω οὐχὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀνθρώπου εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς, ἀλλὰ ἀπὸ ἀπόψεως καλαιοθησίας καὶ ἐντυπώσεως πολίτου ὑγιοῦς εἰς τὸν νοῦν.

Προτιμοῦμεν, ἔκραξαν διάφοροι:

— Τὸν ὑγιᾶ!

— Τὸν εὐρωστον!

— Τὸν ἄξιον μελλοντικὸν ἄνδρα τῆς πολιτείας κ.λπ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὠραῖα! Τότε, διατί παραπλανᾶσθε, ἐκ πρώτης

ὄψεως μὲ τοὺς κυρτοὺς καὶ καχεκτικούς λόγους τῶν σοφιστῶν; Ἡ παρομοίωσις αὕτη, τοῦ ὑγιοῦς νέου καὶ τοῦ ὑγιοῦς λόγου ἔναντι τοῦ καχεκτικοῦ νέου καὶ τοῦ καχεκτικοῦ, ἐκ πρώτης ὄψεως λόγου, δὲν διαφέρουν εἰς οὐδέν. Καὶ ὁμοῦς, ὑφίσταται εἰς τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἐνέργεια μὲ ἠθικὸν θάθρον καὶ ἐνέργεια μὲ ἀνῆθικον θάθρον συυφασμένον μὲ ἀληθοφανῆ ἠθικὴν.

Οἱ λόγοι τῶν σοφιστῶν οὐδέποτε ὑπῆρξαν εὐθεῖς, ἀλλὰ πάντοτε κυρτοὶ ἢ κυκλικοὶ, καταλήγοντες εἰς φαῦλον κύκλον. Τὰ σχήματα τοῦ λόγου μᾶς δίδουν μίαν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς πρό - οὐσίας τοῦ θάθρου τῶν. Ἔστε προσεκτικοὶ εἰς τὴν ἀκοήν, ζυγίσατε τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, ἵνα μὴ ἀπατηθῆτε, ἐν γνώσει σας, ὅτι σᾶς ἀπατοῦν.

Ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ ἀνθους μὴ κρίνετε τὴν ποιότητα αὐτοῦ. Ὑπάρχουν ἀνθη δηλητηριώδη μὲ ὑπερόχους χρωματισμοὺς. Ἡ ἀπάτη εὐρίσκεται καὶ ἐν τῇ φύσει. Δὲν συγχωρεῖται αὕτη εἰς τὸν πολίτην, διότι ἔχει νοῦν, διὰ νὰ σκεφθῆ καὶ ν' ἀντιληφθῆ τὴν πλάνην του, ἐὰν ὄντως παρὰ τὴν θέλησίν του νὰ παραμεινῆ χρηστός, παρασυρθῆ εἰς τὴν παρανομίαν. Γίνετε, σεῖς οἱ ἴδιοι κριταὶ τοῦ ἑαυτοῦ σας, διὰ νὰ μὴ περιπέσετε, ἀνοήτως εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀδεκάστου Νόμου. Εἶναι καλλίτερον, σεῖς νὰ ἐπανορθώσετε τὰ σφάλματά σας, ἵνα μὴ διὰ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ ἢ Πολιτεία σᾶς ἐπιβάλλῃ τιμωρίαν αὐστηροτέραν τοῦ δέοντος.

Εἰς ἐκ τῶν παρικυκλούντων τὸν Σωκράτην, εἶπεν τὰ ἑξῆς:

— Ἡμεῖς, ὦ Σώκρατες, δὲν ἔχομεν ὡς σὺ δαιμόνιον νὰ μᾶς καθοδηγῆ. Εἴμεθα πρόβατα ἄνευ ποιμένος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ζητήσατε τὸν ποιμένα σας ἀλλάχοῦ. Ἐχετε ἐκλεκτικότητα, διάκρισιν καὶ κρίσιν. Θέσατε τὰ προσόντα αὐτὰ εἰς κίνησιν καὶ σᾶς ὑπόσχομαι, ὅτι θὰ εὑρετε τὸν ὀδηγὸν σας, ἀρκεῖ νὰ μὴ προτρέχετε εἰς τὰς ἀποφάσεις σας, ὡς τὸ θέλος ἐντὸς πυκνοῦ σκότους. Ἡ ἐκσφενδόνησις τοῦ θέλους ἔχει σκοπὸν τινα, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ σκότους, ἐξ ἀπροόπτου πλήττει τὴν καρδίαν ἀθῶου πολίτου. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι τὸ φοβερότερον ὄπλον, τόσον τῆς ὑπερασπίσεως ὅσον καὶ τῆς καταδίκης.

3. ΠΕΡΙ ΦΙΛΙΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἄνασύρω ἐκ τοῦ ἀοράτου βιβλίου τῆς ζωῆς τῶν ὄντοτήτων ἐπὶ τῆς γῆς, μίαν στιχομυθίαν μεταξύ τοῦ Λύσι καὶ τοῦ Σωκράτους. Παρακολουθήσατε τὸν διάλογον αὐτόν, ἵνα ἐννοήσετε, ὅποیان ἀξίαν ἔδιδον οἱ σοφοὶ εἰς τὴν πραγματικὴν φιλίαν.

Φιλία ἢ ὅποια ὑποκρύπτει, συμφέρον παντὸς εἴδους, δὲν εἶναι φιλία, ἀλλὰ ὑποκρισία, ἥτις ἀμαυρώνει τὴν καθ' ἑαυτὸ ἔννοιαν τῆς ἱερᾶς φιλίας.

ΛΥΣΙΣ: Προτιμώτερον εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὦ Σώκρατες, νὰ ἔχη ὀλίγους καὶ ἀληθεῖς φίλους, παρά ἀδελφούς ἢ συγγενεῖς. Ὅταν μεταξύ ἀδελφῶν δὲν ὑφίσταται ἀμοιβαία κατανόησις, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ δημιουργηθῶν παρεξήγησις, ἢ ὅποια νὰ ἀνατρέπη τὸν ἀδελφικὸν ἢ καὶ τὸν συγγενικὸν δεσμόν, εἰς ἀμοιβαῖον μῖσος καὶ ἀπέχθειαν τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας τῆς μιᾶς ὀντότητος πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐνῶ, ἡ πραγματικὴ φιλία, τὴν ὅποیان θεωρῶ καὶ ἀγνήν, συνδέει δύο ἄτομα μὲ δεσμόν ἄρρηκτον, μέχρι καὶ τῆς αὐτοθυσίας τῶν ἀκόμῃ.

Μήπως ἡ ἀντίληψίς μου αὕτη, σοῦ φαίνεται ἀστήρικτος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διατί; Ὅταν ἐκ τῆς ἱστορίας μανθάνωμεν, ὅτι ὁ πλέον ἰσχυρὸς δεσμὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι οὐχὶ ὁ ἀδελφικὸς ἀλλὰ ὁ φιλικός;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ποῖος σοῦ εἶπεν, φίλε, ὅτι ἠρνήθην τὸν φιλικὸν δεσμόν πρὸ τοῦ ἀδελφικοῦ τοιούτου; Δὲν διερωτήθης ποτέ, διατί προτιμῶ τοὺς ὀλίγους ἐκ τῶν πολλῶν; Εἶναι εὐκόλον νὰ ἔχης ἀδελφούς, δυσκολότατον ὅμως νὰ ἔχης φίλον μὲ τὴν ἔννοιαν τὴν ὅποیان τοῦ δίδεις.

ΛΥΣΙΣ: Ἄρα, συμφωνεῖς, ὅτι ἡ φιλία ἀποκτῶσα δεσμόν, οὗτος μετατρέπεται εἰς ἀδελφικόν, ἐνῶ ἀντιθέτως, ὁ ἀδελφικὸς δεσμὸς δυνατὸν νὰ διαλυθῇ ἐκ μιᾶς ὅποιασδήποτε αἰτίας καὶ νὰ μετατραπῇ εἰς ἐχθρότητα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅρθοτάτη ἡ παρατήρησίς σου. Ἐὰν ὅμως εἰς λόγον σου ἐκθέσης τὴν ἔννοιαν τοῦ φιλικοῦ δεσμοῦ, καταργεῖς τὸν θεσμόν τῆς ἐνότητος καὶ δυνατὸν νὰ θεωρηθῆς ἐκ τῆς Πολιτείας, ὡς διαλυτῆς τοῦ οικογενειακοῦ δεσμοῦ μέχρι καὶ αὐτοῦ ἀκόμῃ τοῦ ἐθνικοῦ τοιούτου. Τὸ βαθύτερον μέρος τῆς σκέψεώς σου, δὲν δύνα-

ται ν' αντιληφθῆ ὁ κοινὸς νοῦς, ὥστε θ' ἀντιδράσῃ εἰς τὴν σκέψιν σου. Ἄκόμη καὶ οἱ διδάσκοντες φιλοσοφικὰς θεωρίας, θὰ ἀντιταχθοῦν πρὸς τὰ ὅσα ἐξέθεσες. Σοῦ συνιστῶ, ὦ Λύσι, προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους σου, οἵτινες παρὰ τὴν ὀρθότητά των, δυνατόν νὰ θλάψουν τὸ σύνολον. Ἰδού, εἰς ποῖον σημεῖον ἡ ἀλήθεια αὕτη, ἀντιλαμβανομένη κακῶς, δυνατόν νὰ ἐπιφέρῃ θλαθερὰ ἀποτελέσματα καὶ ἀνεπανορθώτους καταστροφάς.

Τὴν ἀγνὴν φίλιαν, δυσκόλως θὰ εὔρης. Ὁ κυνικὸς Διογένης¹ ἀνεζήτηε αὐτὴν ἐν μέσῳ μεσημβρίας με ἀνημμένον λύχνον, εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ κατέληξεν νὰ εὔρη αὐτὴν οὐχὶ εἰς τὸν ἔρωτα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ κυνός του. Ἴσως ἐστάθη τυχερότερος πολλῶν ἄλλων συναθρώπων του, διότι ἱκανοποιήθη περισσότερο ἀπὸ τὴν νοημοσύνην ἑνὸς ζώου, παρὰ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ.

Αἱ ἀλήθειαι, δὲν λέγονται ἀποτόμως, ὅταν εἶναι πικραὶ. Μεταδίδονται ὁμῶς διὰ τοῦ μύθου, ὅστις τὸν ἀκροατὴν ἔλκει καὶ πλαγίως μορφώνει αὐτόν. Τοῦτο δὲν ἔπραττεν καὶ ὁ Αἴσωπος; ὅστις εἶχεν ὑποστηρικτάς, φίλον ὁμῶς ἐπιστήμιον οὐδένα.

Οἱ πλέον στενοὶ ἐξ αἵματος συγγενεῖς, εἶναι τὰ πλέον ἀρπακτικὰ ὄρνεα, αὐτῶν τούτων τῶν συγγενῶν των. Ἐφ' ὅσον ἀπολαμβάνουν τὴν δόξαν ἢ πλοῦτον τῶν συγγενῶν των παραμένουν ὡς γαρκωμένοι ὄφεις. Μόλις ὁμῶς τοὺς δοθῆ ἢ εὐκαιρία ν' ἀφυπνισθοῦν ἐκ τῆς γαρκώσεώς των ἐπιτίπτουν ἐπὶ τοῦ εὐεργέτου των ὡς πειναλέα θηρία.

Μὴ, διὰ τῆς ἀντιλήψεώς σου, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς φιλίας, ὦ Λύσι, δημιουργήσης ἐχθροὺς εἰς τὴν σταδιοδρομίαν σου.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ
Ὁ Διογένης ἀνεζήτηε τὴν ἀγνὴν φίλιαν ἐν μέσῳ μεσημβρίας με ἀνημμένον λύχνον, εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ κατέληξεν νὰ εὔρη αὐτὴν οὐχὶ εἰς τὸν ἔρωτα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ κυνός του. Ἴσως ἐστάθη τυχερότερος πολλῶν ἄλλων συναθρώπων του, διότι ἱκανοποιήθη περισσότερο ἀπὸ τὴν νοημοσύνην ἑνὸς ζώου, παρὰ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ.

1) ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: ἘΕ ἀλεψίας, εἰς τὸν Α' τόμον «Σελίδες ἀπὸ τὴν Ζωὴν τοῦ Σωκράτους» δὲν ἐδημοσιεύθη ἡ παρατήρησις τοῦ Π. Κ. ἐπὶ τοῦ Διογένου. Ὅταν ὁ Σωκράτης ἀναφέρεται εἰς περιστατικὸν τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου, δὲν ἐννοεῖ τὸν ἐκ Σινώπης, ὅστις ἦτο ὁ κυριώτερος τῶν κυνικῶν, ἀλλ' εἰς τὸν Διογένην τῆς ἐποχῆς του ἐπίσης κυνικόν. Κακῶς, διάφορα περιστατικὰ ἀκόμη καὶ συγγράμματα, ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς ἀπέδόθησαν εἰς πρόσωπα ἄσχετα τὰ μὲν ἀπὸ τὰ δέ.

4. ΤΡΙΒΗ ΚΑΙ ΦΘΟΡΑ

ΕΥΚΛΕΪΔΗΣ:

Ἀφηγείται:

ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ: .....Εἶπομεν, ὅτι ἡ τριβὴ ἔχει φθοράν. Καὶ ὅμως, ὁ ἄνθρωπος παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ταύτην, τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμνοήσῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ὅλα τὰ ὑλικά ἀντικείμενα φθείρεται, τόσον εἰς τὸ σῶμα ὅσον καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον! Δυνατὸν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀνθίσταται εἰς τὴν φθοράν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι δύναται ν' ἀποφύγῃ αὐτὴν, ἐφ' ὅσον ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ὑπόκειται εἰς τὴν αὐτὴν φθοράν τοῦ σώματος. Εἰς προ-θεθηκυῖαν ἡλικίαν ἀντιλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἡ πνευματικὴ του ὠριμότης δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς πρότερον, ἀλλὰ ἀποφεύγει νὰ τὸ ὁμολογήσῃ, μὴ τυχὸν καὶ ἐλαττώσῃ τὴν ὑψηλὴν ὑπόστασιν ἣν ἀπέκτησεν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ του. Ὡς φειδωλὸς τοῦ πνευματικοῦ τοῦ πλοῦτου, δὲν ἔχει νὰ δώσῃ, παρ' ὅσα νομίζει ὅτι ἀκόμη ἔχει! Ἰδοῦ, πῶς ἡ τριβὴ τῆς ζωῆς ἀποδίδει πολλὰ, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀργότερον ἔτι περισσότερα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἡ φθορὰ τὸν καταστήσῃ μειονεκτικόν.

ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ: Μήπως, ὦ Ἀρίστιππε, ἀντελήφθης, ὅτι ἡ φθορὰ τοῦ χρόνου ἤρχισε τὸ φθοροποιὸν ἔργον τῆς ἐπὶ σοῦ τοῦ ἰδίου; Πάντως δὲν συμφωνῶ ἀπολύτως μετ' ἐσοῦ. Γενικεύεις τὴν γνώμην σου ἐκ περιπτώσεων τινῶν. Καὶ μὲν ἡ τριβὴ εἶναι αἰτία καὶ ἡ φθορὰ τὸ ἀποτελεσμα, λησμονεῖς ὅμως, ὅτι τὸ μὲν φθαρτὸν θὰ φθάρῃ, τὸ ἀφθαρτὸν ὅμως τί γίνεται; Μήπως ὁ θεῖος σπινθήρ, ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν, εἶναι ἀναλλοίωτος, ἀλλὰ λόγω τῆς φθορᾶς τοῦ ἐγκεφάλου ἀδρανεῖ μέχρι τελείας ἀπολυτρώσεώς του ἐκ τοῦ σώματος;

ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ: Τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ διευκρινήσω. Ὑποθέσεις μόνον διατυποῦμεν, αἱ ὁποῖαι δυνατὸν νὰ εἶναι ὀρθαί, δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἐσφαλμένα. Ἄς ἀκούσωμεν καὶ τὴν σεβαστὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους, ὅστις οὐδέποτε σπεύδει νὰ ἀπαντήσῃ, προ-τοῦ γνωρίσει καλῶς περὶ τίνος πρόκειται καὶ ὕστερον μετὰ σαφηνείας δίδει τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Φίλοι μου, τριβὴ σημαίνει ἐνέργεια καὶ φθορὰ. Κατ' ἐμὲ ὅμως τὸ ἐν συμπληροῖ τὸ ἄλλο. Ἄρα, οὐδὲν ἀπόλλυται. Ἀπλῶς τὰ πάντα μεταβάλλονται εἰς νέον σχῆμα καὶ ποιότητα. Ὅταν ἀναφῆρεσθε εἰς τὴν τριβὴν, τοῦτο δὲν σημαίνει κινήσιν; Ἐπομένως

ἡ φθορά πρέπει νά σημαίνει ἀπώλειαν τῆς ἐνεργείας. Φθείρεται κάτι καί μετασχηματίζεται εἰς νέαν διάφορον ποιότητα. Τό νέον τοῦτο στοιχεῖον προερχόμενον ἐκ τῆς φθειρουμένης ὕλης, δέν εἶναι ἀναγέννησις ἐνός ἄλλου εἴδους ζωῆς, ἐκ τῆς ὁποίας τρέφεται ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός; Τί τότε ἀπωλέσθη; Ἐφ' ὅσον τά πάντα ἀλληλοδιαδέχονται τὸ ἐν τὸ ἄλλο, δημιουργοῦν πτώσιν καί ἀναζωπύρωσιν ἐντὸς τῆς οὐσίας τῶν πάντων. Ὅ,τι μᾶς φαίνεται φθαρτὸν δυνατὸν νά εἶναι ἀφθαρτὸν καί ὅ,τι νομίζομεν ἀφθαρτὸν νά εἶναι φθαρτὸν. Ἄρα, φθαρτὸν καί ἀφθαρτὸν ἐν τῇ φύσει των, ἀποτελοῦν δημιουργικὴν κίνησιν, μᾶς καί τῆς αὐτῆς Ἀρχῆς.

Τὸ πνεῦμα δέν εἶναι ὄργανον, ἀλλὰ οὐσία, ἥτις ἐντὸς καταλλήλου ἐγκεφάλου ἀποδίδει ὅ,τι ἡ αὐτὴ οὐσία ἐντὸς ἀκαταλλήλου ἐγκεφάλου δέν ἀποδίδει, παρ' ὅσα ἀναμένει τις ἐξ αὐτῆς. Ἄρα πταίει ἡ φθορά τοῦ σώματος καί οὐχὶ ὁ σπινθηρ τῆς ἀφθάρτου οὐσίας ἐντὸς μας. Ἐξ ὄλων τούτων συμπεραίνω, ὅτι τὸ λεχθέν: «Νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιῆς», εἶναι ὀρθόν. Ὁ ἀνθρώπος, ἀγαπητοί μου, παρ' ὅτι εἶναι ὕλικόν ὄν, ἀντιπροσωπεύει δύο κόσμους, τὸν γνωστὸν καί τὸν ἄγνωστον. Τὸν μὲν γνωστὸν γνωρίζομεν διὰ τῶν αἰσθήσεων, τὸ δὲ ἄγνωστον διὰ τῆς διαισθήσεως. Ὁ κάθε ἀνθρώπος ἔχει αἰσθήσεις, σπανίως ὁμως αἰσθησὶν διαισθητικῆν.

ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ: Πῶς συμβαίνει τοῦτο, ὦ Σώκρατες; Εἶναι ἀδύνατον νά τὸ ἀντιληφθῶ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ διαισθησις, ἥτοι ἡ ἐνδόμυχος φωνὴ τοῦ ἐσωτέρου μας κόσμου, δέν περιορίζεται μόνον εἰς εἰδικὴν νοητὴν αἰσθησιν, ἀλλὰ καί εἰς τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις. Δηλαδή διὰ τῆς διαισθήσεως ἐνίοτε λειτουργεῖ εἰς τὸ ἄτομον καί μία ἐκ τῶν αἰσθήσεων. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὡς διεπίστωσα, ὁ διαισθητικὸς ποτὲ δέν ἔχει ἀνεπτυγμένης ὅλας τὰς διαισθητικὰς του αἰσθήσεις. Ἐν ἀντιθέτῳ περιπτώσει θά ἦτο φαινόμενον θείας ἐμπνεύσεως καί ὡς ἐκ τούτου ἀνεξήγητος ὁ λόγος τοῦ προορισμοῦ του. Ὑπερισχύουσαι αἱ αἰσθήσεις εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἔναντι τῆς διαισθήσεως, ἀδυνατεῖ οὗτος νά ἐννοήσῃ τὸ ἀφθαρτὸν, ὡς κινήριον δύναμιν αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπάρξεώς του.

ἀναγκῆς καὶ τὰς ἀναμενόμεναις ἐκ τῆς πτωτικαίας ὑποσχέσεως. Οὐδεποτε ἡ Ἀρχουσα Τάξις ἠδυνήθη νά ἄρξῃ μὲ θάσιν τὴν Ἀγάπην καὶ τὴν Δικαιοσύνην. Τὸ μοναδικὸν Πολίτευμα, τὸ ἄξιον νά ἐφαρμόζεται μὲ χρηστότητα, ἀναμφισβητήτως εἶναι τὸ ἀκραιφνὲς δημοκρατικόν, τὸ ὁποῖον ὑπέστη τσσαύτας νοθείας, ὥστε μόνον κατ' ὄνομα

λέγεται σήμερον δημοκρατικόν. Καλλίτερον νὰ παρακολουθήσωμεν μίαν στιχομυθίαν μεταξύ δύο ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σωκράτους.

1ος ΑΝΗΡ: Θὰ ἤκουσες, θεβαίως, ὦ Σώκρατες, τὰς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος περὶ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Κάτι ἤκουσα, οὐχὶ ὅμως καὶ ὀλοκληρωμένον. Ὅταν δὲ μίᾳ ἄποψις ἰδεῶν δὲν ὀλοκληροῦται, δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἀποφαινόμεθα ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ἀπόψεως ταύτης. Ἀρχὴ πάσης εὐθυκρισίας, φίλε μου, εἶναι νὰ μὴ ἐπηρεάζεσαι ἀπὸ τὰ γεγονότα, ἀλλὰ ἐμβαθύνων εἰς τὰ αἴτια αὐτῶν, νὰ κρίνης αὐτὰ ἀντικειμενικά, μὲ τὴν θεβαιότητα, ὅτι κάτι παρέλειψες νὰ ἐξετάσης.

2ος ΑΝΗΡ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καλέ μου φίλε, οὐδέποτε θὰ γνωρίσης τὸ ὀρθὸν ἐν τῇ ἀπολύτῃ αὐτοῦ οὐσίᾳ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ ὅταν δὲν εἶσαι εἰς θέσιν, φίλε, νὰ γνωρίσης τὴν ὀρθότητα ἑνὸς γεγονότος, μιᾶς πράξεως ἢ ἰδέας, πῶς θέλῃς νὰ ἀποφανθῆς ὑπὲρ ἢ κατὰ; Εἰς πολλὰς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος δὲν συμφωνῶ, ἀλλὰ δὲν τὸν κατακρίνω, μοῦ δίδει τὴν ἀφορμὴν νὰ ἐρευνησῶ θαυότερα καὶ νὰ διερωτῶμαι ἐὰν πλανᾶται ἢ ὄχι.

1ος ΑΝΗΡ: Ἐν τέλει, εἰπέ μας, ὦ Σώκρατες, ποία εἶναι ἡ ἰδική σου γνώμη ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος; Ἡμᾶς δὲν μάς ἐνδιαφέρει τί λέγει ὁ εἷς καὶ τί λέγει ὁ ἄλλος. Προτιμοῦμεν νὰ ἔχωμεν μίαν σταθερὰν καὶ χρήσιμον γνώμην.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Διὰ νὰ σὰς δώσω σταθερὰν καὶ χρήσιμον γνώμην, δὲν ἔπρεπε νὰ εἶμαι αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶμαι, ἀλλὰ νὰ κατεῖχον κὶ ἐγὼ θέσιν θεοῦ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ. Ἐὰν ὅμως ἐπιμένετε νὰ ἔχετε ἀπὸ ἐμὲ γνώμην ἀπλοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲν ἐμπόδιον ὑφίσταται νὰ ἐκφέρω τὴν ἄποψίν μου.

Ἡ Διοικοῦσα Ἀρχὴ ἢ ἐφαρμόζουσα τὸ πολίτευμα, ὀφείλει νὰ εἶναι ἀνθρώπινος.

2ος ΑΝΗΡ: Μήπως, ὦ Σώκρατες, τὰ πολίτευματα ἐφαρμόζονται ἀπὸ ζῶα;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Θέλω νὰ εἶπω, νὰ μὴν εἶναι κτηνοειδῆς ἦτοι θιαία καὶ ἀπάνθρωπος. Νὰ πάσχουν μὲ τὸν πόνον τῶν συνανθρώπων των καὶ νὰ χαίρουν μὲ τὴν χαρὰν των. Ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, ἢ πρόνοια τῆς Πολιτείας νὰ ἐνεργῆ ὡς χρηστὴ καὶ ἀγαθὴ φιλόστοργος μήτηρ. Ἐὰν δὲν πράττῃ τοῦτο, τότε εἶναι κακὴ μητρεια καὶ ὡς ἐκ τούτου κακὴ θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀγωγή τῆς πρὸς τὰ τέκνα τῆς. Ὅταν λόγῳ τοῦ ψύχους τὰ τέκνα τῆς κρυώνουν, ὀφείλει νὰ θερμαίνῃ αὐτὰ, διὰ καταλλήλων ἐνδυμασιῶν καὶ ὅταν ἡ θερμοκρα-

σία είναι ἀφόρητος, ὡσαύτως νὰ μεριμνᾷ δι' αὐτά. Ἐλπίζω νὰ ἐνοήσατε ποῖον εἶναι τὸ χρέος τῆς Πολιτείας ἔναντι τῶν πολιτῶν.

1ος ΑΝΗΡ: Ἦκουσα τὸν Πλάτωνα νὰ ὀμιλῇ περὶ Δημοκρατίας. Δὲν συμφωνῶ μετ' αὐτοῦ, διότι ἔχει κρίσιν ὑποκειμενικὴν. Ἐξετάζει τὰ πάντα κατ' ἰδίαν ἀντίληψιν καὶ οὐχὶ ἀντικειμενικῶς.

2ος ΑΝΗΡ: Ἡ ἀντίληψις ἑνὸς προσώπου, ἐπὶ ὅποιου δήποτε θέματος, δυνατὸν νὰ εἶναι σφαλερὰ ἔναντι τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως τῶν πολλῶν καὶ συνετῶν ἀνδρῶν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οἱ πολλοὶ καὶ συνετοὶ ἄνδρες, φίλοι μου, δυνατὸν νὰ εἶναι ἀδαεῖς ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεώς των καὶ νὰ δίδουν ἐσφαλμένην λύσιν ἐπὶ θέματος, τὸ ὁποῖον τελείως ἀγνοοῦν. Δὲν ὑπερασπίζομαι τὸν Πλάτωνα, ὅστις κάτι περισσότερο γνωρίζει ἀπὸ ὑμᾶς ἐπὶ τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος. Κατηγορῶ ὅμως ἐκείνους, οἱ ὅποιοι οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχουν περὶ πολλῶν θεμάτων, καὶ ὅμως ἐκφέρουν γνώμας ἀθασίμους καὶ τελείως ἀνωφελεῖς. Ὁ Πλάτων διδάσκει τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς, σεῖς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς του κρίνατε τὴν ὀρθότητα ἢ τὸ σφάλμα τῆς ἀντιλήψεώς του. Μὴ κατακρίνετε προτοῦ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐφαρμογῆς ἀντιληφθῆτε τὸν σκοπὸν τοῦ Πλάτωνος.

6. ΑΝΑΦΟΡΑ ΦΡΥΝΩΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΩΚΡΑΤΗΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Φρύνων ἦτο εἷς ἐκ τῶν πλουσίων τοῦ ἄστεως πολιτῶν. Ἦρέσκετο πολὺ νὰ συναναστρέφεται μετὰ τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς του καὶ νὰ μαθηθῆν ἐξ αὐτῶν τὰς ἀπόψεις καὶ δοξασίας των. Οὕτω, ὡς διανοούμενος, ἔτρεφε μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν σοφίαν. Ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη παρέμεινεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἵνα γνωρίσῃ καλῶς τὸν πολιτισμὸν τῆς καὶ ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν γηραιῶν ἱερέων. Ἐξ αὐτῶν ἔμαθεν ἀρκετὰ ἐπὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων, ἅτινα δὲν ἐγνώριζον οἱ σύγχρονοὶ του καὶ μόνον τοὺς μύθους διετήρουν εἰς τὴν μνήμην των, ἀγνοοῦντες τοὺς συμβολισμοὺς αὐτῶν. Ὅταν ὁ Φρύνων ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πατριὸν ἔδαφος, ἐθεώρησεν καθήκον του νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν Σωκράτην καὶ νὰ τοῦ ἐξιστορήσῃ τὰ τοῦ ταξιδίου του. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

ΦΡΥΝΩΝ: Οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου, ὧ Σώκρατες, πολλὰ γνωρί-

ζουν περί τῶν ἀοράτων φυσικῶν δυνάμεων. Ἔχουν γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπέφυγον νὰ μοὶ γνωρίσουν πόθεν τὰς ἀπέκτησαν, κρατήσαντες σιγὴν Σφιγγός. Ὅταν τοὺς ἠρώτησα, ἐὰν ἠδυνάμην καὶ ἐγὼ νὰ μνηθῶ εἰς τὰ μυστήριά των, μοῦ ἀπήντησαν, ὅτι διὰ νὰ γίνω ἄξιος καὶ νὰ μνηθῶ εἰς αὐτά, ὄφειλον νὰ ἐξασκηθῶ εἰς τὴν σῶφρονα σιγὴν τοῦ ἀπολύτου. Ἐν συνεχείᾳ μὲ διεβεβαίωσαν, ὅτι ἔχαιρον ἰδιαιτέρως διότι εἶμαι Ἕλλην καὶ ἔλυποῦντο, διότι δὲν ἤμουν μύστης, παρ' ὅλα ὅσα ἐγνωρίζον περὶ φιλοσοφίας, πού ἴσως πολλοὶ ἐκ τῶν σοφῶν νὰ μὲ ἐξήλευον. Ἐν τούτοις, προσέθεσαν: Δὲν γνωρίζεις καὶ οὔτε δύνασαι νὰ συλλάβῃς τὸ τί εἶναι τὸ ἀπόλυτον καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεώς σου.

Τοὺς ἐρώτησα ἐκ νέου, ἐὰν οὗτοι κατέχουν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπολύτου. Γνωρίζεις, ἀγαπητέ, τί μοῦ ἀπήντησαν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὸ γνωρίζω. Ὅτι συνέλαβον τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπολύτου, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ τὸ ἐρμηνεύσω.

ΦΡΥΝΩΝ: Ἀκριβῶς, αὐτὴ ἦτο ἡ ἀπάντησις των. Σὺ, ὦ Σώκρατες, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζῃς τὴν ἀπάντησίν των; Ποῖον δαιμόνιον σοῦ ἐνέπνευσεν προκαταβολικῶς τὴν σκέψιν των;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σοῦ ἀπήντησα, διὰ τοῦ διαλογισμοῦ μου. Ἐρευνώντας ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ συλλογισμοῦ του φθάνει εἰς ἓν ὀρισμένον ὄριον μαθήσεως, πέραν αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ, καὶ διερωτᾶται, ἐὰν θεβαίως εἶναι μετριόφρων, διατί δὲν προχωρεῖ. Αὐτὸ τοῦτο τὸ «διατί» σοῦ δίδει τὴν ἀπάντησιν: Εἰσέδυσον εἰς τὸν ἄγνωστον ἑαυτὸν σου. Καὶ πάλιν διερωτᾶται, τί εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐξακολουθητικῶς μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὴν ἔρευναν, μὲ κατεύθυνσιν ἄοριστον; Τί εἶναι αὐτό, πού εἰς τὸ ἔργον μας, μᾶς συγκινεῖ, μᾶς ἀπογοητεύει καὶ μᾶς πληροῖ τὴν καρδίαν μὲ ἀνικανοποίησιν; Εἶναι, φίλε, ἡ ἐκλογή τοῦ σκοποῦ μας. Ἡ ἔρευνα τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἱκανοποιεῖ. Τοῦ κακοῦ καὶ θλαθεροῦ ἀνικανοποιεῖ.

Θέλεις νὰ συλλάβῃς τὸ ἀπόλυτον; Πῶς; ἀφοῦ τὸ κρατεῖς ἐντός σου, διατί τὸ ζητεῖς ἀλλαχοῦ; Δὲν τὸ ἀνακαλύπτεις, διότι δὲν δύνασαι νὰ συλλάβῃς τὴν ἔννοιάν του. Αὕτη μόνον διὰ τῆς διαίσθησεως γίνεται ἀντιληπτὴ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη ἀνεπτυγμένην τὴν συνείδησιν.

Ἐκ τῆς σοφίας τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, τί ἀπεκόμισες; Ὅταν θαυμάζῃς κάτι τὸ ἀσύνηθες, ὑποτίθεται ὅτι κάτι κερδίζεις εἰς τὰς γνώσεις σου. Σὺ, ὦ Φρύνων, τί κέρδος ἀπέκτησες ἐκ τῆς σοφίας τῶν ἱερέων;

ΦΡΥΝΩΝ: Μοῦ φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἀπώλεσα πολῦτιμον χρόνον, ἀναζητῶντας αὐτό, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται, ὡς εἶπες, ἐντός μας. Τυφλὸς εἰς τὴν γνῶσιν, ἐσυσκοτίσθην, ὥστε ὁ νοῦς μου νὰ μὴ εὕρῃ τὸν προσανατολισμὸν του. Ἡ θεία φῶτισίς σου, μοῦ ὑπέδειξεν τὴν ἀτραπὸν τῆς πραγματικῆς γνώσεως, διὰ νὰ ἀντιληφθῶ, ὅτι τὸ ἀπόλυτον εἶναι ἀσύλληπτον.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: ὦ Φρύνων, μὴ λυπήσαι διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρόνου, ἀφοῦ εἶρες τὴν ἀναζητουμένην ἀτραπὸν τῆς φωτεινῆς γνώσεως.

---

7. Η ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐπιτέλους, ἔφθασες φίλτατε Πλάτων;

ΠΛΑΤΩΝ: Ὡς ἀντελήφθης, ἔφθασα, τὸ μαρτυρεῖ ἡ παρουσία μου!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σήμερον, ὅπως θλέπης, περιστοιχίζομαι ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς σου, οἱ ὅποιοι μεθ' ὑπομονῆς ἀνέμενον τὴν ἀφίξίν σου, διὰ νὰ παρακολουθήσουν ὡς ἀπλοὶ ἀκροαταὶ τὸν διάλογόν μας.

ΠΛΑΤΩΝ: Θαυμασταί μου εἶπες. Παρουσία τοῦ διδασκάλου, πολὺ περιέργον νὰ θαυμάζουν τὸν μαθητὴν!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ ὅμως, εἰς ἓκ τῶν δύο μας θὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις, διὰ νὰ συμπληροῦται ὁ λόγος. Μὲ δυὸ - τρεῖς πλίνθους δὲν κτίζεις οἶκον.

ΠΛΑΤΩΝ: Σαφεστάτη ἡ παρατήρησίς σου. Οἶκος ὅμως ἄνευ περιεχομένου ποῖον θὰ ἰκανοποιήσῃ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅταν, φίλτατε, διὰ τοῦ λόγου τοποθετηθοῦν οἱ πλίνθοι καταλλήλως, τότε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ τοποθετηθοῦν μὲ ἀρμονικὴν ἀκρίβειαν καὶ αἱ ἰδέαι, ὡς ἀπαραίτητοι μονάδες τοῦ οἴκου πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ χώρου.

ΠΛΑΤΩΝ: Τὸ παραδέχομαι. Ἐὰν ὅμως ὑπάρξῃ ἀσυμφωνία μεταξὺ μας ἓκ τοῦ χρώματος τοῦ λόγου, τοῦτο δὲν θὰ προκαλέσῃ τὸν γέλωτα εἰς τοὺς περιστοιχίζοντάς μας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅχι! Διότι ὁ γελῶν εἰς ἓνα σοβαρὸν διάλογον, διὰ τοῦ γέλωτός του οἰκτεῖρει ἑαυτὸν, μὴ κατανοῶν τὴν διαμάχην τοῦ λόγου. Ἀσυμφωνία μεταξὺ μας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἐφ' ὅσον

ὁ εἰς ἐξ ἡμῶν θὰ ὑποταχθῆ εἰς τὸν ἕτερον, καθ' ὅτι ὁ ἐπικρατήσας θὰ ἔχη δρέψη τὴν νίκην, ὀφειλομένην καὶ εἰς τὸν ἡττηθέντα, ὅστις ἐγένετο ἀφορμὴ ν' ἀποκαλυφθῆ ἡ ὀρθότης, πρὸς ὄφελος θεβαίως καὶ τῶν δύο. Οὕτω, δὲν θὰ ὑπάρξῃ νικητὴς ἀλλ' οὔτε καὶ ἡττημένος παρὰ μόνον θαυμασταὶ τῆς ὀλοκληρωμένης ἀληθείας. Αὐτὴν δὲν προτιθέμεθα νὰ ἀνεύρωμεν;

ΠΛΑΤΩΝ: Ἀκριβῶς. Θὰ χαρῶ ἰδιαιτέρως, ἐὰν δυνηθῶμεν, διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ ἀνασύρωμεν διὰ τοῦ διαλόγου τὸ ποθοῦμενον.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἰπέ μου, φίλτατε Πλάτων, ὁ λόγος ὡς ὄπλον πότε εἶναι εὐεργετικὸς καὶ πότε καταστρεπτικὸς; Ὑποβάλλω τὴν ἐρώτησιν ταύτην, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, οἱ ἄκροαταὶ μας.

ΠΛΑΤΩΝ: Κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, ὦ Σώκρατες, ὁ λόγος ὡς ὄπλον δὲν φονεύει ἀλλ' οὔτε καὶ ἀνασταίνει. Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἄκροατοῦ ἐξαρτᾶται ἐὰν οὗτος ἐνεργήσῃ καλῶς ἢ κακῶς.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ διατί νὰ ἀφήσωμεν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἄκροατοῦ τὴν ἐνέργειαν νὰ δράσῃ ἀσυνειδητῶς καὶ νὰ μὴ προλάβωμεν ἐκ τῶν προτέρων νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸν ν' ἀντιληφθῆ ποία εἶναι ἡ ὀρθότης, οὕτως ὥστε νὰ ἀποφευχθῆ ὁ κίνδυνος τῆς κακῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως, ἐὰν κατὰ τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ ἐσφαλμένως δρᾷ;

ΠΛΑΤΩΝ: Ὑποθέτω, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὁ λόγος τοῦ δεινοῦ ρήτορος ἐπιηρεάζει τὸν ἄκροατὴν κατὰ θάθος. Ἄρα, τὴν καλὴν ἢ κακὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἄκροατοῦ τὴν μεταδίδει ὁ ρήτωρ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, γνωρίζοντες ἡμεῖς τὸ κίνητρον τοῦ ρήτορος, δὲν εἶναι ἀπαραίτητον ν' ἀναλύσωμεν αὐτὸ εἰς τοὺς ἄκροατάς, ἵνα βοηθήσωμεν τὴν ἀντίληψίν των, περὶ ποίας παγίδος πρόκειται, διὰ νὰ ἀπομακρύνωμεν τὸ κακόν;

ΠΛΑΤΩΝ: Ὅταν ἡμεῖς, δὲν παραιρεθῶμεν ἐκεῖ ὅπου ὁ ρήτωρ ἐκφωνεῖ τὸν λόγον του, ποῖος θὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἄκροατάς νὰ ἐννοήσουν τὸν μύχιον σκοπὸν του;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Αὐτὴν, ἀκριβῶς, τὴν ἐρώτησιν ἀνέμενον, διὰ νὰ εἴπω, ὅτι θὰ θεωρήσῃς τοὺς ἄκροατάς ὡς ἀπαιδεύτους μαθητάς, διὰ νὰ τοὺς προετοιμάσῃς εἰς τὴν πραότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, νὰ μὴ ἐνθουσιάζωνται οὔτε νὰ ἀπογοητεύωνται εἰς τὰ κρίσιμα σημεῖα τοῦ ρητορικοῦ σχήματος, ἀλλὰ νὰ σκέπτονται ἀμερόληπτα καὶ νὰ κρίνουν τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ ρήτορος, ἐὰν εἶναι ὀρθαί, ἐποικοδομητικαὶ ἢ ἐσφαλμέναι καὶ παραπλανητικαί. Διότι, ὅταν συμβῆ μία συμφορὰ

ἐξ ἀπερισκεψίας, τότε θὰ ἐπακολουθήσουν καὶ ἄλλαι, πρὸς ἐπιδείνωσιν τοῦ πολιτειακοῦ θίου. Ὅποτε θὰ ἦτο δύσκολον, διὰ τῶν πλέον ὀρθῶν ὑποδείξεών σου νὰ κατορθώσῃς νὰ θέσῃς τάξιν εἰς τὰ κακῶς διαπραχθέντα. Ὁ ἄνθρωπος, ὅσον σῶφρων καὶ ἐάν εἶναι, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἐν ἀδύνατον ὄν, πού εὐκόλως παρασύρεται. Ὅφείλει νὰ εἶναι κατηρτισμένος καλῶς, διὰ νὰ ἀμφιβάλλῃ εἰς τοὺς λαμπροὺς καὶ γοητευτικοὺς λόγους τοῦ δεινοῦ διὰ τοῦ λόγου σκοπευτοῦ.

ΠΛΑΤΩΝ: Ἔχεις ἀπόλυτον δίκαιον, ὦ Σώκρατες, συμφωνῶ μετ' ἐσοῦ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀντελήφθης, φίλτατε Πλάτων, ὅτι παρὰ τοὺς διαφορετικοὺς χρωματισμοὺς τῶν ἰδεῶν μας, ἐπῆλθεν συμφωνία ἁρμονικοῦ συνδυασμοῦ. Οὕτω, οὐδεὶς νικητὴς καὶ οὐδεὶς ἠττημένος ἐξηλήθεν ἐκ τοῦ καλοπροαιρέτου διαλόγου μας. Μᾶλλον ἐνισχύθη, διὰ τῆς ἀντικειμενικότητος τοῦ λόγου, ὁ σεβασμὸς, πού ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν πρὸς τοὺς πολίτας τοῦ ἄστεως, ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ διακριτικοῦ λόγου.

---

8. ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΝΤΕΛΗΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης μετὰ τινῶν φίλων του ἐξέδραμεν κάποτε μακρὰν τοῦ ἄστεως, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Βριλησσοῦ (σημερινὴν σας Πεντέλην). Ἡ ἐκκίνησις τῆς ἐκδρομῆς ταύτης ἐγένετο πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὅταν οἱ ὄδοιπόροι ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκλογῆς τῶν κατάκοποι, πλὴν τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἠσθάνετο τὸν ἑαυτὸν του ὄλο ζωηρότητα, ἐκάθησαν ὑπὸ τὸν ἴσκιον τῶν δένδρων. πλησίον ρυακίου, τοῦ ὁποίου τὸ κρυστάλλινον ὕδωρ ἐδρόσισεν καὶ ἀναζωογόνησεν τοὺς ὄδοιπόρους, οἱ ὅποιοι ἀνέπνεον μετὰ θουλιμίας τὸν καθαρὸν τῆς φύσεως αἰθέρα. Μετὰ τὴν ἀνάπαυσίν των γοητευμένοι ἀπὸ τὸ ὠραιότατον ἐκεῖνο τοπίον, εἰς ἐκ τῶν συνοδοιπόρων ἠρώτησεν τὸν Σωκράτην, ἐάν ἀληθεύῃ ἡ ὑπαρξίς καὶ ὁ ἐξαφανισμὸς τῆς Ἀτλαντίδος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οὐδὲν εἶδα, ἄρα οὐδὲν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι γνωρίζω. Πολλὰ ἐλέχθησαν περὶ τῆς Ἀτλαντίδος, ἀπὸ ἀξιόπιστα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθησαν τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐκεῖνο, φίλοι μου,

πού ειλκυσεν τὴν προσοχὴν μου, εἶναι αἱ ὁμολογίαι τοῦ Κλεισθένους, ὅστις ἐμυήθη εἰς τὰ μυστήρια τῶν ἐκεῖ μυστῶν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐδιδάχθη ἀπὸ ἑνὸς γέροντα μύστην, ὁποῖον πολιτισμὸν ἀνέπτυξαν οἱ Ἀτλαντικοὶ λαοὶ!

ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ: Μήπως, ὦ Σώκρατες, οἱ λαοὶ οὗτοι εἶχον δεσμὸν τινὰ μεθ' ἡμῶν; Κάτι τὸ τοιοῦτον ἤκουσα νὰ λέγεται, ἀλλὰ τίς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν πιστεύω, εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ χώρα μας νὰ κατωκῆτο ὡς σήμερον. Διὰ νὰ ἀναφέρουν οἱ γηραῖοι μῦσαι τοιοῦτον τι, ἀναμφιβόλως μὲ κατανόησιν ὁμολογοῦν τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἀτλάντων. Λέγεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι γνήσιοι ἀπόγονοὶ τῶν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι πολλὰ γνωρίζουν, τὰ ὅποια ὑποθέτω, ὅτι παρασιώπησαν, λόγῳ ἐθνικοῦ των γοήτρου. Ἐθεώρησαν καλὸν νὰ μειώσουν τὴν αἴγλην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐκμεταλλεούμενοι τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν. Τὰ ὀλίγα, τὰ ὅποια διέρευσαν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας, ποῖος γνωρίζει ὑπὸ ποίας συνθήκας πλήρους μυστικότητος ἐλέχθησαν. Ἀρκεῖ ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι, ἐνὸς λαοῦ, ὅστις ἔφθασεν τόσον ὑψηλά, δυστυχῶς ὁμως κατέστρεψεν τὸ ἅπαν τῆς δημιουργίας του. Διὰ τοῦτο συμβουλεύω, ὅτι δὲν πρέπει μὲ τὰς γνώσεις πού ἀπέκτησέ τις, νὰ εἶναι ὑπερόπτης, ἀλλὰ νὰ θεωρῆ τὸν ἑαυτό του, παρὰ τὴν πρόοδόν του, ἄσοφον, καὶ τοῦτο ἐφ' ὅσον γνωρίζει ὅτι αἱ γνώσεις εἶναι ἀτελεύτητοι. Πάντα ταῦτα σημαίνουν, ὅτι μία Ἄγνωστος Δύναμις, ἣτις διέπει τὸ Σῦμπαν, καταστρέφει τὴν ὑπεροψίαν ἐκείνων, οἵτινες ἐθεώρησαν τὸν ἑαυτὸν των ἰσαξίους τῆς Δυνάμεως ἐκείνης, ἢ ὅποια τοὺς ἐδημιούργησεν. Τὸ μέγα σφάλμα τῶν σοφῶν τῆς Ἀτλαντίδος ἦτο νὰ ὑπερτιμήσουν τὴν ἀξίαν των καὶ νὰ λησμονήσουν, ὅτι ἦσαν καὶ αὐτοί, παρ' ὅλας τὰς γνώσεις των, ἀνθρωποὶ ἀπλοῖ, ἐφ' ὅσον δὲν κατάρθωσαν νὰ ἐκμηδενίσουν τὸν θάνατον.

ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ: Ἦσαν, ὦ Σώκρατες, οἱ Ἀτλαντες τόσον προοδευμένοι;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐκ τῶν ὄσων διεδόθησαν, φαίνεται, ὅτι ἐνῶ ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν ἀνῆρχοντο τὸν τεχνικὸν πολιτισμὸν των, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν κατήρχοντο εἰς τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ των κόσμου. Συμπεραίνω ὅτι, ὅταν ἡ γήϊνος γνῶσις ὑπερβῆ τὸ ὄριόν της, δὲν ἰσοσταθμίζεται μὲ τὴν θείαν φῶτισιν τῆς ὑπερβατικῆς πνοῆς, καὶ τότε ἡ ὄντοτης χάνει τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἰσορροπίας. Ἄλλ' ἡμεῖς, φίλοι μου, διατὶ ἐνδιαφερόμεθα, δι' ὅσα δὲν γνωρίζομεν καὶ δὲν ἀφοσιούμεθα ἐπὶ τῶν ὄσων γνωρίζομεν, διὰ νὰ ἐπι-

τύχωμεν τὸ κάλλιστον, ἀποκρούοντες κάθε ἀπατηλὴν ἐξέλιξιν, ἢ ὅποια εὐκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἄβυσσον;

ΠΡΟΚΛΟΣ: Πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀκολουθήσωμεν μίαν ὀρθὴν κατεύθυνσιν, ὅταν δὲν γνωρίζωμεν τὸν διαχωρισμὸν τοῦ ὀρθοῦ ἀπὸ τοῦ ἐσφαλμένου; Οἱ περισσότεροὶ ἐκ τῶν πολιτῶν, ὦ Σώκρατες, δὲν ἔχουν ἀγαθὰ δαιμόνια, διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν τὰ σφάλματά των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐάν, φίλοι μου, ἀναμένετε ἐκ τῶν διαπραχθέντων σφαλμάτων σας νὰ ἀποκτήσετε ἐμπειρίαν τινά, διόλου ἀπίθανον νὰ περιπέσετε εἰς χονδροειδῆ σφάλματα, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν καθοδηγεῖσθε. Διὰ τοῦτο σᾶς συμβουλεύω, μὲ τὴν καλὴν θέλησιν καὶ μίαν μικρὰν προσπάθειαν, νὰ ἐγκύψετε εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἑαυτοῦ σας. Δὲν λέγω, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ ἐπιτύχετε ἄμεσα, πάντως ἢ ἄσκησις αὕτη καθημερινῶς γινομένη, σᾶς καλλιεργεῖ τὸν ἐσῶτερόν σας κόσμον, ὥστε νὰ δύνασθε, διὰ τοῦ χρόνου ν' ἀποκτήσετε ὀδηγὸν ἀντάξιον τῆς ἐμπιστοσύνης σας, καὶ νὰ ἀπομακρύνεσθε ἀπὸ τὴν ποιηρὰν φύσιν, ἣτις ἔλκει διὰ διαφόρων μέσων, οὐδέποτε ὁμῶς θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὀρθότητα.

Οἱ Ἄτλαντες ἀπώλεσαν τὸν ἐσωτερικὸν των ὀδηγόν, διὰ τοῦτο ὑπέπεσαν οἰκειοθελῶς εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ ἀνεπανορθώτου.

---

9. ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν φίλων, ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης. Εἰς λοι-
ῶ σοφὸς μὲ τὴν πραότητα ποῦ τὸν ἐχαρακτήριζε, ἀπαντᾷ:

— Ποῦ, ὦ Σώκρατες, νὰ εὐρίσκεται ὁ προσφιλὴς σου Ἄλκι-
βιάδης;

ῶ σοφὸς μὲ τὴν πραότητα ποῦ τὸν ἐχαρακτήριζε, ἀπαντᾷ:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἐρωτᾷς κάτι ποῦ δὲν σὲ ἀφο-
ρᾷ; Ὁ Ἄλκιβιάδης εἶναι ἐλεύθερος νὰ προσέρχεται εἰς τὰ συμπό-
σια καὶ τὰς συγκεντρώσεις, δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην κηδεμόνος. Τὸ ἐν-
διαφέρον μου διὰ τὸν Ἄλκιβιάδην, δὲν εἶναι ὡς σύ, φίλε, τὸ νομί-
ζεις, ἀλλ' ὡς ἐγὼ τὸ ἐπιδιώκω. Ἄλλοίμονον, ἐάν σύ, εἶχες τὴν δυνα-
τότητα τῆς ἐπιδιώξεώς μου, χωρὶς νὰ γνωρίζῃς τὸν σκοπὸν μου, τί
θὰ διέπραττες εἰς τὴν θέσιν μου! Κακὴ ἢ σκέψις σου καὶ κατακρι-
τέα, ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι θλαθερά διὰ τὸ σύνολον καὶ οὐχὶ ἀγαθὴ
εἰς τὴν μονάδα.

Ἡ εὐρωστία καὶ ἡ ἐξαίρετος εὐφυΐα τοῦ Ἀλκιβιάδου, μὲ ἔλκουν πρὸς αὐτόν, διὰ τὴν παραδῶσω αὐριον εἰς τὴν κοινωνίαν, ἄνδρα ἄξιον νὰ κυβερνᾷ. Ἐὰν θεβαίως ἐξ αὐτοῦ ἀποβάλλω τὰς θλαβεράς κλίσεις του, δι' ἐμὲ θὰ εἶναι μεγάλη ἡ ἐπιτυχία μου. Ἀντιθέτως, ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσω τοῦτο, θὰ εἶναι μέγας ὁ κίνδυνος διὰ τὴν ὀλότητα. Γνώρισον καλῶς, ὅτι ἡ προσπάθειά μου εἶναι ἀγαθὴ καὶ χρηστὴ διὰ τὴν πατρίδα. Πολεμῶντας δι' εἰδικῶν τρόπων τὰς κακὰς του ἕξεις, γίνομαι στενώτερος φίλος αὐτοῦ καὶ εὐχερέστερον θὰ ἠδύναμην νὰ ἐκριζώσω, ὅ,τι προβλέπω, πού θὰ ἠδύναντο ἀργότερον νὰ τὸν θλάσουν. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν αἱ ἐντυπώσεις, ἀλλὰ μόνον ὁ σκοπὸς μου ἐπ' ἀγαθῶ τῆς εὐφυΐας του.

Ἡ εὐφυΐα εἶναι δίστομος μάχαιρα, ἐὰν δὲν γνωρίζῃς πῶς νὰ τὴν μεταχειρισθῇς. Ὁ εὐφυῆς ὀφείλει νὰ εἶναι λίαν προσεκτικὸς εἰς τὰς ἐπιδιώξεις του. Νὰ ζυγίξῃ μὲ σωφροσύνην τὰς λέξεις πού ἐκστομεῖ καὶ νὰ προβλέπῃ ἐν μέρει τὰ ἀποτελέσματα.

Σὺ φίλε, παρατηρῶ ὅτι οὐδεμίαν ἀγαθὴν ἐπιδιώξιν ἔχεις, πλην τῆς ἀτομικῆς σου ἱκανοποιήσεως, ὅπερ καὶ σημαίνει ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ σύνολον, ἀρκεῖ νὰ ἐκτελοῦνται αἱ ἐπιθυμίαι σου.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ: Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ἀπροόπτως ὁ Ἀλκιβιάδης.

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ: Βλέπω συγκέντρωσιν ἄνευ οἴνου, ἐπόμενον λοιπόν, νὰ ὑφίσταται σχετικὴ ψυχρότης μεταξὺ σας, ἐνῶ τούναντιον ἔπρεπε νὰ εἴσθε αἰσιόδοξοι πνίγοντες διὰ τοῦ γέλωτος, τὴν ἀνιαρὰν κατάστασιν τῆς σκυθρωπότητος καὶ ὑμνοῦντες τὸν ἕρωτα ὡς συμπαραστάτην τῆς αἰσιοδοξίας! Τί βλέπω! Τὸν Διδάσκαλον ὡς ἥλιον νὰ φωτίζῃ τὴν κενότητα τῶν νεκρῶν ἀστέρων! Ἀδίκως, Διδάσκαλε ἀποστέλλεις τὸν φωτισμόν σου εἰς χέρσαν γῆν. Οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν προτίμησιν εἰς τὸ σκότος, δυσκόλως ἀφυπνίζονται. Μὴ κάθεσθε ἀδρανεῖς. Ποῖος προσφέρει τὸν οἶνον; Τὸ ρευστὸν τοῦτο θεῖον δῶρον μᾶς μεταδίδει τὴν εὐθυμίαν πρὸς ἀναζωογόνησιν τῆς σκυθρωπότης θλίψεως.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ: Δύο οἰνοχόοι παρουσιάσθησαν προσφέροντες ἄκρατον οἶνον, ἐνῶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἔλαβεν θέσιν πλησίον τοῦ Σωκράτους. Πράγματι, ἐντὸς ὀλίγου ἡ ἀτμόσφαιρα ἠλλαξε. Ἡ εὐθυμία, ὁ γέλωτας καὶ οἱ ὑπαινιγμοὶ τῶν μὲν πρὸς τοὺς δέ, ἔδιδον νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἀμήγυριν. Δύο νεαραὶ χορευτρίαι μὲ ζωηροὺς ἀκισμοὺς καὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους ρυθμικῆς μουσικῆς ἐχόρευον ἐμπροσθεν τῶν συ-

γκεντρωμένων, ἐνῶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐθαύμαζεν τὰ σώματα τῶν νεαρῶν γυναικῶν, λέγοντας εἰς τὸν Σωκράτην:

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ: Ἴδού, ποῦ ἐκρύπτετο τὸ σφρίγος καὶ ἡ ἀναζωογόνησις τῆς πνευματικῆς ἐξελιξέως. Σὺ διὰ νὰ μανθάνῃς ὅτι δὲν γνωρίζεις, ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὰς ὀχληρὰς σκέψεις, ἵνα διὰ μέσου τῆς εὐχαριστήσεως μετὰ περισκέψεως ἀπαλύνης τὴν θλίψιν τῆς ζωῆς. Τί λέγει ὁ Διδάσκαλος καὶ ἀγαπητὸς μου Σωκράτης;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ γλῶσσα, ᾧ Ἀλκιβιάδῃ τῆς νεότητος προτρέχει τοῦ πνεύματος. Ἡ νεολαία ἐν τῇ παραζάλῃ τῆς λέγει κατ' ἄλλον τρόπον, ὅτι καὶ ἡ ἀθυροστομία μερικῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐκστομοῦν φράσεις προσβλητικὰς διὰ τὸ πνεῦμα των, ὅταν τοῦτο ὑστερεῖ ἐπὶ τῆς δικαίας κρίσεως. Διὰ τῆς ὀράσεως πολλάκις ἱκανοποιούνται αἱ κλίσεις τῆς θελήσεώς σας καὶ ἀγνοεῖτε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, τὰ ὅποια συχνάκις ἀποθαίνουσι εἰς θάρος σας. Διδάσκω ἀδιακόπως, ὅτι ἡ φύσις εἶναι πονηρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ παρὰ τὴν εὐφυΐαν των καὶ τὰς τεχνητάς των δικαιολογίας, καταστρέφουσι τὸ σύνολον, ὅταν αὐτὸ δὲν ἀντιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀπολαύσει του τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον. Ἡ ἱστορία θρίθει ἀπὸ παραδείγματα τῆς ἀστόχου ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δραστηριότης καὶ ἡ εὐφυΐα ἔχουσι ἀπόλυτον ἀνάγκην χαλιναγωγήσεως, ἵνα ὁ στόχος τοῦ ἔργου των ἀποδώσῃ χρησίμους καὶ ἀγαθοὺς καρπούς. Ἐγκύψατε, παρακαλῶ, εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἑαυτοῦ σας, ἵνα μὴ κακολογήτε καὶ κατακρίνετε ἀστόχως τοὺς συμπολίτας σας.

---

10. ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΞΑΝΘΙΠΠΗ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Διατί ᾧ Ξανθίππῃ, ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργεῖς ἀφόρητον κατάστασιν; Τί σὲ παρακινεῖ νὰ ζητῆς ἀφορμὴν ἀστοχῶν προσπαθώντας νὰ μὲ συγκρίσῃς καθ' ἣν στιγμὴν ἀναζητῶ τὴν λύσιν σοβαροῦ προβλήματος, ποῦ ἔχει ἀνάγκην σκέψεως καὶ ἐμβασθύνσεως τοῦ νοῦ; Διατί, διὰ ποικίλων τρόπων ἐνεργεῖς, ἵνα ἀνατρέψῃς τὴν πραότητα μου διακόπτουσα τὸν εἰρμὸν τῶν ἰδεῶν μου; Ἴδού, διατί δὲν εὐρίσκω τὴν ἀπαιτουμένην ἡρεμίαν εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀναζητῶ αὐτὴν ἀλλαγῶ.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Ἐάν, ᾧ Σώκρατες, ἐπιμένῃς νὰ παραμένῃς εἰς

τὸν οἶκον σου ὡς ἀγαλμα, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ πάντα, δὲν θὰ ἦτο προτιμώτερον δι' ἐσέ νὰ συνεζεύγεσο παρόμοιον ἀγαλμα τῆς ἀρεσκείας σου; Ἴσως, τότε νὰ ἦσο ἱκανοποιημένος, ἀπ' ὅτι δὲν εἶμαι ἐγὼ μετὰ σοῦ. Λέγεις, ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργῶ ἀφόρητον κατάστασιν καὶ λησμονεῖς τὰ ὅσα ἔλεγες πρὸ ἡμερῶν εἰς τοὺς φίλους σου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶμαι περιέργος, μὰ τὸν Δία, νὰ μάθω τί τοὺς ἔλεγον, ὥστε οἱ λόγοι μου νὰ σοῦ προξενοῦν τοσαύτην ἐντύπωσιν, διὰ νὰ μὴ τοὺς λησμονῆς.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Ὅτι δὲν ἐνθυμεῖσαι, σημαίνει πῶς αἱ ἀπόψεις σου δὲν εἶχον καμμίαν σταθεράν θάσιν, εἰδ' ἄλλως θὰ ἐνεθυμῆσο, ὅτι σκοπίμως δὲν ἐνθυμεῖσαι!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅμολογεῖς, ὅτι σκοπίμως δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ τί ἔλεγον, ἄρα οἱ λόγοι ἢ αἱ ἀπόψεις μου εἶχον θάσιν. Ἐάν πρὸς στιγμήν λέγω ὅτι ἐλησμόνησα τὸ τί διημείφθη μετὰ τῶν φίλων μου, τοῦτο σημαίνει, ὅτι νέαι σκέψεις καὶ νέα προβλήματα ἀντεκατέστησαν τὰ παλαιὰ καὶ ἴσως πολὺ σπουδαιότερα τῶν πρώτων.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔφερες ἐμέ ὡς παράδειγμα, ὅτι εἶμαι ἀξία ἐκ τοῦ μηδενὸς νὰ δημιουργῶ ἀφόρητον κατάστασιν; Μὴ λησμονεῖ, ὅτι συχνάκις μοῦ τὸ ἐπαναλαμβάνεις.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἄρα, δὲν εἶμαι ὡς φαίνεται εἰς τὰ ὄμματά σου σιωπηλὸν ἀγαλμα. Καὶ ἐάν ἀκόμη ἦμουν, διὰ τῆς φλυαρίας σου θὰ μὲ ἐξηνάγκαζες νὰ ὀμιλήσω.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Θέλεις νὰ εἴπης, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ κακὸς δαίμων τοῦ οἴκου μας, τὸ ἀνυπότακτον καὶ ὀκληρὸν εἰς τὴν ἀντίληψίν σου θηρίον, τὸ ἀνόητον, τὸ αὔθαδες, τὸ ἀντιλογὸν καὶ κακοθηέστατον εἰς τὴν συμπεριφορὰν μου κ.λπ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οὐδέποτε ἐξέφρασα τοσαῦτα κοσμητικὰ ἐπίθετα δι' ἐσέ. Σὺ μόνη σου ἐκοσμήθης δι' αὐτῶν. Δὲν γνωρίζω, ἐάν ἔχης καὶ ἄλλα κεκρυμμένα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιόν σου. Πρόσεξον τί ἔχω νὰ σοῦ εἴπω. Θὰ ἦσο ἀρίστη σύζυγος ἐάν ἀντικαθιστοῦσες τὸν λόγον διὰ τῆς σιωπῆς σου. Σὲ παρομοιάζω μὲ νέφος, τὸ ὁποῖον δυνατὸν νὰ εἶναι παροδικὸν διὰ τοὺς ἄλλους, ὄχι ὅμως καὶ δι' ἐμέ, ἐφ' ὅσον προμηνύεις τὸν κατακλυσμόν. Εἰλικρινῶς, εἰπέ μου, εἶναι αὕτη ἢ ἀλήθεια ἢ ὄχι; Πότε, ὦ Ξανθίππη, μοῦ παρουσιάσθεις ὡς ἥλιος, διὰ νὰ μὲ θερμάνης; Ὡς νέφος ὅμως, βροχὴν προσμένω ἀπὸ ἐσέ, θύελλαν ἢ κατακλυσμόν!

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Μήπως δὲν μεταβάλλομαι καὶ εἰς Ζέφυρον; Ἢ

ανάγκη είναι εκείνη ἢ ὅποια μὲ καθιστᾶ εὐμετάβλητον, διότι καὶ ἡ ἰδική μου καρδιά ἔχει ἀνάγκην θερμάνσεως.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐὰν εἶχον τὴν δυνατότητα τοῦ Διός, ἀπὸ τὰς τόσας κακουχίας τῆς συζυγικῆς ζωῆς μου, θὰ ἐξεσφενδόνιζον κεραυνούς! Εἶναι προτιμώτερον εἰς τοὺς φυσικούς σου παροξυσμούς νὰ εἶμαι ἀπρόσβλητος, διὰ νὰ ὑπάρξῃ κάποια συνύπαρξις ἐντὸς τῆς οἰκογενειακῆς μας ἀτμοσφαιράς, ὥστε ἐντὸς τῶν ἀνωμαλιῶν, νὰ γνωρίζωμεν ἐνίοτε νὰ ἐκτιμῶμεν τὰς καλὰς ἡμέρας.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Ὅ,τι πράττω, ὦ Σώκρατες, δὲν τὸ πράττω ἐκ προθέσεως νὰ σὲ δυσαρεστήσω, ἀλλὰ διὰ τὸ καλὸν σου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Διὰ τοῦτο ἤνοιξες τὴν θύραν, νὰ ἐξέλθω καὶ νὰ ἀπολαύσω τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας;

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Κρίνε καὶ πράξε.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν θὰ ἀργήσω. Θὰ ἐπιστρέψω ἐνωρίτερον τοῦ δέοντος, ἐφ' ὅσον ἤρχισες νὰ κατανοῆς τὸν σκοπὸν μου καὶ νὰ μεταβάλλῃς εἰς γλυκὺν Ζέφυρον, ἀπολαυστικόν. Εἶθε, ἢ θεὰ Ἐστία νὰ γίνῃ ὄδηγός σου, ἵνα μὴ μετανοήσῃς καὶ ὡς εὐμετάβλητον νέφος προκαλέσῃς βροχὴν ἢ θύελλαν καὶ ἐξαναγκάσῃς τὸν μέγα Δία νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τοῦ τὸν κεραυνόν!

---

11. ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΦΡΥΓΟΥΣ ΚΑΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Θὰ ἦτο παράληψις ἐκ μέρους μου, ἐὰν δὲν ἀναφερόμην εἰς τὸν διάλογον τῆς Φρυγοῦς μετὰ τοῦ μεγάλου σοφοῦ. Διὰ τοῦτο ἀνασύρω ἐκ τῶν σελίδων τῆς ζωῆς τοῦ Σωκράτους τὸν διάλογον ὅστις ἀκολουθεῖ. Ἐλᾶσθαι δὲ χώραν εἰς τὸν οἶκον φιλικῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ἡ κόρη των συνεδέετο στενωῶς μετὰ τῆς Φρυγοῦς. Οὕτω, τυχαίως συναντᾶ ἐκεῖ ἡ Φρυγῶ τὸν Σωκράτη καὶ ὕστερον μικρᾶς των συνομιλίας τὸν ἐρωτᾷ:

ΦΡΥΓΩ: Διδάσκαλε, παρ' ὄλον τὸν σεβασμόν, ποῦ τρέφω πρὸς σὲ καὶ τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην μου, διὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ φωτός σου πρὸς ἐμέ, ἔχω μίαν ἀπορίαν. Πῶς ἠδυνήθης ν' ἀντιληφθῆς, ὅτι τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ μίαν καὶ μόνην Ἀρχήν, ἀκαθόριστον καὶ ὄχι ἐξ ἄλλων διαφόρων παραγόντων, ποῦ ὑποπίπτουν εἰς τὴν ἀνθρώπινον ἀντίληψίν μας; Διατί, ὦ Σώκρατες, σιωπᾶς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ σιωπή, προσφιλεστάτη Δέσποινα Φρυγῶ, εἶναι περισσότερο εὐγλωττος ἀπὸ κάθε ἄλλην ἀπάντησιν. Γνωρίζω, ὅτι σὺ, ζητεῖς νὰ μάθῃς κάτι τὸ συγκεκριμένον. Διὰ νὰ μὴ λοιπὸν καταλήξω, ὡς εἶπες, εἰς ἀνεπιτυχίαν ἐπὶ πολλῶν παραγόντων, σιωπῶ. Παρατηρῶ ὅμως, ὅτι ἡ ἀπάντησίς μου δὲν σὲ ἱκανοποιεῖ. Διὰ τοῦτο ὑποβάλλω κ' ἐγὼ μὲ τὴν σειράν μου μίαν ἐρώτησιν: Γνωρίζεις ποῦ ὀφείλεται ἡ γυναικεία σου διαίσθησις; Ἐ! διατί καὶ εἰς ἐμὲ νὰ μὴν ὑφίσταται ἡ αὐτὴ διαίσθησις μὲ ὀδηγὸν ἐπὶ πλέον τὴν ἀμερόληπτον κρίσιν, νὰ συλλαμβάνω τὴν ὀρθότητα μιᾶς χρησίμου ἰδέας, ὅχι μόνον πρὸς ἱκανοποίησίν μου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ὀλότητος; Ἐκκινούντες ἐξ αὐτοῦ τοῦ σημείου, συνδέω ὄλα τὰ τρεχόμενα ὕδατα εἰς ἓνα ἀπέραντον καὶ ἄγνωστον ὠκεανόν, ζωοποιὸν τῆς ὀντότητός μας.

ΦΡΥΓΩ: Δηλαδή, τὰ πάντα ὀφείλομεν εἰς τὸν ὠκεανόν, τὸν ὀποῖον ἀνέφερες;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅχι. Τοῦτο ἦτο σχῆμα λόγου, διὰ ν' ἀντιληφθῆς τὸν ἄνευ ὀρίων ὠκεανόν ἦτοι τὸ Σύμπαν, ἐντὸς τοῦ ὀποῖου ἀπειράριθμοι ἀστέρες αἰωροῦνται μὲ τοιαύτην μαθηματικὴν ἀκρίθειαν, ὥστε νὰ συμπεραίνω, ὅχι μόνον διὰ τῆς διαισθήσεως ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ νοός, μέσῳ συλλογισμῶν θεβαίως, ὅτι ὄλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ μίαν καὶ μόνην Ἀρχήν, ἡ ὀποία εἶναι ἀσύλληπτος εἰς τὴν διάνοιάν μας, ὕπαρκτή, σαφεστάτη καὶ σοφωτάτη εἰς τὴν δημιουργικὴν τῆς ἐνέργειαν.

ΦΡΥΓΩ: Τοῦτο σημαίνει, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἔμμεσα ἀρνεῖσαι ὀλόκληρον τὸ θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἐποχῆς μας, ὡς πλαστόν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅχι, φιλότατη Δέσποινα. Ἡ νεαρά σου ἡλικία ὀστερεῖ εἰς ἐμπειρίαν, παρὰ τὸ λαμπρόν σου πνεῦμα. Οἱ θεοί, ναὶ μὲν εἶναι πλαστοί, μὴ ὅμως λησμόνει, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖοι, ἔστω καὶ ὡς ψευδεῖς ὕπαρξεις. Καὶ τοῦτο, ἵνα συγκρατήσουν τὴν ἠθικὴν θάσιν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης ὀποστάσεως. Θεοί, οἱ ὀποῖοι ἔχουν ἀρετὰς καὶ ἐλαττώματα ἀνθρώπων, εἶναι κατασκευάσματα τῆς φαντασίας, κ' ὅμως ἀπαραίτητοι διὰ τὴν φύσιν μας. Ἡ πηγὴ τῶν πάντων εἶναι μία, εἴτε εἶναι καλὴ εἴτε εἶναι κακὴ. Τὸ μὲν καλὸν μᾶς εἶναι εὐχάριστον, τὸ δὲ κακὸν δυσάρεστον, παρ' ὅτι καὶ τοῦτο ἔχει τὸν λόγον του, ἵνα ἐξ αὐτοῦ, μὴ γνωρίζοντες τὴν αἰτίαν, ἀσκήσωμεν διεύρυνσιν τοῦ καλοῦ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ὀπερβολὴν τοῦ καλοῦ, ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὸ κακόν.

ΦΡΥΓΩ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καλῶς λέγεται: «οὐδὲν κα-

κόν ἀμιγές καλοῦ» καὶ διὰ τὸ συμπληρώσω τὴν φράσιν προσθέτω «καὶ τ' ἀνάπαλιν». Ἐκ τῶν ὄσων ἤκουσα ἐκ στόματός σου, ὦ Σωκράτες, ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὀφείλει νὰ εὐρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν δύο ἀντιθέτων συναισθημάτων καὶ μὲ ἰσχυρὰν θέλησιν νὰ μὴ παρεκκλίνῃ ἐξ αὐτῶν, ἐνεργῶντας κατὰ τὴν συνειδησίην του καὶ κρατῶντας ὑπὸ ἐχεμύθειαν τὰς πικρὰς ἀληθείας, ὑποδεικνύων τὴν ὁδὸν τῆς ὀρθότητος, χωρὶς νὰ τέμνῃ αὐτὴν διὰ συλλογισμῶν, ποῦ δυνατόν νὰ γίνουσι ἐπισφαλεῖς εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἐφ' ὅσον ἡ κατὰ φαντασίαν ὑπαρξίς τῶν θεῶν, εἶναι κάτι τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὸν πολίτην, καλὸν εἶναι νὰ μὴ ἀσχολούμεθα μὲ τὰς δοξασίας τῶν θεῶν, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὅλοι οἱ ρύακες ἐκχύνονται εἰς τὸν ὠκεανόν, ὅστις εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ τοῦ ζωογόνου ὕδατος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Ἡ σκέψις σου εἶναι ὀρθή, Δέσποινα Φρυγῶ, ὕφάνθη ἐπὶ τῶν νημάτων τῆς προθέσεώς μου.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ : Τὸν διάλογον διέκοψεν ἡ φίλη τῆς Φρυγοῦς, Χρύση, προσφέρουσα εἰς τοὺς φίλους τῆς κάρυα, μέλι καὶ οἶνον γλυκὺν ἐκ Σάμου.

---

12. ΕΝ ΚΥΠΕΛΛΟΝ ΥΔΑΤΟΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ :

Ἐνα φθινοπωρινὸν ἀπόγευμα, αἱ τρεῖς φίλοι, ἡ Ξάνθη, ἡ Ἰωμένη καὶ ἡ Λάμπη, καθήμεναι ἔξωθεν τῆς οἰκίας των συνεζήτουν ἐπὶ διαφόρων θεμάτων ποῦ τὰς ἀπησχόλουν. Καὶ αἱ τρεῖς κόραι ἦσαν ὠραιόταται. Ἡ φύσις ἀφειδῶς ἐδώρισεν εἰς αὐτάς τὰ εὐγενικὰ χαρίσματα τῆς καλλονῆς των. Λόγῳ τῆς νεαρᾶς των ἡλικίας ἦσαν ὀλίγον ζωηραί, τὸ δὲ πνεῦμα των ἀνταπεκρίνετο ἐπαξίως πρὸς τὸ κάλλος των, ὥστε ἡ ἔλξις των νὰ εἶναι αἰσθητή. Ἡ ὁδὸς εἰς ἣν ἐκάθηντο ἦτο σχεδὸν ἔρημος. Συγκεντρωμέναι αἱ νεαραὶ ὑπάρξεις κάθοντο ἐνὸς πλατάνου, ἠστειεύοντο ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην καὶ ὁ κρυστάλλινος ἤχος τοῦ γέλωτός των προσήλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἐκείνην τὴν στιγμὴν διέσχίζεν τὴν ὁδὸν των ἀφηρημένος εἰς τὰς σκέψεις του. Ἀντιθέτως, αἱ τρεῖς φίλοι ποῦ τὸν εἶχον ἀντιληφθεῖ, ἐσηκώθησαν, ἔτρεξαν πλησίον του καὶ τὸν ἔφερον

κάτω από τὸν πλάτανον· ἐκεῖ ἐκάθησαν, ὅποτε ἡ Ξάνθη ἔρωτᾷ τὸν Σώκратη:

ΞΑΝΘΗ: Διέρχεσαι ἐκ τοῦ οἴκου μου, χωρὶς νὰ μᾶς πλησιάζῃς ἀπὸ περιφρόνησιν ἢ ἀπὸ ἀδιαφορίαν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅταν θαδίζῃ τις, ἀγαπητὸς μου, καὶ ὁ νοῦς του εἶναι θυθισμένος εἰς προβλήματα δυσχερῆ, ἐπόμενον εἶναι νὰ αἰφνιδισθῇ, ὅπως ἐγώ, εὐρισκόμενος ἕξωθεν τοιοῦτου ἀνθῶνος. Τὰ ἄνθη, θεθαίως, διὰ τοῦ ἀρώματός των σὲ ἀφυπνίζουν, ὅπως καὶ σεῖς διὰ τῆς κρυσταλλίνης σας φωνῆς ἠλκύσατε τὴν προσοχήν μου, ὥστε νὰ ἔχω τὸ εὐτύχημα νὰ συνομιλῶ με ἀνθρωπόμορφα ἄνθη!

ΛΑΜΨΗ: Διατί, ὦ Σώκратες, ἐκθειάζεις τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἀνθῶνων, ἀφοῦ δὲν γνωρίζῃς τὸ ποιόν αὐτῶν; Σὺ, δὲν εἶσαι ἐκεῖνος ἴστις ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνον; Τότε, πῶς εἶναι δυνατόν ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ θαυμάζῃς τὴν ἔλξιν τῆς καλλονῆς, γνωρίζοντας καλῶς, ὅτι αὕτη πολλάκις ὡς θάσιν της ἔχει τὴν κουφότητα; Τοῦτο δὲν διδάσκεις;

ΙΩΜΕΝΗ: Διδάσκαλε, ἀπορεῖς με τοὺς λόγους μας, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἀποροῦμεν με τοὺς ἰδικούς σου. Εὐχαρίστως δεχόμεθα τὸν θαυμασμόν σου, ἀλλὰ τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σὲ ἔλκει πρὸς ἡμᾶς, ἵταν δὲν ἐκτιμᾷς τὴν διαφορὰν τοῦ χαρακτήρος μας ἐν τῇ κοινω-νίᾳ; Μᾶς θεωρεῖς ὄντα καθυστερημένα εἰς τί, ἀφοῦ εἴμεθα ἄξια τὰ πάντα νὰ φέρωμεν εἰς αἴσιον πέρας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὡραία μου ἄνθη, δὲν σᾶς κατακρίνω, ἐπειδὴ εἶσθε ρόδα με ἀκάνθας. Ἐκτιμῶ καὶ θαυμάζω τὰ ρόδα, ἀποφεύγω ἡμῶς τὰς ἀκάνθας σας. Θὰ με ἐρωτήσετε, τί ἐννοῶ με τὴν λέξιν «ἀκάνθας» καὶ σᾶς ἀπαντῶ: Τὸ εὐμετάβλητον τοῦ χαρακτήρος σας. Εἰς οὐδὲν ἔχετε σταθερότητα, τοῦτο δὲ ἔγκειται εἰς τὴν ἐκ φύσεως διὰπλάσιν σας. Καθ' ὅλα εἶσθε ἄξιες μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, διότι ἐπεμβαίνει εἰς τὴν ζωὴν σας τὸ εὐμετάβλητον τῆς γυναικειᾶς σας φύσεως, διὰ ν' ἀνατρέψῃ τὴν ἀρχικὴν σας ἀπόφασιν. Οὕτω ἀπατάται ὁ κάθε θασιζόμενος εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν λογικότητά σας. Αἱ δικαιολογίαι σας ἐπιθεθαίωνον τὴν παρατήρησίν μου. Αἱ ἐξαιρέσεις εἶναι μηδαμινὰ μετὰξὺ σας.

ΛΑΜΨΗ: Μὲ τί μᾶς παρομοιάζεις, ὦ Σώκратες, ἀφοῦ εἴμεθα ἄνθη καὶ δὲν εἴμεθα τοιαῦτα ἐλλεῖπει εὐθυκρισίας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶσθε, πράγματι, ἄνθη ὠραιότατα, ἀγαθὰ ὁμῶς σπανιώτατα, διότι ἡ κάθε πρόχειρη ἰδέα σας συντόμως ἀντικαθίσταται δι' ἄλλης χωρὶς εἰρμόν καὶ με ἀσυνέπεια. Σᾶς παρομοιάζω

μέ ἐν κύπελλον ὕδατος. Ναί μὲν, ὡς τὸ ὕδωρ μᾶς δίδετε τὴν ζωὴν. Κορέννετε τὴν δίψαν τοῦ ὀδοιπόρου. Δροσιζετε τὰς φλεγόμενας μας καρδίας. Μὴ ὅμως λησμονήτε ὅτι τὸ αὐτὸ ὕδωρ μετατρέπεται εἰς ἀτμὸν καὶ διαλύεται ὡς καὶ τὰ αἰσθηματὰ σας. Μεταβαλλόμενον τὸ ὕδωρ εἰς πάγον ψυχραίνει τὰς ἀγαθὰς προθέσεις μας καὶ ἄλλοτε, ὅταν τὸ αὐτὸ ὕδωρ εἶναι ζέον, δυνατὸν νὰ μᾶς προκαλέσῃ ἐγκαύματα ἀνεξίτηλα. Τὸ ὕδωρ εὐκόλως μεταβάλλεται εἰς βροχὴν, θύελλαν ἢ κατακλυσμὸν, οὐχί, θεαίως, πρὸς ὄφελός μας.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ: Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Ξάνθη ἔτεινεν πρὸς τὸν Σωκράτην ἐν κύπελλον πλήρες ὕδατος. Ὁ σοφὸς λαθὼν εἰς χεῖρας του τὸ κύπελλον, ἔπιεν τὸ περιεχόμενον του καὶ ἐπρόσθεσεν τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐπωφελήθην τῆς μέσης καταστάσεως τοῦ ὕδατος, διὰ νὰ κορέσω τὴν δίψαν μου. Εἰς ἓναν τρίτο, τὸ ὕδωρ τοῦτο δυνατὸν νὰ μετετρέπεται εἰς ζέον καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν νὰ μετεβάλλεται εἰς βροχὴν διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν λογικότητα τοῦ λόγου. Σεῖς, ἀγαπητέ μου, τὴν στιγμὴν ταύτην εἴσθε τὸ κύπελλον τοῦ ὕδατος ποῦ μοῦ προσεφέρατε. Δὲν γνωρίζω ὅμως ποῖας μεταμορφώσεως δύνασθε νὰ λάβετε ὡς κύπελλα ὕδατος. Προτιμώτερον λοιπὸν δι' ἐμὲ νὰ σᾶς θαυμάζω ὡς ρόδα, χωρὶς νὰ προσηλώνω τὸ θῆμμα μου εἰς τὰς κεκρυμμένας σας ἀκάνθας.

---

13. Η ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΜΕΣΟΝ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΝΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Κατὰ τὴν συνήθειάν του ὁ Σωκράτης συνδιελέγετο ἢ ἐδίδασκεν εἰς τὴν ἀγοράν. Εἰς ἐκ τῶν πολλῶν ἀκροατῶν ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν σοφόν, τὸν ἠρώτησεν:

— Διατί, ὦ Σώκρατες, ὁ γλυκὺς Πλάτων δὲν δέχεται εἰς τὰς διδασκαλίας του, ὅσους δὲν δύνανται νὰ παρακολουθήσουν τὴν γεωμετρίαν; Ποίαν σχέσιν ἔχει αὕτη μὲ τὴν φιλοσοφικὴν μάθησιν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀγαπητοί μου φίλοι, ὅταν ὁ ἀκροατὴς δὲν ἔχει ὀξεῖαν τὴν ἀντίληψιν, διὰ νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὰ νοήματα τῆς διδασκαλίας του, περιττεύει νὰ παρακολουθῇ τὸν διδάσκαλον, ὅστις ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς του εὐρὺ πνεῦμα μὲ θαθεῖαν διεϊσδυσιν εἰς τὰ φιλοσοφικά του νοήματα. Ἡ ἀσκησις, λοιπὸν, τοῦ ἀκροατοῦ εἰς τὴν γεω-

μετρίαν, διευκολύνει τὰ μέγιστα τὸ πνεῦμα, ὥστε ὁ διδασκόμενος νὰ ὑπεισέρχεται εἰς τὰ νοήματα τῶν ἐννοιῶν τῆς φιλοσοφίας.

ΕΙΣ ΑΛΛΟΣ ΑΚΡΟΑΤΗΣ: Δηλαδή, ὦ Σώκρατες, διὰ τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ πνεῦμα νὰ ὑπεισέρχεται εἰς ἓν ἄσχετον πεδίου τῆς γνώσεως, ἥτοι τὸ φιλοσοφικόν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Θὰ σὰς δώσω ἓν ἀπλούστατον παράδειγμα. Ὁ νοῦς, ὅταν δὲν εἶναι ἐπαρκῶς καλλιεργημένος, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν τροχίζετε, διὰ ν' ἀποκτήσετε ἀντίληψιν καὶ ἐμβάθυνσιν εἰς τὸ νόημα τοῦ λόγου.

Σύρω μίαν εὐθείαν γραμμὴν, σημειουμένην διὰ τῶν γραμμάτων Α Β. Ἡ εὐθεῖα αὕτη ἔχει ὀρισμένον μῆκος. Ἐπεκτείνω τὰ ἄκρα τῆς εἰς τὸ ἄπειρον καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἀσκούμενος, ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀπείρου λαμβάνομεν ὀρισμένην θέσιν Α Β. Διαγράφομεν ἡμικύκλιον γύρωθεν τοῦ Α Β. Σημειοῦμεν τὸ κέντρον τοῦ ἡμικυκλίου ἢ ἡμισφαιρίου διὰ τοῦ γράμματος Ο. Αἱ ἀκτῖνες, εἰς ζεύγη, τὰς ὁποίας σύρω ἐντὸς τοῦ ἐν λόγῳ ἡμικυκλίου συμβολίζουσιν τὴν Θεῖαν Γνώσιν, ἀναγκαίαν ἐν τῇ γῆϊνῃ ζωῇ μέχρι τοῦ περιφράγματος, ἐκείθεν ἐπεκτείνομεν τὰς ἀκτῖνας, ἥτοι τὰς γνώσεις πέραν τῆς γῆϊνης ζωῆς εἰς τὸ ἄπειρον, οὐχὶ ὅμως ἀπαραιτήτους διὰ τὰς ὀντότητας τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως, διότι, ὡς ἀnéφερον καὶ ἄλλοτε, αἱ γνώσεις αὗται δὲν συλλαμβάνονται εὐκόλως ἐκ τοῦ ἀπείρου, ἀφοῦ εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπὶ τῆς γῆϊνης ζωῆς. Κατὰ τὸ ἀρμονικὸν σχέδιον τῆς Ὑπερτάτης Ἀρχῆς, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡμικυκλίου εἶναι εἰς ζεύγη ἔλξεως καὶ ἀντέλξεως, ὥστε τὸ μέτρον νὰ κανονίζῃ τὴν ἀρμονίαν, ὅταν ἡ γῆϊνῃ ὀντότης θαδίζῃ ἐντὸς τῆς μέσης ὁδοῦ, ἥτοι τοῦ ὀρθοῦ προορισμοῦ τῆς μετὰ τὸν φανὸν τῆς φωτίσεως ἐκ τοῦ ὑπερβατικοῦ κόσμου, ποῦ ὀνομάζεται διαισθητικὴ ἀντίληψις. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς δὲν ἔχει τὸ προσὸν τοῦ σκέπτεσθαι ὀρθῶς, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρασύρεται εὐκόλως ἀπὸ κάθε τι τὸ ποθητὸν ἢ εὐχάριστον εἰς αὐτόν, ἀδιαφορῶν ἐὰν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο δὲν εὐνοεῖ τὸν σκοπὸν τοῦ προορισμοῦ του. Ἐπομένως, ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ὀξύνῃ τὸν νοῦν του μὴ ἐκφεύγων ἐκ τῆς μέσης ὁδοῦ, τὸ μέτρον. Ἰδοῦ, διατί διὰ μέσου τῆς γεωμετρίας διευκολύνεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νοῦ εἰς τὸ ζήτημα τοῦ σκέπτεσθαι ὀρθῶς καὶ τοῦ διακρίνειν τὴν κατάλληλον κεντρικὴν πορείαν του, ἐπὶ τῆς κρίσεως τοῦ πρακτέου.

Ἡ ἔννοια τῶν γεωμετρικῶν προβλημάτων εἶναι μὲν ἀφηρημένη ἐν τῇ συλλήψει τῆς, συγκεκριμένη δὲ ἐν τῇ πράξει, διὰ τοῦτο ὁ Πλάτων ἀξιοῖ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του νὰ ἀσκήσουν τὸ πνεῦμα τῶν διὰ

τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων. Ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζει τις, ὅτι δὲν ὑφίσταται σχέσις μεταξύ γεωμετρίας καὶ φιλοσοφίας, κί' ὅμως, ἡ μία συμπληρώνει τὴν ἄλλην, διὰ τὰ ὀλοκληρωθῆ ἡ ὀξύνοια τοῦ πνεύματος.

Συνεχῶς, ὡς ἀντιλαμβάνεσθε, διδάσκω εἰς τὸν ἐλεύθερον χῶρον, πόσοι ὅμως ἐξ ὑμῶν ἐπέτυχον τὰ διεισδύσουν ἐπακριθῶς εἰς τὰ νοήματα τοῦ θάθους εἰς τὸν Λόγον; Ἀσκούμενοι ὅμως μὲ τὴν Γεωμετρίαν, εὐκολώτερον ἀντιλαμβάνεσθε τὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν, ποῦ ταῦτα ἀποτελοῦν τὰ ἀόρατα μόρια τῆς οὐσίας τοῦ Λόγου.

---

14. ΑΠΟΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Πλήθος ἀκροατῶν παρηκολούθη τὰς ὀμιλίαις τοῦ Σωκράτους, ὅστις προσεπάθη διὰ τοῦ λόγου του, τὰ διευκολύνῃ τὴν νόησιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀντιφρονούντων, οἱ ὅποιοι δὲν ἠδύνατο τὰ συλλάβουν τὰ τόσον ἀπλᾶ καὶ καθαρὰ νοήματα τοῦ μεγάλου σοφοῦ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶναι ἱερόν μου καθῆκον, τέκνα τοῦ αὐτοῦ ἄστεως, τὰ σὰς κατατοπιζῶ κατὰ δύναμιν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐννοίας τῶν λέξεων, διότι μερικοὶ ἐξ ὑμῶν ἔχουν λανθασμένας ἀντιλήψεις, αἱ ὅποια δυνατόν τὰ παρερμηνευθοῦν καὶ τὰ θλάψουν ἀνεπανορθῶτως τοὺς συμπολίτας μας.

Εἶναι στοιχειῶδες καθῆκον μας τὰ δίδωμεν πάντοτε εἰς τοὺς ἀκροατάς μας τὴν ὀρθὴν ἐννοιαν τῆς λέξεως, ποῦ τονίζομεν εἰς τοὺς λόγους μας, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ νοῦ. διὰ τὰ μὴ ἡ ἀκατανοησία συσκοτίσῃ τὴν σύλληψιν τοῦ λόγου μας.

ΕΥΒΟΥΛΟΣ: Τίμιε καὶ ὀρθολόγε Σωκράτη, ὅσοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν τὰ παρακολουθήσουν τὸν λόγον σου, κατ' ἐμέ, εἶναι ἀνάξιοι μορφώσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου, ἡ περιέργειά των εἰς οὐδὲν θὰ τοὺς χρησιμεύσῃ, ὅταν δὲν δύνανται τὰ ἐννοήσουν καὶ τὰ πλεόν ἀπλᾶ.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ: Οἱ συσσωρευόμενοι πέριξ ἐσοῦ, εὐρίσκονται ἀκριθῶς διὰ τὰ μάθουν ὅ,τι δὲν γνωρίζουν. Εἶδ' ἄλλως, δὲν ὑπῆρχε λόγος τὰ παραμένουν ἀναυδοὶ παρακολουθοῦντες μὲ ἀφοσίωσιν καὶ μὲ ζῆσιν μαθήσεως τὴν διδασκαλίαν σου.

Τὴν στιγμὴν ταύτην εὐρίσκονται μεταξύ μας πολῖται, οἱ ὅποιοι

λόγω ἀγνοίας των συγγέουν τὰς ἔννοιαις λέξεων τινῶν. Δὲν θὰ ἦτο κάλλιστον νὰ τοὺς διαφωτίσωμεν; Διεπίστωσα τυχαίως, ὅτι ἀγνοοῦν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς λέξεως «ἀπόστασις» καὶ «διάστημα». Διατί νὰ τοὺς ἀφήσωμεν εἰς τὸ σκότος καὶ νὰ μὴ τοὺς δώσωμεν τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν; Σὺ, ὦ Σώκратες, ἔχεις τὸν λόγον, ἐφ' ὅσον ἔχεις τὸ θεῖον χάρισμα τοῦ λόγου ἐκ τῆς πανσόφου Ἀθηνᾶς.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ θεότης, φίλοι μου, εἰς ἄλλους δίδει πολλὰ καὶ εἰς ἄλλους ὀλίγα. Οἱ ἔχοντες τὰ πολλὰ, καλὸν εἶναι, νὰ μεταδίδουν μέρος αὐτῶν εἰς τοὺς ἔχοντας ὀλίγα. Οἱ ἔχοντες ὁμως τὰ ὀλίγα, ἐπίσης εἶναι καλὸν νὰ πολλαπλασιάζουν τὰς γνώσεις των, ἵνα προσφέρουν αὐτὰς εἰς τοὺς εὐεργέτας των, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὰ πολλὰ. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη ἑναρμονίζει τὰς σχέσεις των πρὸς ὄφελος αὐτῆς ταύτης τῆς πολιτείας!

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ προκείμενον, ἐξετάζοντας τὴν διαφορὰν μεταξὺ ἀποστάσεως καὶ διαστήματος. Κατ' ἐσέ, ὦ Καλλιμάχε, αἱ δύο αὐταὶ ἔννοιαι εἶναι σχετικαί. Καὶ σὲ ἐρωτῶ εἰς ποῖα σημεῖα συσχετίζονται, ὅταν ἡ μία δηλοῖ «στασιμότητα» καὶ ἡ ἄλλη «ἐνέργειαν»;

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ: Τόσον, Διδάσκαλε, ἡ μία ἔννοια ὅσον καὶ ἡ ἄλλη, ἐντὸς τοῦ ἰδίου χρόνου καὶ χώρου συνυπάρχουν καὶ συναρμονίζονται.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ πόθεν συμπεραίνεις τοῦτο, ὅταν ἡ μία ἔννοια ἀπέχει κατὰ παρασάγγας ἀπὸ τὴν ἄλλην; Εἶναι τὸ αὐτό, ὅταν ἐσὺ εὐρίσκεσαι ἐδῶ καὶ ἐγὼ θαδίζω πρὸς τὴν Αἴγυπτον; Ἡ, ὅταν ὁ τάδε παραμένει στάσιμος εἰς τὸ Ἄστυ, ἐνῶ ἐσὺ πορεύεσαι πρὸς τὴν Ἀνατολήν; Ἀνέφερον τὸ ὡς ἄνω παράδειγμα, διὰ νὰ ἀποδείξω, ὅτι δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ ἡ στασιμότης μὲ τὴν ἐνέργειαν. Μεταξὺ δὲ τῆς στάσεως τοῦ τάδε, ἦτοι τῆς θέσεως καὶ τῆς πορείας σου ὑπάρχει ἀπόστασις ἐναλλασσομένης θέσεως. Μήπως αὐτὸ ὀνομάζεται σχετικότητα;

Τὸ διάστημα ἀποτελεῖ μίαν ἀκαθόριστον ἔννοιαν. Ἡ σκέψις μας πλανᾶται εἰς τὸ διάστημα, ἦτοι τὸ διηνεκές, πού σημαίνει ἀεικίνητον ἐνέργειαν.

Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας μίαν εὐθείαν Α Β, τὴν καθορίζομεν εἰς ἀπόστασιν, διότι γνωρίζομεν τὸ μῆκος αὐτῆς. Ἐπεκτείνοντες ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τὴν εὐθείαν εἰς τὸ ἄπειρον, αὕτη δὲν ἀκινητοποιεῖται, ἀλλὰ ἀποκτᾶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀκαθορίστου εἰς ἕκτασιν τοῦ διαστήματος, ἦτοι ἐνέργειαν ἀσύλληπτον. Ἴδού, λοιπόν, διατί ἡ ἀπόστασις

εἶναι μῆκος καθορισμένον τὸ δὲ διάστημα κατ' ἐπέκτασιν τῆς ἀκαθορίστου ἐννοίας του ὀνομάζεται καὶ ἄπειρον.

Ἐντός, λοιπόν, τοῦ ἀπείρου, ὅ,τι ὑπάρχει καὶ ὅσα συμβαίνουν μεταξύ των, ἔχουν σχέσιν ἐν τῇ ἀνομοιομορφίᾳ των, διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι συνδέονται διὰ μιᾶς ἀρμονικῆς ἐνεργείας, ποῦ μόνον μία καὶ μόνη Ἄρχὴ διέπει, κατ' ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς θούλησιν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὀνομάζομεν θείαν. Μὴ πλανᾶσθε. Ἐὰν ἡ θεία αὕτη Ἄρχὴ συνδυσάζοταν μὲ τὰς ἀνομοιογενεῖς δυνάμεις, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀρμονία ἐν τῷ Σύμπαντι. Δυνάμεις ἀντιμαχόμεναι ὑπάρχουν, ὑπόκεινται ὅμως εἰς τὴν θούλησιν τῆς αὐτῆς Πηγῆς, ἀκριθῶς διὰ νὰ ὑπάρξῃ συνεχῆς ἐνεργεια διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πάντων.

---

15. ΤΟ ΕΚΚΡΕΜΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης δὲν ἠρέσκετο μόνον εἰς τὸν διαλεκτικὸν λόγον μετὰ τῶν ἐπιφανῶν εἰς γνώσεις ἀνδρῶν ἢ ἀπλοϊκῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐχουσῶν διακεκριμένον πνεῦμα γυναικῶν, ἔστω καὶ ἐὰν ἦσαν αὐταὶ σπάνια. Ἴδού, μία συνομιλία του ὑπὸ τὴν σκιάν πάντοτε ἐνὸς μεγαλοπρεποῦς πλατάνου, ὀλίγον ἔξω τοῦ ἄστεως, ὅπου ὁ διάλογος ἐλάμβανε χώραν εἰς τὸ ὑπαιθρον ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ φύσει καὶ ἡρεμίᾳ τοῦ περιβάλλοντος.

ΣΜΙΛΑ: Διδάσκαλε, ἤκουσα καὶ ὁδὸν δύο ἀνδρας νὰ συνομιλοῦν καὶ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀνέφερεν εἰς τὸν ἕτερον περὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς τοῦ χρόνου. Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ παρακολουθῆσω τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ ἀντιληφθῶ περὶ τίνος ἐπρόκειτο, διότι ἀπεμακρύνθησαν πολὺ ἐξ ἐμοῦ, χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ ἐννοήσω τί ἐσημαίνει ἡ λέξις «ἐκκρεμμές».

Ἡ περιέργειά μου ἦτο τόση, ὥστε ἡ ἀπρόοπτος αὕτη συνάντησις μας, νὰ μὲ ὠθήσῃ νὰ παρακαλέσω ἐσέ, ὦ Σώκρατες, νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἵνα κατευνάσω τὴν περιέργειάν μου μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθω κάτι ποῦ δὲν γνωρίζω.

Μειδιῶν ὁ σοφός, ἐθώπευσεν τὴν πλάτην τῆς νεαρᾶς συμπαθεστάτης κόρης καὶ μὲ διακριτικὸν τρόπον καὶ ἡπίαν φωνήν, ποῦ τὸν διέκρινεν προπαντὸς ὅταν εἶχεν νὰ κάμῃ μετὰ τὸ γυναικεῖον φύλον, ποῦ ἠρέσκετο καὶ ἠγάπα τὴν μάθησιν, τῆς εἶπεν τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : "Όταν, αγαπητή, τὸ ρόδον μοῦ προσφέρει τὸ μεθυστικόν του ἄρωμα, θὰ ἦτο ἠθικὴ ἀγένεια ἐκ μέρους μου, νὰ μὴ τοῦ ἀνταποδώσω τὴν διὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ λόγου ὡς θωπεῖαν μου.

Εἰπέ μου, ὦραία κόρη, εἰς τί θὰ σοῦ χρησιμεύσῃ ἡ ἐξήγησις τοῦ ἐκκρεμοῦς τοῦ χρόνου; Ὡς ἀντιλαμβάνεσαι εἶμαι κι' ἐγὼ ὀλίγον τι περιέργως. Τὰ ἄνθη, ὡς γνωρίζεις, καλλωπίζουσιν τὸ περιβάλλον μας καὶ διὰ τοῦ ἀρώματός των ἐπενεργοῦν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητικοῦ οἴστρου. Πέραν ὅμως αὐτῶν διαστρέφουσιν τὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς καὶ μᾶς ἐξαναγκάζουσιν πολλάκις νὰ παραπαίωμεν ἐντὸς τῆς ἀκατανόητου ἔλξεώς σας!....

Προτοῦ ὁ Σωκράτης συνεχίσει τὴν ὁμιλίαν του, αὐθορμήτως τὸν λόγον ἔλαβεν ἡ χαριτωμένη Αἴσα, ἀχώριστος φίλη τῆς Σμίλας.

ΑἴΣΑ: Διδάσκαλε, ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι ἔχεις γνώσεις καὶ περὶ ἀνθέων. Διὰ τί καὶ ἡμεῖς νὰ μὴν ἔχωμεν γνώσιν περὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς τοῦ χρόνου, ἀφοῦ ἀποτελοῦμεν μέλη τῆς αὐτῆς κοινωνίας; Διὰ τί ἀρνεῖσαι νὰ μᾶς δώσῃς τὴν ἐξήγησιν; Διὰ τί ὁ φραγμὸς οὗτος;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶπον τοιοῦτον τι, ὅτι ἀρνοῦμαι νὰ ἐξηγήσω τὴν περιέργειάν σας, ὅταν σεῖς ὡς ἄνθη ἀναζητήτε τὴν συντήρησιν ἐκ τοῦ ὕδατος, διὰ τὴν μορφωτικὴν τοῦ πνεύματός σας ὠραιότητα;

Μὲ τὴν λέξιν «ἐκκρεμές», ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος ὁμιλητῆς, ἠνῶει τὸν ἥλιον, τοῦ ὁποίου τὰς πύλας φυλάσσουν καὶ ἐξυπηρετοῦν αἱ ὄραι. "Ἄρα ὁ ἥλιος ὡς οὐράνιον σῶμα αἰωρεῖται. Εἶναι τὸ ἐκκρεμές τοῦ χρόνου, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αἱ ἀκτῖνες του καθορίζουσιν τὰς ὥρας τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς δύσεώς του. Ἡμεῖς δέ, διὰ τῆς παρατηρήσεώς μας, κανονίζομεν κατὰ τὴν κατάλληλον ἐποχὴν τοῦ χρόνου, τὸ διάστημα τοῦτο εἰς συγκεκριμένην διάρκειαν χρονικὴν, τὸ διαιροῦμεν εἰς ἴσα μέρη καὶ εὐρίσκομεν τὴν μέτρησιν τοῦ χρόνου. "Ἄρα, τὸ ἐκκρεμές τοῦ χρόνου, εἶναι ὁ ἥλιος. Ἐξ αὐτοῦ ἐκκινούμεν, κατὰ τοὺς ἀστρονόμους, διὰ νὰ καθορίσωμεν τὸ ὠράριον εἰς τὴν πορείαν τῆς ζωῆς μας.

ΣΜΙΛΑ: Διὰ τί, ὦ Σώκρατες, οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄγνωστοι, εἶδον τοιοῦτον θέμα καὶ ποῦ ἤθελον νὰ καταλήξουσιν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τοῦτο δὲν τὸ γνωρίζω. Πιθανὸν αἱ ἀπόψεις των νὰ ἦσαν ἐσφαλμέναι, δὲν ἀποκλείω ὅμως νὰ ἦσαν καὶ ὀρθαί. Οὐδεὶς δύναται νὰ συμπεραίνῃ δι' ὅσα δὲν γνωρίζει, καὶ δὲν ὑποπίπτουν, θεθαίως, εἰς τὰς αἰσθήσεις μας. Τὰ ὅσα δὲν εἶναι αἰσθητὰ πῶς θέλετε νὰ τὰ γνωρίζω, ὅταν ἡ ἀκτίς τοῦ πνεύματός μας, παρὰ τὴν ἔντασίν τῆς, ἔχει καθορισμένον ὄριον, ὥστε πέραν αὐτοῦ, ἐὰν θελή-

σωμεν νὰ προχωρήσωμεν, ματαιοπονοῦμεν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἐπα-
νερχόμεθα εἰς τὰ αὐτὰ μὲ μειωμένην τὴν διάθεσιν νὰ ἀναζητήσωμεν
ἐντὸς τῆς χιμαίρας τὸ ἀσύλληπτον.

16. Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΡΕΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ποῖος δύναται ν' ἀνατρέψῃ τὸν ροὺν τοῦ ποτα-
μοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν; Οὐδεὶς σας, ὅποια δὴποτε μέτρα καὶ ἂν
λάβετε. Ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἔχω θεβαιωθῆ, ὅτι μᾶς διέπει μία ἀκα-
θόριστος δύναμις, τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἄξιος ν' ἀντι-
ληφθῆ καὶ ἡ ὁποία, παρ' ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον μας, κα-
θοδηγεῖ τὴν ἀνθρωπότητα διὰ μέσου τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ εἰς
τὰ ἀπώτερα πεπρωμένα της.

Λέγω ἀπώτερα, διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ μυστηριώδες ὄν,
δὲν διέλθῃ ἀπὸ τὰ διάφορα στάδια τῆς ὀλιγοχρόνου ὡς καὶ πολυ-
χρόνου νεκραναστάσεώς του, θὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατον, ὡς ἀκατέργα-
στος κορμὸς δένδρου, νὰ τορνευθῆ, ἵνα λάβῃ σχῆμα ἀνάλογον μ'
ἐκεῖνο πού τοῦ ὀρίζει ἡ ὑπερφυσικὴ Ἀρχή, διὰ νὰ εἰσέλθῃ θριαμβευ-
τῆς εἰς κάποιον διαφορετικὸν βασιλείον, ἄγνωστον εἰς τὴν πεζότη-
τα τῆς ζωῆς μας.

Θὰ ἐρωτήσετε, πόθεν πάντα ταῦτα γνωρίζω. Εἶναι ἀπλούστα-
τον νὰ τὸ διαισθανθῆτε, ἐὰν ἔχετε ψυχικὸν θάθος, ὡς πολλάκις διαι-
σθάνομαι τὴν κρυφὴν καὶ ἄγνωστον ταύτην δύναμιν νὰ μὲ καθοδη-
γῆ, νὰ μοῦ ἀποτρέπῃ ἀπὸ κάτι πού ἤθελον νὰ πράξω ἢ νὰ μὲ ὠθῆ νὰ
ἐνεργήσω κατ' αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον. Ἐνίστε νὰ μοῦ ψιθυρί-
ζῃ εἰς τὸ οὖς περιγραφικὰς εἰκόνας, ἀγνώστους εἰς ὑμᾶς ἢ νὰ μὲ
ὀδηγῆ, ἢ ἄγνωστος αὕτη φωνή, ἐντὸς πολυδαιδάλων στοῶν καὶ τέ-
λος, ὡς καθ' ὄναρ, νὰ διέρχωμαι ἀτελευτήτους φάσεις τῆς ζωῆς, πού
ποτὲ δὲν ἐφαντάσθην. ἘΑρα γε, πάντα ταῦτα νὰ λαμβάνουν χώραν
ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ μου κόσμου, ἵνα ἀποκτήσω ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς
κεχαραγμένης πορείας τῆς ζωῆς μου ἐκ τοῦ ἐξωκοσμικοῦ ὠκεανοῦ,
πού ὀνομάζω Σύμπαν; Τίς γνωρίζει!

Σκοπὸς μας, ἀγαπητοί μου, δὲν εἶναι τὸ πνεῦμα μας ν' ἀσχολη-
ται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐπιθυμιῶν μας.
Τὰ πάντα εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ φρούδα! Ἀπολαύσεις τῆς σι-

γμῆς, φευγαλέαι καὶ ἀκατάλληλοι νὰ εὐρύνουν τὴν ἀντίληψίν μας εἰς τὰ ἀπώτερα ἰδεώδη, ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, ὅταν ὑπερπηδήσῃ τὸ φράγμα τῆς νέας ζωῆς του, ὅπου αἱ ἐπιθυμίαι δὲν ὑφίστανται, τὰ μίση ἐξατμίζονται καὶ μόνον τὰ καθαρὰ πνευματικὰ ἔργα τῶν ἰδεῶν λαμβάνουν σάρκας καὶ ὄσᾶ, ἥτοι ἐνέργειαν ἀνάλογον τῆς ἀξίας τῆς ὄντοτης, ἵνα συνοικοδομήσῃ μετὰ τῶν ὁμοίων του, μίαν νέαν πολιτείαν, πραγματικῶς ὑπέροχον, πλήρους δικαιοσύνης.

Παραλλήλως μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς σας, ἀγαπητοί μου, ἀφιερῶσατε μικρὸν τοῦλάχιστον χρόνον εἰς τὴν καθημέραν ζωὴν σας, διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς πνευματικῆς εὐρύνσεως. Τοῦτο δὲ ἀποκτᾶται διὰ τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως. Ἐρευνήσατε μὲ ἐπιμέλειαν τὸν ἐνδόμυχόν σας κόσμον ἀόκνως, καὶ ζητήσατε ἐξ αὐτοῦ τὰς λύσεις ποῦ τόσον σᾶς ἐνοχλοῦν. Σᾶς συνιστῶ εἰς τὰς ἀσκήσεις σας ταύτας νὰ ἀπομακρύνεσθε ἐκ τῶν στενῶν πλαισίων τῶν γνώσεών σας, ὅπου ἐδρεύει τὸ σκότος καὶ σᾶς παρεμποδίζει νὰ ἴδητε πέραν τοῦ ὀρίζοντος. Σᾶς συνιστῶ, νὰ μὴ ζητήτε εἰς τὰς ἀπολαύσεις τῶν ἐπιθυμιῶν σας, τῶν πόθων καὶ τῶν ἀπαιτήσεών σας, τὴν εὐτυχίαν, διότι θὰ φθάσετε θάπτον ἢ θράδιον εἰς τὸν κόρον, καὶ τὴν πνευματικὴν κατὰπτωσιν ἢ ὅποια δημιουργεῖ τὴν ἀβουλίαν, τὴν ἀνίαν καὶ τὸ ἄγχος. Μὴ λοξοδρομήτε. «Πρόδος» οὐδὲν σημαίνει, ὅταν σεῖς δὲν ἀντιλαμβάνεσθε τὴν ὀπισθοδρόμησίν σας. Σεβασθῆτε τὸν ἑαυτὸν σας. Λάβετε ὑπ' ὄψιν σας τὸν ποταμόν, ὅστις ρεεῖ πρὸς τὸν προορισμόν του, τὴν θάλασσαν, διὰ ν' ἀποτελέσῃ μέρος τοῦ ὠκεανοῦ. Γίνετε καὶ σεῖς ρύακες, σχηματίσατε τὴν κατάλληλον στιγμὴν ποταμόν διὰ νὰ φθάσετε εἰς τὸν ὠκεανόν, ὅπου ἐκεῖ θὰ γνωρίσετε τὰ ἀξιοθέατα θαύματα τῆς ὑπερτάτης Γνώσεως.

ΕΥΘΙΠΠΟΣ: Τί ἐννοεῖς, Διδάσκαλε, μὲ τὴν λέξιν «ὠκεανός»;
Τὴν κοινωνίαν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐννοῶ τὴν πέραν τῆς ζωῆς ζωὴν, ἥτοι ζωὴν ἐντὸς τοῦ ἀπείρου.

---

17. ΖΩΑ ΝΟΗΜΟΝΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΑΓΝΩΜΟΝΕΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἰς μίαν ὁμήγουριν μετὰ τῶν ὁποίων εὐρίσκετο καὶ ὁ Σωκράτης οὗτος σιωπηλὸς παρηκολούθει διὰ τοῦ θλέμματός του τοὺς πάν-

τας καὶ ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του, ὡσάν νά ἔλεγεν: πῶς εὐρέθην ἐδῶ; Τὸ περιβάλλον, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς ὄψεώς του δὲν τοῦ ἤρεσκεν καὶ τόσον, διότι ὄλοι ἔλεγον κάτι τὸ πεζὸν καὶ ἀνόητον, ἐκφραζόμενοι ἀστοχάστως. Τέλος, ὁ σοφὸς ἠναγκάσθη νά ἐγερθῆ ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ χωρὶς νά τὸν ἀντιληφθοῦν, νά ἀπομακρυνθῆ. Ὁ διαπληκτισμὸς δύο νέων, ποῦ ἴσταντο παρέκει τὸν προσεῖλκυσε. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπέμενεν ὅτι τὰ ζῶα δὲν ἔχουν ψυχὴν, ἐνῶ ὁ ἕτερος προσεπάθει νά τὸν πείσῃ ὅτι ἀπατάται. Μερικοὶ ἐκ τῆς ὀμηγύρεως ἐσημάτισαν κύκλον γύρωθεν τῶν δύο νέων καὶ συμμετεῖχον καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς συζητήσεις των. Εἶδεν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν ὁ Σωκράτης νά παρακολουθῆ τὴν περιέργον ταύτην διένεξιν καὶ ἀποτεινόμενος εἰς τὸν νέον, ὅστις ἀπέκλειεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ ζῶα, τοῦ ἠρώτησεν:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν μοῦ λέγεις, πολυμαθέστατε νεαρέ μου, ἔχεις σὺ ψυχὴν ἢ ὄχι;

Μερικοὶ οἱ ὅποιοι ἀντελήφθησαν τὴν παρουσίαν τοῦ Σωκράτους, ἐσιώπησαν καὶ ἀνέμενον τί θὰ ἀπῆντα ὁ νέος, ὅστις δὲν ἐγνώριζεν μὲ ποῖον συνδιελέγετο.

ΝΕΟΣ: Ἐχεις, ὦ ξένε, ὄρασιν καὶ ἀκοήν, ὥστε ἐξ ἰδίων σου ν' ἀντιλαμβάνεσαι, ὅτι ἔχω ψυχὴν καὶ νοῦν, διὰ νά συνδιαλέγωμαι μετὰ τῶν ὁμοίων μου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀπορῶ πῶς ἔχεις ψυχὴν καὶ νοῦν, ἐφ' ὅσον κινήσαι χωρὶς νά γνωρίζῃς ποῦ θαδίζεις. Καὶ σκέπτεσαι χωρὶς νά ἔχῃς ἀντίληψιν τὸ τί λέγεις.

Κάποιος, ἐπιθύρῃσεν εἰς τὸ οὖς τοῦ νέου: Πρόσεξον, ἔχεις ἔμπροσθέν σου τὸν Σωκράτην. Δὲν θὰ δυνηθῆς ν' ἀνταπεξέλθῃς μετ' αὐτοῦ.

ΝΕΟΣ: Ὑποστηρίζω τὴν γνώμην μου τὴν ὅποιαν θεωρῶ ὀρθήν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ ἐγὼ ὑποστηρίζω τὴν ἀντίθετον ἐκ τῆς ἰδικῆς σου γνώμην, πολὺ περισσότερον ὀρθοτέραν, ὅτι δὲν ἔχεις ἀνθρώπινον ψυχὴν, ἀλλὰ ὑποδεεστέραν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ζῶων. Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ἀπεχθάνεσαι τὰ ζῶα, ἦτοι τὰ νοήμονα αὐτὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας. Θὰ σοῦ ἦτο δὲ εὐκόλον καὶ νά τὰ φονεύσῃς, χωρὶς λόγον, ἐφ' ὅσον ἔχεις τὴν ἀστόχαστον γνώμην, ὅτι δὲν ἔχουν ψυχὴν. Ἐσκέφθῃς ποτὲ τὸ πόσον χρήσιμα μᾶς εἶναι τὰ κατοικίδια ζῶα, καὶ πόσας φορές ἔδειξαν εἰς τὸν ἄνθρωπον νοημοσύνην ὑπερτέραν τῆς συμπαθείας αὐτοῦ πρὸς αὐτά; Πόσας φορές τὰ εὐγενῆ αὐτὰ ζῶα αὐτοθυσιάσθησαν, ὡς ὁ ἵππος καὶ ὁ κύων, ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου; Ἐπίσης καὶ πόσας φορές ὁ ἄνθρωπος ἔδειξεν ἀγνω-

μοσύνην πρὸς αὐτά; Ἀσφαλῶς, νεαρέ, ὁ νοῦς σου φαίνεται νὰ εἶναι κατὰ πολὺ ἀσθενέστερος τοῦ ζώου. Ἐὰν σκέπτεσαι, ἕστω καὶ νοερώς, νὰ φονεύσης ἓν ἐξ αὐτῶν τῶν ζώων, διότι δὲν ἔχουν ψυχὴν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναμαι νὰ σὲ φονεύσω διὰ τοῦ λόγου, ἵνα σοῦ ἀποδείξω εἰς ποῖον χαμηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον κατέπεσες. Ἔχε ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι πᾶν ὅτι κινεῖται ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ καὶ μόνον ἔχει ψυχὴν. Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλέον ἔχει πνεῦμα καὶ κρίσιν. Σὺ στερεῖσαι τῶν δύο αὐτῶν προνομίων, ἄρα πρέπει νὰ σὲ κατατάξω εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον τοῦ ζώου, χωρὶς νὰ ἔχῃς τὴν νοημοσύνην αὐτοῦ. Ἔχεις ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν προθέσεων σου παρρηρῶ, ὅτι δὲν εἶσαι ἄνθρωπος, διότι στερεῖσαι τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ ὡς καὶ τὴν νοημοσύνην τοῦ ζώου, τοῦ ὁποίου τὰς ὑπηρεσίας ἀγνοεῖς.

Σὺ, εἰπέ μοι, ποῖον μέχρι τοῦδε ἐξυτηρέτησες; Λυποῦμαι δι' ἐσέ, διότι προβλέπω, ἐὰν δὲν ἀλλάξῃς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃς μεγάλας συμφορὰς εἰς τὴν πολιτείαν. Μάθε, πρῶτον νὰ σέβῃσαι καὶ ν' ἀγαπᾷς τὰ ζῶα, διότι ἔχουν ψυχὴν, διὰ νὰ συναισθανθῆς καὶ τὸν ἄνθρωπον ὡς μέλος τοῦ σώματός σου.

Κατὰ δεύτερον λόγον νὰ οἰκτίρῃς ἐκείνους ἐκ τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι εἶναι ἀγνώμονες πρὸς τὰ νοήμονα ζῶα καὶ φέρονται ἀπρεπῶς πρὸς αὐτά. Ἡ καλὴ θέλησις, νεαρέ μου, διορθώνει εἰς τὴν πρᾶξιν κάθε προγενέστερον σφάλμα, με ἀπόκτησιν ἐμπειρίας τῆς ζωῆς, διὰ τῆς καλλιέργειας τοῦ πνεύματος. Δὲν σὲ ὑποτιμῶ, διότι ἡ ἄγνοια συχνάκις ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀνεπανόρθωτα σφάλματα. Ἡ καλὴ θέλησις μᾶς καθιστᾷ προσεκτικούς, σώφρονας καὶ ἐπιδεκτικούς εἰς τὴν ὀρθότητα τοῦ λόγου.

ΝΕΟΣ : Ὡ Σώκρατες, μὴ με θεωρεῖς ἀσυγκίνητον εἰς τὴν ὀρθότητα τοῦ λόγου σου. Ἡ ἄγνοια, παραδέχομαι, ὅτι εἶναι κακὸς σύμβουλος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Ἡ μεταμέλειά σου, νεαρέ, σὲ μεταφέρει ἀπὸ τὴν ἄγονον καὶ ζοφεράν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην, τὴν ἔφορον καὶ λαμπυρίζουσαν ἐξ ἐλπίδων. Ρίψον τὸν σπόρον τῆς καλωσύνης ἐντὸς τοῦ πνεύματός σου, ἵνα δρέψῃς τὸν ἀνθρωπισμόν.

Ἐὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκλείψῃ ὁ ἀνθρωπισμός, ὅσας γνώσεις καὶ ἐὰν ἀποκτήσῃ, θὰ ἔχῃ μὲν τὴν μορφήν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν θὰ δυνηθῆ δὲ ν' ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ τὰ ἔνστικτα τοῦ πειναλέου θηρίου, καὶ ἀντὶ νὰ ὠφελήσῃ τὴν κοινωνίαν θὰ θλάψῃ αὐτήν. Ὅταν δὲ συναισθανθῆ τὴν τύψιν τῆς συνειδήσεώς του, οὐδὲν θὰ τὸν ὠφελήσῃ,

διότι θέλει ἢ δὲν θέλει θὰ ὑποστῆ, τίς γνωρίζει κατὰ ποῖον τρόπον, τὴν δικαίαν τιμωρίαν του.

Ἕκουσε, σκέψου, κρίνε καὶ εἴσελθε εἰς τὴν χορείαν τῶν πραγματικῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ γνωρίζεις πλέον, ὅτι καὶ τὰ ζῶα ἔχουν ψυχὴν καὶ νοημοσύνην πολλάκις ὑπερτέραν τῆς ἀνθρωπίνης ἀγάπης, ποῦ δὲν ὑφίσταται ἴχνος εἰς τὰ ἀνθρωπόμορφα τέρατα.

18. Η ΖΗΛΟΥΤΥΠΙΑ ΤΗΣ ΞΑΝΘΙΠΠΗΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Διὰ τὴν δοκιμάση ἡ Ξανθίππη, ἐὰν ὁ σύζυγός της εἴλκετο, ὅπως εἶχε τὴν γνώμην, ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῆς γυναικείας μορφῆς, προσεκάλεσεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν οἶκον τῆς τὴν ὠραιότητα Ἀρετὴν, φίλην μιᾶς φίλης της χωρὶς τῆς ἀναφέρει, ἐκ προθέσεως τὴν πονηράν της σκέψιν.

Ὅταν, λοιπόν, ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὁ Σωκράτης, ἀντίκρουσεν τὴν ἄγνωστον εἰς αὐτὸν κόρην καὶ ἔμεινεν ἔκθαμβος πρὸ τῆς τελείας καλλονῆς της. Ἀμέσως ἀντελήφθη τὸν σκοπὸν τῆς συζύγου του καὶ οὕτω εὐρισκόμενος ἐν μέσῳ τῶν δύο γυναικῶν ἀνεφώνησεν:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅποιοι, ἄρα γε θεοί, ὠδήγησαν τὴν Ἀφροδίτην εἰς τὸν οἶκον μου;

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Ἀπατάσαι μεγάλε γνώστη τῆς διακρίσεως, ἡ Ἀφροδίτη οὐδέποτε θὰ ἐκαταδέχεται νὰ μᾶς ἐπισκεφθῆ! Ἡ κόρη αὕτη ὀνομάζεται Ἀρετὴ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ ὅμως εἶναι ἀνταξία τῆς Ἀφροδίτης. Μεγάλῃ ἡ τιμὴ νὰ συναντηθῶ μὲ τὴν προσωποποιημένην Ἀρετὴν! Ἡ ἐμφάνισίς σου καὶ μόνον, ὠραία κόρη, δὲν γνωρίζεις πόσον θάλασμον ἐκχέει εἰς τὴν πεζότητα τῆς ζωῆς μου!

ΑΡΕΤΗ: Ἕκουσα πολλοὺς ἐπαίνους, ὦ Σώκρατες, περὶ ἐσοῦ, καὶ δὲν ἐδίστασα νὰ δεχθῶ τὴν πρόσκλησιν τῆς συζύγου σου ἀπὸ θαυμασμὸν καὶ γυναικείαν περιέργειαν. Ὡστε, σὺ εἶσαι, ἐκεῖνος ὅστις ἐνσαρκώνει τὸν εὐθὺν καὶ δίκαιον λόγον. Ἐπιτέλους ἱκανοποιῶ τὴν ἀπὸ χρόνου ἐπιθυμίαν μου.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Καὶ διατί, Ἀρετὴ, ἀπέκρυψες ἐξ ἐμοῦ τὰς πονηράς σου προθέσεις;

ΑΡΕΤΗ: Ἀκριβῶς, φίλη μου, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ποῦ μοῦ ἀπέκρυψες τὰς ἰδικάς σου προθέσεις. Ἦκουσα νὰ συζητοῦνται οἱ λόγοι τοῦ προσφιλοῦς σου συζύγου μὲ τόσον ἐνθουσιασμόν, ὥστε νὰ ἔχω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον καὶ νὰ τὸν συγχαρῶ ὡς μοναδικὸν κήρυκα τῆς Ἀρετῆς καὶ Διδάσκαλον τῆς Δικαιοσύνης.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Διὰ ποίαν Δικαιοσύνην ὀμιλεῖς, ὅταν ἡ ἀναίδεια δὲν ἔχει προσωπεῖον καὶ ἡ θρασύτης κρυφίως ἐκ σοῦ ἀντλεῖ ἐνισχύσεις;

ΑΡΕΤΗ: Παραφέρεσαι, Ξανθίππη, καὶ δὲν γνωρίζεις τί λέγεις. Συκοφαντεῖς κατὰ τὴν φαντασίαν σου τὴν ἀρετὴν τοῦ Σωκράτους καὶ δυσφημεῖς τὸ κάλλος μου ὡς πονηρὰν αἰχμὴν ἐπὶ τῆς σοφίας τοῦ συζύγου σου!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅταν ἡ πονηρὰ φύσις ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς Ξανθίππης, ὦ Ἀρετῆ, τὰ πάντα ἀλλάζουν ὄψιν καὶ ἡ θύελλα μαίνεται εἰς τὸν οἶκον μου, ὥστε ν' ἀναζητῶ ἀλλαχοῦ τὸν ἥλιον διὰ νὰ θερμάνῃ τὴν καρδίαν μου. Ἡ παρουσία σου Ἀρετῆ, ὡς ἄλλος ζωογόνος ἥλιος ἀναπτερώνει τὰς ἐντὸς μου δυνάμεις καὶ λησμονῶ, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, τὰς θλιθεράς στιγμὰς τοῦ θίου μου. Ἡ ἄδικος ζηλοτυπία τιμωρεῖται ὡς κακόβουλος σύμβουλος τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο ἐπανέρχομαι εἰς τὸ πραγματικὸν καὶ εὐγενές κάλλος τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ λέγω, ὅτι τοῦτο κατ' οὐσίαν εἶναι ἀνυπέρθλητον. Εὐχομαι, ὦ Ἀρετῆ, τὸ κάλλος σου, οὐχὶ κατ' ὄνομα μόνον ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν ν' ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀρετὴν.

Ἐχω τόσον ἐκθαμβωθῆ ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ κάλλους σου, ὥστε νὰ ἀπώλῃσω τὴν ὄρασίν μου καὶ νὰ μὴ διακρίνω τὰ πέριξ ἐσοῦ. Σὲ διασθεβαῖω, ὅτι ἡ Ξανθίππη ἐξηφανίσθη ἐκ τοῦ θλέμματός μου. Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν τὴν διακρίνω, μήπως μᾶς ἐγκατέλειπεν; Ξανθίππη, ποῦ εἶσαι; Ἐλα καὶ ὀδήγησόν με ἔξωθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου μου, διότι ἐτυφλώθην καὶ δὲν ἔχω διάθεσιν νὰ παραμείνω περισσότερον κεκλεισμένος ἐντὸς τοῦ κλωθοῦ. Ἐχω ἀνάγκην καθαροῦ ἀέρος καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἀφοῦ δὲν ἀνταποκρίνεσαι εἰς τὴν παράκλησίν μου, παρακαλῶ ἐσέ, Ἀρετῆ, ὀδήγησόν με μακρὰν τοῦ χώρου αὐτοῦ!

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Μὰ τὸν Δία, δὲν σὲ ἀναγνωρίζω, ὦ Σώκρατες, ἀπώλεσες τὰς φρένας σου!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐπόμενον ἦτο, ἀφοῦ μοῦ τὰς ἀφῆρεςες. Εἶμαι ὅμως θέθαιος, ὅτι θὰ τὰς ἐπανεύρω, ὅταν εὐρεθῶ μακρὰν σου. Διὰ

τοῦ ἀνοήτου τεχνάσματός σου, θὰ ὀδηγηθῶ ἀπὸ τὴν Ἄρετὴν μακρὰν τοῦ οἴκου μου, ἵνα δυνηθῶ ἐν ἡρεμίᾳ καὶ ἀγαλλιᾶσαι νὰ συνδυάσω διὰ τοῦ λόγου πῶς καλλιεργεῖται ἡ ἀρετὴ διὰ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ κάλλους της!

Ὡς ἀλλόφρων ἡ Ξανθήπιπτη, ἤνοιξεν τὴν θύραν τοῦ οἴκου της λέγουσα εἰς τὴν φίλην της: Ἴδου ἡ ὁδός σου. Ὁ Σωκράτης προσποιούμενος τὸν τυφλὸν μὲ τὴν καθοδήγησιν τῆς Ἄρετῆς ἐξῆλθεν τοῦ οἴκου του, εἰπὼν τὰ ἐξῆς εἰς τὴν σύζυγόν του:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σύνελθε, ὦ Ξανθήπιπτη, διότι μὲ τὴν καχυποψίαν σου, ἀπὸ τὴν τάξιν μὲ ὠθεῖς πρὸς τὴν ἀταξίαν! Μάθε καλῶς, ὅτι ἐγὼ γνωρίζω τί πράττω, σὺ ὅμως γνωρίζεις πῶς νὰ διαστρέφῃς τὰ πάντα, εἰς θάρος ἐσοῦ καὶ τῆς ψυχικῆς μου ἡρεμίας. Ἡ κακὴ σου ἐνέργεια ἅς σοῦ γίνῃ μάθησις ὑπὲρ τοῦ συζύγου σου. Ἡ ἀδικαιολόγητος ζηλοτυπία σου ἐσὲ ζημιώνει καὶ οὐχὶ ἐμέ.

ΑΡΕΤΗ: Καλῶς σοῦ εἶπεν, ὦ Ξανθήπιπτη, ὅσο συνετὴ εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις σου καὶ θὰ ἀπολαύσῃς τὴν ἁρμονίαν μεταξύ τοῦ οἴκου σου καὶ τοῦ οἴκου μου.

---

19. ΤΑ ΟΥΡΑΝΙΑ ΣΩΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΩΣ ΕΙΝΑΙ ΑΣΧΕΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ ΓΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης ὠμίλει ἐπὶ ἄρκετόν χρόνον ἐν μέσῳ κύκλου, ἐξηγῶν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν πολλῶν, ὅτι τὰ οὐράνια σώματα ἐνδιαφέρουν κατ' ἀποκλειστικότητα τοὺς ἀστρονόμους, οὐχὶ ὅμως καὶ τοὺς περισσότερους ἐκ τῶν πολιτῶν. Σχετικῶς, ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, τὰ σώματα ταῦτα ἔχουν τὸν λόγον των νὰ ὑφίστανται μὲ κάποιαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐν γένει ζωῆς μας. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐπιρεάζῃ μὲ τὴν σχετικότητα τῆς ἐνεργείας των καὶ νὰ μὴ ἀσχολούμεθα μὲ ἀλλότριους οἴκους, ὅταν τὸν ἰδικόν μας παραμελοῦμεν. Ἡ Φύσις, ἐξηκολούθει ὁ σοφός, σᾶς ἔδωσεν νοῦν πρὸς καλλιέργειαν. Ὅταν σεῖς ὡς γεωργοὶ δὲν σπείρετε εἰς κατάλληλον ἐποχὴν καὶ ἔφορον ἔδαφος τὸν σπόρον, πῶς θέλετε νὰ καρποφορήσῃ οὗτος;

Εἰς ἐκ τοῦ κύκλου: Πῶς, ὦ Σώκρατες, ὀφείλομεν ὡς γεωργοὶ νὰ ἐνεργοῦμεν, ὅταν αἱ καιρικαὶ συνθήκαι εἶναι ἄσταται καὶ δυ-

νατὸν νὰ καταστρέψουν τὸν κόπον μας; Τί θὰ κερδίσωμεν, ὅταν ἡ ζημία εἶναι ἀνωτέρα τοῦ ὑπολογισμοῦ μας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ ἔννοια τοῦ γεωργοῦ εἶναι μεταφορική, φίλοι μου, ἀναφέρομαι εἰς τὴν ὀντότητά σας. Σεῖς εἴσθε τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε γόνιμον καὶ ἄλλοτε ἄγονον. Ὁ δὲ νοῦς σας εἶναι ὁ σπορευτής. Αἱ καιρικαὶ συνθήκαι ὑφίστανται ἐντὸς τῶν σκέψεών σας, αἱ ὅποια δυνατὸν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν νὰ μεταβάλλουν τὴν εὐνοϊκὴν κατάστασιν εἰς καταστρεπτικὴν, λόγῳ τῆς λαοθασιμένης πορείας σας. Καλλιεργήσατε τὴν κρίσιν διὰ τοῦ συλλογισμοῦ, ἵνα προετοιμάσετε τὸν νοῦν, ὡς εὐσταθὲς ἄροτρον, διὰ νὰ ἀπολαύσετε τὸν καρπὸν τῶν κόπων σας.

Σὰς συνιστῶ, προτοῦ ἐπιδιώξετε νὰ γίνετε διδάσκαλοι τῶν συμπατριωτῶν σας, φροντίσατε μὲ κάθε τρόπον νὰ γίνετε πρῶτον διδάσκαλοι τοῦ ἑαυτοῦ σας. Μὴ προσπαθῆτε νὰ διορθώσετε τοὺς ἄλλους, ἐὰν δὲν διορθώσετε τὰ ἰδικὰ σας ἑλαττώματα.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, εἶπον καὶ ἐπαναλαμβάνω, νὰ μὴ σὰς ἐνδιαφέρουν τόσον τὰ οὐράνια σώματα, ὅταν τὰ ἐν τῇ γῇ τοιαῦτα τὰ ἀγνοῆτε. Διὰτί, λοιπόν, νὰ μὴ ἐνδιαφερόμεθα δι' ὅσα ἔχομεν ἔμπροσθέν μας καὶ νὰ ἀσχολούμεθα δι' ἐκεῖνα, μετ' εἰκασίων, πού ἀγνοοῦμεν. Ἡ πολυμάθεια, ὅταν δὲν ἔχη τάξιν φονεῦει καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ὀρθὴν κρίσιν, οὐχὶ μόνον εἰς θάρος μας ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν συνανθρώπων μας.

Ἦκουσα πολλοὺς νὰ λέγουν, ὅτι ἔχουν κλίσιν πρὸς τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ἐπάγγελμα κι' ὅμως ἀκολουθοῦν ἄλλην βιοποριστικὴν ἐργασίαν. Εἶναι μερικοὶ πού ἀρέσκονται μὲ τὴν Ἀστρονομίαν ἢ τὴν Φιλοσοφίαν μελετώντας συγγράμματα αὐτῶν. Ὡραῖα! Ἄς μοῦ εἶπουν οἱ μελετηταὶ αὐτοὶ τί τὸ καλὸν καὶ χρήσιμον ἀπεκόμισαν ἐκ τῆς μελέτης των, καὶ εἰς τί τοὺς ὠφέλησαν εἰς τὴν κοινωνικὴν των ζωὴν, ἥτις τόσα προβλήματα τοὺς παρουσιάζει, χωρὶς νὰ τὰ γνωρίζουν, διὰ νὰ τὰ ἐλέγξουν καὶ νὰ δώσουν τὴν λύσιν των. Οὐδὲν πρόβλημα ἄλυτον ὑφίσταται, ὅταν εἰς τὴν ἔρευνάν σας ὑπάρχει λογικὴ κατεύθυνσις καὶ κρίσις ὀρθή. Ἀρκεῖ ἡ ἐνέργειά σας νὰ γίνεταί με ἡρεμίαν, διαλογισμόν, πραότητα καὶ αἰσιοδοξίαν. Ὅσοι ὅμως θέλουν τὰ πάντα νὰ γνωρίζουν, λησμονοῦν καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια ξμαθον, φανταζόμενοι, ὅτι εἶναι γνῶσται τῶν πάντων καὶ ἀποδεικνύοντες διὰ τοῦ λόγου των, ὅτι εἶναι μωρόσοφοι. Συνεπῶς ματαιόδοξοι, ὑπερόπται καὶ γελοῖοι πρὸ τῆς συνειδήσεώς των, ἐὰν ἔχουν τοιαύτην.

Ἀσχοληθῆτε μὲ τὸν ἐσώτερόν σας κόσμον, καὶ ζητήσατε ἐξ αὐ-

τοῦ οὐχὶ νὰ σᾶς μάθῃ, τὸ ἀγνοούμενον, ἀλλὰ πῶς νὰ κατευθύνετε τὸν ἑαυτὸν σας, διὰ νὰ ἐπωφεληθῆτε τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον ὑφίστασθε.

Ἐὰν εἰσθε ἀγαλαματοποιοὶ ἢ ἔμποροι, μὴ νομίζετε ὅτι εἰσθε εἰς θέσιν νὰ κρίνετε τὰ φιλοσοφικὰ ἢ ἀστρονομικὰ προβλήματα καὶ νὰ ἀποφαίνεσθε ὡς ἐμπειρογνώμονες. Ἡ ἐμπειρία μίᾳ γνώσεως λέγεται εἰδικότης. Παρὰ τὴν ἐργασίαν πρὸς συντήρησίν σας, ἐὰν θέλετε ν' ἀποκτήσετε γνώσεις ὠφελίμους, θυσιάσατε μικρὸν χρόνον τῆς καθημέραν ζωῆς σας εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἑαυτοῦ σας, ἵνα εὐρύνετε τὸ πνεῦμα σας καὶ μιμηθῆτε τὰς ἀρετὰς τῶν συνανθρώπων σας. Μὴ υποβάλλεσθε εἰς ματαίους κόπους, διότι οὔτε ἡ φιλοσοφία, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ἀστρονομία θὰ σᾶς διδάξουν τὸν ἀνθρωπισμὸν, ἥτοι τὴν ἀνωτάτην γνῶσιν τοῦ Θεοῦ.

20. Η ΓΥΝΗ ΠΟΥΛΤΙΜΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ Ἡ ΔΙΚΟΠΟΣ ΜΑΧΑΙΡΑ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἐρωτηθεὶς ὁ Σωκράτης ἀπὸ τὸν Καλλισθένην, ἐὰν εἶναι καλὸν τὸ νὰ συζεύγνυται τις τὴν γυναῖκα ἢ ὄχι, διότι καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο εἶναι κακόν, ὁ σοφὸς μειδιῶν μὲ μίαν αἰνιγματικὴν του φράσιν τὸν ἀφῆκε μετέωρον:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Γυνὴ νὰ ἐπιτύχῃς!

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ: Δηλαδή, ὦ Σώκρατες, τί ἐννοεῖς μὲ τὴν φράσιν σου ταύτην, νὰ ἐπιτύχῃς ἰσαξίαν γυναῖκα τῶν μέτρων σου ἢ ἀναξίαν τῶν προσδοκιῶν σου; Ἐὰν λάθωμεν τὴν γυνὴν ὡς θέμα μας, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἡ συζήτησίς μας θὰ εἶναι δύσκολος, ἀλλὰ δυσκολωτέρα θὰ εἶναι ἡ ἐκλογή μας! Ποία εἶναι ἡ ἰδική σου γνώμη, αὐτὸ καὶ μόνον μ' ἐνδιαφέρει.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Μὲ θεωρεῖς, φίλε Καλλισθένη, ἀξιὸν ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησίν σου;

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ: Ποῖος ἄλλος σωφρονέστερος ἐσοῦ, θὰ ἠδύνατο μετὰ εἰλικρινείας νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ εὐκρινῶς, διὰ νὰ μάθω ἐπιτέλους, πρὸς ποίαν πλευρὰν πρέπει νὰ κλίνω;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καὶ ἐξέλεξες ἐμὲ ὡς πλάστιγγα τῆς κρίσεως; Πόσον ἠπατήθης! Ἡ γαλήνια καὶ καθαρὰ θάλασσα σὲ γοητεύει, εἰσχωρεῖς ἐντὸς τῶν ὑδάτων τῆς, ἀνακουφίζεσαι καὶ ἀπολαμβάνεις

τὴν ἀγαθὴν ταύτην προσφορὰν ἱκανοποιημένους, ἀλλὰ μόνον πρὸς στιγμήν, διότι δὲν γνωρίζεις πότε καὶ διατί ἡ ἐντυπωσιακὴ ἐκείνη ἡρεμία εἶναι δυνατόν νὰ μετατραπῇ εἰς μαινάδα ἐξαναγκάζοντάς σε νὰ τὴν πληρώσης εἰς τὸ ἑκατονταπλάσιον τὰ ὅσα σοῦ προσέφεραν ἐν τῇ καλῇ τῆς ὄψει. Μὴ δυνάμενος ὁμοίως νὰ ἐκφύγῃς ἐκ τῶν δολοφόνων χειρῶν τῆς, δοκιμάζεις τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὸν φόβον. Ἐὰν δὲ σωθῆς ἐκ τῆς μανίας τῆς, λέγεις ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ τὴν πλησιάσῃς. Καὶ οὕτω γίνεσαι ἐπίορκος τῆς ἰδίας σου ἀποφάσεως. Διότι μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου, ἰδοὺ, καὶ πάλιν εὐρίσκεσαι πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ θαυμάζεις τὴν ὠραίαν τῆς ὄψιν, λησμονεῖς τὰ πάντα, σὲ ἔλκει καὶ ἔλκεσαι καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃς εὐρίσκεσαι ἐντὸς αὐτῆς ἀπολαμβάνοντας τὴν δρόσον τῆς.

Εἶναι, λοιπόν, ἡ θάλασσα πολύτιμον στοιχεῖον, δὲν παύει ὁμοίως ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι καὶ ἐπικίνδυνον, ὅσο δὲν φαντάζεσαι. Καὶ ἡ γυνή, φίλε μου, ἔχει τὴν ἰδίαν ἰδιότητα μὲ τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ζωὴν μας. Εἶναι πολύτιμος σύντροφος ὡς ἡ ἡρεμος θάλασσα καὶ δίκωπος μάχαιρα ἐκεῖ ὅπου δὲν τὸ ἀναμένεις. Δὲν ἐξιχνιάζονται τὰ θάθη τοῦ ὠκεανοῦ τῆς. Ἐξάπτεται δι' ἐν τίποτε καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ κάτι τὸ ἀξιόλογον. Κλαίει, ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ μετανοῇ καὶ γελᾷ ἀναιδέστατα, ἐκεῖ ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ κλάψῃ. Τὸ παράλογον τὴν ἐνθουσιάζει, χωρὶς νὰ ἐννοῇ τὸ διατί. Ἡ σκέψις τῆς συνεχῶς μεταβάλλεται, διότι εἶναι ἐπιπολαία, ὅσον καὶ νὰ φαίνεται αὕτη ὀρθή, διότι ἀθετεῖ λογικὴν συμβουλήν, τὴν ὁποίαν μετὰ πεποιθήσεως ὑποδείκνυεν εἰς ἄλλους. Τὸ ψεῦδος τὴν διασκεδάζει ἐνῶ ἡ ἀλήθεια προσθέτει πικρίας εἰς τὰς διαθέσεις τῆς. Ζεῖ ἐντὸς τοῦ μύθου, καὶ προσπαθεῖ διὰ κάθε τρόπον νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ζωὴν, μέχρις ὅτου ἀντιληφθῇ τὴν ἀπάτην τῆς, καὶ τότε δυστροπεῖ, ἀδιαθετεῖ, μελαγχολεῖ καὶ πάσχει ἀπὸ ἀνίαν. Δυνατὸν ἐν ἀπλοῦν ἀπροσδόκητον συμβᾶν ἄνευ σημασίας νὰ τὴν ἀφυπνίσῃ ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν τάξιν!

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ: Ὡστε, δὲν ὑφίσταται κοινόν τι σημεῖον, διὰ νὰ τὴν αἰχμαλωτίσῃς ὡς δορκάδα τῆς Ἀρτέμιδος;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶναι, φίλε μου, ἡ γυνὴ μεθυστικὸν ἄνθος, μαγευτικὴ εἰκὼν, δροσερὰ πηγὴ διὰ τοὺς ὀδοιπόρους τῆς γῆς καὶ προπαντὸς ἀπαραίτητον κακόν. Διότι, ἐὰν δὲν ἔκρυπτεν ἐπιμελῶς, τὸ κακόν τῆς ἀστάτου φύσεώς τῆς, δὲν θὰ τὴν παρωμοίωζα μὲ τὴν θάλασσαν. Δροσιζει, ἱκανοποιεῖ, νοστιμίζει τὴν ζωὴν ὡς τὸ ἄλλας τὴν τροφήν, διευκολύνει τὸν πλοῦν εἰς τὰ αἰσθήματα, μᾶς διδάσκει

τὰ ὅσα δὲν δύνανται νὰ διδαχθῆ, μᾶς ὠραιοποιεῖ τὸν θίον μας, τὸν ὅποιον ἐν μιᾷ στιγμῇ δύνανται νὰ τὸν καταστρέψῃ ὡς ὄνειρον ἐν τῇ ζωῇ μας.

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ: Νὰ συζευχθῆς τὴν γυναῖκα εἶναι κακόν, νὰ μὴν τὴν συζευχθῆς ὁσαύτως εἶναι κακόν. Πῶς νὰ ἐξέλθω, ὦ Σώκρατες, ἐκ τοῦ διλήμματος τούτου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Διὰ τῆς ἀποφάσεώς σου, νὰ παραδεχθῆς ἐξ ἀνάγκης, ἐν ἐκ τῶν δύο κακῶν, καὶ νὰ εἴπῃς: Ἄδέσμευτος ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τούτον καὶ ἀπέρχομαι ἐξ αὐτοῦ ἄπρακτος. Ἄρα, δεσμευμένος θὰ ὑποστῶ τὸ κακόν, διὰ νὰ ἀνεύρω τὸν προορισμὸν τοῦ καλοῦ.

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ: Αὐτὸ καὶ ἐγὼ ἀποφάσισα νὰ πράξω. Δὲν θὰ σὲ ἀπησχόλουν τόσον, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς ἦσο συντομώτερος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐὰν δὲν ἀνέφερον τὰ ὅσα ἤκουσες, δὲν θὰ ἐλάμβανες ὑπ' ὄψιν σου τὴν συντομωτέραν ὁδόν, ἥτις εἶναι ἡ νῦν ἀπόφασίς σου.

---

21. Η ΠΟΙΟΤΗΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης, ὡς διετύπωσαν μερικοί, δὲν ἐπεδίωκε τὰ συνήθη συμπόσια, διὰ νὰ ἀνταλλάσῃ γνώμας μόνον μετὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πνεύματος. Ἰδιαιτέρως ἠρέσκετο ἐπίσης νὰ συνομιλῆ καὶ μετὰ τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων, νὰ ἀκούῃ τὰς ἀπόψεις των ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων, καὶ νὰ μανθάνῃ ἐξ αὐτῶν τὰ ὅσα δὲν ἐδιδάσκετο ἀπὸ τοὺς δῆθεν γνώστας τῆς ζωῆς. Ἡ καταδεκτικότητα τοῦ σοφοῦ ἦτο ἀπαράμιλλος. Ἦρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλα τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας, διὰ τοῦτο καὶ ὀλοκλήρωνε τὰς γνώσεις του λεπτομερῶς καὶ ἐγίνετο κατανοητός, εὐχάριστος καὶ ἐπιθυμητός εἰς ὅλους.

Κάποτε εἰς ἐκ τῶν γνωστῶν ἀκροατῶν του καὶ ἐνθερμος ὀπαδός του, τὸν ἠρώτησεν: Διατί ὁ Κιμωνίδης ἰσχυρίσθη, ὅτι ἡ ποιότης εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐλάχιστον; Τί ἤθελεν νὰ εἴπῃ περὶ τῆς ποιότητος καὶ ποῖον ἦτο τὸ ἐλάχιστον πού ἐσώκλειεν αὐτήν;

Διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ, ὁ σοφός, τὴν ἀπορίαν τοῦ ἀκροατοῦ του, εἶπεν τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν γνωρίζω, φίλε μου, πόθεν ὀρμώμενος ὁ Κι-

μωνίδης ἐνετόπισεν τὴν ποιότητα εἰς τὸ ἐλάχιστον, ὡς καὶ τί ἐσημαίνε ἢ λέξις «ἐλάχιστον» ἐφ' ὅσον δὲν προσδιορίζετο καὶ ἐπομένως παρέμενεν ἀκαθόριστος εἰς τὴν ἔννοιάν του. Ὅταν ὁ ὁμιλητὴς δὲν εἶναι σαφὴς εἰς τὰς ἐκφράσεις του, κάλλιον δι' αὐτὸν εἶναι νὰ σιωπᾷ καὶ ν' ἀποδεικνύῃ δι' ἔργων ὁποῖον θησαυρὸν ἀνεκάλυψεν.

Κατ' ἐμέ, ἡ ποιότης πρέπει ν' ἀναφέρεται εἰς κάτι τὸ συγκεκριμένον. Τί λοιπόν, ὁ ὁμιλητὴς ἐννοοῦσε μὲ τὴν λέξιν «ποιότης»; Τὸ κάλλος, τὰς γνώσεις, τὴν ἐνέργειαν, τὴν εὐφυΐαν ἢ τὴν ἰσχὺν ἑνὸς ἀνθρώπου;

Ἡ ποιότης ποτὲ δὲν εὐρίσκεται, ἐκεῖ ὅπου τὴν ἀναζητοῦν, ἀλλ' εἰς τὴν γεῦσιν μόνον τοῦ ἔργου. Διὰ νὰ εἶμαι σαφὴς, τὴν γεῦσιν τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὸν χυμὸν τῶν ὀπωρῶν.

Τὸ μέγα σφάλμα σας, ὡς ἀκροαταί, εἶναι νὰ παρασύρεσθε εὐκόλως ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων. Σᾶς ἔλκουν οἱ λόγοι καὶ σᾶς δονοῦν τὰς σκέψεις σας, χωρὶς νὰ ἐξετάζετε τὸ βάθος αὐτῶν καὶ ἐὰν ὑφίσταται τοιοῦτον. Ἐλκεσθε ἀπροκαλύπτως, ἐντοπίζοντας τὴν ἀρετὴν εἰς τὴν θέσιν τῆς ὠραιότητος, τὴν δικαιοσύνην εἰς τὴν θέσιν τῆς ἰσχύος, τὴν εὐφυΐαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ δόλου, τὰς γνώσεις εἰς τὴν θέσιν τῆς πολυλογίας κ.ο.κ., ὥστε νὰ παραπλανᾶσθε καὶ νὰ παρασύρετε μετὰ τῶν ὄντοτήτων σας, ὄλους τοὺς ἀδαεῖς καὶ ἀσθενηκοὺς χαρακτήρας εἰς τὸν φαῦλον κύκλον τῶν ἀντιλήψεων ἐκείνων ποὺ δὲν γνωρίζουν τί λέγουν, γνωρίζοντες ὅμως τὸ τί πράττουν.

Πολλάκις σᾶς ἐσύστησα καὶ σᾶς συνιστῶ νὰ μὴ κρίνετε μίαν ὁμιλίαν, πρότασιν ἢ φρᾶσιν ἐκ πρώτης ἀκοῆς, ἐὰν δὲν ζητήσετε μετ' ἐπιμονῆς ν' ἀποσαφηνίσετε μὲ βαθύνοιαν τὴν ὁμιλίαν, τὴν πρότασιν ἢ τὴν φρᾶσιν πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς οὐσίας της, μήπως καὶ ἡ ποιότης της ἐγκρύπτει δηλητήριον πρὸς θλάβην τῆς ὀλότητος.

Ἐστὲ σεῖς, οἱ φύλακες τοῦ φωτός, ἵνα μὴ καταλάβῃ τὸ σκότος τὰ πνεύματα τῶν συνανθρώπων σας καὶ τοὺς ἐμποτίσει διὰ μέσου τῆς κακῆς τῶν φύσεως τὴν τύφλωσιν τοῦ νοῦ, ὥστε αἱ σκοτειναὶ τῶν γνώσεις, γίνουιν πρόξενοι καταστροφῆς τῆς κοινωνίας.

22. ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΝ ΣΜΙΚΡΩ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης συνέχιζεν τὸν λόγον του μὲ θέμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐζητήθη ἐκ τοῦ ἀκροατηρίου του, ἦτοι: «Τί τὸ μέγα ἐν σμικρῶ».

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀναρωτᾶται τις, ἀγαπητοί μου. Εἶναι δυνατόν ἐντὸς τοῦ μικροῦ νὰ συμπεριλαμβάνεται τὸ μέγα; Καὶ ὅμως εἶναι δυνατόν. Σεῖς δὲν δύνασθε ν' ἀντιληφθῆτε τὸ μέγεθος τῆς ἀφηρημένης, ὡς λέγετε, ἰσχύος. Ὅτι, λοιπόν, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν ὄρασιν καὶ τὰς αἰσθήσεις σας, δὲν ἔπεται ὅτι εἶναι ἀνύπαρκτον. Τὸ ἀόρατον, κατ' ἐσᾶς, εἶναι ἀφηρημένη ἔννοια, ἀκριβῶς διότι δὲν εἴσθε εἰς θέσιν νὰ καταμετρήσετε τὴν ἀσκουμένην του ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων καὶ οὕτω ἐπιπολαίως τὸ θεωρεῖτε ἀνύπαρκτον! Ἡ ἀντίληψίς σας αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη, διὰ τὸν λόγον, ὅτι εἰς τὴν ὄντοτήτά σας λειτουργοῦν μόνον αἱ κοιναὶ αἰσθήσεις καὶ ἀδρανεῖ ἢ ὑπεραίσθησις σας¹.

Ἐάν, εἶχατε ἀνεπτυγμένην τὴν παρατηρητικότητα καὶ ἐρευνοῦσατε τὸ κάθε τι, μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια ὡς καὶ λογικὸν εἰρμόν, τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ὄντος ἄνθρωπος ἐν τῇ αὐτοῦ ζωῇ, θὰ ἐμανθάνατε τόσα, ὅσα δὲν γνωρίζετε. Ὑπάρχει μία Ἀρχὴ ἢ ὁποία διέπει τὰ πάντα, ἀλλ' αὕτη εἶναι ἀσύλληπτος εἰς τὸν κοινὸν ὡς καὶ ἐγωϊστικὸν νοῦν, αἰσθητὴ ὅμως εἰς ἐλαχίστους ἐκ τῶν ἀνθρώπων, πού λογίζονται ἐξ ἐμοῦ προνομιοῦχοι τῆς φύσεως. Διὰ τοῦτο τὴν δυναμικὴν ταύτην ἐνέργειαν ὀνομάζω θείαν Ἀρχήν. Ἐν τῇ φύσει τῆς ἀποτελεῖ τὸ μέγα ἐν σμικρῶ. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλως ὑπὸ τῶν ὑπερτροφικῶν πνευματικῶν ἐγκεφάλων νοητὴ. Ὁ ὑπερτροφικὸς ἐγκέφαλος συσκοτίζει τὸ πνεῦμα καὶ μεταβάλλει αὐτὸ εἰς σκοτεινόν. Ἐάν ἡ ἐνέργεια τοῦ Σύμπαντος Κόσμου ἦτο ὄρατὴ, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη ὑπάρξεως τῆς διαισθήσεως, καὶ τὰ πάντα θὰ ὑπέκειντο εἰς τὴν πίεσιν τῆς Ἀνωτάτης ἐν λόγῳ Ἀρχῆς, ὅποτε, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου ἢ ἀνθρωπότης θὰ παρέμενεν στάσιμος εἰς τὴν ἐξέλιξίν της. Ἄρα, ἡ ἀόρατος γνῶσις τοῦ θείου ὑποδεικνύει δὲν πιέζει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Ἐάν παραπλανώμεθα τὸ σφάλμα εἶναι τῶν ἀνθρώπων. Ἐχομεν ἐντὸς μας τὸν ἱερὸν σπινθῆρα (ψυχὴν) δυναμικὴν ἐνέργειαν, πού ὀνομάζω «μέγα» καὶ τὸ καθορισμένον αὐτεξούσιον πνεῦμα, ὡς ἀπατεῶνα τοῦ ἑαυτοῦ μας, πού ὀνομάζω «μικρόν» ὅταν ἐκφύγη ἐκ τοῦ προορισμοῦ του. Ἰδοῦ, πῶς ἀποδει-

(1) Διαισθησις.

κνύεται καὶ πάλιν τὸ μέγα ἐν σμικρῷ. Ὡς ἀντιλαμβάνεσθε, ὁ σπινθήρ πού ἀνέφερον, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἐν ἀπειροελάχιστον μόριον τῆς θείας ἀκτινοβολίας εἰς τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ὅπου ἐδρεύει ὡς κάτι τὸ ἱερόν. Αἱ ποικίλαι ἀφανεῖς δυνάμεις μίαν καὶ μόνην πηγὴν ἔχουν, μὲ τοσαύτας παραλλαγὰς καὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ πνεύματος, ὥστε νὰ ἐξυπηρετοῦν τὴν ἐξέλιξιν τῶν πάντων ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Ὁ σκοπὸς οὗτος εἶναι καθορισμένος, ἄγνωστος ὅμως εἰς ἡμᾶς, ἵνα διὰ τῆς ἐλευθέρως σκέψεως κατορθώσωμεν ἐκ τοῦ σκότους τῶν γνώσεων, διὰ τῆς καθαρᾶς κρίσεως νὰ περιέλθωμεν εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Ὅποτε θὰ εἴμεθα πλέον γνωστοὶ τοῦ τί ἐστὶ μέγα ἐν σμικρῷ.

Ἄρα, τὸ μέγα δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὕλην, ὡς ἔχουν τὴν ἀντίληψιν οἱ ὕλισται. Ἡ ὕλη εἶναι κάτι τὸ συγκεκριμένον μόνον εἰς τὴν ὄρασιν καὶ τὰς αἰσθήσεις μας. Διαισθάνομαι χωρὶς αὐταπάτην, ὅτι ἡ ὕλη εἶναι συμπυκνωμένη ἐνέργεια ἐν καταστάσει ἀδρανείας. Ἐὰν κάποτε δυηθῶμεν νὰ μετασχηματίσωμεν αὐτὴν εἰς ἐνεργὸν παράγοντα, τότε ἐξ ἑαυτοῦ της θὰ διαλυθῇ εἰς ἀφανῆ ἐνέργειαν, ἐπηρεάζουσα κάποιον ἄλλον σκοπὸν πού ἡ δημιουργία τὸ ἐπιβάλλει.

Μὲ τὰς ὑποκειμενικὰς μας σκέψεις διεισδύομεν ἐντὸς λαθησιμένης κατευθύνσεως, μὴ ἐκπληροῦντες τὴν ἔρευνάν μας ἀντικειμενικῶς, ἴσως ἐξ ἀνάγκης, νὰ μὴ φανῶμεν ἀποτυχημένοι εἰς τὸν σκοπὸν μας. Καὶ ἰδοῦ, διατὶ ἀπὸ κακὴν ἀντίληψιν προσφέρομεν φαῦλα ἀποτελέσματα. Συμβαίνουν πάντα ταῦτα λόγῳ ἑλλείψεως εὐθυκρισίας, μὴ δυνάμενοι νὰ μειώσωμεν τὴν ἐκτίμησιν πού ἀπεκτήσαμεν εἰς τὰ ὅμματα τῆς κοινωνίας, ἀποφεύγοντες νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι οὐδὲν γνωρίζομεν προτοῦ ἀποδώσωμεν. Τὰ κίνητρα εἶναι πολλὰ καὶ τὰ ἀποτελέσματα διάφορα. Καλὰ ἢ κακὰ θὰ κριθοῦν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ὀρθῶς ἢ ἐσφαλμένως.

Ὅσοι διὰ τῆς διανοίας των ἀπέκτησαν φήμην, ἀρνοῦνται νὰ παραδεχθοῦν τὴν σφαλερὰν των πορείαν ὡς ἀγνωστικοὶ δὲν δύνανται νὰ συλλάθουν νοερῶς ὁποῖαν δυνατότητα ἐνεργείας ἔχει τὸ ἀόρατον, ἔστω καὶ ἐὰν τοῦτο εὐρίσκεται ἐντὸς των. Διότι ἀγνοοῦν τελείως πόσον μεγάλη καὶ ἀφανὴς εἶναι ἡ δύναμις πού φυλάσσεται εἰς τὸν κλωθὸν τοῦ φθαρτοῦ σώματός των. Ἐὰν ὅμως οἱ ἰσχυρογνώμοι οὗτοι ἀπεφάσιζον καὶ ἐστρέφοντο πρὸς τὰ ἔνδον, κρούοντες τὴν θύραν τῆς συνειδήσεώς των καὶ τοὺς ἐδίδετο ἢ βοήθειά της, θὰ ἀντελαμβάνοντο τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἔναντι τοῦ πνεύματος καὶ τί ἐστὶ τὸ μέγα ἐν σμικρῷ.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἄστεως, εἰς μίαν ἤσυχον περιοχὴν ἔξει εἰς μεσόκοπος γεωργὸς μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἡ καλύβη του ἦτο ἄρκετὰ εὐρύχωρος ὥστε νὰ στεγαῶν γονεῖς καὶ δύο ἄρρενα τέκνα. Ὁ γεωργὸς ὡς κτηματικὴν περιουσίαν εἶχεν ἄρκετον καλλιεργήσιμον χῶρον, ὅσα δὲ ἐκέρδιζεν ἐκ τοῦ κόπου του ἤρκουεν διὰ νὰ ζῆ ἀνέτως. Πολλάκις, μετὰ τὴν ἐργασίαν του ἐξηπλοῦτο κάτωθεν τοῦ ἴσκιου πεύκων καὶ διαλογίζετο ἀπορίας του, ποῦ ποτὲ δὲν τὰς ἐσχολίαζεν μετ' ἄλλων συνανθρώπων του. Εἶχεν τὴν γνώμην, ὅτι ὁ καθείς ἐσκέπτετο κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὑπέρτερον, ὥστε νὰ περιττεῦν νὰ συζητῆ ἀσκόπως μετ' αὐτῶν καὶ νὰ ἐκνευρίζεται μὲ τὴν ἐπιμονὴν τῶν ἀντιφρονούντων ἐπὶ ζητημάτων ποῦ δὲν κατεῖχον. Ὁ Σωκράτης ἐγνώριζεν τὸν γεωργὸν ἀπὸ ἐτῶν, καὶ ὅταν τυχαίως διέβαινεν ἐκεῖθεν, εὗρισκεν ἐκεῖ τὴν γαλήνην καὶ ἀναπαυόμενος διηγείτο εἰς τὸν γεωργὸν πολλὰ ἀνέκδοτα περιστατικὰ τῆς ζωῆς του, τὰ ὁποῖα ἤκουεν μετὰ προσοχῆς ὡς ἐρμηνευτικὰ σχόλια τῶν ἀποριῶν του. Ἐνα θερινὸν δειλινόν, ἐνῶ ὁ Σωκράτης ἐξήγει εἰς τὸν γεωργὸν κάτι τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ συνήρπαζε τὴν προσοχὴν του, ὁ γεωργὸς εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγον:

ΓΕΩΡΓΟΣ: ὦ Σώκρατες, σὺ μόνον ἀνακουφίζεις τὴν ψυχὴν μου ἐκ τῶν τόσων κόπων ποῦ ὑφίσταμαι. Παρὰ τὴν θαθεῖαν μόρφωσίν σου, δὲν δύνασαι νὰ γνωρίζῃς, μὲ πόσῃν χαρὰν καὶ ἱκανοποιήσιν ἀναμένω, τὴν προσέλευσίν σου. Εἰς τὸν σχεδὸν ἐρημικὸν τοῦτον χῶρον ἡ φύσις σὲ ἀνταμείβει μὲ τὴν ἡρεμίαν τοῦ τοπίου καὶ τὴν θεῖαν ἔμπνευσιν, ὡς μοῦ ὠμολόγησες κάποτε.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πράγματι, φίλε μου, ἐδῶ ἀπολαμβάνω μετ' ἐσοῦ τὴν ἐρημίαν τοῦ τοπίου, ποῦ τόσῃν ἀνάγκην ἔχω. Δι' ἐμὲ ἡ καλύβη σου εἶναι ἀνάκτορον τῆς ψυχικῆς μου γαλήνης. Δὲν φαντάζεσαι, ὁποῖαν ἐπίδρασιν ἔχει ἐν τῇ ἡρεμίᾳ ἡ φύσις ἐπὶ τοῦ πνεύματός μου...

Δὲν εἶχεν ἀποτελεῖσαι ἀκόμη τὴν φράσιν του ὁ Σωκράτης, ὅποτε αἰφνιδίως εὐρέθη περικυκλωμένος ἀπὸ πολλὰς κορασίδας, αἱ ὁποῖαι τὸν παρηκολούθουν κρυπτόμεναι ὀπισθεν τῶν θάμνων, ἵνα μὴ γίνουιν ἀντιληπταί. Ὅταν εἶδον νὰ εἶναι ὁ Σωκράτης ἐξαπλωμένος ὑπὸ τὸν ἴσκιον τῶν πεύκων, ἡρεμος ὡς ἡ γαλήνια θάλασσα, χωρὶς καμμίαν ἐνόχλησιν, ἡ Μύρτα ἔδωσεν τὸ σύνθημα καὶ ὅλαι ὄμοῦ ἐξώρμησαν πρὸς κύκλωσίν του.

ΜΥΡΤΑ: Ἐν ὀνόματι τῶν συναδέλφων μου, ὦ Σώκратες, παρουσιαζόμεθα ἔμπροσθέν σου, ἵνα ὑποβάλλωμεν τὰ σέβη μας ὡς καὶ τὴν ἀπεριόριστον ἐκτίμησιν καὶ θαυμασμόν μας πρὸς τὴν σοφίαν σου. Ἐχεις ἐκ φύσεως τὸ προσὸν τῆς κατανοήσεως, δὲν εἶσαι μονολιθικός, ἀλλὰ πολὺπλευρος, ὁ μόνος ἄξιος νὰ μᾶς ἐννοήσῃ ὡς καὶ νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα μας.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Προτοῦ μοῦ εἶπτε ποῖος ἄνεμος σᾶς ὀδήγησεν ἐδῶ, θὰ ἤθελον νὰ σᾶς εἶπω, ὁποῖαν ἄνεσιν καὶ ἡρεμίαν ἀπολαμβάνω εἰς τὴν μοναδικὴν ταύτην γωνίαν, ὅπου ὡς ἐκ μηχανῆς θεός, βλέπω ὅτι περιεστοιχίθην ἀπὸ κάλυκας ἀνθέων, πού μόλις ἤρχισαν νὰ κοσμοῦν διὰ τῆς παρουσίας των, τὸν κοινωνικὸν ἀνθῶνα. Σεῖς, λοιπόν, εἴσθε τὰ μελλοντικὰ ἄνθη τῆς διακοσμῆσεως τοῦ λαμπροῦ μας ἄστεως! Χαίρω διὰ τὴν τόλμην σας, ἀλλὰ φοβᾶμαι μήπως ἡ τόλμη αὕτη εἶναι παράλογος. Πάντως εὐρίσκομαι εἰς τὴν διάθεσίν σας.

ΜΥΡΤΑ: Μεγάλε καὶ εἰλικρινέστατε ὀδηγέ, ἐπειδὴ ἡ φωνή μας δὲν ἔχει ἀπήχησιν ὡς ἡ ἰδική σου, ἐρχόμεθα πρὸς σέ διὰ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃς, διατί οἱ νόμοι τῆς Πολιτείας εἶναι τόσο ἀυστηροὶ καὶ ἀκατανόητοι διὰ τὰς γυναῖκας; Διατί ἡ Πολιτεία δὲν ἐνδιαφέρεται κάπως διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυσιν τῆς γυναικός, ἡ ὁποία τόσα πολλὰ δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν κοινωνίαν; Ποῖος ὁ λόγος νὰ παραμελοῦμεθα καὶ νὰ θεωροῦμεθα κοσμικὰ ἄνθη, ὡς ἐτόνισες πρὸ ὀλίγου; Δὲν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἰκανότητος ἀνταξίας τῶν ἀνδρῶν; Ἡ ἐπιθυμία μας εἶναι οὐχὶ νὰ δεχόμεθα μόνον ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρωμεν τὰς ὑπηρεσίας μας εἰς τὴν Πολιτείαν!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δηλαδὴ διαμαρτύρεσθε εἰς ἐμὲ τὸν ἀπλοῦν καὶ νομιμόφρονα πολίτην, ὅστις δὲν ἀπασχολεῖται μὲ τὰ ἐξωτερικὰ καθημερινὰ δράματα, ἀλλὰ μόνον μὲ τὰ ἐσωτερικὰ καὶ δυσχερῆ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Σεῖς ζητεῖτε διὰ τῆς ἐξωτερικῆς σας δράσεως νὰ ἐπιβάλλετε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἀποκτωμένας γνώσεις! Ἐνῶ ἐγὼ ἐξωτερικεύω τὰς ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ μου κόσμου ἀποκτηθείσας κατευθύνσεις πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Δὲν κανονίζω ἐγὼ τὰς κινήσεις του, ἐπενεργῶ ὅμως ἐπ' αὐτοῦ, διὰ νὰ σκεφθῇ τί πρέπει νὰ πράξῃ, ἵνα μὴ μετανοήσῃ ἀργότερον διὰ τὰ ὅσα ἀπερισκέπτως διέπραξεν. Κατανοῶ ἀπολύτως τὴν δυσαρέσκεϊάν σας. Ἐὰν ὅλαι αἱ γυναῖκες μὲ σχετικὴν μὀρφωσιν ἐξεγείροντο ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τῆς θέσεώς των, τοῦτο θὰ ἐλογίζετο ἀνταρσία πρὸς τὰ καθήκοντα καὶ τὰ ἱερὰ χρέη τῆς γυναικός.

Ἐάν πάλιν ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου μόνον τὰ ἄνθη τῆς ἐστρέφοντο κατὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν ἡθῶν, θὰ ἐξελαμβάνοντο ὡς παρανοητικά, πρὸς θλάθην των ὡς καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας.

Σὰς ἐξέλαβον ὡς ἄνθη, οὐχὶ διὰ νὰ κολακεύσω τὸ κάλλος σας, ἀλλὰ νὰ σὰς ὑποδείξω ὅτι εἶναι ἀνάγκη, ὡς εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ σας μορφή ὡσαύτως νὰ καλλωπίσετε καὶ τὴν ἐσωτερικὴν σας τοιαύτην, ὥστε ὡς ἄνθη νὰ μὴν ἔλκετε μόνον τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ νὰ κερδίσετε τὴν ἐκτίμησιν αὐτῶν. Θέλω νὰ εἶπω νὰ μὴν εἴσθε μόνον δολῶματα τῆς φύσεως ἐπὶ κακῷ, ἀλλὰ καὶ ἱερὰ σύμβολα ἐπὶ καλῷ. Οὐδεὶς σὰς παρεμποδίζει τὴν μόρφωσιν διὰ τῆς ἀρετῆς. Ἐκεῖνο πού θέλω νὰ τονίσω εἶναι νὰ μὴ παραστρατήσετε διὰ μέσου τοῦ κάλλους σας εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Σεβόμεναι τὰ ἦθη καὶ τοὺς νόμους, ὅσον καὶ νὰ σὰς φαίνωνται ἀντίθετοι τῶν διαθέσεών σας, ἀποκτᾶτε φρόνησιν καὶ ἀτομικὴν κρίσιν, διὰ νὰ σχηματίσετε πραγματικὸν ἀνθῶνα, οὐχὶ μόνον ὡς καλλωπιστικὰ ἄνθη εἰς τὴν ὄρασιν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρωματικά εἰς τὴν ὄσφρησιν τῆς ἐκτιμήσεως εἰς τὴν κοινωνίαν.

Δὲν διαχωρίζω τὸ ἄρρεν ἀπὸ τὸ θῆλυ ὡς ὄντα τῆς Δημιουργίας ἀντάξια τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ ἄλλο. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ κατανοήσετε, ὅτι οἱ προορισμοὶ των διαφέρουν, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ὑπάρξῃ σχετικὴ ἄρμονία μεταξύ των. Εἶδ' ἄλλως, ἀναποφεύκτως, διὰ τῆς κακῆς ἀντιλήψεώς των, θὰ δημιουργηθῇ μεταξύ των σάλος, δυσαρμονία καὶ ὑπουλος ἐχθρότης πού καταλήγει εἰς τὴν κακοδαιμονίαν.

Ὅπως σὰς εἶπον, ἀγαπητά μου ἄνθη, γνωρίζοντας τὸν προορισμὸν σας εἰς τὰ χρέη καὶ τὰ καθήκοντά σας, αὐτομάτως γίνεσθε χρησταὶ καὶ ἀξιολάτρευτοι οἰκοδέσποιναι ἐντὸς τοῦ οἴκου καὶ ἀνεκτίμητον θάλασμον τοῦ ἄστεως.

ΜΥΡΤΑ: Μεγάλε Διδάσκαλε, εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς ὠραίους λόγους σου. Νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃς νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν μίαν ἀπὸ τὰς διδασκαλίας σου, θὰ σοῦ εἴμεθα εὐγνώμονες.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅταν σεῖς, ὡς ἄνθη, τὸ ἀποφασίσετε, οὐδεὶς λόγος συντρέχει νὰ ἀρνηθῶ. Σεῖς θὰ κερδίσετε τὴν κατήχησιν τῆς ἀρετῆς καὶ ἐγὼ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ θαυμασμοῦ νὰ εὐρίσκωμαι ἐν μέσῳ τῶν ἀνθῶν!

24. Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Πολλάκις ὁ Σωκράτης ἐσυνήθιζε νὰ συναναστρέφεται μὲ ὅλα τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας. Κάποτε τὸν περικύκλωσαν ὀλίγοι ἀπλοϊκοὶ ἄνθρωποι τοῦ μόχθου καὶ τοῦ κόπου. Ἐπειδὴ δὲν τοῦ ἦτο εὐκόλον νὰ τοὺς ἀναπτύξῃ διδακτικὸν θέμα, ἠναγκάσθη νὰ τοὺς ἀφηγηθῇ μῦθον τινά.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Φίλοι μου, διὰ νὰ σᾶς δώσω νὰ ἐννοήσετε τὸ πόσο μέγα θηρίον εἶναι ὁ ἄνθρωπος, παρ' ὅλην τὴν ἀσθενικὴν του φύσιν ἔναντι τῶν ἄλλων δημιουργημάτων τῆς φύσεως, θὰ σᾶς ἀναφέρω μῦθον ὅπως τὸν ἤκουσα πρὸ ἐτῶν ἀπὸ τὰ χεῖλη ἑνὸς γέροντος ἀγρότου.

Κυνηγός τις, κάποτε περιπλανηθεὶς ἐντὸς πυκνοῦ δάσους, τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ διέξοδον καὶ οὕτω ἐπλανᾶτο κατάκοπος. Ἐκεῖνο πού ἐφοβεῖτο, ἦτο μήπως γίνῃ λεία τῶν ἀγρίων θηρίων. Ἰκέτευεν συνεχῶς τὴν θεάν Ἀρτέμιδα, ὅπως τὸν προφυλάξῃ καὶ τὸν διευκολύνῃ νὰ εὕρῃ τὴν ἀπωλεσθεῖσαν ὁδὸν του. Αἰφνιδίως, ὅπισθεν ἑνὸς δένδρου παρετήρησεν νὰ κρύπτεται ἡ κεφαλὴ μιᾶς ἀλώπεκος.

ΑΛΩΠΗΞ: Ἀφέντη, σὲ βλέπω κατάκοπον καὶ ἀντιλαμβάνομαι τὸ πόσον ἔχεις τὴν ἀνάγκην ἀναπαύσεως. Πραγματικῶς σὲ λυπᾶμαι. Ἀκολούθησέ με καὶ θὰ σοῦ δείξω, πόθεν θὰ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ λαθυρίνου τούτου. Θὰ γίνω ὁδηγός σου καὶ εὐεργέτης σου, ἀρκεῖ καὶ σὺ νὰ μὲ ἀνταμείψῃς μὲ δύο ὄρνιθας!

Ὁ Κυνηγός ἐσκέφθη νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὴν ἀλώπεκα, μόλις θὰ ἔφθανεν εἰς τὸ σημεῖον πού ἀνεζήτει, κρύπτων ἐπιμελῶς ρόπαλον διὰ κάθε ἐνδεχόμενον. Ἐν ἀνάγκῃ, ἐσκέπτετο, θὰ τὴν φονεύσω διὰ τὸ ὠραῖον τῆς δέρμα!

ΚΥΝΗΓΟΣ: Θὰ σοῦ δώσω τρεῖς ὄρνιθας, ἀρκεῖ νὰ μοῦ φανῇς χρήσιμος.

Ἡ Ἀλώπηξ πού ἀντελήφθη τὴν παγίδα τοῦ κυνηγοῦ, προσεποιήθη ὅτι τὸν ὁδηγεῖ πρὸς διέξοδον, ἐνῶ ἀντιθέτως ὠδήγει τὸν κυνηγὸν πρὸς τὸ θάθος τοῦ δάσους, ὅπου περιεφέροντο λέοντες, ὄφεις καὶ ἄλλα διάφορα θηρία. Ἐάν ἐσκέφθη ἡ Ἀλώπηξ γίνῃ ὁ κυνηγὸς θύμα θηρίου τινός, θὰ τιμωρηθῇ διὰ τὸ ψεῦδος του πρὸς πλήρη ἰκανοποίησίν μου!

Αἱ ἀποφάσεις πού λαμβάνονται μὲ ὑπολογισμόν, συχνάκις δὲν εἶναι ὀρθαί, διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀποτυχίαι εἶναι συχνότεραι, ὅταν αἱ κρίσεις τῆς σκέψεως εἶναι ἐσφαλμένα.

Ἐν τῷ μεταξὺ, εἰς πελώριος ὄφιν, ὅστις ἐτυλίσσετο μὲ νωχέλειαν ἐπὶ χονδροῦ κλάδου τοῦ δένδρου, παρακολουθήσας τὴν συνομιλίαν τοῦ κυνηγοῦ καὶ τῆς ἀλώπεκος, στρέψας μὲ κόπον τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ εἶπεν:

ΟΦΙΣ: Μὴ ἄνθρωπε, πεισθῆς ἐκ τῶν πονηρῶν λόγων τοῦ ζώου τούτου. Ζητεῖ τὴν καταστροφὴν σου. Ἐγώ, ὡς γνωρίζεις, θεωροῦμαι τὸ σύμβολον τοῦ Καλοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ Κακοῦ. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Μὲ συναντᾷς μὲ τὴν καλὴν μου ὄψιν. Μόλις κατεβρόχησα λαγῶν καὶ προτοῦ ὑποπέσω εἰς νάρκην διὰ νὰ χωνεύσω, θέλω νὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν σφαλερὰν κατεύθυνσιν πού ἔλαθες. Βαδίζεις πρὸς τὸ θάθος τοῦ δάσους. Λάθε ἀντίθετον κατεύθυνσιν, ἵνα ἐξέλθῃς τοῦ δάσους. Σοῦ ὀμιλῶ ὡς εὐεργέτης σου, χωρὶς οὐδὲν ἀντάλλαγμα.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ ὄφιν καὶ ἀμέσως περιέπεσεν εἰς βαθὺν ὕπνον. Τότε ὁ κυνηγὸς τὸν ἐπλησίασεν καὶ διὰ τοῦ ροπαλοῦ του κατέφευρεν δύο θανάσιμα κτυπήματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Μετὰ ἐξηκολούθησεν τὴν ὁδὸν του, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν συμβουλὴν τοῦ ὄφεως. Ὀλίγον ἄργα ἀντελήφθη, ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἐβάδιζε ἦτο ἐπικίνδυνος περιοχὴ. Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ εὐρέθη ἀντιμέτωπος ἔμπροσθεν λέοντος. Ἐντρομος ὁ κυνηγὸς παρέμεινεν ἀκίνητος. Κάτωχος ἐκ φόβου δὲν ἐγνώριζεν τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ. Καὶ πάλιν ἐδεήθη πρὸς τὴν θεὰν Ἀρτέμιδα, ὅπως τὸν προστατεύσῃ. Ὁ λέων χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸν κυνηγόν, ὤδευε πρὸς τὸ θάθος τοῦ δάσους. Ἀποτόμως ἐστράφη πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἠτένισεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, μὲ περισσὴν ὑπερηφάνειαν ὡς καὶ νὰ τὸν περιεφρόνει καὶ τοῦ εἶπεν:

ΛΕΩΝ: Ἄνθρωπε, δὲν πρόκειται νὰ σὲ κατασπαράξω, ἀδίκως φοβῆσαι. Περιφρονῶ τοὺς δειλοὺς καὶ ὑπόουλους χαρακτήρας. Μάθε, ὅτι ἡμεῖς οἱ λέοντες εἴμεθα ἀξιοπρεπῆ θηρία. Ὅταν ὁ στόμαχός μας εἶναι πλήρης οὐδένα ἐνοχλοῦμεν, ἐὰν θεβαίως, δὲν μᾶς ἐνοχλήσουν. Πρὸ ὀλίγου ἐκόρεσα τὴν πείναν μου μὲ μίαν ἔλαφον καὶ τώρα θαδίζω ἤρεμος πρὸς τὸ σπήλαιόν μου.

ΑΛΩΠΗΣ: Εὐγενέστατε, ἄρχοντα τοῦ δάσους, ἐπὶ ποίου σημείου τοῦ ἐδάφους ἐκόρεσες τὴν πείναν σου, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ ἐκκαθαρίσω τὰ ὑπολείμματα;

ΛΕΩΝ: Θρασύ και ὑπουλον ζῶον, ψάξε νά εὔρης τόν χῶρον. "Ὀλη σου ἡ εὐφυΐα ἔγκειται εἰς τόν δόλον πρὸς ζημίαν τῶν ἄλλων καὶ ὄφελός σου. Ἐάν δὲν κοπιᾷσης, εἶναι περιττὸν νά ζήσης.

ΚΥΝΗΓΟΣ: Βασιλεῦ τῶν ζώων, ἡ ἀλώπηξ δὲν εἶναι μόνον πο-
νηρὰ ἀλλὰ καὶ δολοπλόκος. Πρὸ ὀλίγου μὲ ἐνέπαιξεν, μοῦ ἔδειξεν
παρὰπλανητικὴν ὁδόν, διὰ νά ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου.

ΛΕΩΝ: Μὴ σοῦ φαίνεται περίεργον, φίλε μου, πολὺ χειρότερα
ζῶα ἐξ αὐτῶν ὠμολόγησον, ὅτι ὑπάρχουν ἐντὸς τῆς κοινωνίας σας!
Σεῖς οἱ ἄνθρωποι εἰσθε περισσότερον ἐπικίνδυνοι ἀπὸ ἡμᾶς. Ὡς θά
ἔχῃς θεβαιωθῆ, ἡμεῖς δὲν συκοφαντοῦμεν, δὲν ψευδολογοῦμεν, δὲν
εἴμεθα ἄρπαγες, ὅταν κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον καταπραῦνθῆ ἡ πείνα
μας. Σεῖς εἰσθε αἰμοθόρα καὶ ἀγνώμονα ὄντα. Ἐχοντες ὄλα τὰ ἀγα-
θὰ, ἡ ἀπληστία σας δὲν κορέννυται μὲ τίποτε. "Ὅσον καὶ ἀδίκους,
ἐάν νομίζετε τοὺς νόμους τοῦ δάσους, δικαιολογοῦνται ἀπὸ τὴν φύ-
σιν, ἐνῶ οἱ ἰδικοί σας νόμοι, ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται ἐκλεπτυσμένοι,
εἰσκλείουν τὴν ἀδικίαν, προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτησιν, ὑπαγορεύουν
τὸ μῖσος. Ἐάν τοὺς ἐξετάσης καλῶς εἰς τὸ θάθος των εἶναι θεσπι-
σμένοι μὲ τὴν νομοτέλειαν τῆς θαρβαρότητος. Εἶμαι θεβαίως θηρίον,
ποῦ ἡ φύσις μοῦ ἔδωσεν τὸ δικαίωμα ν' ἀναζητῶ τὴν συντήρησίν μου
εἰς τὸ θῆραμα. Ἄσκῶ τὴν ἐπιταγὴν τῆς φύσεως ἐν μέτρῳ. Σεῖς οἱ
ἄνθρωποι, ποῖον μέτρον κρατεῖτε; "Ὅταν ἐξαπατᾷτε τοὺς συναν-
θρώπους σας, παρὰ τὰ συμφωνηθέντα, διατί κλέπτετε καὶ ἀδικεῖτε
τοὺς πεινῶντας ὑπὸ τὴν ἀκατάσχετον ἀπληστίαν σας;

ΚΥΝΗΓΟΣ: Δὲν εἶναι ὄλοι οἱ συνάνθρωποί μου, Βασιλεῦ τῶν
Ζώων, ὡς τοὺς περιγράφεις. Ἄλλωστε, ἔχομεν καὶ ἐν προσὸν ποῦ
δὲν ἔχουν τὰ ζῶα, τὸ πνεῦμα! Προσχεδιάζομεν τὰ πάντα καὶ ὕστε-
ρον ἐνεργοῦμεν. Σεῖς ἐνεργεῖτε αὐτοστιγμεί, μὴ ἀναλογιζόμενοι
τάς συνεπείας.

ΛΕΩΝ: Σεῖς ἀναλογιζόμενοι τὰς συνεπείας τῆς προσχεδιασμέ-
νης σκέψεώς σας, ἐνεργεῖτε μὲ τρόπον ἀλόγιστον, ὥστε ἄλλα νά
ἀποφασίζετε καὶ ἄλλα νά πράττετε πρὸς ζημίαν σας. Τώρα, προ-
χῶρει τὴν ὁδόν σου ἡρεμος, ὡς σοῦ εἶπον ἀντιθέτως πρὸς τὴν κα-
τεύθυνσιν ποῦ ἔλαθες καὶ ὀλίγον δεξιώτερα.

ΚΥΝΗΓΟΣ: Ἄπορῶ, πῶς δὲν μὲ κατεσπάρραξες. Τοιαῦτα εὐγε-
νικὰ αἰσθήματα οὐδαμοῦ συνήνησα εἰς τὸ θασίλειον τῶν ζώων!

ΛΕΩΝ: Ἄργησα πολὺ. Αἱ ἄσκοπαι συνομιλίας μας μοῦ καθυ-
στέρησαν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Ὡμολόγησέ μου, ἐάν
μεταξὺ τῶν συνανθρώπων σου συνήνησες νά ἔχουν εὐγενικὰ αἰσθη-

ματα, χωρίς συμφέρον; "Όταν ὁ εἰς σας ἐξοντώνει τὸν ἄλλον δι' ἀπλήν διασκέδασίν του, ἢ μήπως δὲν ὑπάρχουν τοιοῦτοι τύποι; Μάθε, ὅτι εἰς τὸ Βασιλείον μου ὁ Νόμος εἶναι δίκαιος. "Ἐχεις ἀνάγκην ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ, τὴν ἀποκτᾶς διὰ τῆς θίας καὶ ἡρεμεῖς χωρίς νὰ σ' ἐνδιαφέρουν ἐὰν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα θηράματα. Σεῖς, ὅμως, καὶ τίποτε ἐὰν δὲν σὰς λείπη, ἢ σκέψις σας εἶναι, πῶς διὰ τῆς ἀπάτης, τοῦ δόλου ἢ καὶ τοῦ φόνου νὰ αὐξήσετε τὰ ἀγαθὰ τῶν ἀποθηκῶν σας. Εἴσθε πλεονέκται, κριμα σας νὰ λέγετε, ὅτι ἔχετε πνεῦμα καὶ κρίσιν διὰ νὰ κυβερνᾶτε μὲ ἀθεμίτους νόμους τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν! Εἴσαι καὶ ἀχάριστος, διότι ὁ ὄφις σοῦ ὑπέδειξεν τὴν ὁδόν σου καὶ ἐσὺ τὸν ἐφόνευες.

ΚΥΝΗΓΟΣ : Τὸ ἔπραξα, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι διότι ἀφήρεσα τὴν κακοβουλίαν του, ἐκ τῆς κακῆς του φήμης, ἵνα προλάβω καὶ σώσω ἄλλα θύματά του.

ΛΕΩΝ : Καλῶς ἢ κακῶς, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ εἰπέ εἰς τοὺς συνανθρώπους σου, ὅτι εἰς τὸ δάσος βασιλεύει ὁ Νόμος τῆς ἀνάγκης, κατὰ πολὺ ἀνώτερος τοῦ Νόμου τῆς ταλαιπωρίας, τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐνοχοποιήσεως τοῦ ἀθῶου μέχρι θανάτου του.

Ὁ κυνηγὸς ἐσώθη καὶ ἐπὶ ὥρας ἐσκέπτετο τὸ δάσος ἦτο ἢ ὄχι εἰλικρινέστερον τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας;

Μερικοὶ ἐκ τῶν ἀκροατῶν ἐρωτοῦν τὸν Σωκράτη :

ΑΚΡΟΑΤΑΙ : Πού, ὦ Σώκρατες, καταλήγει ὁ μῦθος τοῦ γέροντος ἀγρότου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Ὁ Μῦθος δηλοῖ, φίλοι μου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ φοβερότερον θηρίον, ἐξ ὧσων ἢ φύσις ἔπλασεν, ὅταν καθοδηγῆται ἀπὸ τὰ ἐνστικτὰ του καὶ μόνον. Ὁ Λέων εἶναι ὁ ἄνθρωπος τοῦ μέτρου. Ὁ Ὄφις τὸ ἀναπόσπαστον κακοποιὸν στοιχεῖον τῆς κοινωνίας. Ἐργάζεται ὑπόουλως καὶ διὰ τοῦ δόλου ἐμπαίζει ὄλους. Ὅταν δὲ εὐρεθῆ εἰς ἀδυναμίαν, λέγει καὶ μίαν ἀλήθειαν, διὰ νὰ γλυτώσῃ τὴν ζωὴν του, οὐδέποτε ὅμως θὰ ἐκφύγῃ ἐκ τῆς τιμωρίας του, ἣτις εἶναι καθορισμένη. Ὅσον διὰ τὴν Ἀλώπεκα, εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, πού διὰ τῶν κολακειῶν των ζοῦν ὑποκρινόμενοι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐπωφελοῦμενοι τῆς κάθε εὐνοϊκῆς περιστάσεως νὰ ἐξωτερικεύουν τὴν ἀπληστίαν των.

Φίλοι μου, λυποῦμαι πού τὸ λέγω, παρ' ὄλην τὴν πνευματικὴν μας ἐξέλιξιν, εἴμεθα θηρία καὶ θηρία θὰ παραμεινώμεν. Ὅταν τὸ πνεῦμα μορφοῦται μὲ τὴν συμπάραστασιν τῆς καρδίας, τότε μόνον ὁ ἄνθρωπος διαφέρει κάπως ἀπὸ τὰ κοινὰ κτήνη καὶ θηρία.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ διάλογος οὗτος ἐγένετο μεταξύ Πλάτωνος - Κρίτωνος καὶ Σωκράτους, πρὸς διευκρίνισιν ἀπόψεως τοῦ Πλάτωνος, ἐπὶ τῆς Ἀνωτάτης Ἀρχῆς, ὡς ὁ Σωκράτης διεκήρυττεν.

ΠΛΑΤΩΝ: Ὡς γνωρίζετε ἤδη φίλοι μου, εἰς τὸν γραπτὸν μου λόγον, ἀποφεύγω νὰ θίξω τὴν Ὑπερτάτην Ἀρχὴν τὴν κυβερνώσαν τὸ Σύνπαν, οὐχὶ διότι δὲν τὴν ἀσπάζομαι καὶ δὲν τὴν ἐγκρίνω ὡς ἡ φωτεινὴ σκέψις τοῦ ὑπερόχου Σωκράτους, ὅστις μὲ τοσαύτην σαφήνειαν ἀπέδειξεν τὴν ὀρθότητα τοῦ σκέπτεσθαι, ἀλλὰ ἀπὸ σκοπιμότητα, προτιμῶ νὰ μὴν ἔλθω ἀντιμέτωπος μὲ τὴν Πολιτείαν, ἡ ὁποία κατὰ τὰ εἰωθότα, δυνατὸν νὰ ἐπιρρίψῃ ἐπ' ἐμοῦ τὴν κατηγορίαν, ὅτι εἰσαγάγω νέας ἀρχὰς δαιμονίων. Ὅποτε δὲν θὰ μοῦ εἶναι εὐκόλον ἀπὸ εἰσηγητῆς νὰ εὐρεθῶ εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐκφράσω τὰ κύρια διαφωτιστικὰ διδάγματά μου.

Ἐπιφανειακῶς, ἀκολουθῶ διάφορον τρόπον διδαχῆς, χωρὶς ν' ἀπομακρύνωμαι ἀπὸ τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοῦ φιλάτου μου Σωκράτους. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιτάξω ἀντιθέτους δοξασίας πρὸς ζῆμیان αὐτῆς ταύτης ποῦ πρεσβεύω.

ΚΡΙΤΩΝ: Ὅπως ἀντιλαμβάνομαι, φίλτατε Σωκράτη, ὁ Πλάτων διὰ πλαγίου τρόπου, δίδει νὰ ἐνηνοθηῖ, ὅτι ὑφίσταται μία καὶ μόνη Ἀρχὴ Ἄγνωστος, ἀλλ' αἰσθητή, ὅταν ἡ συνείδησις τῆς ὀντότητος εἶναι τόσον καλλιεργημένη, ὥστε νὰ ἔρχεται εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τοῦ θεοῦ. Δηλαδή, εἴτε ἀκολουθεῖ τις τὴν Σωκράτειον ἄποψιν ἢ τὴν ἄλλην, τὴν ἤδη ριζωθεῖσαν εἰς τὸν λαόν, εἶναι ἔν καὶ τὸ αὐτὸ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ἐφ' ὅσον καταλήγουν εἰς τὴν πίστιν.

Ἄρα, ἡ πίστις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐπενεργεῖ ἄμεσα ἢ ἕμμεσα ἐπὶ τῶν ὄντοτήτων τῆς ἀνθρωπότητος. Κατ' ἐμέ, δὲν ἔχουν σχέσιν αἱ εἰκόνες ποῖος κυβερνᾷ τὸ Σύνπαν. Τὸ Οὐσιωδέστερον εἶναι, ὅτι τὰ πάντα ἔχουν κοινὴν πηγὴν.

ΠΛΑΤΩΝ: Σχετικὰ τὰ πάντα, φίλε Κρίτων, ἐφ' ὅσον ἀρχίζουν καὶ καταλήγουν εἰς ἓν ἀκαθόριστον σημεῖον. Ἐὰν ὅμως ἡ μία πλευρὰ τῶν ἀπόψεων, καθ' ἡμᾶς εἶναι ὀρθή, κατὰ τοὺς πολλοὺς θὰ δημιουργήσῃ τὴν δυσπιστίαν, διὰ τοῦτο φρονῶ, ὅσον καὶ ἀληθοφανῆς νὰ φαίνεται ἡ μὴ ὀρθὴ πλευρὰ, ἐγὼ ὀφείλω νὰ κρούω τὰς χορδὰς τῆς ἀρμονίας, διὰ ν' ἀποκτήσω τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἀκροατῶν

μου, καὶ ὕστερον εἰσχωρώντας εἰς τὰ θαυότερα νοήματα τοῦ λόγου, διὰ πλαγίου τρόπου, δι' ὅσους θεβαίως ἔχουν μαθηματικὴν ἀντίληψιν, νὰ παραδεχθῶν τὸ ὀρθὸν ἀπομακρυνόμενοι συνειδητῶς ἐκ τοῦ καθιερωμένου ψεύδους.

ΚΡΙΤΩΝ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν βλέπω εὐθέως νὰ πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ὑποστηρίζεις τὰ συνήθη ἐλαττωματικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, διὰ ν' ἀποκτήσης ὀπαδοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλάχιστοι θὰ εἶναι ἄξιοι ν' ἀντιληφθῶν τὸν σκοπὸν σου, οἱ ἄλλοι θὰ εὐρίσκωνται ἐντὸς τῶν νεφῶν τῆς πνευματικῆς των συγχύσεως. Δὲν δύνασαι μὲ δύο διαφορετικὰ ὄπλα νὰ ἐπιτύχῃς τὸν αὐτὸν ποῦ ἐπιδιώκεις σκοπὸν, ἐφ' ὅσον τὸ ἐν ἐκ τῶν ὄπλων δὲν ἔχει εὐθυγράμμισιν καὶ τὸ ἕτερον προκαλεῖ τὴν ἐκπληξιν. Οἱ λόγοι σου Πλάτων, εἶναι δελεαστικοί, ἐνθουσιάζουν, ἀρκεῖ μόνον τοῦτο, ὅταν ἀποκρύπτῃς τὸν πραγματικὸν σου σκοπὸν;

Ὁ Σωκράτης, ὅστις ἤκουε ἀτάραχος τοὺς δύο συνομιλητάς, ἔλαβε τὸν λόγον ὡς ἐξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁ πραγματικὸς σκοπός, ἀγαπητὲ Κρίτων, τοῦ Πλάτωνος εἶναι νὰ κερδίῃ διὰ τοῦ λόγου του τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκροατῶν του, ὥστε ἡ διδασκαλία του νὰ γίνῃ παραδεκτὴ ἐξ ὅλων.

Ὡς παρετήρησα καὶ οἱ δύο ἔχετε δίκαιον καὶ ἄδικον. Ὁ μὲν Πλάτων ἐνδιαφέρεται κατὰ κύριον λόγον, διὰ τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι. Ὁ δὲ Κρίτων διὰ τὴν ἄμεσῃν νόησιν τοῦ σκοποῦ. Δὲν θέλω νὰ παρέμβω εἰς τὸν τρόπον τῶν ἐνεργειῶν σας, εἴσθε ἐλεύθεροι κατὰ τὴν ἀντίληψίν σας νὰ μεταχειρίζεσθε τὰς λέξεις καὶ τὰς φράσεις ὡς σεῖς γνωρίζετε. Ἡ ἰδική μου γνώμη εἶναι νὰ μεταδίδετε τὸν λόγον μὲ ρίζας ἀποδοτικὰς. Μὴ ἀσχολῆσθε μὲ τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεώς μου, διότι οὗτος ἀντίκειται πρὸς πᾶν ψεῦδος καὶ πᾶσαν θλάσῃν τῆς ὀλότητος. Κατὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μου τὴν ἀλήθειαν δὲν δύναμαι νὰ διδάξω διὰ μέσου τῆς ἀληθοφανείας, διότι τότε παλινδρομῶ. Ἡ ἀλήθεια δὲν συμφέρει εἰς τοὺς καιροσκόπους, ὕλιστάς καὶ παντὸς εἶδους κακοποιούς, ἔστω καὶ ἐὰν κατέχουν θέσεις ὑψηλὰς ἐν τῇ κοινωσίᾳ. Δυνατὸν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι κάποτε νὰ μὲ ἐνοχοποιήσουν ἀπὸ κακὴν τοῦ νοῦ των ἐνεργειαν. Ἐγὼ, φίλοι μου, δὲν ἐκφεύγω ἐκ τῆς κατευθύνσεως ποῦ ἔλαβον. Συνεχῶς ἐρευνῶ τὴν ἀτέρμονα ὁδὸν τῆς ἀληθείας, διαπιστώσας, ὅτι ἐν τῇ πορείᾳ μου ταύτῃ ἀνακαλύπτω πολλὰ καὶ ἄγνωστα τοῦ πνεύματος δῶρα.

Μὴ λαμβάνετε ἐμὲ ὡς ὑπόδειγμά σας, ἵνα μὴ διακινδυνεύσετε τὴν ζωὴν σας, ἀρκεῖ νὰ ἀναπτύσσετε τὸ πνεῦμα σας διὰ τὴν σὺλ-

ληψιν ὑψηλῶν ἰδεῶν, καὶ νὰ ἐρευνᾶτε ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Καλοῦ καὶ Ἁγαθοῦ, τὴν ἔννοιαν τοῦ ὠραίου οὐχὶ εἰς τὸ σχῆμα, ἀλλ' εἰς τὴν οὐσία του.

Δὲν ὑφίσταται, φίλοι μου, λόγος συζητήσεως, πού ν' ἀποσκοπῆ εἰς συνταύτησιν τινά. Ἐν τῇ πραγματικότητι τῆς γηϊνῆς ζωῆς, ἀσκόπως ζητεῖτε συνταύτησιν τῆς ἀρεσκείας τοῦ ἑνὸς μὲ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ ἄλλου. Οἱ ἄπειροι κόσμοι εἶναι διάφοροι μεταξύ των ὡς καὶ οἱ ἄνθρωποι. Μόνον αἱ πράξεις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ συνταυτίζονται διὰ τοῦ ἄξονος τοῦ πνεύματος, ὅταν τοῦτο εὐρίσκεται ἐν τῇ ὀρθότητι. Ἡ λειτουργία τοῦ καλῶς ἐννοουμένου πνεύματος, εἶναι ἐπιδεκτικὴ εἰς τὰς ἠθικὰς διδασκαλίας καὶ ἐφαρμόζει ἐν τῇ πράξει τὴν θεϊαν ἐπιταγὴν τοῦ προορισμοῦ του.

---

26. ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΔΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Προτοῦ ἀκόμη καταδικασθῆ ὁ Σωκράτης, δι' ὅσα ἐκατηγόρουν αὐτὸν οἱ συκοφάνται του, ἡ θέσις του διεφαίνετο δεινὴ, ἐὰν δὲν ἤλλαζεν τακτικὴν νὰ καυτηριάξῃ τὰ κακῶς κείμενα καὶ νὰ λέγῃ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, ἐνοχοποιώντας οὕτω τοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ δόλου καὶ τοῦ ψεύδους. Ὁ Νόμος ἦτο θαρῦς ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων, πού ἐπώμιζον οἱ κατήγοροι ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ σοφοῦ.

Μερικοὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους μεσολάβησαν, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ τὸ γνωρίζῃ, ὥστε νὰ εὐρεθῆ ὁ σοφὸς ὡς ἐπισκέπτης εἰς τὸν οἶκον κοινοῦ μεταξύ των προσώπου. Οὕτω, λοιπόν, συνητήθη ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας μετὰ τοῦ Λυσίου. Ἡ συνάντησις ἐθεωρήθη συμπτωματικὴ.

ΛΥΣΙΑΣ: Ἦκουσα, φίλτατε Σώκρατες, τὰ ὅσα παρασκεύασαν ἐν τῷ κρυπτῷ οἱ ἐχθροὶ σου, ἵνα ἀπαλλαχθῶν διὰ παντὸς ἐκ σοῦ καὶ τοῦ φωτεινοῦ σου λόγου, ὥστε νὰ ἐκπλαγῶ. Δὲν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Πολιτείας καὶ τῆς ἀξιοπρεπειᾶς σου, ν' ἀφήσῃς τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν ὡς ἔχει. Δὲν θεωρῶ φρόνιμον ἐκ μέρους σου, νὰ δικαιώσῃς διὰ τῆς στάσεώς σου τὴν ἀδικίαν εἰς θάρος τοῦ δικαίου. Δὲν πρέπει νὰ δώσῃς πτέρυγας εἰς τὸ ψεῦδος πρὸς ἐπικράτησιν καὶ νὰ συντριβῆ ἡ ἀλήθεια. Διὰ τοῦτο θὰ ἤθελον ἀπὸ σέ, νὰ μὲ ἐξουσιοδοτήσῃς ὡς ὑπερασπιστὴν σου. Τὸ τί θὰ εἶπω, μὴ σ' ἐνοχλεῖ, διότι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀποκαλύψω καὶ θὰ

στιγματίσω τούς ἐνόχους. Εἰς τὴν δίκην τῆς Ἀσπασίας, ἤκουσες κατὰ ποῖον λαμπρὸν λόγον ὁ Περικλῆς διέσωσεν αὐτὴν ἐκ τῆς καταδίκης της. Κατ' ἄλλον τρόπον, πολὺ διάφορον, εἶμαι θέβαιος, ὅτι θὰ ἐπιτύχω τὴν ἀθώωσίν σου. Μὴ δυστροπῆς καὶ ἀποφάσισον ν' ἀναθέσῃς εἰς ἐμὲ τὸν λόγον.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Ἡ προθυμία σου, νὰ ἔλθῃς, ᾧ Λυσία, εἰς βοήθειάν μου μὲ συγκινεῖ. Ὡς ἱκανὸς εἰς τὸ ἔργον σου, εἶμαι θέβαιος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν σου. Δὲν ἐσκέφθης ὅμως, ὅτι ὁ γενναῖος εἰς τὰς μάχας τῆς πατρίδας του καὶ ἄκκος μαχητῆς κατὰ τοῦ σκοτεινοῦ λόγου, θὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τοῦ Δικαστηρίου, ὡς δειλὸς καὶ ἰκέτης ὑπὲρ τῆς ζωῆς του, λησμονῶν τὴν ὑψηλὴν διδαχὴν του ὑποκείμενος εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ συνηγόρου του!

Ὅσον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀσπασίας, αὕτη εἶχεν ἄλλα ἐλατήρια, πολὺ ἀντίθετα τῶν ὄσων ἀποδίδουν εἰς ἐμέ. Ὁ Περικλῆς, φίλε μου, ὑπὸ τὴν ἔλξιν τῆς καλλονῆς καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἀσπασίας, ἠδυνήθη νὰ ρητορεύσῃ συνειδητὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἰκετεύων τὴν εὐνοίαν των, διὰ νὰ σώσῃ τὴν σύντροφον καὶ ἐμπνεύστριαν τοῦ ἔργου του. Ἦτο ἀνάγκη νὰ σωθῇ καὶ ἐσώθη. Ἐγώ, φίλε Λυσία, δὲν δύναμαι ν' ἀνεχθῶ ἐνοχὴν τὴν ὅποιαν οὐδέποτε διέπραξα, ἐφ' ὅσον τὴν ἀλήθειαν ἐρευνῶ καὶ ἐξ αὐτῆς μανθάνω τὰ ὅσα μέχρι τοῦδε ἐγνώρισα. Τὴν ἀρετὴν, τὴν ὅποιαν πάντες ἐξυμνοῦν, δὲν δύναμαι κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τὴν ἐνδύσω μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς ἀνομίας. Τὴν ἀλήθειαν λαλῶ καὶ αὐτὴν θὰ διαλαλῶ μέχρι τέλους τῆς πνοῆς μου, ἀδιάφορον τί θὰ εἴπουν δι' ἐμὲ οἱ φαῦλοι κύκλοι.

Ἡ ζωὴ συνεχίζεται καὶ αἱ νεώτεροι γενεαὶ θὰ γνωρίσουν ποῖος ἦτο ὁ Σωκράτης καὶ διατί κατεδικάσθη. Αὐταί, λοιπὸν αἱ γενεαὶ θὰ ἀναθεματήσουν τούς ἐνόχους, ὅποιοι δῆποτε καὶ ἐὰν εἶναι, διὰ νὰ λάμπῃ εἰς τὴν μνήμην των, ὁ λόγος τοῦ Σωκράτους.

ΛΥΣΙΑΣ : Δικαιῶνα τὰς σκέψεις σου μέχρι ἐνὸς ὅριου. Ἐκεῖθεν, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι πλανᾶσαι μὲ τὰς ἀντιλήψεις σου. Ἐάν, ὑπερασπίζεσθαι τὸ δίκαιον ἄνευ ὄπλου, δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος ἢ μάχη; Διότι, ὁ Νόμος ἄφ' ἑαυτοῦ του εἶναι ὄπλον καὶ δι' αὐτοῦ καταδικάζει ἀμετακλήτως τὸν ἄοπλον. Ποῦ τότε θαδίζεις ἀφοῦ γνωρίζεις τὸ ἀποτέλεσμα;

Σὲ ἰκετεύω, νὰ γίνω ἐγὼ τὸ ὄπλον σου, ἵνα ἐπέλθῃ ἰσοπαλία, καὶ τότε θὰ ἴδῃς καὶ θὰ ἀπορῆς ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις μεταχειρίζεται μὲ δεξιότηχίαν τὸ ὄπλον του, ὁ ἄδικος ἢ ὁ δίκαιος; Σὺ, Σώκρατες, θὰ εἶσαι τὸ ἄψυχον ὄπλον μου καὶ ὀφείλεις νὰ παραμεί-

νης άφώνος, έγώ θά σέ μεταχειρισθώ διά τοῦ λόγου μου, διά νά ανατρέψω τὰ πάντα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀντιλαμβάνομαι, Λυσία, τί πρόκειται νά εἴπης, καί εἶμαι θέβαιος ὅτι θά νικήσης. Εἰς τήν μάχην ὅμως αὐτήν θά γίνῃς αἰτία νά φονευθῇ ἡ ἀλήθεια, αὐτό πού δέν ἐπιθυμῶ καί πού δι' αὐτήν κατηνάλωσα τήν ζωήν μου. Καλλίτερον καί ἐντιμότερον εἶναι νά ἀποθάνω έγώ καί νά ζήσῃ ἡ ἀλήθεια, ὅσο πικρά καί ἄν φαίνεται εἰς τοὺς πολλούς.

Σέβομαι καί ὑπακούω εἰς τοὺς Νόμους τῆς Πολιτείας, ὅσον ἄδικοι καί ἔάν εἶναι δι' ἐμέ, διατί ὅμως νά μὴ ὑπερασπισθῶ μέ ζέσιν ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον θεωρῶ ἀνώτερον παντός ἄλλου, τήν ἀλήθειαν; Ἐάν ζητήσης δικαιοσύνην ἀπὸ τοὺς θεούς, σέ ἐρωτῶ, θά σοῦ τήν δώσουν; ἀπὸ τήν ἀλήθειαν ὅμως θά τήν ἔχῃς θάπτον ἢ θράδιον, διότι ἐξ αὐτῆς καί μόνον πηγάζει ἡ γνώσις, καί ἐκ τῆς γνώσεως δημιουργοῦνται οἱ θεοί!

ΛΥΣΙΑΣ: Οὐδεὶς δύναται, ὦ Σώκρατες, ν' ἀνέλθῃ τήν κλίμακα τῆς γνώσεώς σου, διά τοῦτο, θά εἶναι μέγα κακὸν ἡ ἀπώλειά σου. Σὺ, ὡς ἥλιος ἐφώτισες καί θά ἔπρεπε νά φωτίζης, ἐφ' ὅσον ἡ φλόγα εὐρίσκεται ἐντός σου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁ ἥλιος, ὡς γνωρίζεις ἀνατέλλει καί δύει. Ἀὔριον, μεθ' αὔριον θά ἀνατείλῃ ἄλλος ἥλιος, χωρίς ἐντούτοις νά ἐξαλείφωνται οἱ ἔνοχοι τῶν διαφόρων ἡλίων, πού προσπαθοῦν νά ἐξαγνίσουν τὸ πνεῦμα τοῦ σκότους.

---

27. ΠΕΡΓΗ, Η ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΤΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης κάποτε ἐπεσκέφθη γνωστήν του οἰκογένειαν εἰς τὸν οἶκον τῆς. Ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον συνωμίλησεν μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότη, ἐπὶ φλέγοντος ζητήματος, καί ἀφοῦ ὁ σοφὸς εἶχεν ἐκφέρει τήν γνώμην του, ἡ συζήτησις ἔτερματίσθη καθ' ἣν στιγμὴν ἡ οἰκοδέσποινα πλησιάσασα τὸν Σωκράτην τοῦ εἶπεν:

ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΙΝΑ: Πολυμαθέστατε Σωκράτη, ἔχω μίαν ἐκπληξιν δι' ἐσέ. Φιλοξενῶ εἰς τὸν οἶκον μου μίαν νεαράν κόρην ἐξ Αἰγύπτου, τῆς ὁποίας ὁ πατήρ εἶναι ἔμπορος. Ἡ κόρη του ὀνομάζεται Πέργη καί ἀσχολεῖται μετὰ τήν φιλοσοφίαν τῆς ἀγνοίας. Ἡμεῖς ἀπο-

συρόμεθα ἐκ τῆς συζητήσεώς σας, ὥστε ἀνεμποδίστως νὰ ανταλλάξετε τὰς ἀπόψεις σας, ἐφ' ὅσον τοῦτο θὰ ἰκανοποιήσῃ, ὅπως εἶμαι θεβαία, τὴν κόρην, ἢ ὅποια ἐνδιαφέρεται πολὺ νὰ συζητῇ θέματα μὲ τὰ ὅποια ἀσχολεῖται μὲ ζῆλον.

Ἡ Πέργη ἦτο μία μελαχροινὴ κόρη, μὲ ὠραιότατους μεγάλους ὀφθαλμούς, ὄλο ζωὴ καὶ χάρι. Ὅταν τὸ βλέμμα τῆς σὲ ἠτένιζε, εἶχες τὴν ἐντύπωσιν πὼς ἀντικρύξεις τὸν ἥλιο κατὰ πρόσωπον, ὥστε νὰ παραμένῃς ἔκθαμβος πρὸ τῆς σπανίας καλλονῆς τῆς. Ἡ κόμη τῆς ἦτο μακρὰ, ἔφθανε μέχρι τῆς μέσης τῆς. Ἦτο λεπτοκαμωμένη καὶ λυγερὴ ὡς τὸ κρίνο. Εἰς τὸ ἀνάστημα μᾶλλον ὑψηλὴ, τὰ χεῖλη τῆς εἶχον ἓνα ἐλαφρὸ τριανταφυλλόχρωμα. Ὅσο διὰ τὴν φωνὴν τῆς ἦτο τόσον ἀρμονικὴ καὶ γλυκεῖα, ὥστε εἶχεν ἀπήχησιν ἄμεσῃν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ συνομιλητοῦ τῆς.

Εἰσερχομένη ἡ Πέργη ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ἐπλησίασεν τὸν Σωκράτην, ἐχαίρησεν αὐτὸν μειδιῶσα καὶ ἐκάθησεν πλησίον αὐτοῦ, ὡς χαρίεσσα ἀγγελιοφόρος, ἀπεσταλμένη ἐκ τοῦ Ἀνακτόρου τοῦ Ὀλύμπου!

Ἐκ πρώτης ὄψεως, ὁ Σωκράτης τὴν ἠτένιζεν ἔκθαμβος. Δὲν εὔρισκε λέξεις διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὴν ὠραιότατην Πέργην.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐγνώρισα πολλὰς γυναικείας καλλονάς, εἰς τὰ διάφορα στάδια τοῦ βίου μου, ποὺ μὲ ἐγοήτευσαν ὡς περίφημα ἄνθη διακοσμητικὰ τῆς ζωῆς μου. Ὡς τὴν ἰδικὴν σου καλλονὴν, Πέργη, δὲν ἔχω συναντήσῃ ἄλλην. Μοῦ δίδεις, ἀγαπητὴ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι βλέπω Οὐράνιαν ὀπτασίαν μὲ μουσικότητα, ἀρμονίαν καὶ ἄρωμα ὑπερκόσμιον. Ἐκ πρώτης ὄψεως, ὁμολογῶ, ὅτι ἐθαμβώθην, ὥστε θὰ ἤθελον μ' αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν νὰ παραμείνω. Ὡς παρατηρεῖς δὲν εἰσῆλθομεν εἰς τὸν διαλογικὸν λόγον εἰσέτι, ἵνα μὴ τυχὸν καὶ ὑποβίβασθῇ ἡ γνῶσις σου ἐναντι τῆς ὠραιότητός σου.

ΠΕΡΓΗ: (Μειδιῶσα). Πολύτιμε τῆς Γνώσεως Ἐρευνητά, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἔχεις ἐνημερωθῆ ἤδη, μὲ τὰς ἀπασχολήσεις μου. Καταγίνομαι μὲ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἀγνοίας. Δὲν ἐπαρουσιάσθην ἔμπροσθέν σου διὰ νὰ συζητήσω τὰ ὅσα δὲν γνωρίζω!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τότε θὰ συζητήσωμεν τὰ ὅσα ἤδη γνωρίζεις.

ΠΕΡΓΗ: Εὐχαρίστως. Ἀλλά, τί θὰ εἴπωμεν, ὅταν ἡ πεποίθησίς μου εἶναι, ὅτι γνωρίζω τόσα, ὅσα ποτὲ δὲν κατώρθωσα νὰ γνωρίσω; Διευκρινίζω, τὰ ἐν τῇ τελείᾳ νοήσει τοῦ λόγου. Δι' ἐμὲ τὰ πάντα εἶναι παροδικὰ καὶ ἐφήμερα, διὰ τοῦτο ἀδυνατῶ νὰ ἐξακριβώσω

τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεώς των. Ἡ ἀγνοια ἐν τῇ πολυσυνθέτῳ γνώσει, δι' ἐμέ, ὦ Σώκρατες, εἶναι ἡ ἀφετηρία πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν γνώσιν τῆς κατανοήσεως, ἥτοι νὰ γνωρίζω κατ' ἓνα ἀναπόδεικτον τρόπον τὰ ὅσα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσω. Τί λοιπὸν νὰ συζητήσωμεν, ὅταν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ πεδίων βασικῆς στάθμης, ὥστε ἐκφραζόμεναι αἱ ἰδέαι μας, νὰ συνταυτίζονται καὶ νὰ ἑναρμονίζονται καὶ οὐχὶ νὰ ἀντιτάσσονται μονοπλευρικῶς, ὥστε νὰ καταλήγωμεν ἀπὸ γενικῆς πλευρᾶς εἰς ἀοριστολογίας; Παρὰ τὰς διαφόρους ἀποκτήσεις τῶν γνώσεων καὶ ἀπόψεών μας, οὐδὲν τὸ θετικὸν κατ' ἀπόλυτον τρόπον ἠδυνήθημεν ποτὲ νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς πλήρη ἱκανοποίησιν τοῦ κόσμου μας, ποῦ κατὰ τὸ βάθος τοῦ τὸν ἀγνοοῦμεν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τώρα, ἀγαπητὴ Πέργη, δὲν θαυμάζω μόνον τὸ ἐξωτερικὸν σου κάλλος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν σου τοιοῦτον. Θὰ δυνηθῆς ὅμως ν' ἀντιδράσῃς εἰς τὸν εὐμετάβλητον κόσμον τῆς φύσεώς σου, ὅταν αὕτη ἐξαναγκάξῃ τὴν ὄντοτήτά σου εἰς στιγμὰς ἀδυναμίας, νὰ κλινῇ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης πλευρᾶς;

ΠΕΡΓΗ: Ὅταν, ὦ Σώκρατες, γνωρίζω τὴν πορείαν μου ἢ θέλησίς μου εἶναι ἀμετάβλητος. Μὲ καρτερικότητα ἀνέχομαι πᾶσαν πίεσιν καὶ ἀποκρούω αὐτὴν συνειδητῶς. Ἄρα, ἡ ἀπόφασίς μου δὲν ἀμφιταλαντεύεται εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ πνεύματος. Τὰ πάντα βλέπω καὶ ἀντιλαμβάνομαι διὰ τοῦ διαλογισμοῦ μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Μέχρις ἐδῶ συνεννοήθημεν πλήρως, περὶ τοῦ «ἔξω» καὶ τοῦ «ἔσω» κόσμου. Τώρα θὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ αὐτὰ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς. Διότι εἶπομεν, ὅτι ὑπάρχουν δύο πλευραὶ.

ΠΕΡΓΗ: Μάλιστα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅταν Πέργη, φιλοσοφῆς ἐπὶ τῆς ἀγνοίας, δὲν μᾶς προσδιορίζεις, τί εἶναι αὐτὸ ποῦ ἀγνοεῖς, τὸ συγκεκριμένον ἢ τὸ ἀφηρημένον; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σοῦ δεικνύω ἓνα κύπελλον, καὶ νὰ ἀγνοῆς σύ, τί εἶναι τοῦτο. Ἐὰν ὅμως σὲ ἐρωτήσω τί εἶναι τὸ δίκαιον, τί θὰ μοῦ ἀπαντήσῃς, ὅταν δὲν γνωρίζῃς τὴν ρίζαν αὐτοῦ; Ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς εἰκόνας, νὰ μὴν εἶσαι ποτὲ θεβαία, περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ δικαίου. Ἡ ἀβεβαιότης δι' ἐσὲ εἶναι ἀγνοια καὶ φιλοσοφώντας αὐτὴν δὲν εὐρίσκεις τὴν ἀλήθειαν, ἐφ' ὅσον δὲν δύνασαι νὰ ἐξετάσῃς τὸ βάθος διὰ νὰ τὸ διευκρινήσῃς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Συμφωνεῖς μετ' ἐμοῦ;

ΠΕΡΓΗ: Πλήρως.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τότε πῶς φιλοσοφεῖς, ἐπὶ ὅσων δὲν γνωρίζεις;

Δηλαδή, εἰς τί σέ χρησιμεύει ἡ φιλοσοφία τῆς ἀγνοίας, ὅταν αὕτη καταλήγῃ εἰς τὴν ἄρνησιν τῶν πάντων, λόγῳ ἀνεπαρκειᾶς τοῦ πνεύματος πρὸς ἐρεῦνήσιν τοῦ κάθε τι καὶ πρὸς ἐξακριβῶσιν, ἐὰν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο εἶναι ἀληθές, ἐφ' ὅσον ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις μας; Ὅσον διὰ τὰ ἀφηρημένα, ὑπάρχει, ἀγαπητὴ Πέργη, ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐσώτερου μας κόσμου, ἵνα μέσον αὐτῆς κατορθώσωμεν νὰ ἐξιχνιάσωμεν τὸ ζητούμενον εἰς τὴν πρώτην του μορφήν, διὰ νὰ ἀναζητήσωμεν κατὰ τὴν κλιμακωτὴν πρόοδον τῆς διαισθήσεως, τὴν ἀτέρμονα ὁδόν, πού μᾶς ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σέ παρεμποδίζει νὰ μὴ σκέπτεσαι μὲ ἡρεμίαν καὶ σωφροσύνην, ὅτι δὲν ὑφίσταται φιλοσοφία ἐπὶ τῆς ἀγνοίας, ὅταν ἡ ἀγνοία σκοτίζει τὸ πνεῦμα καὶ δὲν δύναται ν' ἀναπτύχῃ καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου;

ΠΕΡΓΗ: Ὡ Σώκратες, ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου σου ἀνατρέπεις κάθε ἐσφαλμένον συλλογισμόν. Ἔχουν πληρέστατον δίκαιον νὰ λέγουν, ὅτι εἶσαι ἀνυπέρθλητος εἰς τὴν ὀρθότητα τοῦ λόγου. Διὰ τῶν ἰδικῶν μου συλλογισμῶν, εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔφθασα εἰς τὴν ἀπαισιοδοξίαν καὶ πράγματι, ἀντὶ νὰ κερδίσω, ἀπώλεσα πολὺτιμον χρόνον, διὰ νὰ διδαχθῶ ἐκ τοῦ λόγου σου, ὅτι παρ' ὀλίγον ν' ἀπωλέσω διὰ παντός, τὴν πίστιν μου πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἣν ἐρευνᾶς, πρὸς ἐνδόμυχον φωτισμόν μου, ἐφ' ὅσον αἱ γνώσεις μου δὲν ἐπαρκοῦν διὰ νὰ ἀποκαλύψω τὴν ὀρθότητα ἐντὸς τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ ὑπαρκτοῦ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν θέλω διὰ τῆς πειθοῦς ν' ἀσπασθῆς τὰς ἀπόψεις μου. Ἐπιθυμῶ, ὅμως νὰ σοῦ ὑποδείξω τὴν ὁδόν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ εἶσαι εἰς θέσιν, ἀγαπητὴ Πέργη, νὰ εὕρῃς μόνη σου τὸ ὀρθόν, διὰ νὰ ἐκτιμήσῃς τόσον τὸ καλὸν ὅσον καὶ τὸ ἀγαθόν, ἵνα ὀλοκληρωθῇ τὸ κάλλος σου καὶ παραμείνῃ ἀνεξίτηλον. Εἶπον κάποτε «ἐν οἶδον ὅ,τι δὲν οἶδον», δηλ. γνωρίζω ἐπιφανειακῶς τὰ ἀπτά, δὲν γνωρίζω τὰ μὴ φανερά, ἄρα δὲν πρέπει νὰ ἀποφαίνωμαι ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ τοῦ σκέπτεσθαι, ποῖα εἶναι ἐπιφανειακῶς ἀπτά εἰς τὰς αἰσθήσεις μας καὶ ποῖα ἀποκρύπτονται ὡς μὴ φανερά. Καὶ ὅμως μεταξὺ ἀπτοῦ καὶ μὴ φανεροῦ ὑπάρχει σχέσις ἄδηλος. Ποῖος εἰς τὸ πρόβλημα τοῦτο θὰ μᾶς βοηθήσῃ διὰ νὰ μὴ εὐρεθῶμεν εἰς τὸ ἀδιεξόδον; Ἡ καλὴ τοποθέτησις τῶν ἐνεργειῶν μας, καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς ἐνδομύχου φωνῆς μας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀγαπητὴ φίλη, κερδίζομεν ὅ,τι δὲν θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν εἰς ὀλόκληρον τὸν βίον μας. Φωτίσου ἐκ τῶν ἔνδον διὰ νὰ ἐξωτερικεύσῃς μὲ ἱκανοποίησιν τὸν ἀγνὸν φωτισμόν.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Είναι αδύνατον, αγαπητοί αδελφοί, να αποκτήσετε γενικήν ιδέαν τῶν γνώσεων τοῦ ἐπιφανοῦς μεγάλου σοφοῦ τῆς ἀρχαιότητος Σωκράτους. Ὅσας ὀμιλίας καὶ διαλόγους του γνωρίζετε, δὲν ἀρκοῦν, διὰ νὰ ὀλοκληρώσετε μίαν σαφήν ἰδέαν περὶ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θησαυροῦ. Δυστυχῶς δὲν μοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ σᾶς μεταδώσω μίαν ὀλόκληρον ζωὴν. Θὰ ἀρκεσθῶ νὰ συμπληρώσω μὲ τὸν τόμον τοῦτον, μέρος τῆς ζωῆς του, πράττω δὲ τοῦτο διὰ νὰ τιμῆσω τὴν ἀγνόητα, τὸ ἦθος, τὸ θάθος καὶ τὸν τρόπον μετὰ τοῦ ὁποίου ἔθελε τοὺς ἀκροατάς του.

Εἰς μίαν ἐκ τῶν ὀμιλιῶν του, ὁ Σωκράτης ἔλεγεν τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πολῖται Ἀθηναῖοι, ὅπως σᾶς ἀνέφερον εἰς τὴν προηγουμένην μου ὀμιλίαν, ὁ φθόνος διαιρεῖται εἰς δύο κύρια μέρη:

A) Εἰς τὸν ἐκ φανατισμοῦ ἔκδηλον φθόνον, καὶ

B) Εἰς τὸν ὑπουλον καὶ ἄδηλον φθόνον

Καὶ αἱ δύο περιπτώσεις τοῦ φθόνου, τὸν αὐτὸν στόχον ἐπιδιώκουν, ἵνα ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των.

Εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν: Διδάσκαλε, ὁ φθόνος, ὅταν γεννᾶται ἐκ τῆς ἀδικίας, τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, τῆς τρομοκρατίας καὶ χιλίων ἄλλων περιπτώσεων, ὑπάγεται ἢ ὄχι εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τοῦ ἐν γένει φθόνου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅπως καὶ ἐὰν ἐκδηλωθῇ ὁ φθόνος, εἶναι ἐνέργεια. Εἴτε λοιπὸν εἶναι δικαία, εἴτε εἶναι ἄδικος, προέρχεται ἀπὸ ἀσυλλόγιστον χαρακτηῖρα. Ὁ φθόνος καταστρέφει τελείως τὸν ὀρθὸν συλλογισμόν τοῦ νοῦ, ὁπότε ὁ ἄνθρωπος συγχίζεται, δὲν ὀρθολογεῖ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἐκδικήσεως, δύναται νὰ ἐπιφέρῃ μεγάλας καταστροφάς, εἰς τὴν ὀλόγητα.

Ἡ χειρίστη μορφή τοῦ φθόνου, εἶναι ἄδηλος, διότι δὲν γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος πόθεν θὰ τοῦ ἔλθῃ τὸ κακὸν διὰ νὰ προφυλαχθῇ. Βεβαίως, εἶναι καλλίτερον νὰ γνωρίζῃς ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ὁ τάδε ἢ ὁ δεῖνα εἶναι φθονεροὶ τύποι, ὥστε ἀναλόγως νὰ ἐλίσσεται, διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὸν στόχον των.

Ὁ φθονερός συμπυκνώνει ἐντὸς αὐτοῦ τὴν ὀλοκληρωμένην κακίαν, μέχρι ὠριμάνσεώς της, καὶ τὴν ἐκτοξεύει ὡς ἐκδικητικὴν πυρὰν. Ἴδού, διατὶ συμβουλευῶ νὰ εἴσθε σώφρονες καὶ νὰ μὴ καλλιερε-

γῆτε ἐντός σας τὸν σπόρον τοῦ φθόνου, ὅστις καταστρέφει ἀνεπανορθώτως κάθε τι τὸ ὑψηλὸν καὶ ὑπέροχον ἐντός τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄγωνιζόμενος ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, ἐκτελοῦσα καθήκον ἱερόν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ φθονῶ τὸν ἀντίπαλον, διότι καὶ οὗτος ἐξετέλει ἐκ τῆς ἰδικῆς του πλευρᾶς, τὸ καθήκον του. Τὰς εὐθύνας τοῦ πολέμου ἐξ ὀλοκλήρου φέρει ὁ ἀδικήσας καὶ οὐχὶ ὁ ἀδικούμενος. Ἐξαλείψατε, ὅσον δύνασθε ἐνωρίτερον τὸν φθόνον ἐκ τῆς ὄντοτήτός σας, ἵνα διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς δυνηθῆτε, διὰ τῆς κατανοήσεως ν' ἀντιληφθῆτε εἰς ποῖον κρίσιμον σημεῖον εἶναι δυνατόν νὰ σας ὀδηγήσῃ τὸ κακόν. Σημειώσατε, ὅτι ὁ φθόνος εἶναι ἐνέργεια τοῦ ἀσυλλογίστου.

Εἰς ἀκροατῆς: Τὰ ὅσα διδάσκεις, Διδάσκαλε, παραδεχόμεθα καὶ τὰ ἀσπαζόμεθα. Χωρὶς ὅμως νὰ κρύπτω ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὸν κακόν τοῦτο δαίμονα, τὸν φθόνον, ὅστις δημιουργεῖται ἐκ τῶν σφαλμάτων τῶν ἄλλων, ποὺ δύναμαι ν' ἀνεχθῶ, ἐφ' ὅσον ὑποστηρίζω τὸ δίκαιον καὶ πολεμῶ τὸ ἄδικον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἀγὼν μου οὗτος ἐμπεριέχεται εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ φθόνου;

Σωκράτης: Ὅχι, φίλε, τότε δὲν εἶναι φθόνος οὗτος, ἀλλὰ ἀγανάκτησις. Ἡ ἀποτυχία ὅμως τῆς ἀγανακτῆσεώς σου ἐὰν δὲν ἔχῃς φρόνησιν, δυνατόν νὰ μεταβληθῆ εἰς φθόνον. Προσέξατε, ὁ φθόνος εἶναι μία ἀθεράπευτος ἀσθένεια τῆς κακεντρεχείας, τὸ δηλητήριο τῆς ὁποίας προετοιμάζει τὴν καταδίκην τοῦ φθονοῦντος, χωρὶς οὗτος νὰ προβλέψῃ τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον. Ὁ φθονερός δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αἰσιοδοξῇ μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ ἕδαφος εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Ἀρετῆς.

Ἐκριζώσατε τὸν φθόνον ἐκ τῆς σκέψεώς σας, διὰ νὰ μὴ ἀργότερον ὑποφέρῃ ἡ καρδία σας, ἐὰν εἰσκληθῇ δόσιν εὐσπλαγχνίας, εἰδ' ἄλλως θὰ ὑποστῆτε τὴν τιμωρίαν τῆς συνειδήσεώς σας, ἣτις θὰ εἶναι πολὺ περισσότερον τυραννική.

Ὁ φθόνος καὶ ἡ συκοφαντία ἀποτελοῦν τὰς δύο πτέρυγας τοῦ Κακοῦ μετὰ Κέντρον ὑποβολῆς τὸ Πνεῦμα τῆς Κακίας.

29. Ο ΠΟΝΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Κάποτε ὁ Σωκράτης κατήλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ὀλίγους φίλους καὶ ὀπαδοὺς του. Διερχόμενος ἔμπροσθεν μι-

κρᾶς οἰκίας ἤκουσεν σπαρακτικούς κλαυθμούς γυναικὸς καὶ παρηκολούθη πολλοὺς ἐκ τῶν γειτόνων νὰ εισέρχωνται εἰς τὸν οἶκον τῆς. Προφανῶς, ἐσκέφθη, κάτι τὸ θλιβερὸν συμβαίνει. Ἐπλησίασεν ἕνα ἐκ τῶν γειτόνων, πού ἐξήρχετο ἐκ τοῦ οἴκου καὶ τὸν ἠρώτησεν, ἀπὸ ἐνδιαφέρον νὰ μάθῃ τί εἶχεν συμβῆ.

ΓΕΙΤΩΝ: Τί νὰ σοῦ εἶπω, ἀνθρωπέ μου, τοῦ ἀπήνησεν ὁ ξένος, οἱ κλαυθοὶ οὗτοι, εἶναι μητρός ἢ ὁποῖα ἀπώλεσε τὸν τετραετὴ υἱὸν τῆς, μὴ δυναμένη νὰ πιστεύσῃ πῶς συνέβη τὸ κακόν. Σπαράσσεται ἡ καρδιά μου μὲ τὸν ἀντικατάστατον πόνον τῆς μητρός. Δὲν γνωρίζω τίνι τρόπῳ νὰ παρηγορήσωμεν τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα. Ὁ θάνατος οὐδέποτε μετανοεῖ, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἀπωλεσθὲν εἰς τὸν κτήτορά του. Ἡ κατάστασίς τῆς, σὲ θεβαιῶ, εἶναι τραγικὴ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ γυνὴ δὲν ἔχει σύζυγον ἢ ἄλλα τέκνα;

ΓΕΙΤΩΝ: Ἐχει σύζυγον ναυτικόν, ὅστις εὐρίσκεται μακρὰν τῆς πατρώας γῆς. Τέκνα, μέχρι στιγμῆς δὲν ἀπέκτησεν ἄλλα. Ἡ μήτηρ εἶναι νεαρὰ καὶ δυνατὸν μελλοντικῶς ν' ἀποκτήσῃ ἄλλα πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπωλεσθέντος. Ἐκεῖνο σήμερον πού τὴν θλίβει κυριολεκτικῶς, εἶναι πῶς θὰ ἀντικρῶσῃ τὸν σύζυγόν τῆς, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὸν οἶκον του. Διότι ὁ ναυτικὸς ὑπερηγάπα τὸν υἱὸν του. Καὶ ἰδοῦ, τὸ δρᾶμα τῆς γυναικὸς. Ἡ ἀπελπισία τῆς ἀπωλείας καὶ ἡ προσμονὴ τοῦ συζύγου ἐπηύξησαν τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας τῆς. Κλαίει γοερῶς καὶ ἀπαρηγόρητος, ὥστε νὰ συναισθάνεται τις τὸν πόνον τῆς καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ τὴν βοηθήσῃ. Διὰ τοῦ λόγου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν συνεφέρωμεν καὶ νὰ ἀποσβέσωμεν, ἔστω καὶ μικρὸν μέρος τοῦ πόνου τῆς.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πῶς συνέβη τὸ δυστύχημα, διότι ὡς ἀντιλαμβάνομαι περὶ δυστυχίματος πρόκειται.

ΓΕΙΤΩΝ: Καλῶς τὸ ἐμάντευσες. Πράγματι ἦτο φρικτὸν αὐτὸ πού τῆς συνέβη. Ἐάν, ἀγαθὲ μου ἀνθρωπε, εὐρίσκεσο εἰς τὴν θέσιν τῆς, θὰ ἀντελαμβάνεσο καλλίτερον τὴν οἰκτρὰν τῆς μοῖραν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Χωρὶς νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀτυχοῦς μητρός, συμμερίζομαι τὸν βαθὺν πόνον τῆς, ἐφ' ὅσον δὲν τῆς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀπωλεσθεῖσαν ὑπαρξιν τοῦ σπλάγχνου τῆς. Τὸ ρόδον τῆς ἐμαράνθη καὶ τὸ ἄρωμά του ἐξητμίσθη. Λέγε, φίλε, πῶς συνέβη τὸ κακόν;

ΓΕΙΤΩΝ: Ὅπως ἐπληροφορήθην, ἡ νεαρὰ μήτηρ μετὰ τοῦ τέκνου τῆς καὶ ἄλλων γυναικῶν, καθ' ἣν στιγμὴν, εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, συνωμίλουν καὶ ἔκλωθον τὰ νήματά των, ὁ μικρὸς ἀπεμα-

κρόνθη τῆς μητρός του καὶ γλυστήσας ἐκ μικροῦ ὑψώματος τοῦ θράχου, ἐκτύπησεν εἰς τὴν κεφαλὴν θανασίμως καὶ ἐξέπνευσεν. Ἡ Μοῖρα τοῦ εἶχεν ἀποκόψει πάραυτα τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Ἐάν ἡ θεότης ἦτο δίκαια, οὐδέποτε θὰ τὸ ἔπραττε τοῦτο, νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν ἐξ ἑνὸς ἀθώου πλάσματος, τὸ ὁποῖον εἰς οὐδὲν ἔπταιξεν!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Φίλε, ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ κρίνωμεν τὴν θεότητα καὶ τοὺς λόγους, πού ἀφήρεσε τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀθώου πλάσματος. Διατί δὲν κατακρίνεις τὴν μητέρα του, ἣτις ἀφηρημένη ἐφλυάρει, ἀφοῦ εἶχεν μεθ' ἑαυτῆς τὸ τετραετὲς τέκνον τῆς; Ἡ ἀπροσεξία τῆς μητρός ἐπέφερε τὸ θανάσιμον πλήγμα. Παρ' ὅσα λέγω, συμμερίζομαι πλήρως ὄχι τὴν ἀφηρημάδα τῆς γυναικός, ἀλλὰ τὸν θαθὺν καὶ πικρὸν πόνον τῆς μητρός.

Τὸ μητρικὸν φίλτρον συνδέεται περισσότερον παντός ἄλλου μετὰ τέκνα τῆς, διότι εἶναι αὐτὰ μέλη ἐκ τῆς σαρκός τῆς. Πραγματικῶς λυποῦμαι διὰ τὴν πρόωρον ἀπώλειαν τοῦ μικροῦ, πού ἴσως νὰ ἦτο ἡ μόνη ἐλπίς τῆς μητρός.

Ἡ δυστυχὴς εἶναι ἀξιολύπητος. Προσπαθήσατε νὰ τὴν ἐνθαρρύνετε εἰς τὴν ζωὴν, εἶναι νέα καὶ ὡς φαίνεται λίαν εὐαίσθητος.

Ἡ μόνη ὑπαρξίς πού προσφέρεται πρὸς αὐτοθυσίαν ὑπὲρ τῶν τέκνων τῆς, εἶναι ἡ μητέρα. Ἡ θωπεία τῆς ἔχει μαγικὰς δυνάμεις, ὅταν γνωρίζῃ εἰς καταλλήλους στιγμὰς νὰ μεταδίδῃ τὸ ὑγιὲς μέρος τοῦ ἐσωτέρου τῆς κόσμου εἰς αὐτὰ. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς, ὀφείλει νὰ διοχετεύῃ εἰς αὐτὰ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν αἰσιοδοξίαν. Συμβαίνει ὅμως τοῦτο; Πολὺ σπανίως, ἐφ' ὅσον τῆς λείπει ἡ ὀρθὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξις. Κατὰ τὴν μητρικὴν ἀγάπην ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὰ ἐξαιρέσεις, διότι δὲν ὑφίσταται κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεων. Γενικῶς αἱ μητέρες, ὡς γυναῖκες λόγῳ τῆς ὑλικῆς των ἀδυναμίας, εἶναι προσκολλημέναι πρὸς τὰ τέκνα των, καὶ οὕτω αὐτὰ ἔχουν τὴν ὑποστήριξιν καὶ συμπαράστασιν τῆς ἐν τῇ ζωῇ των. Δὲν θὰ ἔπρεπε ἡ μήτηρ εἰς τὴν ἐκδηλουμένην ἀγάπην τῆς νὰ ὑπερβαίῃ κατὰ κόρον τὸ μέτρον. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο κλίνει περισσότερον πρὸς τὴν ὑλικὴν ὑπόστασιν τῆς. Κάθε τι τὸ ὑλικόν, πού τῆς ἀνήκει, τὸ θεωρεῖ ἀπόλυτα ἰδικόν τῆς. Ὅ,τι δὲ δὲν τῆς ἀνήκει καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ, δημιουργεῖ εἰς αὐτὴν πικρίαν καὶ ἐνδόμυχον ἔλξιν νὰ τὸ ἀποκτήσῃ διὰ κάθε τρόπου. Τοῦτου ἔνεκεν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ σταθερὰν σκέψιν καὶ κατανόησιν ἐπὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς.

ΓΕΙΤΩΝ: Ποῖος εἶσαι, ἀγαθὲ μου ἄνθρωπε; Δύνασαι νὰ μοῦ εἴπῃς τὸ ὄνομά σου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἰς ἀπλὸς πολίτης τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἄστεως. Εἶμαι ὁ ταπεινὸς Σωκράτης.

ΓΕΙΤΩΝ: Ὡστε, σὺ εἶσαι ὁ Σωκράτης, περὶ τοῦ ὁποῖου ἤκουσα πολλὰ νὰ λέγωνται ὑπὲρ τῆς δξυνοίας τοῦ πνεύματός σου; Καλῶς εἶχον ἀντιληφθῆ, ὅτι διαφέρεις ἀπὸ τοὺς κοινούς πολίτας. Ἐγὼ ὀνομάζομαι Κλέαρχος, ἐργάζομαι εἰς τὸν λιμένα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Φίλε Κλέαρχε, ἐλυπήθην πολὺ διὰ τὸ θλιβερὸν γεγονός πού ἔμαθον καὶ ἐχάρην διὰ τὴν τυχαίαν γνωριμίαν μας. Οὕτω ἐγνώρισα ἓνα περισσότερον ἄνθρωπον μὲ εὐγενικὰ αἰσθήματα.

Ὅταν ὁ Σωκράτης ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον τῶν φίλων του, ἐκεῖνοι ἤδη ἐγνώριζον τὰ συμβάντα τῆς δυστυχοῦς γυναικός. Ἀπὸ ὀμιλίας εἰς ὀμιλίαν προσεπάθησαν νὰ φέρουν τὸ θέμα εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον, ὁπότε ὁ Σωκράτης ἔλαβεν τὸν λόγον:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἡ μήτηρ εἶναι ἐκεῖνη ἣτις πάσχει διὰ τὸ κάθε της τέκνον, καὶ εἶναι ἡ πραγματικὴ ὁδηγὸς αὐτῶν, προσθέτω ὅτι θεωρεῖται τὸ ἅπαν διὰ τὰ τέκνα. Εἶναι ὁ θησαυρός των, καὶ ὁλος ὁ κόσμος τὴν τιμᾶ καὶ τὴν ἐκθειάζει ἐπαξίως. Ἐὰν ὅμως τὴν ἐξετάσωμεν ἀπὸ ἀπόψεως τῆς γυναικειᾶς της φύσεως, εἶναι ἓν ὃν ἀδύνατον, πού δὲν ἔχει σταθερότητα εἰς τὰς σκέψεις του, ἔνεκεν τούτου θὰ ἔχετε παρατηρήσει, ὅτι πολλαὶ μητέρες διὰ τῆς ὑπερβολικῆς των ἀγάπης καταστρέφουν τὰ τέκνα των. Ὅταν λοιπὸν ἡ γυνὴ δὲν γνωρίζει τὸν προορισμὸν της, ἡ πνευματικὴ της ἀνάπτυξις, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀπὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν σκοπὸν δι' ὃν προώρισται, τὰ ὑποδουλώνει, διὰ τῆς ἔλξεως τῆς ὕλης, ἣτις διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλον εἰς αὐτήν. Ἡ ἀνερχομένη εἰς τὴν γυναῖκα πνευματικὴ κλίμαξ, καταστρέφει πᾶν τὸ ἀγνὸν εἰς αὐτὴν συμπράξει καὶ τῆς φυσικῆς της ἔλξεως, καὶ οὕτω χωρὶς καὶ ἡ ἰδία νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἐξαπατᾶ πάντας, καὶ πρῶτον τὸν ἑαυτὸν της. Τὸ ἀνεπτυγμένον γυναικεῖον πνεῦμα γεννᾷ τὸν ἐγωῖσμὸν εἰς τὸ διπλάσιον τοῦ ἀνδρός. Ὡς τροφὸς τοῦ ἐμβρίου της τίκτουσα ἔχει τὴν ἰδέαν —παρ' ὅλην τὴν μόρφωσίν της— ὅτι αὕτη εἶναι ἡ δημιουργὸς τοῦ τέκνου της. Λανθάνει. Ὁ ἀνὴρ εἶναι ὁ γενήτωρ, ἦτοι ὁ σπορεύς. Τὸ θῆλυ ὡς συντηρητὴς τοῦ σπόρου, τίκτει. Δημιουργὸς δὲ εἶναι ἡ φύσις. Ἄρα, ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι θεία ἐπέμβασις καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Δημιουργία προσφέρει, αὕτη μόνον γνωρίζει διατὶ ἀφαιρεῖ τὸ δωρηθέν! Ἄγνωστοι εἶναι οἱ θεῖοι Νόμοι, διότι ὑφίστανται δι' ἓνα σκοπὸν, πού μόνον ἡ Ἀρχὴ τοῦ Θεοῦ γνωρίζει.

30. Ο ΤΡΟΧΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Σὰς μεταδίδω μίαν ἐπὶ πλέον ἐκ τῶν πολλῶν διδασκαλιῶν τοῦ ἐυγενοῦς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ὑπερόχου εἰς τὸ πνεῦμα κολοσσοῦ τοῦ σταθεροῦ λόγου, Σωκράτους:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σήμερον, φίλοι μου, θὰ σὰς ὁμιλήσω περὶ τοῦ τροχοῦ τῆς ζωῆς! Τί ὅμως εἶναι ὁ τροχὸς οὗτος θὰ σὰς ἐξηγήσω. Τράχον δὲν ἐννοῶ τὸν συνήθη πρὸς διευκόλυνσίν μας, διὰ τῆς μεταφορᾶς θαρέων ἀντικειμένων, ἀλλὰ τὸν Κόσμον εἰς ὃν κατοικοῦμεν. Ἐπακριθῶς δὲν γνωρίζομεν τὸ σχῆμα τῆς γῆς μας. Ὡς μὲ ἐπληροφόρησαν εἰδικοί ἐπὶ τούτου, οἵτινες ἐταξίδευσαν εἰς μεμακρυσμένας χώρας, μὲ διεβεβαίωσαν, ὅτι πολλοὶ ἀρχαῖοι λαοί, τῶν ὁποίων ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς τῶν ἦτο ἀπαράμιλλος, κατῴρθωσαν διὰ τῶν μαθηματικῶν τῶν ὑπολογισμῶν καὶ παρατηρητικότητός των νὰ διαπιστώσουν, ὅτι ἡ γῆ μας κλίνει πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ κύκλου, ἦτοι εἶναι σφαιρική. Τὴν ἀποψιν ταύτην δὲν τὴν ἀναφέρω ἐγώ, ἐφ' ὅσον δὲν κρατῶ εἰς χεῖρας μου τοιαύτας διαπιστώσεις, διαισθάνομαι ὅμως, ἐκ τῶν ὄσων ἐλέγχθησαν, ὅτι ἡ γῆ πρέπει νὰ εἶναι σφαιρική καὶ ν' ἀκολουθῆ τὴν τροχιάν της, ὡς συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ποιητὰς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶναι διακοσμητικὰ σώματα τοῦ Οὐρανοῦ θόλου. Παρὰ τὴν ἐπικρατούσαν γενικὴν ἀντίληψιν τῶν πολιτῶν, περὶ τῆς γῆς, δὲν ἀμφισβητῶ τὴν σφαιρικότητα τοῦ Κόσμου μας. Κάποτε θὰ ἔχωμεν περισσοτέρας διευκρινήσεις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, καὶ τότε θὰ ἀποκαλυφθῆ ἔάν ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι ὀρθὴ ἢ ὄχι.

Ἐγώ, ὡς ἀντιλαμβάνεσθε ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν ἔρευναν διὰ τοῦ λόγου. Ἐρωτῶ καὶ μανθάνω, χωρὶς οὐδὲλως ν' ἀναπαύωμαι, ὡς μαθητῆς, ἐπὶ τῶν ὄσων διδάσκομαι. Διότι ἡ συνεχὴς μάθησις εἶναι ἀπαραίτητος τροφή διὰ τὸν νοῦν. Ἐάν δὲν διέλθῃ ἡ γνώσις μας ἐκ τῆς διῶλιστικῆς χολάνης, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκρυσταλλωθῆ ὁ λόγος, ὡς ἀπόσταγμα ἐλεγχόμενον ἐκ τοῦ ἔσω μας κόσμου. Ὁ ἔχων συνείδησιν, δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ διδάσκῃ ἀοριστολογίας, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς μερικούς, οἱ ὅποιοι σπεύδουν νὰ ἐπιδείξουν τὸ τεχνικὸν τῶν φῶς, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς παραπλανᾷ τοὺς ἀφελεῖς καὶ ἀνοήτους ἐντὸς τοῦ πλέον θαθέως σκότους.

Ἐάν, ἀκόμη καὶ μὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς βλέπετε καθαρότερα τὰ

πάντα, μὴ ἐπαφίεσθε εἰς τὴν ἀκρίθειαν τῶν ὄσων βλέπετε καὶ ἀντιλαμβάνεσθε, ὅταν ἀγνοῆτε, ἐὰν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, τῶν ἀνταναικλαστικῶν εἰς τὰ ὄμματά σας εἰκόνων, εἶναι πράγματι ὅπως ἔχουν ἢ ὄχι. Εἶναι δυσκολότατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ διεισδύσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆςπραγματικότητος.

Ἡμεῖς ἄς λάθωμεν ὡς ὑπόθεσιν, τὸ ὅτι ἡ γῆ μας εἶναι σφαῖρα, ἐφ' ὅσον καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων τὸ σχῆμα σφαιρικὸν τὸ ἀντιλαμβανόμεθα, διατι ἡ γῆ ν' ἀποτελῇ ἐξαίρεσιν;

Τροχὸν ἢ σφαῖραν, λοιπὸν, ἐννοῶ τὰ ἐν τῇ γῇ συμβαίνοντα καὶ ἐπαναλαμβανόμενα ὡς κυκλικὰ τῆς ζωῆς ἐνέργεια, εἰς τὸ σχήμα, τὰ χρώματα, τὰς ἰδέας καὶ τὰς κατευθύνσεις. "Ἄρα, οὐδὲν ἀλλάζει ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ χώρῳ. Ἀλλάζουν μόνον οἱ μεταβαλλόμενοι, μετασχηματιζόμενοι, μεταμορφούμενοι, καθυποτασσόμενοι ἢ ἀπελευθερούμενοι ἐκ μιᾶς καταστάσεως εἰς ἄλλην. Ἐν τῷ συνόλῳ του, ὁ κόσμος εἶναι ὁ αὐτός. Δὲν ἀναφέρομαι εἰς τὰς ἀνάγκας, τὰς προβλέψεις καὶ τοὺς στόχους του, ἀλλ' εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν. Εἰς τί εἶναι ἀνώτερος ἢ κατώτερος ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ἀπὸ ἕνα συνάνθρωπὸν μας τοῦ περασμένου αἰῶνος ἢ τοῦ προσμενουμένου μελλοντικοῦ μας αἰῶνος; Δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, ἔργα ἀγαθὰ καὶ πονηρά, εὐγενικαὶ προθέσεις καὶ προθέσεις ἀποκρύπτουσαι δόλον, μεγαλεῖα καὶ καταπτώσεις συνειδήσεων, ἀποκαλύψεις καὶ μυστικὰ ἀποκρύψεις, φανερώσεις καὶ συκοφαντίαι, τὰ πάντα συμλέγονται, ἀλλάζουν θέσεις καὶ τέλος καταλήγουν εἰς τὰ αὐτὰ τῆς ἀνθρωπότητος σφάλματα. "Ἄρα, ὅλα ὅπως καὶ νὰ φαίνωνται εἰς τὰ ὄμματά μας δὲν ἀλλάζουν, ὁ τροχὸς τῆς ζωῆς παραμένει ὁ αὐτός, ἀμετάβλητος ἐντὸς τῆς αἰωνιότητος.

Μία Δύναμις διέπει τὸ Σύμπαν, μία εἶναι ἡ κατοικήσιμος γῆ καὶ εἰς ὃ ἄνθρωπος, ὃ δημιουργηθεὶς διὰ νὰ κατοικήσῃ τὴν γῆν, ἥτις διέπεται ἐκ τῆς Δυνάμεως τοῦ Σύμπαντος. Ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς ἀκατανόητου συμπλέξεως τοῦ γνωστοῦ καὶ τοῦ ἀγνωστοῦ δημιουργικῆ κατάστασις, συμπεραίνω, ὅτι ὅλοι ὁμοῦ ἀποτελοῦμεν ἐν καὶ τὸ αὐτό. Ἀναλόγως, λοιπὸν, τοῦ διαχωρισμοῦ των ἀποτελοῦν μονάδας ἑτεροκάρπους, καὶ ὅπως ἐν τῇ διαστάσει των ἀποτελοῦν τὸν τροχὸν τῆς ζωῆς ἐν τῇ γῇ, πρὸς ἐξέλιξιν τῆς ὑλικῆς ὑποστάσεως τοῦ κάθε ὄντος, ἀπὸ τοῦ πλέον ἀνεπτυγμένου μέχρι τοῦ πλέον ὑπαναπτύκτου.

31. Ο ΡΗΤΩΡ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης μετ' ὀλίγων φίλων του συνεφώνησαν νὰ παρακολουθήσουν τὴν ὁμιλίαν ἑνὸς κοινοῦ καὶ ἀσημάντου ρήτορος, ὀνόματι Μήλων. Ἡ συγκέντρωσις ἐλάμβανε χώραν ἔξω τοῦ ἄστεως, εἰς ἀνοικτὸν χώρον, ὅπου ἐπρόκειτο ἄρκετοὶ ἐκ τῶν πολιτῶν νὰ παρακολουθήσουν τὴν ὁμιλίαν, μᾶλλον διὰ νὰ διασκεδάσουν παρὰ νὰ θαυμάσῃουν τὰ ὅσα θὰ ἐξεφώνη.

Ὁ Σωκράτης γνωρίζοντας τὴν ποιότητα τῶν λόγων τοῦ ἐξάλλου αὐτοῦ ρήτορος, συνεφώνησεν μετὰ τῶν φίλων του, νὰ τοῦ δώσουν ἕν καλὸν μάθημα συμπεριφορᾶς καὶ οὕτω ἔλαθον τὰ μέτρα των, ὅπως μὴ γίνουιν ἀντιληπτοὶ καθ' ὁδόν. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν χώρον τῆς συγκεντρώσεως, ὁ Σωκράτης μετὰ τῶν φίλων του παρέμεινον ὅπισθεν θάμνων καθήμενοι ἐπὶ λίθων καὶ συνωμίλουν μεταξὺ των, μὴ δίδοντες σημασίαν εἰς τὸν κύκλον ποῦ ἐσχημάτισαν οἱ ἄκροαταὶ γύρωθεν τοῦ ρήτορος.

ΜΗΛΩΝ: Ὅπως σᾶς εἶχον εἶπει καὶ ἄλλοτε, φίλοι Ἀθηναῖοι, οἱ σοφοὶ τῆς ἐποχῆς μας, ἄλλα διακήρύττουσιν καὶ ἄλλα ἐννοοῦν. Τοῦτο ὀνομάζεται ὑποκρισία! Προτιμῶ, ὡς γνωρίζετε, τὴν εὐθειαν γλῶσσαν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ πράττειν. Ὅ,τι λοιπὸν μᾶς φαίνεται ἄρεστον καὶ τὸ ἀπολαμβάνομεν μὲ ὄλην τὴν ἔκτασιν τῶν αἰσθησέων μας, εἰπέτε μου, δὲν σᾶς ἀνακουφίζει καὶ δὲν ἀναζωογονεῖ τὸ ἄτομόν σας μὲ ἀνακούφισιν; Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον πραγματικὸν καλόν, ποῦ δύναται νὰ χαίρη πᾶς πολίτης εὐσυνειδήτος, ποῦ ἔχει ἀντίληψιν ἐπὶ τῶν προτιμήσεών του, τὰς ὁποίας κατορθώνει νὰ κερδίῃ διὰ μέσου τοῦ λόγου, ποῦ ἐφαρμόζει εἰς τὴν πράξιν. Εἶδ' ἄλλως θὰ ἀπαλέση τὰς εὐκαιρίας, καὶ τότε θὰ τοῦ παραμείνουσιν, ἡ θλίψις καὶ ἡ κατῆφεια ὡς πικρὰ δῶρα τῆς ἀπρονοησίας του.

Τὰς ὥραιάς καὶ ἀπολαυστικὰς εἰκόνας τῆς ἐν γένει ζωῆς μας, μεῖς τὰς δημιουργοῦμεν πρὸς ὄφελός μας, καὶ οὐχὶ πρὸς ὄφελος ἐκείνων οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν διὰ τῶν ἀπατηλῶν καὶ ψευδοκοινωνικῶν των διακηρύξεων, νὰ μᾶς πείσουν περὶ τῆς ὑποταγῆς εἰς αὐτούς, ὥστε ἐκ τοῦ μακρόθεν νὰ μᾶς ἐμπαΐζουσιν. Παρακολουθήσατε τὴν ἀμέριμον ζωὴν των, τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν μὲ τὴν θέλησιν τῆς ἐπιθυμίας μας. Διατί νὰ μὴ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὀρθότητα τῶν ἀδιορθῶτων; Διατί μόνον αὐτοὶ καὶ ὄχι καὶ

ἡμεῖς; Μήπως οἱ θεοὶ ἔδωσαν ἰδιαίτερα προνόμια ἰσχύος εἰς μερικούς διὰ τὰ ὑποστῶμεν τὰς θελήσεις των; Ἡ ἰσχύς ποῦ εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν ὀλίγων ἢ τῶν πολλῶν; Διατί τότε οἱ ὀλίγοι τὰ ἐκμεταλλεύονται τοὺς πολλοὺς, ἄνευ τῆς θελήσεως τῶν θεῶν; Δὲν πιστεύω τὸ θεῖον τὰ εἶναι τόσον ἄδικον. Τὸ ἐμπόδιον εἶναι οἱ Νόμοι οἵτινες παρ' ὅτι εἶναι σεβαστοί, εἰς χεῖρας τῶν ὀλίγων μεταβάλλονται εἰς σκληροῦς. Θὰ μοῦ εἶπτε ὅτι οἱ Νόμοι δὲν πταίου καὶ σὰς ἀπαντῶ, τότε πταίου οἱ ἐφαρμόζοντες αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ὀλίγων. Διὰ τὰ μὴ δημιουργήσω σύγχισιν ἐκ τοῦ μηδενός, προτείνω, ὅπως συζητηθῆ τὸ θέμα τοῦτο μὲ σοβαρότητα. Δὲν ἔρχομαι ἐκ τοῦ "Ἄδου μὲ τὴν πρόθεσιν τὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰ Ἥλυσια Πεδία. "Ὅσοι ὁμως δὲν ἐγνώρισαν τὸν "Ἄδην ὡς ὑπάγουν ἐκεῖ, διὰ τὰ συνέλθουν ἐκ τῆς συγχύσεως μὲ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι....

Προτοῦ ὀλοκληρώσῃ ὁ ρήτωρ τὴν ὁμιλίαν του, διακόπτοντας, ἐπεμβαίνει ὁ Σωκράτης καὶ λέγει τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Διατί φίλτατε Μήλων ἀπέφυγες τὸ "Ἄστυ καὶ προσήλθες εἰς τὸν χῶρον τοῦτον τὰ ἐκφωνήσης τὸν ἀκατανόητον λόγον σου; Ἐγὼ εἶμαι πτωχότερος ἐσοῦ καὶ ὁμως οὐδενὰ παρακινῶ ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Σὺ, τί ζητεῖς, ὅταν ἀκόμη δὲν γνωρίζῃς ποῦ ἀποθλέπεις; Ἐὰν ἔχῃς θεσπίσῃ ἰδικούς σου Νόμους, πῶς θέλῃς τὰ τοὺς ἐπιβάλλῃς προτοῦ οὗτοι γίνουσι ἀποδεκτοὶ ἀπὸ τὴν Πολιτείαν καὶ ἀφοῦ μᾶς πείσουν ὅτι πράγματι εἶναι ἐφαρμόσιμοι; Ποῖος σὲ ὤθησεν, ὦ Μήλων, πρὸς τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν κακὴν κατεύθυνσιν ποῦ δίδεις;

Ἄφοῦ εἶπεν ταῦτα ὁ Σωκράτης, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ μικρὸν περίεργον κοινὸν ἐπρόσθεσεν τὰ ἑξῆς:

Πολῖται Ἀθηναῖοι, σὰς δίδω μικρὸν ἀλλὰ διδασκτικώτατον παράδειγμα, ἵνα ἀντιληφθῆτε, ποῦ δύναται εἰς ἀσυλλόγιστος λόγος τὰ σὰς ὀδηγήσῃ.

"Ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς τὸν σοφὸν καὶ ἀνέμενον τί θὰ τοὺς εἶπη.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἰς μίαν λαϊκὴν συγκέντρωσιν ὁ Νομοθέτης Λυκούργος, διὰ τὰ ἀποδείξῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πολιτικοκοινωνικῶν θεσμῶν, ποῦ ἐκαστοὶ ζοῦσαν τόσον μὲ τὴν ἀνατροφὴν ὅσον καὶ τὴν πειθαρχίαν τῶν πολιτῶν, ἐπαρουσίασεν δύο συναφεῖς εἰκόνας μὲ διαφορετικὰ ἀποτελέσματα.

Ἐτοποθετήθησαν πινάκια μὲ σάρκας καὶ ὄστᾶ, ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ κυνηγητικοὶ κύνες, καὶ διέταξε τὰ ἀφεθῶν ἐλεύθεροι ὡς καὶ ζεῦγος λαγωῶν. Ἀντὶ οἱ κύνες τὰ κυνηγήσουν τοὺς λαγούς, ἐπέπε-

σαν ὡς πειναλέοι ἐπὶ τῆς τροφῆς, ἠλακτοῦντες καὶ δάκνοντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον μέχρις οὗτου καθηλώθησαν εἰς τὸ μερίδιόν των.

Ὁ σοφὸς στραφεὶς πρὸς τὸν ρήτορα ποῦ παρηκολουθῆτο ἀπὸ τὰ περιέργα ἔλέμματα τῶν παρευρισκομένων, εἶπεν:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Αὐτὰ θὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα, ὦ Μήλων, τῶν κατευθύνσεών σου. Σοῦ ἤρεσεν ὁ τρόπος τῆς διδασχῆς σου; Ἔχε ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ζῶα, ὅταν πρόκειται περὶ τῶν προσωπικῶν των συμφερόντων...

Μετὰ ὁ Σωκράτης ἐπανέλαθεν τὴν ἰδίαν εἰκόνα με ἄλλους κυνηγητικούς κύνας, οἱ ὅποιοι ἀντὶ νὰ ἐπιπέσουν ἐπὶ τῆς τροφῆς των, ἐκυνήγησαν τοὺς λαγωοὺς τοὺς συνέλαβον καὶ ἐπιστρέφοντες, χωρὶς ἠλακὰς καὶ μαχητικὰς διαθέσεις ἀνενόχλητοι καὶ ἤρεμοι ἔτρωγον τὴν τροφήν των. Συμπληρώνουν ὁ Σωκράτης τὴν ἀφήγησίν του, ἐπανέλαθεν:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἴδου, φίλτατε, ἡ ἄλλη ὄψις τῆς Πολιτείας με τοὺς Νόμους της, οἱ ὅποιοι ὄσον κακοὶ καὶ ἀτελεῖς καὶ ἂν φαίνονται εἰς μερικοὺς, πάντοτε διατηροῦν τὴν τάξιν εἰς τὰς κατευθύνσεις τοῦ συνόλου. Καὶ τώρα οἱ πολῖται ἄς ἐκλέξουν κατὰ προτίμησιν τὴν κατεύθυνσίν των.

Ὁ Μήλων μὴ δυνάμενος νὰ ἀπαντήσῃ, διότι οἱ παρευρισκόμενοι ἀντελήφθησαν τὸ μάθημα τοῦ Σωκράτους καὶ τὸ πάθημα τοῦ ρήτορος μειδιῶντες ἐσιώπων. Ὁ Μήλων με σκυμμένην τὴν κεφαλὴν, ἐπλησίασεν τὸν Σωκράτην καὶ μειδιῶν με φωνὴν χαμηλὴν τοῦ ἐπιθύρυσεν:

ΜΗΛΩΝ: Εἰς τὸ ἐξῆς, ὦ Σώκρατες, πρόσθεσον ἓνα ἐπὶ πλέον εἰς τοὺς ἐχθροὺς σου!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Κάλλιστον νὰ γνωρίζω τοὺς ἐχθροὺς μου, χεῖριστον δὲ νὰ μὴ γνωρίζω τοὺς φίλους μου!

---

32. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΡΟΘΑΛΑΜΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Διὰ νὰ εἶμαι συνεπὴς εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν κειμένων μου, ἐπὶ τῶν σελίδων τῆς ζωῆς τοῦ Σωκράτους, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὄσων μεταδίδουν οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ Π.Κ., εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς κατατοπίσω εἰς τὸ ἐξῆς: Πολλὰὶ λέξεις τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, εἶχον διαφόρους ἐν-

νοίας, διὰ τοῦτο ἡμεῖς σᾶς τὰς μεταδίδομεν μὲ τὸ λεξιλόγιόν σας, διὰ νὰ δώσωμεν τὸ καθ' ἑαυτὸ νόημα τῶν φράσεων, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ οὐδεμία ἀλλοίωσις εἰς τὰς ἐννοίας τῶν κειμένων.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: "Ὅλοι σεῖς, ἀγαπητοί μου, ζητεῖτε νὰ μάθετε ἀπὸ ἐμὲ τί εἶναι ὁ θάνατος. Βεβαίως ἀκόμη δὲν ἔχω ὑπάγει εἰς τὸν "Ἄδην νὰ μάθω αὐτὸ πὸν ζητεῖτε, νὰ ἐπιστρέψω ἐξ αὐτοῦ καὶ σᾶς ἐξηγήσω τὴν ἐννοίαν του κατὰ τρόπον ἀντιληπτόν! Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι ἀρκετοὶ ἐκ τῶν συμπολιτῶν σας μὲ γνώσεις καὶ ἐμπειρίαν τῆς ζωῆς, τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν μοῦ ὑπέβαλον.

Δὲν νομίζετε ὅτι τὸ ν' ἀσχοληθῶ μὲ κάτι πὸν δὲν γνωρίζω καὶ οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ γνωρίζῃ, εἶναι περιττὸν νὰ τὸ συζητοῦμεν; "Ὅταν δὲν γνωρίζω τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν, ἐπὶ τοῦ θανάτου, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς διαφωτίσω ἄνευ καταλλήλου φωτός; "Ὅ,τι καὶ ἐὰν σᾶς εἶπω ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, θὰ εἶναι εἰκασίαι μου, χωρὶς θάσιν σταθεράν. Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχη πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν διαίθησίν του, ὥστε καθοδηγούμενος ἀπὸ ἄλλην ἐξωκοσμικὴν δύναμιν καὶ διὰ τῆς λογικῆς τοποθετήσεως τῶν ἰδεῶν ἐκ τῆς ἐρεῦνης του, νὰ δύναται κατὰ ἓνα τρόπον ν' ἀπαντᾷ μὲ σαφήνειαν εἰς τὴν ἀπορίαν μας.

Λέγω, ὅτι γνωρίζω καλῶς τὴν ζωὴν μας, διότι πολλὰ εἶδον, ὑπέστην καὶ παρετήρησα γύρωθεν ἐμοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην πρέπει νὰ ψεύδωμαι, διότι ὅσα καὶ ἐὰν γνωρίσῃ τις εἰς τὴν ζωὴν του, οὐδέποτε θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἶπῃ μὲ εἰλικρίνειαν, ὅτι κατέχει τὸ ἀπόλυτον νόημα τῆς ζωῆς. Ἐξ ὧν παρετήρησα, συμπεραίνω, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι εὐχάριστον ὄνειρον ἢ δυσάρεστον ἢ ἐναλλάσσόμενον.

ΑΚΡΟΑΤΗΣ: Σὺ, ὅμως, Διδάσκαλε, ἔχεις ὡς σταθερὸν γνώμονα τὸ δαιμόνιον σου. Αὐτὸ δὲν εἶναι πὸν σὲ καθοδηγεῖ; Τί λοιπόν, σοῦ λέγει περὶ τοῦ θανάτου; Μήπως δὲν θέλεις νὰ τὸ παραδεχθῆς ὡς σύμβουλον καὶ ἀντλεῖς ὑποθέσεις ἐξ ἄλλης πηγῆς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν ἔχουν τὰ πράγματα, φίλε, ὡς λέγεις. Σᾶς εἶπον ὀλίγα τινὰ ἐπὶ τῆς ζωῆς. "Ὅλοι μας τὴν ἀντιλαμβανόμεθα διὰ τῶν αἰσθήσεών μας. Δὲν μᾶς εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ τὴν γνωρίσωμεν τὴν ζωὴν καὶ κατὰ θάθος, αὐτὸ τὸ διεπίστωσα μυριάκις καὶ ζητεῖτε σεῖς νὰ μάθετε ἀπὸ ἐμὲ τί εἶναι ὁ θάνατος; Οὐδεὶς δύναται νὰ μᾶς τὸ εἶπῃ, μηδὲ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις. Ὁ θάνατος εἶναι ἓνα μυστήριον ἄλυτον! Λύεται μόνον διὰ τῶν καθαρῶν ἰδεῶν ἀπηλλαγμένων τῶν γῆινων σκέψεων μεσολαβούσης τῆς διαίθησεως. Ἐπειδὴ θλέπω,

ὅτι ἐπιμένετε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἀναγκάζομαι νὰ σᾶς εἶπω, χωρὶς νὰ ἐγγυῶμαι περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἐξηγήσεώς μου, ὅτι ἐνδομύχως ἔχω τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ μὲν ζωὴ μας εἶναι ὄνειρον στιγμῆς ὃ δὲ θάνατος προθάλαμος πρὸς μίαν νέαν ζωὴν. Διὰ νὰ ἐρμηνεύσω τὴν νέαν ζωὴν, ὀφείλω νὰ διέλθω τὸν προθάλαμον καὶ νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν νέαν φάσιν τῆς ζωῆς.

Ἐφ' ὅσον ὁμως παραμένω ἐντὸς τοῦ ὁνείρου τῆς στιγμῆς, ὀφείλω νὰ εἶμαι προφυλακτικὸς εἰς τὰς ἀπόψεις μου. Τὸ δαιμόνιόν μου, ὅπως ἀναφέρατε, θεαίως λειτουργεῖ καὶ μὲ καθοδηγεῖ εἰς τὰς πράξεις μου ἐν τῇ ἐδῶ ζωῇ, πέραν ὁμως αὐτῆς, πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ σᾶς φωτίσω, ὅταν σήμερον σᾶς ὑποδεικνύω τὸ ὀρθὸν καὶ σεῖς ἀκολουθητε τὸ ἐσφαλμένον; Μάθετε νὰ ἐπιβάλλεσθε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας διὰ τῶν ἰδίων σας δυνάμεων, ὥστε ἀποκτῶντες γνώσεις καθαρὰς, νὰ εἴσθε εἰς θέσιν νὰ ἐπεκτείνετε αὐτὰς καὶ πέραν τῆς γῆινης ζωῆς σας, ἐρευνῶντες τὸ ἀσύλληπτον μέχρι τοῦλάχιστον ὀρίου τινός, διὰ νὰ πεισθῆτε, ὅτι ὑφίσταται καὶ νέα ζωὴ τὴν ὁποίαν θὰ ἀκολουθήσετε καὶ θὰ ἀγαπήσετε, ὅταν διέλθετε τὸν θάνατον ὡς προθάλαμον μιᾶς νέας καταστάσεως, πρὸς ἐξέλιξιν τῆς ὄντοτητος ἐν τῇ Δημιουργίᾳ.

---

33. Η ΦΥΓΗ ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἰς μοναχικὸν τοπίον τῆς Ἀττικῆς ὑπαίθρου, δύο ἄνδρες συνεχίτουν ἀμέριμνοι ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Λήθων. Ὅπως εἶχον ἐξαπλωθῆ ἐπὶ τοῦ χλωροῦ χόρτου, ἀπελάμβανον τὸν διαισθητικὸν παλμὸν τῆς θείας φύσεως, ὡς θαυματουργὸν φάρμακον τῆς εὐεξίας τῶν ὄντοτήτων των.

Ὁ ἀπαλὸς καὶ συνεχῆς ἦχος τοῦ ρυακίου, ὅστις ἐκεῖ πλησίον ἠκολούθη τὸν ροῦν του, ἐκράτει τὸν ρυθμὸν τῆς ἀπεραντοσύνης, μιᾶς δυνάμεως ποῦ ἐναρμονίζει τὴν φύσιν μὲ τὰ βαθύτερα τοῦ ἀνθρώπου συναισθήματα, ἐνῶ τὰ καλλικέλαδα πτηνὰ ἐτόνιζον ἕνα ὑπέροχον ὕμνον πρὸς τὴν δημιουργὸν φύσιν. Ἡ ὅλη αὕτη εἰκὼν παρίστανε τὸ ὄνειρον ἐν τῇ πραγματικότητι τοῦ μεγαλείου τῆς.

ΛΗΘΩΝ: Ἰδού, ἀνεκτίμητε φίλε, ποῖα εἶναι ἡ ἀξία τῆς φυγῆς ἀπὸ τὴν τύρβην τῆς πεζῆς ζωῆς. Ἀνενόχλητοι ἀπολαμβάνομεν τὴν

φύσιν εις ὄλην τὴν ἔκτασιν αὐτῆς. Τοῦτο τὸ δικαίωμα μᾶς τὸ δίδει ἢ ἡρεμία τοῦ πνεύματος καὶ ἡ σωματικὴ μας ἀνάπαυσις. Τὸ περιβάλλον τοῦτο μᾶς ἀναζωογονεῖ, μᾶς προσφέρει πτέρυγας εἰς τὸ πνεῦμα, ὥστε νὰ δυνάμεθα ν' ἀνερχόμεθα εἰς τοιαῦτα ὕψη, ποῦ νὰ ἐπιδροῦν ταῦτα εὐχάριστα ἐντὸς τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου. Τὴν στιγμήν ταύτην, φίλε, ἔχω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν εἶμαι θνητός, παρ' ὅτι γνωρίζω τὴν αὐταπάτην μου, καὶ ὅμως ἔχω τὴν διαίσθησιν ὅτι ἡ πραγματικὴ ζωὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀθάνατος. διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τις τὸ ἀπειρον ἐν τῇ ἐκτάσει τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνειπώτου χαρᾶς. Μὲ ἄλλους λόγους εἴμεθα ἀναπόσπαστα ὄργανα τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, ποῦ λέγεται πλάσις.

Διατί σιωπᾶς; Μήπως ὁ λογισμὸς σου ἐρευνᾷ τὸ βάθος τῆς φυσικῆς ὠραιότητος, πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν κινήτρων τῆς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐπ' ὀλίγον ἀφηρέθη, ὦ Λήθων, καὶ ἐθεβαιώθη, ὅτι ἡ ἀπόλαυσις τῆς φυσικῆς χάριτος, εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία μὲ ὀδηγεῖ εἰς τὰ ἄγνωστα πεδία τῆς γνώσεως, ποῦ θαυμάζω, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ νόημα τοῦ θαυτέρου σκοποῦ τῆς.

ΛΗΘΩΝ: Παραμένοντας μετέωρος, μήπως δὲν δύνασαι νὰ προσγειωθῆς, διὰ νὰ μᾶς δώσῃς βασικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἔρευνάν σου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀπάντησιν ὡς τὴν ἀναμένεις, θεβαίως δὲν πρόκειται νὰ σοῦ δώσω προτοῦ καταλήξω εἰς τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τῶν σκέψεών μου. Ζῶ ἐντὸς τοῦ ψεύδους, τοῦτο τὸ γνωρίζω καλῶς, κι' ὅμως δημιουργῶ κόσμον αἰθέριον, πλήρη γαλήνης, δικαιοσύνης καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Ἐντὸς, λοιπόν, αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἡ μονὰς ἀπολαμβάνει διὰ τῆς φαντασίας καὶ τῶν διαλογισμῶν, τὸν κόσμον τοῦ ὄνειρου τῆς, ἥτοι τὸ πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἡ ζωὴ τῶν συνανθρώπων μας, διὰ νὰ συντονίσωμεν ἓνα κοινὸν σκοπὸν, ἀρεστὸν μὲν οἰκοδομητικὸν δὲ δι' ὅλους. Ἡ κατ' ἀνάγκην πρόσκαιρος φυγὴ ἐκ τῆς πεζότητος τῆς ἐν γένει ζωῆς μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀμφιταλάντευσιν τῶν ἀποφάσεών μας. Ἀλλοίμονον, ἐὰν ἤθελον νὰ μεταφέρω τὸ ὄνειρον εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς συμβατικότητος τῶν καθιερωμένων!

ΛΗΘΩΝ: Σὺ, πῶς δύνασαι νὰ ζῆς εἰς δύο διαφορετικοὺς κόσμους

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σοῦ φαίνεται, διότι οὕτω θέλεις νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεσαι. Δι' ἐμέ, φίλε Λήθων, ἡ φυγὴ εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτοσυγκέντρωσιν. Ἡ φυγὴ ἔχει διαφόρους ὄψεις καὶ ἐπιδιώκει πολλοὺς καὶ ἀντιθέτους σκοποὺς. Μὴ λησμόνει, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπικίνδυνος φυγὴ ἐκ συνηθείας, ποῦ τὴν ὀνομάζω ἀπο-

στροφὴν. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ φυγὴ παρατηρεῖται εἰς ἄτομα ποῦ το πνεῦμα των εἶναι ἀμφίρροπον, ἥτοι ζεῖ εἰς δύο διαφορετικὰς ὀψεις τῆς ζωῆς. Ἐὰν ἡ συνείδησις τοῦ ἐν λόγῳ ἀτόμου εἶναι ἰσχυρά, γνωρίζει ποῦ ὀφείλει νὰ κλίνη, μὴ ἔχοντας ὅμως τὴν θέλησιν νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, παρ' ὅτι ἀντιδρᾷ ἡ συνείδησις του, ἡ ὕλικὴ ἔλξις καὶ τὸ πνεῦμα του δημιουργοῦν εἰς αὐτὸν τὴν φυγὴν μὲ ἕν εἶδος ἄγχους ποῦ ἐμφανίζουσι τὸν φόβον ὡς πίεσιν τῆς συνειδήσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πνεῦμα δὲν ἔχει ὀρθὴν βούλησιν καὶ κλίνει τὸ ἄτομον πρὸς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν κακὴν κατεύθυνσιν τῆς πορείας του.

34. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΟΜΙΛΕΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΞΑΝΘΙΠΠΗΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Διερχόμενος κάποτε οἱ Σωκράτης ἐκ τῆς ὁδοῦ, ὅπου διέμενον ἡ Ἀρετὴ, γνωστὴ σας ἤδη ἐξ ἄλλης μου περιγραφῆς, καὶ ἀντιληφθεῖσα αὕτη τὸν σοφόν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οἴκου της καὶ πλησιάσασα αὐτὸν τὸν ἠνάγκασεν νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησίν της. Ἐκεῖ, εἰς τὸν οἶκον της, ἐλέχθησαν τὰ ἐξῆς:

ΑΡΕΤΗ: Μεταξὺ τῶν τόσων ἀρετῶν μου, ποῦ μὲ τόσῃ δεξιότητιαν ἐξεθείασες, μεγάλε διδάσκαλε, δὲν ἀνέφερες καὶ τὰ μειονεκτημάτά μου! Εἶμαι λίαν περίεργος νὰ μαθάνω τὰ ὅσα μὲ ἐνδιαφέρουν, εἴτε ταῦτα εἶναι προτερήματα εἴτε εἶναι μειονεκτήματα. Τὴν στιγμὴν ταύτην, εὐρισκόμενοι ἐν πλήρει ἡρεμίᾳ καὶ μακρὰν τρίτων προσώπων, θὰ ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἐκ τοῦ στόματός σου, ἐὰν εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν σύζυγόν σου Ξανθίππην. Μὴν ἀρνηθῆς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μου ταύτην, νὰ μοῦ εἴπῃς τὴν ἀλήθειαν τὴν ὁποῖαν τόσον ἐκτιμᾷς καὶ κόπτεσαι δι' αὐτήν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἄ, ποιηρὰ φύσις, εἶδες ὡς δόλωμα τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ μάθῃς τὴν ἐνδόμυχόν μου σκέψιν. Διατί νὰ τὴν ἀποκρύψω; Προτοῦ ὅμως σοῦ τὴν ἀποκαλύψω, θὰ ἤθελον ἀπὸ ἐσὲ νὰ μάθω, διὰ ποῖον σκοπὸν μοῦ ὑποβάλλεις τὴν ἐρώτησίν σου; Καὶ τοῦτο διὰ νὰ ὑπάρξῃ συνταύτισις εἰς τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ μία ἀλήθεια πρέπει ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐφ' ὅσον σὺ ζητεῖς νὰ μάθῃς κάτι, ὠμολόγησον τὸν σκοπὸν σου, ἵνα μὲ εἰλικρίνειαν ἀπαντήσω εἰς τὴν περιέργειάν σου.

ΑΡΕΤΗ: Ὁ σκοπός μου φίλτατε Σωκράτη, εἶναι νὰ μάθω, τί εἶναι αὐτό, πού ὤθει τὴν Ξανθίππην εἰς ὑπέρμετρον ζηλοτυπίαν. Διατί δὲν εὐχαριστεῖται ἀπὸ τοὺς τόσον κολακευτικούς λόγους, πού λέγονται ὑπὲρ ἐσοῦ; Οὐδεὶς ποτὲ ἐπεχείρησε νὰ τῆς ἀποσπάσῃ τὸν σύζυγόν της, νὰ τῆς στερήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της καὶ νὰ τῆς θέσῃ φραγμούς εἰς τὰς ἀποφάσεις της. Διατί, διερωτῶμαι, ἐξάπτεται τόσον εὐκόλως καὶ δημιουργεῖ θλιθεράς καταστάσεις; Ἡ περιέργειά μου, σκοπὸν ἔχει νὰ μάθῃ τὰ αἷτια τοῦ χαρακτήρος της. Νὰ σοῦ εἶπω, δὲν δίδω σημασίαν εἰς τοὺς ἐξάλλους τρόπους της, ἢ σύζυγός σου ἔχει μεταπτώσεις, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν γίνεται ἀγνώριστος. Ἔσο θέβαιος, ὅτι οὐδέποτε ἔδωσα εἰς αὐτὴν ἀφορμὴν νὰ με κακολογήσῃ. Διατί, τότε δημιουργεῖ αἰτίας ἀθασίμου; Τοῦτο μὲ λυπεῖ καὶ μὲ στενοχωρεῖ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἄγαπητὴ Ἀρετὴ, μὴ τὴ λαμβάνῃς ὑπ' ὄψιν σου, δὲν εἶναι κακὴ, ἀλλὰ ἀνόητος. Ἐὰν ἐγνώριζες τὴν ζωὴν τοῦ οἴκου μου θὰ μὲ ἐλυπήσο. Καὶ ὅμως, παραμένω ἀκλόνητος εἰς τὰ ὅσα κι' ἂν μοῦ εἶπῃ. Εἶναι ἐκ φύσεως χαρακτήρ ζηλότυπος. Δὲν ἀντιλαμβάνεται, ὡς ρηχὸν πνεῦμα, τὴν γενικότητα εἰς τὰς διδασκαλίαις μου. Εἶναι πείσμων καὶ πολλάκις ἀλλόφρων καὶ μάλιστα ὅταν μετατρέπεται εἰς νέφος ἔτοιμον νὰ καταβρέξῃ τὰ πάντα. Φλύαρος ὡς ἡ κίσσα, μὴ γνωρίζουσα τὸ τί λέγει. Συνήθως ἀτημέλητος, πού δὲν ἀρμόζει εἰς γυνήν, πού ἔχει συναίσθησιν τοῦ ἑαυτοῦ της, κ.λπ. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐλαττώματά της, ὅταν εὐρίσκεται ἐν ἡρέμῳ καταστάσει, εἶναι ἀγαθὴ καὶ περιποιητικὴ εἰς πάντας. Ὡς μήτηρ εἶναι ἐτοίμη νὰ θυσιάσῃ διὰ τὰ τέκνα της. Πιστὴ ὡς σύζυγος φροντίζει διὰ τὰ πάντα, ἔστω καὶ ἐὰν τὰ ὀλίγα τὴν ἐνοχλοῦν. Ἐκεῖ ὅπου δὲν δυνάμεθα νὰ συνεννοηθῶμεν εἶναι ἡ πνευματικὴ της στάθμη. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ τὰ ὀφέλη ἐκ τοῦ διδασκτικοῦ λόγου. Τὸ σημεῖον τοῦτο μὲ ἐξαναγκάζει νὰ ζητῶ διέξοδον μακρὰν αὐτῆς. Παρ' ὅσα συμβαίνουν μεταξύ μας, τὴν ἐκτιμῶ ὡς σύντροφον ἐξ ἀνάγκης, ὅχι ὅμως καὶ ἐξ ἀρεσκείας μου. Ὁ χρόνος ἠῤῥησεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνοχὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκ συνηθείας, ὅχι ὅμως καὶ τὴν δέσμευσιν τῶν καθηκόντων μας.

Βεβαίως, ἡδυνάμην νὰ ἤμουν διαφορετικὸς μὲ τὴν Ξανθίππην, ἥτοι πλέον στενὸς εἰς τὴν φιλίαν μας, δυστυχῶς ἡ φιλία διὰ νὰ διαρκέσῃ ἔχει ἀνάγκην ψυχικοῦ δεσμοῦ καὶ μόνον, ὅταν οἶτος δὲν ὑφίσταται, ὅποιος δήποτε ἄλλος δεσμὸς εἶναι ἐφήμερος καὶ ἐὰν θελήσωμεν νὰ τὸν διατηρήσωμεν γίνεται ἀηδιαστικὸς ἐὰν ὄχι ἀποκρουστικὸς.

ΑΡΕΤΗ: Λυπᾶμαι πολύ, φίλε, διὰ τὸν ἀνάρμοστον δεσμόν σας. Παραδέχομαι ὅτι ἡ Ξανθίππη σου ἔχει προσόντα ἀξίας γυναικός, τὰ ὅποια εὐκόλως δύνανται νὰ διαλυθοῦν, ὅταν δὲν ὑφίσταται ἡ πνευματικὴ ἄλυσος μεταξύ σας, διὰ νὰ συνταυτίζεσθε ἄρμονικῶς μετὰς ἐπιθυμίας καὶ τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν ἐπὶ ὄλων τῶν πτυχῶν τῆς ζωῆς σας.

Ἐπειδὴ, φίλε Διδάσκαλε, με εἶχες ὀνομάσει κάποτε ἀρωματικὸν ἄνθος, θὰ ἦτο δυνατόν, τὸ ἄνθος τοῦτο, νὰ τὸ δροσίσης διὰ τῆς διδασκαλίας σου, κί' αὐτὸ νὰ σοῦ ἀνταποδίδῃ τὸ εὐεργέτημα τοῦτο, διὰ τοῦ ἀρώματός του; Ὡς ἀντιλαμβάνεσαι, ὦ Σώκρατες, δὲν ζητῶ νὰ λάθω κάτι, ἐφ' ὅσον ἀνταποδίδω αὐτὸ δι' ἄλλου μέσου. Ὁμιλῶ με περισσὴν εἰλικρίνειαν, ἴσην πρὸς ἐκείνην ποῦ ἔδειξες πρὸς ἐμέ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀποδέχομαι τὴν πρότασίν σου. Εἰλικρίνεια ποῦ ἐκφράζεται πρὸς στιγμὴν ἐκ στόματος γυναικός, δὲν εἶναι εἰλικρίνεια, ἀλλὰ πραγματικὴ καὶ ἐφήμερη ἐπιθυμία. Ἐάν τις προσφέρῃ εἰς τὴν εἰλικρινῆ γυναῖκα ἐν ἀσήμαντον ἀντικείμενον θὰ τὴν ἔλξη. Αὐριον δὲ τῆς προσφέρει ὀλόκληρον τὸν κόσμον, δυνατόν με τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν νὰ τὸν ἀπωθήσῃ. Τί ἔχει γίνεῖ ἡ εἰλικρίνεια; Αὐτὸ ποῦ ζητεῖ εἰς συνετὸς ἄνδρας ἀπὸ τὴν γυναῖκα, δὲν εἶναι ἡ εἰλικρίνεια τοῦ προσώπου τῆς, ἀλλ' ὁ θαθμός εἰς τὸ ἀθέβαιον τοῦ ἀσταθμήτου χαρακτήρος τῆς. Ἐρᾶται διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἐπιθυμεῖ καὶ μισεῖ διὰ νὰ καταστρέψῃ, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καλὰ τί ἦταν ἐκεῖνο ποῦ τὴν παρεκίνησε νὰ πράξῃ, ὅ,τι δὲν ἔπρεπε.

Ἡ γυνὴ εἶναι ἓνα μέσον, ποῦ ἐπαυξάνει τὸ θάθος τοῦ ἀνδρός, ἀπογουμνώνοντας συνάμα τὴν κενότητα τῆς βουλήσεώς τῆς. Ἐλκω εἰς τὴν γυναῖκα σημαίνει ἀπόλαυσιν ὕλικήν, εἰς τὸν ἄνδρα σημαίνει νίκην τοῦ ἀγῶνος πρὸς κατάκτησιν ἐμπειρίας καὶ γνώσεως. Ἡ γυνὴ εἶναι θαθὺ φρέαρ, ἐκ τοῦ ὅποίου ὁ ἀνὴρ ἀντλεῖ ὕδωρ διὰ νὰ δροσισθῇ, καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν γνῶσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς.

ΑΡΕΤΗ: Οἱ λόγοι σου με ὑποβίβασαν τόσον, ὥστε νὰ μὴν ἔχω τὴν δύναμιν ν' ἀντικρούσω τὴν ἀντίληψίν σου. Παραμένω ἐν ἀνυπεράσπιστον ἄνθος εἰς χεῖρας ἐπιδεξίου κηπουροῦ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Βεβαίότατα, εἶσαι ἓνα λαμπρὸν ἀρωματικὸν ἄνθος, ποῦ ἔλκει τοὺς πάντας, μὴ λησμόνει ὅμως με ἀκάνθας, τὰς ὅποιας δὲν αἰσθάνεσαι, διότι τὰς ἔχεις ἐκ φύσεως, θὰ τὰς αἰσθανθῇ ὅμως ἐκεῖνος, ὅστις θελήσῃ νὰ σὲ πλησιάσῃ, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὸ ὄραϊον ἐντὸς τῆς πικρᾶς ζωῆς!

35. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΑΚΤΗΝ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἐξωθεν μικρὰς καλύθης κειμένης ἐπὶ τῆς Φαληρικῆς ἀκτῆς, ἵ ἀλιεὺς Γλαῦκος μετὰ τοῦ Σωκράτους ἐκάθηντο ἐπὶ βράχου καὶ συνωμίλου μετὰ τὴν ἀπλότητα τῶν ἐργατῶν τῆς θαλάσσης. Τὰ κύματα ἐστόλιζον ὄλην τὴν Φαληρικὴν ἀκτὴν μετὰ τὴν ἀφρόεσσαν διακόσμησίν των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶναι ἀργά, φίλε, καὶ πρέπει ν' ἀναχωρήσω διὰ τὸν οἶκον μου ἐντὸς ὀλίγου ὃ πέπλος τῆς νυκτὸς θὰ με παρεμποδίσῃ νὰ διανύσω τόσῃ μακρυνὴν ἀπόστασιν.

ΓΛΑΥΚΟΣ: Δὲν θὰ σοῦ ἐπιτρέψω νὰ φύγῃς. Σήμερον θὰ μείνῃς μετ' ἐμοῦ. Θὰ δειπνήσωμεν ἐδῶ καὶ κατὰ τὰ ξημερώματα θὰ εἴσαι ἐλεύθερος ν' ἀνέλθῃς εἰς τὸ ἄστυ σου. Εἶπέ μου, δὲν σοῦ ἀρέσει ὃ ὀρίζων μας, τὰ ἀφρώδη κύματα, ποῦ μετὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀγνώστου ὠκεανοῦ, ὄλο καὶ κάτι τὸ μεγαλειῶδες μᾶς ψιθυρίζουν; Δὲν σὲ ἔλκει ἢ σκέπη τοῦ Οὐρανοῦ μετὰ τοὺς ἀκτινοβολισμοὺς τῶν ἀστερισμῶν του καὶ προπαντὸς τὸ μονότονον καὶ μυστηριῶδες περιβάλλον μας, ποῦ τόσα μᾶς ὁμολογεῖ, χωρὶς νὰ γνωρίζουμε τί θέλει νὰ μᾶς εἰπῇ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τί νὰ σοῦ εἶπω, Γλαῦκο, ὅλα εἶναι καλὰ καὶ ὠραῖα, ὅταν πρόκειται περὶ φυσικῶν καλλονῶν. Σὲ ἔλκουν, σὲ καθλώνουν καὶ σὲ ἐξαναγκάζουν νὰ διαλογίζεσαι τὰ μυστήρια ποῦ κρύπτουν, ἀναζητῶντας μετὰ τὸν νοῦν νὰ εὕρῃς διέξοδον, διὰ νὰ ἐξηγήσῃς τὰ πάντα. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο, ἐνῶ νομίζεις ὅτι εἶδες τὴν ἀφετηρίαν τῆς ἐξηγήσεως, περιπίπτεις εἰς τὸ πλεόν σκοτεινὸν ἀδιέξοδον τῆς Δημιουργίας.

Σὺ, ποῦ καταγίνεσαι μετὰ τὴν θάλασσαν, τί γνωρίζεις περὶ αὐτῆς; Μήπως ποτέ, ἡδυνήθης νὰ διεισδύσῃς εἰς τὰ μυστήριά της; Κι' ὅμως, αὐτὴ σὲ συντηρεῖ καὶ τὴν ἐκθειάζεις, ὅταν εἶναι καλὴ μαζὶ σου. Τὰς ἡμέρας ποῦ μαίνεται καὶ σοῦ φαίνεται ἄστοργος, τί λέγεις δι' αὐτήν; Μήπως τὸ μυστήριον τοῦτο, τῆς ἀστάθμητης ἀλλαγῆς της, τὸ ἐγνώρισες ποτέ κατὰ θάθος;

Πάντως, δὲν γνωρίζω, πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσω, διὰ τὰς περιποιήσεις σου. Φρονῶ ὅμως, ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς μου διήρκεσεν πέραν τοῦ καθωρισμένου ὄριου. Δυνατὸν μερικοὶ ἐκ τῶν συμπολιτῶν μου νὰ παρεξηγήσουν τὴν ἀπουσίαν μου, ζητοῦντες ἀφορμὴν διὰ νὰ με κα-

κολογήσουν. Διὰ νὰ ἀποφύγω τοὺς περιττοὺς καὶ ἀσκόπους λόγους, χωρὶς νὰ θέλω νὰ προσβάλλω τὴν ἀγαθὴν σου πρότασιν, νὰ παραμείνω εἰς τὴν καλύθην σου καὶ ν' ἀναθάλλω δι' αὖριον τὴν ἀναχώρησίν μου, σοῦ ὑπόσχομαι, ὅτι θὰ ἔλθω καὶ πάλιν, μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπαρουσιάσθη ἡ ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιά τοῦ Γλαύκου, ὀνόματι Καλλιρρόη, προσκομίζουσα τὸ δεῖπνον.

ΚΑΛΛΙΡΟΗ: Φέρνω τὸ δεῖπνον, ἡ μήτηρ μου σὰς ἀποστέλλει ὕδριαν πλήρη Κυπριακοῦ οἴνου πρὸς τιμὴν τοῦ Διδασκάλου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁραία μου κόρη, μόλις ἐτοιμαζόμην δι' ἀναχώρησιν, μὲ τὸν τρόπον σας αὐτὸν μὲ ἐξαναγκάζετε νὰ παραμείνω. Δὲν μοῦ λέγεις, Καλλιρρόη, συνήθως μὲ τί ἀπασχολεῖσαι; Ὡς ἀντιλαμβάνεσαι, εἶμαι κι' ἐγὼ ὀλίγον τι περιέργος.

ΚΑΛΛΙΡΟΗ: Μετὰ τοῦ οἴκου μας, ὡς καὶ μὲ τὴν τέχνην τῶν κανίστρων.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁραία καὶ καλὴ ἀπασχόλησις διὰ νεάνιδα τῆς ἡλικίας σου. Μήπως, καλὴ μου, δὲν εἶσαι εὐχαριστημένη ἐκ τῆς ζωῆς σου; Μαντεύω τοῦτο ἐκ τῆς ὄψεώς σου.

ΚΑΛΛΙΡΟΗ: Δὲν γνωρίζω τί νὰ ἀπαντήσω. Μήπως ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ εἶναι τελείως εὐχαριστημένοι, ὄχι μόνον ἐκ τῆς ζωῆς ποὺ διάγουν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ των; Ἐγὼ, π.χ. δὲν γνωρίζω τί θέλω καὶ διὰ νὰ μὴ ἀπωλέσω τὸν χρόνον μου εἰς τὴν σκέψιν, ἀπασχολοῦμαι μὲ τὴν πλέξιν τῶν κανίστρων. Ἄρα, ἡ ἐργασία ἀπορροφᾷ τὴν σκέψιν μου, διὰ νὰ μὴ καταστρέψω τὴν ἀπασχόλησίν μου μὲ πολλαπλὰς εἰκόνας, ποὺ δημιουργοῦν αἱ σκέψεις εἰς θάρος ἐμοῦ καὶ ἴσως καὶ τῶν ἄλλων συνανθρώπων μου.

ΓΛΑΥΚΟΣ: Καὶ τώρα καλὴ μου κόρη, ὕπαγε εἰς τὴν μητέρα σου καὶ εἰπέ της, ὅτι ὁ Διδάσκαλος θὰ διανυκτερεύσῃ ἐδῶ μετ' ἐμοῦ. Οὕτω θὰ ἔχη ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἡρεμίαν ν' ἀποφασίσῃ, ποῖες σκέψεις εἶναι ἐκεῖνες ποὺ θλάπτουν τὸν ἄνθρωπο, καὶ ποῖαι τὸν ὠφελοῦν.

ΚΑΛΛΙΡΟΗ: Πηγαίνω. Εἶμαι ὅμως πολὺ περιέργος νὰ μάθω ἐκ στόματος τοῦ Διδασκάλου ποῦ θὰ καταλήξῃ. Εἶναι τοῦτο ἕνα θέμα ποῦ μ' ἐνδιαφέρει πολὺ. Φεύγω.

ΓΛΑΥΚΟΣ: Τὴν πρόσεξες, Σωκράτη; Ἡ πενία ὄχι μόνον κατεργάζεται τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον. Τώρα, τί εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ λόγου τῆς πενίας, εἶναι ἔργον ἰδικόν σου. Σὺ, δὲν ἐρευνᾷς τὸν λόγον; Σὺ θὰ ἀποκριθῆς.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τοῦτο ποὺ ζητεῖς, φίλε, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν ἔχη καλὰ αἰσθήματα, τότε θὰ προκύψῃ κάτι τὸ καλόν. Ἐὰν ὄχι, ἀλλοίμονον! Ἐκ τῶν κακῶν σκέψεων προκύπτουν πολλὰ κακά, ποὺ μόνον οἱ θεοὶ τὰ γνωρίζουν καὶ δύνανται νὰ τὰ προλάβουν, ἐὰν δὲν ἀφαιρεθοῦν μὲ τὰ συμπόσια τῶν! Συχνά-κις, ἄλλα σκέπτονται καὶ ἄλλα πράττουν.

ΓΛΑΥΚΟΣ: Λέγεις ἄραγε οἱ θεοὶ νὰ εἶναι ἀδιάφοροι εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅταν οἱ θεοί, φίλε, γεννῶνται ἐκ τῆς φαντασίας τῶν ποιητῶν, δὲν δύνανται παρὰ νὰ σκέπτονται ὡς οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ λαμβάνουν μέρος ἀκόμη καὶ εἰς ἐγκλήματα, δικαιολογημένα δι' αὐτούς, ὄχι ὅμως καὶ δι' ἐμέ. Ἐὰν δὲν θέλωμεν ν' ἀποδίδωμεν τὰ θλαθερά εἰς τοὺς θεοὺς, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς καταργήσωμεν, καὶ ν' ἀποδίδωμεν τὰ πάντα εἰς μίαν καὶ αἰώνιον Ἀρχήν, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζομεν, ἀλλ' οὔτε καὶ φανταζόμεθα τοὺς μυστικούς αὐτῆς σκοπούς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ προερχόμενον κακόν, κάτι καλὸν δημιουργεῖ, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνομεθα. Καὶ ὅμως, ὑπάρχουν ἄρκετοὶ ἐκ τῶν δῆθεν σωφρόνων, ποὺ τὴν ἀντίληψίν μου ταύτην κακίζουσιν, ἀποφεύγοντες νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς Δημιουργίας.

ΓΛΑΥΚΟΣ: Τρῶγε, φίλε, τὸν λόγον δὲν θὰ σοῦ τὸν ἀποσπάσω, ἐφ' ὅσον εἶμαι εἰς ἀπλοϊκὸς ποὺ σκοποὺν ἔχει νὰ μανθάνῃ. Πίε καὶ ἄκρατον οἶνον, συνεχίζοντας τὴν ὁμιλίαν σου, διὰ νὰ μάθω, ὅτι δὲν γνωρίζω.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πρόσεξον τὴν Καλλιρόην, ἔχει καλὰ καὶ ἀγαθὰ αἰσθήματα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σταθερότητα, ἐκ φυσικῆς ἀδυναμίας τοῦ χαρακτήρος της. Ἐκ τῶν ἔνδον ὀφείλει ν' ἀντλή τὴν θείαν βοήθειαν, ἵνα μὴ ἢ ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου βοήθεια καταρρακώσῃ τὴν ψυχικὴν της εὐγένειαν καὶ τὰς τοῦ νοῦ της σκέψεις, τὰς μεταβάλλει εἰς πράξεις ἀνωφελεῖς ἢ καὶ θλαθεράς.

Πρώτιστον καθήκον δι' ἡμᾶς εἶναι νὰ ὑπερασπίσωμεν τὸν θλαστον τοῦ πνεύματός της καὶ ὕστερον ν' ἀσχοληθῶμεν μὲ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα διακοσμοῦν τὰς ἐνεργείας μας ἐν τῇ ροῇ τῆς ζωῆς μας.

36. Η ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ ΘΕΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΘΕΝΟΥΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Μερικοί διανοούμενοι φίλοι συνεζήτουν μεταξύ των, εάν ἡ ἐγκράτεια εἶναι πράγματι ἢ ὄχι ὠφέλιμος εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ νὰ θέλῃς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, διότι αἰσθάνεσαι μίαν ὑπερφυσικὴν δύναμιν νὰ σὲ πιέξῃ, κατ' ἐμέ, εἶπεν εἰς ἕκ τῶν φίλων, εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη. Ἐὰν τὸ ἀποφύγωμεν, διὰ λόγους ἐγκρατείας, δυνατὸν ἢ ἀπόφασίς μας αὕτη νὰ μᾶς παραπλανήσῃ με ἐπακόλουθα θλαθερά, πού νὰ μὴν εἴμεθα ἀργότερον εἰς θέσιν νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν.

ΞΕΝΙΑΣ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κάθε τι πού ἐπιθυμοῦμεν, διὰ παντοῦ τρόπου πρέπει νὰ τὸ ἀποκτώμεν. Καὶ εἰάν ἡ ἐπιθυμία αὕτη ὑπερβῇ τὴν ἀρχικὴν μας πρόβλεψιν τῆς ἰκανοποιήσεως, τότε ἀσφαλῶς θάινομεν πρὸς τὸ πάθος. Ὅταν ὅμως, γευώμεθα τόσον οἶνον, ὅσον ἔχει ἀνάγκη ὁ ὀργανισμὸς μας καὶ παρὰ τὰς πιέσεις τῶν ἄλλων, ἀρκοῦμεθα εἰς τὸ πρέπον, ἂν καὶ ἡ ἀρέσκειά μας δὲν ἐκορέσθῃ τελείως, τότε δὲν καταχρώμεθα τὴν ὑπερβολὴν, ἀλλὰ γινόμεθα ἐγκρατεῖς πρὸς κάτι, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἔχη κακὰς συνεπειὰς ἐφ' ἡμῶν.

ΖΗΝΑΣ: Πόθεν ἐδιδάχθητε τὰς ἀχρήστους ταύτας θεωρίας, πού μόνον ἀηδίαν μᾶς προξενοῦν; Μήπως καὶ οἱ θεοὶ τοῦ Πανθέου δὲν γεύονται τὸ νέκταρ των κατὰ κόρον; Ἐμὲ μ' ἐνδιαφέρει νὰ εὕρισκωμαι πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ οἴνου, διὰ νὰ ἀποδεικνύω ὅτι εἶμαι ζωντανὸς καὶ ὄχι νεκρός. Ὅταν ἀποθάνω, ἔστω καὶ εἰάν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος ἐκ τοῦ κόρου τῆς πόσεως, ἐλπίζω νὰ εὕρεθοῦν ὀλίγοι φίλοι καὶ χύσουν μίαν ὕδριαν πλήρη οἴνου ἐπὶ τῆς σοροῦ μου, μήπως καὶ ἀναστηθῶ. Ἐὰν ὄχι, τότε ἄς εἴπουν μεγαλοφώνως, ὅτι ὁ οἶνος μὲ ἐγαλούχησεν καὶ ὁ οἶνος μὲ ἀπεκοίμησεν. Ἡ ἐγκράτεια, φίλοι μου, σὲ ἀποτρέπει ἀπὸ τὸ ν' ἀποκτήσῃς ὅ,τι δὲν ἔχεις καὶ σοῦ τὸ προσφέρουν διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃς. Ὅταν λοιπὸν ἀπωλέσω τὴν εὐκαιρίαν, διατί νὰ μετανοῶ διὰ τὸ σφάλμα μου, νὰ μοῦ στερήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Ἡ ἐγκράτεια εἶναι προσόν, δι' ὅσους ἀπέκτησαν τὰ ὅσα ἐπεθύμουν καὶ δὲν ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ τὰ ἀπολαύσουν ἐκ τῆς ἀηδίας τοῦ κόρου.

Μερικοὶ ἐκ τῶν φίλων ἀνακαλύπτουν τὸν Σωκράτη, νὰ κάθηται εἰς μίαν γωνίαν καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ θέσιν εἰς τὴν συζήτησίν των.

Ἐφ' ὅσον, εἰπόν, εὐρίσκεσαι μεταξύ μας, ὦ Σώκρατες, διατί δὲν ὀμιλεῖς; Εἶναι πολὺ προτιμώτερον ν' ἀκούσωμεν τὴν γνώμην σου ἐπὶ τῆς ἐγκρατείας, ἀντὶ νὰ συζητῶμεν ὑποκειμενικῶς, τὰ ὅσα δὲν γνωρίζομεν κατ' οὐσίαν, ὡς πολλακίς μᾶς ἐτόνισες. Οἱ περισσότεροι συνεφώνησαν, ὅτι ὁ μόνος κατάλληλος νὰ λάβῃ τὸν λόγον ἦτο ὁ Σωκράτης. Κατ' ἀρχὰς ἐδίστασεν, τῇ πιέσει ὁμως τῶν πολλῶν ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ τὸν λόγον:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁ καθ' εἷς ἐξ ὑμῶν ἔχει τὴν γνώμην του, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὅλοι σας ἔχετε ὀρθὴν γνώμην. Σκοπὸς μας εἶναι νὰ μάθωμεν διατί ἡ γνώμη τοῦ δεῖνα εἶναι ὀρθὴ καὶ τοῦ ἄλλου ἐσφαλμένη. Διὰ νὰ εἶπω κάτι τὸ θετικόν, πού νὰ τὸ ἀνέχεται ἡ ἀλήθεια, πρέπει νὰ προβῶ εἰς μίαν ἐξήγησιν ἐάν τὸ ἐπιθυμῆτε.

ΟΛΟΙ ΟΜΟΥ: Λέγε σύ, καὶ αὐτὸ μᾶς ἀρκεῖ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Μὲ τὰς σκέψεις σας συλλαμβάνετε εἰκόνας, πού σᾶς τὰς ἐπιβάλλει τὸ πνεῦμα. Διὰ τοῦ σθένους σας, ἐάν ἔχετε τὸ χάρισμα τοῦτο, ἐπηρεάζετε τὴν θέλησίν σας, ἥτις ἐνεργεῖ ὑπὲρ τοῦ ὀρθοῦ. Ὅταν ὁμως ἡ θέλησίς σας ἐκκρεμεῖ, τὰ δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, ἦτοι τοῦ ἀπατηλοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ψυχικοῦ σθένους, ὁ ἄνθρωπος ἀμφιταλαντεύεται καὶ ζητεῖ τὴν ἐπέμβασιν τῆς λογικῆς, ὡς σώφρων. Δυστυχῶς ὁμως ἐλλεῖπει διακρίσεως καὶ κρίσεως, ἡ λογικὴ τὸν συσκοτίζει, ἐφ' ὅσον αὕτη διχάζεται εἰς δύο ἴσας δυνάμεις μὲ εἰκόνας ἀδιακρίτως ὀρθὰς διὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ἀνίσους διὰ τὴν συνείδησιν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἐάν κατορθώσῃ τὸ σθένος του νὰ συνταυτισθῇ μὲ τὴν καρδίαν, τότε ἡ θέλησις ἐπιβάλλει εἰς τὸ πνεῦμα τὴν ὀρθότητα τῆς λογικῆς τοῦ σθένους. Ἐάν ἡ καρδία, διὰ λόγους προσωπικοῦς, παραμείνῃ μετέωρος, καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀβουλία καὶ καθυστερεῖ τὴν ἀπόφασίν του. Ἀντιθέτως, ἐάν ἡ καρδία ὡς πτυχὴ ἐξευγενισμένη τοῦ ἀνθρώπου συνταυτισθῇ μὲ τὴν βούλησιν τῆς συνειδήσεως, τότε ἐνεργεῖ μετὰ σθένους.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν σας τὸν ὅλον τοῦτον μηχανισμόν τοῦ ἐσωτέρου σας κόσμου, ἡ ἐγκράτεια ἥτις εἶναι τὸ μέτρον τῆς ὀρθῆς φυσικῆς πορείας σας ἐν τῇ ζωῇ, διευθετεῖ τὰς πιέσεις τοῦ ἔξω καὶ τοῦ ἔσω κόσμου σας, ὥστε διὰ τῆς θελήσεως τοῦ σθένους νὰ ἐπιβάλλεται ἡ ἐγκράτεια ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀναγκαῖον, διὰ νὰ μὴν ἐκφεύγετε ἀπὸ τὴν ἰσορροπίαν τῆς ὀρθότητος, ἐπικεκυρωμένην ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνειδήσεως.

37. ΠΟΙΟΣ Ο ΛΟΓΟΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἰς μικρὸν κύκλον φίλοι τινὲς συνεζήτουν πολλὰ καὶ διάφορα ἐπὶ τῆς ἐν γένει ζωῆς καὶ ἀντήλασσον γνώμας ἄνευ τινὸς σπουδαιότητος. Ὁ Φαίδων, ὅστις ἦτο εἰς ἓκ τῶν ἐκλεκτῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, ἐπρότεινε ὅπως εἰς ἓκ τῶν παρευρισκομένων λάβῃ τὸν λόγον μὲ θέμα τὴν ζωὴν. Οὐδεὶς ὅμως ἐδείκνυεν διάθεσιν νὰ ὀμιλήσῃ, πλὴν ἑνὸς μετριοπαθοῦς οἰνοπότου, ὅστις λαθῶν τὸν λόγον εἶπεν τὰ ἑξῆς:

— Ὁ Λυσίας, φίλοι μου, λέγει, ὅτι ἡ ζωὴ μᾶς δίδει τὴν δυνατότητα νὰ εὐρώμεν μόνοι μας τὸν τρόπον τῆς ἱκανοποιήσεώς μας, καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ ἀδικοῦμεν, ἔστω καὶ ἐὰν χρησιμοποιοῦμεν τὸ ψεῦδος, διὰ νὰ προφυλάξωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἥτις ἀπογυμνωμένη ἐνισχύει ἀφαντάστως τὴν μὴνιν τοῦ κακοῦ πρὸς καταπίεσίν μας.

ΦΑΙΔΩΝ: Ἡ γνώμη τοῦ Λυσίου, ὅπως μᾶς τὴν διατυπώσῃ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐφ' ὅσον εἶναι ἀπὼν καὶ μάλιστα δὲν καθορίζει ποῖος εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐρευνᾷ, ἐὰν ἐρευνᾷ, διὰ νὰ πεισθῶμεν περὶ τῆς σταθερότητος τῆς ἐρεύνης του. Ἐρωτῶ τὴν πολυμαθειάν σας, ἀπαντήσατέ με: Ποῖος ὁ λόγος ὑπάρξεως τῆς ζωῆς μας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ζητεῖς ἀπάντησιν, θὰ τὴν ἔχῃς, διὰ νὰ ἐρευνῶμεν διὰ τοῦ λόγου τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Καὶ τώρα ἀναμένω ἐσὺ, Φαίδων, νὰ μᾶς ἀναπτύξῃς τὸ θέμα πὺ μᾶς ὑπέβαλλες, ἐφ' ὅσον τόσο σ' ἐνδιαφέρει. Θέλω νὰ μάθω, πῶς θὰ ἀρχίσῃς καὶ πῶς θὰ τερματίσῃς. Τὸ θάρρος δὲν σοῦ λείπει, διὰ τοῦτο εὐχομαι νὰ μὴ σοῦ λείψῃ καὶ ἡ σωφροσύνη!

ΦΑΙΔΩΝ: Διδάσκαλε, θεβαίως ἐγὼ ἠνοιξα τὸ θέμα ὡς ἄπειρος εἰς τὴν συνοχὴν τοῦ λόγου, διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἦτο προτιμώτερον ὡς δεξιότηχης τοῦ λέγειν, εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν δι' ἐμέ, ν' ἀναλάβῃς σὺ τὸν λόγον, ἵνα προσηλωθῶμεν ὅλοι πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος; Ἐὰν οἱ λόγοι μου οὗτοι ἀρκοῦν, τότε, Διδάσκαλε, παραχωρῶ τὴν θέσιν μου εἰς τὸν πλέον κατάλληλον νὰ ὀμιλήσῃ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐκφεύγεις, Φαίδων ἐκ δειλίας ἢ ἐξ ἀδυναμίας τοῦ λόγου; Ἐὰν τοῦτο συμβαίνει ἐκ δειλίας, οὐδὲν σὲ ὠφέλησαν αἱ τόσαι διδασκαί μου, ἐὰν πάλιν ἐξ ἀδυναμίας τοῦ λόγου, τοῦτο σημαίνει, ὅτι δὲν ἔχεις σταθερότητα ἐπὶ τοῦ τί ζητεῖς, ὅποτε εἶναι πε-

ριττόν νά θέτης ἐρωτήματα διά νά λαμβάνης ἀπαντήσεις, χωρίς ν' ἀντιλαμβάνεσαι τήν οὐσίαν των!

ΦΑΙΔΩΝ: Μή, ὦ Σώκρατες, παρεξηγείς τήν πράξιν μου ταύτην, ἀπλῶς θά ἤθελα νά γνωρίσω αὐτό, πού δέν εἶμαι εἰς θέσιν νά τὸ κατορθώσω μόνος μου. Οἱ φίλοι, ἀναμένουν ἐκ σοῦ τὸν λόγον.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐάν ἐξετάσετε τήν ζωὴν εἰς τὰς κυριωτέρας της μορφάς, θά διαπιστώσετε, ὅτι δύο λόγοι τήν διατηροῦν: Ἡ δημιουργία καὶ ἡ καταστροφή. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ διὰ μέσου τοῦ καλοῦ καὶ καταστρέφει διὰ μέσου τοῦ κακοῦ. Ὅπως, λοιπόν, ἡ φύσις ἐξελίσσεται ὡσαύτως ἐξελίσσεται καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἐάν ὁ ἄνθρωπος ἔχη πνεῦμα καλλιεργήσιμον, ὀφείλει νά ἐπιδίδεται εἰς τήν ἰδανίκευσιν τοῦ καλοῦ, διὰ νά φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νά ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεώς του ἔχει σκοπὸν νά τὸν ἐξευγενίσῃ κατὰ τὸ πνεῦμα, ὥστε αἱ πράξεις του νά ἀποδώσουν κάτι τὸ ὑψηλότερον, δι' ἓνα ἄλλον σκοπὸν πολὺ ἀνώτερον ἐκ τῆς ἐν τῇ γῆ ζωῆς του. Παιδεύει ἑαυτὸν διὰ μίαν ἀνωτέραν ζωὴν, ἄγνωστον μὲν, ὑπαρκτὴν δὲ διαισθητικῶς, ὅταν ἔχη ὀξείαν τὴν διάνοιαν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀφομοιώνει τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγνωστοῦ ἐντὸς τοῦ γνωστοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Ἡ ζωὴ ἔχει πολλὰς φάσεις ἐντὸς τῆς αἰωνιότητος. Δέν ἔχει στασιμότητα παρὰ τὰς ποικίλας φάσεις της ἐπὶ τῶν ποιότητων μας.

Εἷς μαθητευόμενος κατεργάζεται ἐν εἶδος ἀντικειμένου. Μετὰ πάροδον ἐτῶν, ὁ μαθητευόμενος ἀποκτᾷ πείραν ἐπὶ τῆς τέχνης του καὶ ὡς εἰδικευμένος πλέον, τὰ κατεργαζόμενα ἀντικείμενά του, εἶναι τελειότερα ἀπὸ ἐκεῖνα πού κατεργάζετο ὡς μαθητευόμενος. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν κάθε ἄνθρωπον, ἐάν ἔχη κατανοήσιν τῆς ὑποστάσεώς του ἐν τῇ ζωῇ, θά φροντίσῃ νά ἐξιδανικέυσῃ τὸν ἐσῶτερόν του κόσμον, συμμορφούμενος μὲ τὴν συνείδησίν του, ἵνα εὕρῃ μόνος του, ὅτι ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεώς μας ἐν τῇ ζωῇ, εἶναι ἡ πνευματικὴ τελειοποίησις τῆς ὄνότητός μας.

---

38. Η ΜΥΘΙΚΗ ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Μεταδίδω μίαν μυθολογικὴν εἰκόνα ὡς αὕτη ἦτο γνωστὴ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σωκράτους καὶ οὐχὶ ὡς θά τὴν μετέδιδεν ὁ Πνευματικὸς Κόσμος.

Ἐπὶ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Κύπρου, ἐπὶ ὑψώματος ἔκειτο ἐντὸς πυκνοῦ δάσους τὸ Ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως. Ἡ εἴσοδος ἦτο διατεταγμένη κατὰ τοιοῦτον ἀριστοτεχνικὸν τρόπον, ὥστε ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν διεκόσμου διὰ φάρα ἀνθη, ἀρωματικὰ καὶ μὴ. Ὅστις ἠδύνατο, κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἐκεῖνον τὸ ὅποιον τοῦ ἐπροξένει κατάπληξιν καθ' ὄδον, ἦτο ἡ ἡρεμία καὶ σωπὴ, τοῦ παράξενου τούτου βασιλείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μόνον ὁ ἀρμονικὸς ρυθμὸς τῶν καλλικέλαδων πτηνῶν ἀνεζωογόνου τὴν φυσικὴν καλλονὴν τοῦ περιβάλλοντος.

Αἱ μεγαλοπρεπεῖς πύλαι τοῦ ἀνακτόρου παρέμενον ἀνοικταί, ὥστε εὐχερῶς νὰ δύναται νὰ διακρίνῃ τις εἰς τὸ κέντρον τῆς μεγάλης αἰθούσης ἕναν ὄγκον ἀκατεργάστου μαρμάρου καὶ πλησίον αὐτοῦ νὰ κάθηται ἐπὶ πολυθρόνος ἀνὴρ μὲ μακρὰν κόμην καστανήν, ἔχοντας τὸ πρόσωπόν του κεκρυμένον ἐντὸς τῶν δύο παλαμῶν του. Ἐφάνετο ὁ ἀνὴρ, ὡς νὰ ἦτο ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Ὡς θὰ ἀντελαμβάνετο πᾶς τις, κάτι τὸ σοβαρὸν ἐβασάνιζε τὴν σκέψιν του, τὴν ὅποιαν ἀπέφευγεν νὰ ἐκμυστηρευθῇ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν πλέον πιστὸν καὶ ἀφοσιωμένον φίλον του Μένιξον.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὑψώματος τοῦτο, ὑπῆρχεν λιμὴν, ὅπου τὰ διάφορα πλοῖα ἐκφόρτωνον ποικιλίαν ἐμπορευμάτων, τὰ ὅποια οἱ ἀχθοφόροι τῆς νήσου μετέφερον ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ ἀνακτόρου, τοποθετοῦντες αὐτὰ εἰς εἰδικὰς ἀποθήκας. Μεταξὺ ὄλων τούτων τῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια προήρχοντο ἐκ μακρυνῶν χωρῶν, ὑπῆρχον ὑφάσματα λεπτὰ ἐξόχου ποιότητος μὲ σχέδια ποικιλόχρωμα, ἔλεφαντοστοῦν, δέρματα θηρίων, σκευὴ θαυμαστά διὰ τὴν κατεργασίαν των καὶ ἄλλα πολλὰ.

Ὁ ἀνὴρ περὶ οὗ γίνεται λόγος, πολλάκις παρηκολούθη τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν τόσων ἀγαθῶν καὶ ὕστερον ἐπέστρεφεν εἰς τὴν αἴθουσάν του καὶ ἐκάθητο, ὡς συνήθως, πλησίον τοῦ μαρμαρίνου ὄγκου καὶ ἐσκέπτετο, ὅτι πάντα ταῦτα δὲν εἶχον μὴδὲ τὴν μαγικὴν δυνατότητα, νὰ τὸν ἔλξουν καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν χαρὰν, ποῦ δὲν εἶχεν τὴν τύχην ν' ἀπολαύσῃ. Ὁνειροπόλει ἀπλῶς ἢ ἐμχανεύετο τρόπον τινά, διὰ νὰ ἐκφύγῃ ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου; Εἰς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του, τὸν ἐπλησίασεν καὶ τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι τὰ πλοῖα του μετὰ τὴν ἐκφόρτωσιν ἀναχωροῦν καὶ πάλιν. Ὁ ἀνὴρ, ποῦ δὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν Πυγμαλίωνα, ὕψωσε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐπρόφερε τὴν μοναδικὴν λέξιν:

— Καλῶς!

Ἐὰν τις εἶχεν τὸ θάρρος καὶ τὴν παρατηρητικότητα, θὰ εἶχεν ἀντιληφθῆ, ὅτι δύο δάκρυα ἐκύλιον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Καὶ ὁ αὐτὸς παρατηρητὴς θὰ διηρωτᾶτο, ποῖον ἄρα γε νὰ εἶναι τὸ δράμα τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ, ὅστις τὰ πάντα εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του; Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ καλλιτεχνία γεννᾶται εἰς τὸν ἄνθρωπον, πού ἔχει θέλησιν καὶ ἀπεριόριστον ἔρωτα, εἰς τὸ νὰ ἐκδηλώσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ πόθου νὰ δημιουργήσῃ κάτι.

Ὁ Πυγμαλίων ὄρθιος πρὸ τοῦ μαρμαρίνου ὄγκου ἐλάξευεν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ περισσὴν τέχνην τὴν ἄψυχον ἐκείνη μᾶζαν, καὶ ἔδιδεν εἰς αὐτὴν σχῆμα γυναικὸς. Ἴδού, πῶς τὸ ἔργον τοῦτο τὸν ἀπὸσχόλει περισσότερο ἀπὸ τὰ πλούτη πού συνεσώρευεν. Ὁλη ἡ θέρμη του συνεκεντρώθη εἰς τὴν γλυπτικὴν. Ἀπὸ πρωῒας μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου ἠργάζετο πυρετωδῶς. Τόσον δὲ ἦτο ἀπασχολημένος, ὥστε ἐλησμόνει ὅτι ἡ τροφή εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν συντήρησίν του. Ἡ ἐπίμονος εἰκὼν εἶς τι, ἐξουδετερώνει τὴν πείναν εἰς θάρος τοῦ σώματος καὶ ὑπὲρ τοῦ πόθου. Ὁλη ἡ ἐνέργεια τοῦ Πυγμαλίωνος ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀγάλματός του. Τὰς διεκπεραιώσεις ὄλων τῶν ὑποθέσεων του ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς ἀφοσιωμένους ὑποτακτικούς του.

Κάποτε ὅμως ὁ βασιλεὺς Πυγμαλίων κατῶρθωσεν νὰ φθάσῃ εἰς τὸν τερματισμὸν τοῦ ἔργου του. Ἡ ὠραιότης ἐκείνη γυνή, τελειότης καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας τῶν γραμμῶν καὶ καμπυλῶν τοῦ σώματός της, ἦτο τόσον ζωντανὴ εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐπιθυμιῶν του, ὥστε ἀπέφευγεν νὰ δείξῃ αὐτὴν εἰς οὐδένα, ἐκάλυπτεν τὸ ἄγαλμα μὲ πορφυροῦν ὕφασμα ἀπὸ τὰ πλέον δυσεύρετα καὶ μόνον ὠρισμένας ὥρας τῆς ἡμέρας, ἔκλειεν τὰς Πύλας τοῦ ἀνακτόρου του καὶ ἀπεκάλυπτεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τῶν ἰδίων του χειρῶν. Τέλος, τὸ ἐρωτεύθη τόσον ὥστε ἐνηγκαλίζετο τοὺς πόδας της καὶ τὴν ἐκάλει διὰ τοῦ ὀνόματος Γαλάτειαν ἐκ τοῦ λευκοῦ χρώματός της. Ὁ γλύπτης, ὡς ποιητὴς πλέον, ἐξύμνει τὰ κάλλη τῆς Γαλάτειας καὶ τὴν προσεφώνει θεὰν του. Ἐπικαλεῖτο τὴν εὐσπλαγχνίαν της, ὅπως λάβῃ σάρκας καὶ ὀστέα, ἵνα γευθῆ τὸ ὑπέρτατον ἰδανικόν του ἐν τῇ φυσικῇ οὐσίᾳ τοῦ πόθου. Ἐφ' ὅσον λοιπόν, τὸ ἄψυχον ἐκεῖνο μαρμάρινον πλάσμα παρέμενεν ἀκίνητον καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὰς ἐπικλήσεις του καὶ τὸν βαθὺν παράφρονον ἔρωτά του, ἔκλαιεν ἀπὸ πικρίαν, διότι δὲν ἀνταπεκρίνετο τὸ ἄγαλμα εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς παραφόρους αἰσθήσεις του. Εἶχεν μὲν σύντρο-

φον ιδανικήν, ἄψυχον δέ! Μία νέα θλίψις τὸν κατέλαβε καὶ εἰς τὸ παραλήρημά του παρεκάλει τοὺς θεοὺς, ὅπως δώσουν εἰς τὴν Γαλάτειαν του τὴν κίνησιν καὶ τὰ αἰσθήματα ζωντανοῦ πλάσματος, ὑποσχόμενος, ὅτι θὰ θυσίαζε πρὸς αὐτοὺς 12 θόες ἐκ τῶν πλέον ἐκλεκτῶν του!

Ἐπὶ 40 ἡμέρας προσήχετο, καὶ παρεκάλει τὴν Γαλάτειαν νὰ προσέλθῃ πρὸς αὐτόν. Τέλος τὴν 40ὴν ἡμέραν ἀφυπνίσθη ἐκ τοῦ βαθέως ὕπνου του καὶ ἔκπληκτος εἶδεν τὴν Γαλάτειαν ὀλοζώντανην, ὡς νὰ ὀνειρεύετο. Τρελλὸς πλέον διὰ τὸ ἀπρόοπτον τοῦτο θαῦμα, τὴν ἠσπάσθη μὲ τόσῃν θέρμῃν, μὲ ὅσῃν καὶ ἐκείνην τοῦ ἀνταπέδωσε τὸν ἀσπασμὸν μὲ τὴν αὐτὴν θερμότητα. Ὁ Πυγμαλίων χωρὶς νὰ ἀπωλέσῃ χρόνον τὴν συνεζεύχθη. Τὸ ἀνάκτορον ἦτο πλέον εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσιν τῆς Γαλάτειας. Αὐτὴ ἐπρόσταζεν καὶ ὄλοι ὑπῆκουον.

Μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἐν ὀλίγοις, λήγει ὁ μῦθος τῆς Γαλατείας. Ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τοῦ μύθου λαμβάνει χώραν μεταξὺ Νεοκλήτου καὶ Σωκράτους.

ΝΕΟΚΛΗΤΟΣ: Νὰ σοῦ εἶπω, Σωκράτη, ἐγὼ δὲν συμφωνῶ μὲ τὰ ὅσα ἡ παράδοσις λέγει. Δὲν γνωρίζω ποῖα εἶναι ἡ γνώμη σου, θεωρῶ ὅμως ἀνόητον νὰ πιστεύω κάθε τι τὸ ἀπίστευτον. Λέγεται ὅτι ὁ Πυγμαλίων ἦτο βασιλεὺς τῆς Κύπρου καὶ ἠράσθη παραφόρως τὸ ἐξ ἐλεφαντοστοῦν ἄγαλμα τῆς Γαλατείας, ποῦ ὁ ἴδιος ἐσμίλευσεν. Τὸ πιστεύεις τοῦτο; Καὶ πῶς τὸ ἄψυχον ἐκεῖνο ἄγαλμα, δὲν μοῦ λέγεις, ἔλαβεν σάρκα καὶ ὄσῳ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐχεις δίκαιον νὰ κρίνης ὡς ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ἐρευνᾷ τὸ νόημα τοῦ μύθου. Ὅσον διὰ τὸ ἀφύσικον τῆς μεταμορφώσεως τοῦ μαρμάρου καὶ ὄχι ἐξ ἐλεφαντοστοῦ προπλάσματος εἰς γυναικείαν ὄντοτητα, θὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω εἰς τὸ τέλος τῆς συνομιλίας μας, ὅποτε θὰ ἀντιληφθῆς πῶς γεννῶνται οἱ μῦθοι. Δι' ἐμέ, ὁ Πυγμαλίων δὲν ἦτο μυθικὸν πρόσωπον. Ἐξῆ καὶ ἔβασίλευεν εἰς τὴν Κύπρον. Εἶχεν τὴν δυνατὴν νὰ γίνῃ ἰσχυρὸς καὶ πλούσιος. Ἄρα, πνευματικῶς ἦτο ἰκανότερος τῶν ἄλλων, ἐφ' ὅσον εἶχεν ἰκανότητος, ἐπιρροήν, θέλησιν καὶ διοικητικὸν πνεῦμα. Ὑποθέτω, ὅτι εἶχεν πολλὰ διδασθεῖ ἀπὸ φιλοσόφους τῆς Ἀνατολῆς ποῦ ἐπεσκέπτοντο τὴν χώραν του καὶ οἱ ὅποιοι μετέδωσαν εἰς αὐτὸν τὸν σπόρον τοῦ πολιτισμοῦ των. Παρ' ὅσα ἀναφέρω ὑπὲρ αὐτοῦ δὲν ἐγνώριζεν τὸν τρόπον ν' ἀναλύῃ μετὰ προσοχῆς τὰς διαφόρους γνώσεις καὶ νὰ διακρίνῃ τὰς ἀντιθέτους ἐννοίας των.

ΝΕΟΚΛΗΤΟΣ: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἶχεν ἀποκτήσει ξένη γνώμην πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἰδεῶδες.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅχι. Ἐκεῖνο ποῦ τὸν ἐπηρέασε θαθέως ἦτο ἡ μεταφυσικὴ τῶν σοφῶν, εἶδ' ἄλλως δὲν θὰ ἐπέμενεν μὲ τόσῃν καρτερικότητά, ὅτι μὲ τὰς παρακλήσεις του πρὸς τοὺς θεοὺς, θὰ ἠδύνατο τὸ ἀγαλμα νὰ λάβῃ θείαν πνοήν. Τί ὅμως τὸν παρεκίνησεν, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ μὲ τόσῃν πίστιν καὶ ἀκατάβλητον θέλησιν νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ὑπέροχον ἐκεῖνο ἔργον τῶν χειρῶν του, τὸ ὁποῖον ὠνόμασεν Γαλάτειαν, ἐκ τοῦ λευκοῦ χρώματός του, ὡς τὸ ἀντιλαμβάνομαι; Ἡ χώρα του, φίλε Νεόκλητε, εἶχεν πολλὰς γυναικείας καλλονάς. Ἐὰν ἠθελεν ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ τὴν καλλιτέραν καὶ νὰ τὴν συζευχθῇ, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ οἰκογένειαν καὶ ἡρεμίαν σκέψεως. Ἡ ἀποστροφή του ὅμως πρὸς τὸ γυναικεῖον φύλον ἐπέδρα δυσμενῶς ἐπ' αὐτοῦ. Ὡς γνώμονα τῶν κατευθύνσεών του εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὸ ἰδεῶδες. Ἐπεθύμει νὰ συλλάβῃ εἰς τὴν γυναικεῖαν μορφήν τὸν συνδυασμὸν φυσικοῦ κάλλους καὶ ψυχικοῦ. Τοῦτο, τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν γυναῖκα, ὅταν δὲν γνωρίζῃ τὰ ἀθυσσαλέα καὶ σκοτεινὰ θάθη τῆς, ἅτινα ἔχουν διακυμάνσεις ἀπροβλέπτους. Οὕτω δὲν γνωρίζουν καὶ αὐταὶ ἀκόμη τὸ τί ζητοῦν καὶ διατί τὸ ζητοῦν. Αἱ καλλοναὶ τῆς χώρας του ἐφημίζοντο ὡς ἀνυπότακται καὶ ἄσμεναι, λόγῳ τῆς μὴ σταθερότητος τοῦ χαρακτήρος των. Τοῦτο καὶ μόνον ἐκλόγιζεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θασιλέως, διὰ ν' ἀποκτήσῃ οἰκογένειαν, καὶ ἠῤῥξανε τὸν πόθον του ἔτι περισσότερον πρὸς τὴν ἰδανικὴν γυναῖκα, διπλασιάζοντας τὰ αἰσθήματά του πρὸς αὐτὴν καὶ τὸν ἐξηνάγκαζε νὰ ζῆ εἰς τὴν μόνωσιν ἑνὸς ἀπραγματοποιήτου ὀνείρου, ἀποφεύγοντας τὸ ἀπατηλὸν τῆς ἑλξεως.

ΝΕΟΚΛΗΤΟΣ: Κατακρίνω μίαν τοιαύτην ἀνδρικήν ἀπόφασιν, ὡς μὴ ὀμαλὴν καὶ ἀντιφυσικὴν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὴν ἐπιθεβαιῶνω. Μὴ λησμόνει, ὅτι εἶχεν τὰ προσόντα τοῦ ἰδανικοῦ ἀνδρός καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχικῆς εὐγενείας ὑπὲρ τὸ μέτρον.

ΝΕΟΚΛΗΤΟΣ: Ὡς μυθολογικὴ εἰκὼν, πῶς ἐρμηνεύονται πάντα ταῦτα;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁ ἔχων ὅλα τὰ μέσα πρὸς κατάκτησιν τῆς ζωῆς, ἔὰν ἐκφύγῃ ἐκ τῆς πραγματικότητος, ἀναζητεῖ τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφάπτεται μὲ τὴν πεζὴν ὕλικὴν ζωὴν, ὥστε νὰ καθιστοῦν τὴν ὄντοτητα ἀπροσάρμοστον πρὸς τὰς ἐπεκτάσεις τῆς φύσεως. Ὁ Πυ-

γμαλίων ἀποφασισμένοι νά εὔρη τὸ ἀσύλληπτον, διέθεσεν ὄλην τὴν ἐνεργητικότητά του εἰς τὴν σμίλευσιν τοῦ ἔργου του.

Συλλαμβάνει τὴν εἰκόνα τῆς τελείας γυναικὸς καὶ τὴν ἀποδίδει διὰ τῆς μακροχρονίου ἐργασίας του εἰς τὸ μάρμαρον, δηλαδὴ δημιουργεῖ τὴν πολυπόθητον Γαλάτειαν. Τὸ ἰδανικὸν τοῦτο ἔργον τῆς φαντασίας του ἔλκει τὸν καλλιτέχνην, τοῦτο ὅμως δὲν ἔλκεται ἐξ αὐτοῦ, διότι τοῦ λείπει ἡ πνοή. Συμβολισμὸς τοῦ ἀνέπαφου ἰδανικοῦ. Ὁ ἔρωσ ἐν τῷ μεταξὺ μωραίνει τὸν Πυγμαλίωνα, κάμπτεται ἡ καρδιά του καὶ γονυπετῆς, ὅλος τρυφερότητα, ἐναγκαλιζέται τοὺς πόδας τῆς Γαλατείας, παρακαλῶν αὐτὴν ὅπως ἐπιτέλους ἐνδώσῃ εἰς τὰς τόσας παρακλήσεις του. Τὸ ἄγαλμα, ὡς πραγματικὴ γυνή, διαισθανομένη τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἔρωτος κατάπτωσιν τοῦ ἀνδρός, παραμένει σκληρὰ εἰς τὴν καρδίαν τῆς καὶ ψυχρὰ ὡς τὸ ψυχρὸν μάρμαρον. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως, ὁ μῦθος τῆς Γαλατείας ἀναβιβάζει τὸ ἰδανικὸν εἰς σφαίρας ἀγνώστους καὶ ἀσύλληπτους διὰ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸν μῦθον τῆς κάμψεως τοῦ ἀψύχου ἀγάλματος μεταμορφωμένου εἰς ζωντανὴν γυναικεῖαν μορφήν ὑπερόχου κάλλους, μᾶς ἐρμηνεύει τὴν δύναμιν τῆς πίστεως πρὸς κάτι τὸ συγκεκριμένον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πραγματοποιήσεώς του, ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς φαίνεται τοῦτο ἀπίθανον.

Ὁ Πυγμαλίων ἀπέκτησεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνεζήτει, τὴν Γαλάτειαν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Τὴν ἀπέκτησεν μετὰ κόπων, βασάνων καὶ θλίψεων. Ἡ ἀντίληψις ὅτι ἀπέκτησες τὸ ἰδανικὸν σου, τοῦτο αὐτομάτως προσγειοῦται, ἐξατμίζεται καὶ ἀντιλαμβάνεσαι τὴν ἀπάτην σου. Μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου συμβιώσεως τοῦ Πυγμαλιῶνος μετὰ τῆς Γαλατείας, αὕτη ἠράσθη νέον ξένον καὶ τὸν ἐγκατέλειπεν.

ΝΕΟΚΛΗΤΟΣ: Πῶς, ὦ Σώκρατες, ἡ Γαλάτεια ἀπὸ ἀψυχον μάρμαρον ὡς ἐκ θαύματος μετεβλήθη εἰς γυναῖκα μὲ σάρκας καὶ ὄσῳ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὑποθέτω καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Πυγμαλίων λόγῳ τῆς ἀπέχθειάς του πρὸς τὰς γυναικεῖας καλλονὰς τῆς Κύπρου, μία ἐξ αὐτῶν ἢ πλέον πονηρὰ καὶ ὠραιότερα, μέσῳ τοῦ ἐμπίστου φίλου τοῦ Πυγμαλιῶνος, τοῦ Μένιξου, κατῶρθωσεν οὗτος διὰ ὑπνωτικοῦ ποτοῦ, νὰ κοιμήσῃ τὸν μέχρι ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἰκετεύοντα τοὺς θεοὺς βασιλέα του, ἐν πλήρῃ μυστικότητι νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ ἄγαλμα καὶ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς νέας, ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν αὐτὴν στάσιν μὲ τὴν Γαλάτειαν. Ἀφυπνισθεὶς ὁ Πυγμαλίων δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἠδύνατο νὰ γίνῃ τοιαύτη μεταμόρφωσις. Τὴν ἐκάλεσεν διὰ τοῦ

ονόματός της νά τόν πλησιάση καί ούτω ἐγεύθη τόν πρῶτον πολυπόθητον ἄσπασμόν. Ἡ νέα εἶχεν τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς χαρακτηριστικά, πού ὁ καλλιτέχνης βασιλεὺς εἶχεν ἀποδώσει εἰς τὸ ἄψυχον μάρμαρον. Ἡ ὄλη αὕτη σκηνοθεσία ἦτο τοῦ Μένιξου, ὅστις κρυφίως παρηκολούθη τὰς κινήσεις καί τὴν ἐργασίαν τοῦ φίλου του Πυγμαλίω-νος, καί εἶχεν ἐκλέξει τὴν κατάλληλον κόρην πρὸς τοῦτο.

Ὁ μῦθος ἐπιφανειακῶς διδάσκει τὸ βάθος του, ἡ δὲ πραγματικότης εἶναι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ θάθους.

39. Ο ΟΚΝΗΡΟΣ ΚΑΤΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΕΑΥΤΟΥ ΑΝΙΑΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Κατάκοπος ὁ Σωκράτης ἀπὸ μίαν μακρυνὴν πορείαν του, ἐζή-τει σκιερὸν χώρον διὰ νὰ ἀναπαυθῆ ἀπὸ τὸν κάματον τοῦ ἡλίου. Διὰ νὰ συντομεύσῃ τὴν πορείαν πρὸς τὸ ἄστυ, ἔλαβεν ἀνηφορικὴν κατεύθυνσιν καί ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψωμα, παρετήρησεν ἓνα μεσήλικα, ὑπὸ σκιάν ἀγριοκαστανιαῶς, νὰ κάθηται ἐπὶ ὄγκολίθου κρατῶντας εἰς χεῖρας ράβδον, στηριζόμενον ἐπ' αὐτῆς καί ἀδιαφοροῦν-τα τελείως διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ σοφοῦ. Ὁ Σωκράτης ἐπλησίασε τὸν ἄγνωστον καί ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς ἄλλης ἄκρης τοῦ ὄγκολίθου. Περιέργως ὁ σοφὸς διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ μεσήλικος, ὅστις οὐδὲ ἐγύρυσεν τὸ βλέμμα του διὰ νὰ ἴδῃ ποῖος ἐκάθητο πλησίον του, ἀπε-τάνθη πρὸς τὸν ἄγνωστον, ὡς ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καλέ μου ἄνθρωπε, διατί εὐρίσκεσαι μόνος καί τόσον κατηφής, μήπως σοῦ συμβαίνει τί καί δύναμαι νὰ σέ βοηθῶ;

ΞΕΝΟΣ: Δὲν σέ ἠνόχλησα, διατί μὲ ἐνοχλεῖς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σὲ εἶδον θυτισμένον εἰς τὴν κατεργασίαν τῆς ἀνίας σου καί ἠθέλησα νὰ σέ ἀφυπνίσω ἀπὸ τὸ σκοτόν πού σέ κατέλαβεν!

ΞΕΝΟΣ: Ἡ δκηριὰ δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μὲ ἀφυπνίσουν ἀπὸ τὴν κόπωσιν τῆς ἀκινήσιας. Ἀπορῶ, πῶς σὺ προσπαθεῖς νὰ θέσης εἰς λειτουργίαν τὸν νοῦν μου. Ὡς φαίνεται, δὲν ἀντιλαμβάνεσαι εἰς ποίαν ὀχληρὰν θέσιν μὲ φέρεις. Ἐπιτέλους τί ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οὐδὲν ζητῶ. Εἶναι ὅμως λυπηρὸν, ἀνὴρ ὡς σὺ ν' ἀποσύρῃσαι εἰς τὴν μόνωσιν καί νὰ παιδεύῃσαι μὲ τὴν κενότητα τοῦ ἑαυτοῦ σου. Δὲν γνωρίζεις, ὅτι ἡ ἀνία εἶναι γέννημα τῆς δκηριᾶς,

ἢ ὅποια κατεργάζεται τὰς κακὰς καὶ ἐπικινδύνους σκέψεις; Ἐάν ποτέ ἀφυπνισθῆς ἐκ τοῦ ληθάργου καὶ θέσης εἰς ἐφαρμογὴν τὰς κατεργασθείσας, ἐν τῇ ἀνία εὐρισκομένης σκέψεις σου, θὰ εὐρεθῆς ἔνοχος, ἐν τῷ δικαίῳ τοῦ Νόμου. Τὰ ζῶα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν τὸ χάρισμα τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ἐξυπηρετοῦν, σὺ ὅστις εἶσαι ἄνθρωπος μὲ νοῦν, ὡς φαίνεται στερεῖσαι τὴν στοιχειώδη γνῶσιν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆς, ὅτι δὲν εἶσαι ζῶον, ἀλλὰ ἄνθρωπος. Δὲν γνωρίζω ποῦ πρόκειται νὰ καταλήξῃς. Προτοῦ ὁμως ἀποφασίσῃς νὰ κινηθῆς ἐπὶ κακῷ τοῦ συνόλου διὰ νὰ τιμωρηθῆς, εἶναι προτιμώτερον νὰ σὲ παρακινήσω νὰ λάθῃς ἐξ αὐτῆς τῆς στιγμῆς τὴν ἀπόφασιν νὰ διαλύσῃς κάθε ἀνώμαλον σκέψιν, εἰσχωρῶντας δὲ ἐντὸς τῆς ὀμαλότητος θὰ ἐξυπηρετήσῃς πρῶτον τὸν ἑαυτὸν σου, διὰ νὰ συνέλθῃς, καὶ δευτέρον θὰ ὠφελήσῃς καὶ εἰς κάτι τὴν κοινωνίαν. Ἴδου μία εὐκαιρία, διὰ νὰ ἐξαλειφῇς τὸ ἐλάττωμα τοῦτο τῆς ὀκηρίας, ποῦ τόσα δεινὰ δημιουργεῖ, καὶ νὰ εὐρεθῆς ὡς ἄνθρωπος τῆς ἐνεργείας ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς δράσεως.

ΞΕΝΟΣ: Ποῖος εἶσαι σὺ, ὅστις μὲ ἀφυπνίζεις ἐκ τοῦ ὕπνου τοῦ κακοῦ ὄνειρου; Μέχρι σήμερον οὐδεὶς ποτέ μὲ ἐσκέφθη, καὶ οὐδεὶς ἔδωκεν σημασίαν ἐὰν ὑπάρχω καὶ ἔχω ἀνάγκην καθοδηγήσεως. Μήπως, εἶσαι ἐνθάρρυντικὸν ὄνειρον καὶ σὲ ἀπέστειλαν οἱ θεοί;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶμαι εἰς ἐκ τῶν ἀπλῶν πολιτῶν τοῦ ἄστεως. Κρούω τὴν θύραν τῆς καρδίας σου, ἵνα ἀνοίξῃς τὸ παράθυρον τοῦ νοῦ σου καὶ ἀντιληφθῆς τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς καὶ οὐχὶ νὰ παραμένῃ εἰς τὸν τάφον ἢ δυναμικότης σου. Ἀπέβαλλον τὴν πίεσιν τῆς καταθλιπτικῆς σου στάσεως καὶ ἀκολούθη με εἰς τὸ φῶς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἑαυτοῦ σου.

ΞΕΝΟΣ: Πολίτα μου, χάριν ἐσοῦ, αἰσθάνομαι ἤδη τὴν αὐγὴν ἐντὸς τοῦ σκότους ποῦ εὐρισκόμην. Κάτι μὲ ὠθεῖ ν' ἀκολουθήσω τὴν νέαν ὁδὸν ποῦ ἐχάραξες δι' ἐμέ. Οἱ λόγοι μὲ ἐπηρέασαν, θὰ προσπαθήσω νὰ γίνω καλλίτερος ἀπ' ὅ,τι δὲν ἤμουν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὸ πνεῦμα, ὅταν ἐκ συμπτώσεως προσανατολισθῇ, διαλύει τὸ σκότος καὶ θαδίζει πρὸς τὸ φῶς.

Ἐξ αἰτίας τοῦ Σωκράτους ὁ ξένος ἠῦρεν τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἀπὸ τὴν ἀδράνειαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν δράσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς του.

40 Η ΕΣΦΑΛΜΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ, ΚΑΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Είναι μέγα σφάλμα εις τὸν ἄνθρωπον, ὅταν διὰ τῆς ἐσφαλμένης ἐννοίας τῆς ἀντιλήψεώς του, ἐπιμένει ἀπὸ ἐγωϊσμόν, ὅτι εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς ὀρθότητος, θεωρώντας πάντας τοὺς ἄλλους ὑποδεεστέρους εις τὴν σύλληψιν τῶν ἐννοιῶν, τὰς ὁποίας ἐσφαλμένως παρεδέχθη ὡς ὀρθὰς, ὥστε νὰ γίνῃ κακὸς ὁδηγὸς τῶν πράξεών του. Ἐπομένως θὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας τοῦ ἐν τῇ φύσει δικαίου. Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀποδίδῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ κακὸν εις τὴν τύχην ἢ εις ἄλλους ἀνεξιχνιάστους παράγοντας. Ἄς ἀκούσωμεν τὸν Σωκράτην νὰ ὁμιλῇ ἐπὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ θέματος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πολλάκις μερικοὶ ἐξ ὑμῶν, διεμαρτυρήθησαν, διατὶ ἡ ζωὴ ἐν γένει εἶναι τόσον σκληρὰ εις τὴν πορείαν σας. Ἡ ζωὴ, φίλοι μου, δὲν εἶναι τόσον σκληρὰ, ὅσον μοῦ τὴν παρουσιάχετε. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι σκληροί. Ἡ ἐξ ἀνάγκης ἐσφαλμένη αὕτη ἀντίληψίς σας, ἀποδίδει τὴν ἐννοιαν τοῦ κακοῦ, ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑφίσταται.

Ἄολόκληρος ἡ φύσις ἔχει τὸν αὐτὸν ὄργανισμόν ὡς ὁ ἄνθρωπος. Ἐχει τὰς καλὰς τῆς διαθέσεις καὶ τὰς κακὰς τῆς. Ἄναζωογονεῖ καὶ καταθλίβει. Εὐεργετεῖ καὶ κακοποιεῖ. Ἄναταράζεται καὶ ἡρεμεῖ. Πάσχει καὶ θεραπεύεται. Δηλαδή, ἀνταποκρίνεται πρὸς ὅλας τὰς ιδιότητας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ διαφορά, μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἐνῶ ἡ πρώτη εἶναι ὁ μακρόκοσμος ἢ δευτέρα εἶναι ὁ μικρόκοσμος. Ὁ μακρόκοσμος ἔχει ἰδικόν του παλμόν, τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ, παρὰ μόνον ἐὰν εἶναι διαισθητικός. Τὸν ἀνθρώπινον ὅμως παλμόν δύναται νὰ συλλάβῃ ὁ μακρόκοσμος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐκπέμπῃ αὐτὸν συνταυτιζόμενος μὲ τὸν παλμόν τῆς φύσεως, ὅποτε ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ διαισθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν προτέρων τὰς δονήσεις τῆς γῆς, τὰς ἐπερχομένας θυέλλας καὶ ἄλλας πολλὰς ιδιότητας ἐκ τοῦ παλμοῦ τῆς φύσεως.

Ὅταν λοιπόν, αἱ ἐννοιαὶ τῆς ἀντιλήψεώς σας εἶναι ἐσφαλμέναι, ἐπόμενον εἶναι νὰ γίνεσθε κακοὶ ὁδηγοὶ τῶν πράξεών σας καὶ ὕστερον νὰ παραπονήσθε διὰ τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν σεῖς ἐδημιουργήσατε καὶ ἔχετε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὴν ἀνεχθῆτε. Διότι ἐὰν δὲν ἀντιμετωπίσετε τὰ προσκόμματα μὲ σύνεσιν, πραότητα καὶ κατανόησιν, οὐ-

δέποτε θὰ διευκολυνθῆτε ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου.

Α. ΑΚΡΟΑΤΗΣ: Ἐναγνωρίζω, Διδάσκαλε, ὅτι εἶμαι παίκτης εἰς κάτι καὶ θέλω νὰ ἐπανορθώσω τὸ σφάλμα μου, διὰ νὰ μὴ περιπέσω εἰς χεῖριστα ὑπὸ ἄλλην μορφήν, τί πρέπει νὰ πράξω;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Νὰ προσαρμοσθῆς πρὸς τὰς φυσικὰς ἀπαιτήσεις μὲ κρίσιν καὶ διάκρισιν. Νὰ ἐξετάζῃς ποῖα εἶναι τὰ πιθανὰ ἀποτελέσματα πού ἐπιδιώκεις ἀπὸ τὰς διαφόρους πλευράς των. Νὰ μὴ θιάζεσαι προτοῦ ζυγίσῃς καλῶς τὰς κατευθύνσεις σου καὶ καθ' ὅδον νὰ μὴ ἀδικῆς καὶ κακολογῆς οὐδένα, διὰ νὰ προχωρῆς ἀνενόχλητος πρὸς τὸν σκοπὸν σου, ὅστις πρέπει νὰ ἔχῃ στόχον τὴν νίκην καὶ οὐχὶ τὴν ἦτταν. Συμμορφούμενος ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὰς ἐννοίας τῆς ὁρθῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἀποκτᾷ ὄδηγὸν ἀλάνθαστον καὶ δὲν περιπίπτει εἰς τὰ κοινὰ καὶ πολλαπλᾶ καθημερινὰ σφάλματα πού τοῦ παρουσιάζονται εἰς τὸν κοινωνικὸν τοῦ βίον.

Β. ΑΚΡΟΑΤΗΣ: Εἶναι δυνατὸν, ὦ Σώκρατες, μὲ τὰς κατευθύνσεις σου αὐτὰς νὰ ἐξέλθω νικητῆς, ὅταν διὰ τὸν ἕνα ἢ ἄλλον λόγον, τὰ ἐμπόδια εἶναι ἀνυπέρβλητα; Ὅταν αἱ πιέσεις τῆς ἀδικίας δὲν ἔχουν οἶκτον, πῶς πρέπει ν' ἀντιδράσω διὰ νὰ ἀπαλλαγθῶ ἀπὸ τὴν σκοτοδίνην;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σκοπός, φίλε μου, εἶναι νὰ ἐκμηδενίσῃς τὴν σκοτοδίνην σου, διὰ νὰ ἔχῃς καθαρὸν τὸν νοῦν σου καὶ νὰ ἀντιδράσῃς διὰ τῆς συγκρατήσεως τοῦ θυμοῦ σου. Οὕτω θὰ εἶσαι εἰς θέσιν νὰ δράσῃς μὲ προσποιητὴν ἀπάθειαν καὶ γαλήνιον τρόπον, χωρὶς νὰ θιγοῦν οἱ ἀδικοῦντες σε, ἀλλὰ νὰ σκοπεύσῃς τὴν ἀδικίαν μὲ ἐπιχείρημά τι μὴ κατονομάζοντας αὐτήν. Ὁ λόγος σου νὰ θάλλῃ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς αὐτήν, ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται ἡ ἀλήθεια πιστευτὴ εἰς τοὺς ψευδολόγους, ἔστω καὶ εἰς τὸν Νόμον. Ἐναφέρω τὸν Νόμον, διότι ὅταν οὗτος στηρίζεται ἐπὶ σαθοῦ θάθρου, φέρει ἀποτελέσματα ὅλως ἀντίθετα τῆς δικαίας κρίσεως. Ἡ πραότης καὶ ἡ κρυσταλλίνη σκέψις δὲν πρέπει ν' ἀπογυμνώσουν τὴν ἀλήθειαν εἰς θάρος σου, ἀλλὰ διὰ πλαγίου τρόπου νὰ κάμψουν τὴν ἐσφαλμένην αἴσθησιν τοῦ ἀντιπάλου, ἵνα μὴ ὑποστῇ τὰς συνεπείας τοῦ ἀγράφου Νόμου.

Προσέξατε νὰ μὴ σφάλlete εἰς τὰς ἐννοίας τῆς ἀντιλήψεως σας, διὰ νὰ μὴ γίνετε κακοὶ ὄδηγοὶ τῶν πράξεών σας.

41. ΛΗΔΑ, Η ΚΟΡΗ ΠΟΥ ΑΝΕΖΗΤΕΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΜΟΡΦΙΑ ΤΗΝ ΩΡΑΙΟΤΗΤΑ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Διὰ νὰ κρίνετε ἀντικειμενικὰ μίαν εἰκόνα, ὀφείλετε νὰ ἐκμηδενίσετε τὸν ὑποκειμενισμόν σας. Δύσκολο μὲν ἀπαραίτητο δέ. Ποτὲ μία εἰκόνα ὑποκειμενικὴ δὲν θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἐνῶ ἡ σύλληψις μιᾶς ἀντικειμενικῆς εἰκόνας, εὐρύνει τοὺς ὀρίζοντας τοῦ πνεύματος, διὰ νὰ εἰσδύσῃ τοῦτο εἰς τὴν πραγματικότητα, ἦτοι τὴν πορείαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Κατακρίνετε τὴν δυσμορφίαν ὡς ἀποκρουστικὴν, διὰ τῆς ὑποκειμενικότητός σας, καὶ λανθάνετε εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ὑποκειμένου, διότι ἐνεργεῖ ἡ ἐπιφανειακὴ ἀρέσκειά σας πρὸς τοῦτο. Τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, ἐάν τὸ ἐκρίνατε μὲ ἀντικειμενικότητα, ἡ εἰκὼν θὰ σᾶς παρουσιάζετο ὅλως διάφορος καὶ θὰ ἀντελαμβάνεσθo, ὅποιον θησαυρὸν ἠδύνασθε νὰ ἀπωλέσητε ἐν τῇ ἐρεύνη σας. Τὰ ὅσα ἀναφέρω δὲν ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μὲ μίαν ἐπὶ πλέον σελίδα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Σωκράτους, καὶ ὅμως, ἐάν εἴσθε ἀντικειμενικοὶ εἰς τὰς κρίσεις σας θὰ εὑρετε τὸν κρῖκον τῆς σχέσεως αὐτῆς.

ΛΗΔΑ: Ἄνωφελῆ ἔντομα τῆς κοινωνίας, δὲν σᾶς ἐζήτησα νὰ μὲ πλησιάσετε, δὲν θέλω τὴν φιλίαν σας καὶ οὔτε μὲ φοβίζει τὸ ἀγέρωχον ὕφος σας. Σᾶς βλέπω, εἴσθε εὐρωστοὶ νέοι καὶ ἴσως συμπαθεῖς εἰς τὸ κοινόν, τοῦτο δὲν μὲ παρεμποδίζει νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι μοῦ εἴσθε ἀντιπαθεῖς καὶ δὲν ἔχω καμμίαν διάθεσιν νὰ συνδιαλέγωμαι μὲ κενὰς κεφαλὰς. Ἀπατᾶσθε, ἐάν νομίζετε ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ σας ἐμφάνισις δύναται νὰ μὲ καθηλώσῃ. Σᾶς θεωρῶ ἀξέστοιχοι καὶ μικροπρεπεῖς.

ΕἰΣ ΕΚ ΤΩΝ ΔΥΟ ΝΕΩΝ: Δὲν ἤμεθα θηρία, ἐάν ὅμως συνέβαινε τὸ ἀντίθετον προπολλοῦ θὰ σὲ εἴχομεν κατασπαράξει! Ἐάν ἦσο φρόνιμος κορασίς δὲν θὰ ἀπομακρύνεσο ἐκ τοῦ οἴκου σου, καὶ μάλιστα εἰς περιοχὴν ἔρημον ὡς αὕτη.

ΛΗΔΑ: Τοῦτο δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει. Πηγαίνω ὅπου ἐπιθυμῶ, χωρὶς τὴν ἀδειάν σας καὶ συνομιλῶ μόνον μὲ ἀνθρώπους τῆς ἀρεσκείας μου. Μάθετε, ὅτι δὲν ἔλκομαι ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς των. Δὲν ἔχομεν τίποτε ἄλλο νὰ εἴπωμεν, πηγαίνετε.

Ἄκριθῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην διήρχετο ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου ὁ Σωκράτης ὅστις παρετήρησεν, ὅτι ἡ νέα ἐφαίνετο ἕξαλλος πρὸ τῶν

δύο νέων, καὶ ἀντιληφθεὶς τὸ τί συνέβη, τοὺς ἐπλησίασεν καὶ ἀποτα-
θεὶς πρὸς τοὺς δύο νεαροὺς, εἶπεν τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν σᾶς ἐρωτῶ διότι μαντεύω τὸ τί σᾶς συμβαί-
νει. Ἡ κόρη αὕτη σᾶς ἔδωσεν ἀφορμὴν πρὸς ἄσκοπον συζήτησιν;
Δὲν τὸ πιστεύω, τὸ ὁμολογεῖ ἡ ὄψις τῆς. "Ἄρα, σεῖς εἰσθε οἱ αἴτιοι
νὰ τὴν ἐξωργίσετε. Κακῶς ἐπράξατε νὰ εἰσῆλθατε εἰς ξένον χῶρον,
ὅστις δὲν σᾶς ἀνήκει, ἔστω καὶ ἐὰν ἠθελήσατε διὰ τῆς ὀσφρήσεως
ν' ἀπολαύσετε τὸ ἄρωμα τοῦ ἀπηγορευμένου τούτου ἄνθους! Ἄφη-
σατε, νέοι μου, τὴν κόρην ἤσυχον. Δὲν ἔχετε ἄλλας ἀπασχολήσεις;

Οἱ δύο νέοι, μὴ δυνάμενοι ἐκ σεβασμοῦ νὰ φέρουν ἀντιρρήσεις
εἰς τὴν ἐπιπληξιν τοῦ σοφοῦ, δὲν ὠμίλησαν, ἐτάχυνον τὸ βῆμα των
καὶ ἐξηφανίσθησαν ὡς νὰ ἦσαν καταδιωκόμενα πτηνά.

ΛΗΔΑ: Εὐχαριστῶ, καλέ μου πολίτα, διὰ τὴν συνδρομὴν σου
καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ὄχληρῶν νέων. Προτοῦ ἀποκτήσουν ὀρθὰς
γνώσεις, ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶναι γνῶσται τῶν πάντων. Ὁ
ἐγωϊσμός των αὐτὸς μοῦ εἶναι ἀντιπαθής. Δὲν συγκινοῦμαι μὲ τὸ
ῥαῖον, ὅταν τοῦτο εἶναι κενὸν εἰς τὸ βάθος τῆς δυσμορφίας του.
Διατί, θέλω νὰ μάθω, φίλε, μὲ ὠνόμασες ἀπηγορευμένον ἄνθος; Τί
συνετέλεσεν, ὥστε νὰ μὲ ἐκλάθῃς ὡς τοιοῦτον; Προτοῦ μοῦ ἀπαν-
τήσης, θὰ ἤθελον νὰ μάθω πῶς ὀνομάζεσαι. Τὸ ἰδικόν μου ὄνομα
εἶναι Λήδα, ἔζησα ἐπὶ ἄρκετὰ ἔτη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡς καὶ εἰς ἄλ-
λας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐλάχιστος χρόνος ποῦ εὐρίσκομαι
ἐδῶ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἄς θέσω κατὰ σειρὰν τάξεως τὰς ἐπιθυμίας σου.
Ὀνομάζομαι Σωκράτης.

ΛΗΔΑ: Σωκράτης εἶπες; Ὁ τόσον γνωστὸς εἰς τοὺς κύκλους
τῶν σοφῶν; Τί εὐτυχία μοῦ δωρίζει ἡ συνάντησις αὕτη!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πράγματι, ἡ συνάντησις αὕτη ἀμοιβαίως μᾶς εἶ-
ναι εὐχάριστος, ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν θέλω νὰ μάθω, ποῦ τὴν εὐρίσκεις,
ὅταν ἀκόμη δὲν ἐγνώρισες καλῶς τὸν ταπεινὸν Σωκράτην, καὶ δὲν
ἔχεις σταθερὰν γνώμην ἐπὶ τῆς εὐτυχίας. "Ὅσον διὰ τὴν ὀνομασίαν
«ἀπηγορευμένον ἄνθος» μήπως δὲν σοῦ ἤρρεσεν; Καὶ ὅμως εἰς τοὺς
δύο νέους, ῥαῖον ἄνθος, ἀπέδειξες ὅτι ἦσο ἀπηγορευμένον!

ΛΗΔΑ: Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς, σωφρονέστατε Σωκράτη, νὰ θαυμά-
σω τὸ ἐσώτερόν σου κάλλος. Ὁμολογῶ, μὲ ὄσσην εἰλικρίνειαν δύ-
ναμαι νὰ ἐκφρασθῶ, ὅτι διὰ τῆς ἀντανακλάσεως τῆς εὐστροφίας τοῦ
λόγου σου εὐρίσκω τὴν εὐτυχίαν. Ποτὲ δὲν ἀνέμενον νὰ συναντήσω
τυχαίως, αὐτὸν ποῦ δὲν ἠλπίζον. Τὸ ἀπρόοπτον τοῦτο γεγονός, ὅτι

πράγματι σὺ εἶσαι ὁ Σωκράτης, μοῦ ἐδημιούργησεν τὸ αἶσθημα τῆς εὐτυχίας. Μεγάλε Διδάσκαλε, δὲν ἔλκομαι ἀπὸ τὴν ὄρασιν τόσον, ὅσον ἀπὸ τὴν ἀκοήν, ὥστε ἀπὸ τὸν Λόγον νὰ ἐκλέγω τὴν κεκρυμμένην μορφήν τοῦ ὠραίου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Κατὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, εἴμεθα δύο ἀσυμβίβαστοι ὄντοτες. Σὺ, Λήδα, εἶσαι τὸ ἐπιφανειακὸν ἄνθος τῆς ἔλξεως, μὴ μοῦ εἶπης ὅτι δὲν ἤλκυσες! Κατ' ἐσέ, ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι αἱ θαθεῖαι ρίζαι, αἱ κεκρυμμένα ἐντὸς τῆς γῆς καὶ αἱ ἐρευνῶσαι τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὠραιότητος τοῦ ἄνθους. Ἐὰν ἐπιχειρήσῃ τὸ ἄνθος νὰ κύψῃ τὴν κεφαλὴν του μέχρι τῶν ριζῶν μου, θὰ ἀπωλέσῃ τὴν ὠραιότητά του ἐντὸς τῆς σκοτεινῆς γῆς. Ἔσω, λοιπόν, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὡς διακοσμητικὸν κίνητρον. Σύνδεσον ὅμως τὸ στέλεχος σου μὲ τὰς ρίζας τῆς γνώσεως καὶ ὅ,τι ἀντλήσεις, καλὸν εἶναι νὰ τὸ συνδυάσῃς μὲ τὴν γοητείαν σου, ὥστε ὡς ἄρωμα ποιότητος νὰ σκορπίσῃς τὴν χαρὰν τῆς ἀναζωογονήσεως, μὲ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανοποιήσεως. Οὕτω, ὁ βίος σου θὰ εἶναι ἐντὸς τοῦ προορισμοῦ τῆς γυναικείας σου ἀποστολῆς.

ΛΗΔΑ: Μὲ γοητεύει ὁ λόγος σου. Ἐκ τοῦ θάθους τῆς γνώσεώς σου διαισθάνομαι ἡ φώτισίς σου νὰ μὲ καθοδηγῇ εἰς τὰ πεπρωμένα μου. Σὲ θεβαιῶ, ὅτι ἀγνοῶ τὴν ποιότητα τῆς ὑπάρξεώς μου. Μὲ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ὀρθότητος τῶν λόγων σου, τὸ ἄνθος, ὡς μὲ ἀπεκάλεσες, θὰ θαδίσῃ, σοῦ τὸ ὑπόσχομαι ἐν μέσῳ τῆς γοητείας καὶ τῆς σωφροσύνης.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἔχεις, ἀντιλαμβάνομαι, κατανόησιν. Καλλιέργησον τὴν θέλησιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ θὰ ἐπιτύχῃς τὸν σκοπὸν σου. Ἡ εὐτυχία, ὠραῖον ἄνθος, εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ἰδανικοῦ.

---

42. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΤΗΣ ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΔΙΕΝΕΞΙΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἶναι τόσαι αἱ σελίδες ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Σωκράτους, ὥστε παρ' ὅσα μεταδίδω, νὰ ἀρκοῦμαι εἰς ἐλάχιστα τῶν ὄσων ἐγνωρίσατε. Ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνέφερον, μία ὀλόκληρος ζωὴ τοῦ σοφοῦ, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὴν ἀγορὰν ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ ἐπεισόδια ἰδιωτικῆς φύσεως, ἐπεμβάσεων,

συμβουλῶν καὶ συμφιλιώσεων διὰ τῆς ἑναρμόνισεως τῶν δυσαρμονικῶν καὶ ἀνωμάλων περιπτώσεων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Κάποτε εἰδοπραγῆθη ἀπὸ γειτόνισσάν του, πού τὸν παρεκάλει νὰ ἐπέμβῃ εἰς μίαν διένεξιν πού εἶχεν μὲ τὸν σύζυγόν της καὶ ἀσφαλῶς θὰ κατέληγεν εἰς χωρισμόν. Ἡ θέσις της ἦτο σοβαρὰ καὶ λεπτὴ διὰ τὸν Σωκράτην. Ἡ ἐν λόγῳ σύζυγος ὀνομάζετο Ἑρμίνη, ἦτο πολὺ νέα μὲ τρία τέκνα καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν πολὺ ἐντυπωσιακὴ. Ὡμίλει ὠραία καὶ ἐγνώριζε νὰ φέρεται μὲ λεπτότητα πρὸς ὄλους. Δυστυχῶς εἶχεν ἀνακαλύψει, πῶς ὁ σύζυγός της Εὐρυπος εἶχεν σχέσεις μὲ μίαν μικροτέραν τῆς ἡλικίας της, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρημέλει σχεδὸν τὸν οἶκον του! Ἡ ἀλήθεια ἦτο, ὅτι πάντα ταῦτα τῆς τὰ μετέδωσεν φίλη της, ἡ ὁποία ἔλαβεν τὴν ὑπόσχεσίν της νὰ μὴ ἀναφερθῇ τὸ ὄνομά της. Εἶχεν μάθει, ὑπὸ ἐχεμύθειαν, ὅτι ὁ Εὐρυπος εἶχεν δεσμόν μὲ νεαράν τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲν τῆς ἀνεφέρθη. Αἱ ὑπόνοιαι τῆς Ἑρμίνης διεπιστοῦντο διὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ συζύγου της, ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν του ἔναντι τῆς οἰκογενείας του. Μίαν ἡμέραν λοιπόν, ἐπῆλθεν ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τοῦ ἀνδρογύνου, μὲ κατάληξιν τὸν χωρισμόν των. Ὅταν ὁ Σωκράτης ἔκρουσεν τὴν θύραν τῆς Ἑρμίνης, εὗρεν αὐτὴν μόνην καὶ οὕτω ἐξηγήθησαν ἐπὶ τῆς τραγωδίας της.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὰ ὅσα μοῦ ἀνέφερες τὰ εὐρίσκω λογικά. Εὐρίσκεσαι ἐν τῷ δικαίῳ, ὑπερασπιζομένη τὸν ἑαυτὸν σου καὶ καταφερομένη ἔναντιόν τοῦ συζύγου σου, δι' ὅτι δὲν ἐπεθύμεις νὰ συμβῇ. Ἄρα, ὁ Εὐρυπος εἶναι ἔνοχος δι' ἐσέ. Ποῖον ὅμως τὸ αἷτιον νὰ στραφῇ πρὸς ἄλλην γυναῖκα; Ἐφ' ὅσον δὲν τὸ γνωρίζεις, χωρὶς νὰ ἐξάπτεσαι καὶ νὰ καταφέρεσαι ἔναντιόν του, ὀφείλεις πρῶτον νὰ ἐξετάσης τὸν λόγον, οὐχὶ ὡς πολέμιος αὐτοῦ, ἀλλὰ ὡς ἐρευνητὴς τῆς αἰτίας. Διόλου ἀπίθανον νὰ ἔφταιξες σὺ καὶ νὰ τὸν ὤθησες νὰ εὕρῃ ἀλλαχοῦ, ὅτι σὺ δὲν εἶχες νὰ τοῦ δώσης. Πρόσεξον καλῶς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ μὴν ἀδικῆς τὸν κατ' ἐσέ ἀδικήσαντα. Δὲν ὑπερασπίζομαι τὸν Εὐρυπον, ἐὰν δὲν συνομιλήσω μετ' αὐτοῦ καὶ μοῦ ὁμολογήσει τὴν αἰτίαν τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεών σας.

ΕΡΜΙΝΗ: Ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν μὲ τρία τέκνα εἰς τοὺς ὧμους μου, νὰ παραμελῇ τὴν οἰκογένειάν του, διὰ μίαν ἄγνωστον, τῆς ὁποίας τίς γνωρίζει τοὺς σκοπούς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἰπέ μοι εὐθέως, ὁ σύζυγός σου παραμελεῖ ἐσέ ἢ τὸν οἶκον του;

ΕΡΜΙΝΗ: Είναι ἔν και τὸ αὐτό. Ἐγώ, δὲν ἀντιπροσωπεύω τὸν οἶκον;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Θέλω νὰ κάνης διαχωρισμόν, τοῦ οἴκου ἀπὸ ἐσέ, διὰ νὰ ἐντοπίσω τὸν λόγον τῆς συμπεριφορᾶς του. Δὲν πιστεύω νὰ ἠρνήθη τὰ τέκνα του τὰ ὁποῖα ὑπεραγαπᾷ; Ἄρα, κάτι ἄλλο συμβαίνει πού σ' ἐνοχλεῖ. Τὴν αἰτίαν τοῦ τὴν ἔδωσες μᾶλλον ἐσύ, ποῖα ὁμῶς εἶναι αὕτη θὰ τὴν μάθω ἀπὸ τὸν ἴδιον.

ΕΡΜΙΝΗ: Οὐδεὶς εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσῃ τὴν κατάστασίν μου. Εἰς σέ, ὦ Σώκратες, ἔχω ἐλπίδας, σὺ μόνον δύνασαι νὰ δώσης λύσιν εὐνοϊκὴν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἀγαπῶ τὸν Εὐρυπον και ὑποφέρω, ὅταν οὗτος εἰς ἄλλην δωρίζῃ τὴν ἀφοσίωσίν του και τὴν ἀγάπην του.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀντιλαμβάνομαι τὴν ζηλοτυπίαν σου, αὕτη σὲ παρεμποδίζει εἰς τὴν ἠρέμῃσιν τοῦ πνεύματος και ἀναστατώνει τὴν ἁρμονίαν τοῦ λόγου και σὲ ὠθεῖ πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν τῶν ἐπιδιώξεών σου. Μόλις ἐμφανισθῇ ὁ Εὐρυπος, ἐφ' ὅσον τὸν ἀναμένεις, νὰ ἀποσυρθῆς, διὰ νὰ τὸν παραλάβω και μάθω ἐκ τοῦ ἰδίου τὰ ἀληθῆ αἰτία τῆς συμπεριφορᾶς του.

ΕΡΜΙΝΗ: Μόνο, σὺ, ὦ Σώκратες, εἶσαι ὁ κατάλληλος, νὰ δώσης τὴν κατάλληλον λύσιν ἐπὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματός μου. Σὲ ἀφήνω, διότι μοῦ φαίνεται πὼς ἔρχεται ὁ Εὐρυπος, ὀλίγον σκυθρωπὸς μὲ τάσιν ἴσως θυμοῦ.

Πράγματι ὁ Εὐρυπος εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον του και συνητήθη μετὰ τοῦ σοφοῦ. Δὲν ἐξεπλάγη ἐκ τῆς παρουσίας του, διότι τὸν ἐγνώριζε καλῶς και ἐγγυᾶτο περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ὡς και τῶν καυστικῶν του λόγων ἐπὶ τῶν κακῶς κειμένων.

ΕΥΡΥΠΟΣ: Πιστεύω νὰ ἔμαθες, φίλε, τὰ διατρέξαντα μεταξὺ τῆς Ἑρμίνης και ἐμοῦ. Γνωρίζεις τὸ πόσον φροντίζω διὰ τὸν οἶκον μου, και ὁμῶς ἡ Ἑρμίνη, ὅπως μὲ διεβεβαίωσαν χαριεντίζεται μετὰ ξένου τινός, ἐγκαταλείπουσα, ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, τὴν συζυγικὴν στέγην τῆς. Ποῖος πταίει, ὅταν ἀδίκως κατηγορεῖ ἐμὲ και πράττει ὅ,τι ἠδυνάμην νὰ πράξω, χωρὶς νὰ διαλύσω τὸν δεσμόν μας;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Μήπως, Εὐρυπε, πράγματι ἔχεις κρυφὸν δεσμόν μετ' ἄλλης και τοῦτο ἀνησύχησεν τὴν εὐθραυστον καρδίαν τῆς Ἑρμίνης; Διότι, κάτι τὸ τοιοῦτον μοὶ ἔδωσεν νὰ ἐννοήσω. Μήπως πάλιν ἡ στοργὴ και τὸ ἐνδιαφέρον σου ἐπ' αὐτῆς ἐμειώθησαν τόσον ὥστε ν' ἀντιληφθῇ τὴν χαλάρωσίν σου πρὸς αὐτὴν, χάριν μιᾶς ἄλλης γνω-

ριμίας σου ἢ ὅποια σοῦ ἐδημιούργησεν ἐφήμερον πόθον, ὥστε ν' ἀπαρνηθῆς τὴν ἀγάπην της;

ΕΥΡΥΠΟΣ: Τί εἶναι αὐτὰ πού λέγεις! Οὐδέν τὸ τοιοῦτον συνέ-
θη. Γνωρίζεις καλῶς, φίλε, τὸ πόσῃν ἀδυναμίαν ἔχω εἰς τὴν Ἑρμί-
νην μου. Πῶς ἦτο δυνατόν, ἐφ' ὅσον τὴν ἀγαπῶ, ὡς σύζυγον, μητέ-
ρα, καὶ φίλην ἐπιστήθιον νὰ στραφῶ πρὸς ἄδηλα συναισθητήματα, μὴ
ὑφιστάμενα; Καὶ ὁμως ἡ Ἑρμίνη διέπραξε τὴν ἀπρονοησίαν νὰ σχε-
τισθῆ μετὰ ξένου, τὸν ὅποιον δὲν γνωρίζω καὶ δὲν δύναμαι νὰ θε-
βαιώσω μέχρι ποίου σημείου ἔχουν φθάσει αἱ σχέσεις των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐχετε καὶ οἱ δύο σας, δυστυχῶς, συκοφαντηθεῖ,
χωρὶς νὰ γνωρίζετε διὰ ποῖον κακόβουλον σκοπὸν. Ἄντί, λοιπόν, νὰ
ἐξηγηθῆτε μὲ ἡρεμίαν καὶ πραότητα, διαφυλάττοντας τὰ ἀμοιβαῖα
συναισθημάτά σας, σὰς ἐσκοτίσαν τὸν νοῦν καὶ ἐξετράπητε εἰς ἐγωῖ-
στικούς διαπλητισμούς μὴ δυνάμενοι νὰ εὔρετε τὴν ὀρθὴν λύσιν.
Ὅταν ἡ ὀρθότης τῆς σκέψεως κατ' ἀνάγκην παρεκτραπῆ, πῶς θέ-
λετε ἡ λογικότητα τοῦ νοῦ νὰ λειτουργῆ καλῶς; Ἡ Ἑρμίνη διεπί-
στωσα, ὅτι εἶναι ἐρωτευμένη μετὰ σοῦ, ὡς καὶ ἐσὺ μετ' αὐτῆς. Τὰ
ὅσα συνέβησαν ἦσαν παρεμβολαὶ τῶν ἀνθρώπων πού φθονοῦν τὴν
ἁρμονίαν ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ, καὶ χαίρουν ὅταν ἀντιληφθοῦν
ὅτι κατάρθωσαν νὰ σπεύρουν τὴν δυσαρμονίαν, διὰ νὰ ἐπιτύχουν
τὸν σκοτεινὸ σκοπὸν τοῦ ἀπανθρώπου. Ἐάν, λοιπόν, ἔχῃς ἐμπιστο-
σύνην εἰς ἐμέ, φίλε Εὐρυπε, ὑπαγε ἀμέσως εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συ-
ζύγου σου, πού σὲ ἀναμένει μὲ καρτερικότητα καὶ θέρμην.

Ἡ Ἑρμίνη παρακολουθήσασα κρυφίως τὴν συνομιλίαν τῶν δύο
ἀνδρῶν, δὲν ἐκρατήθη, εἰσώρμησεν ἐντὸς τῆς αἰθούσης ὄλο χαρὰ
καὶ ζωηρότητα πίπτουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Εὐρυπου. Ὁ Σω-
κράτης ἐμειδία ἀπὸ πηγαίαν εὐχαρίστησιν διὰ τὸ ὅτι συνετέλεσεν
εἰς τὴν συμφιλίωσιν μιᾶς κακοβούλου πράξεως.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πόσον ἀνόητοι μεταβάλλονται οἱ ἄνθρωποι, ὅταν
δὲν γνωρίζουν νὰ λύουν τὰ προβλήματα τῶν μὲ ἑναρμονισμένην τα-
κτικὴν, ἀποκρούοντες καθ' οἰανδήποτε μορφήν τὴν κοινωνικὴν ду-
σαρμονίαν πού τείνει νὰ καταστρέψῃ κάθε ἀνθρωπίνην εὐτυχία.

43. ΜΕΡΙΝΗ, Η ΙΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΜΑΙΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἰς χώραν μακρυνήν, μεταξὺ Εὐξεινου Πόντου καὶ Ἀζοφικῆς Θαλάσσης, ἔκειτο χερσονήσος γνωστὴ ὑπὸ τὴν σημερινήν της ὀνομασίαν Κριμαία. Ἐκεῖ, λοιπόν, πρὸς Νότον τῆς χερσονήσου οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀποικίαν, ἡ ὁποία εὐημέρει ἐν μέσῳ ἀξέστων καὶ τελείως ὑπαναπτύκτων λαῶν, οἵτινες δὲν διέφερον καὶ πολὺ ἀπὸ τὰ κτήνη. Ἡ ἐντατικὴ ἐργατικότης καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατῶρθωσαν νὰ ἀναδείξουν τὴν ἀποικίαν των, ὥστε τὸ ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ των ν' ἀναπτύσσεται ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν εἰς τὰς γειτονικὰς φυλάς ὡς καὶ εἰς τοὺς ξένους διερχομένους. Ὁ αὐτόχθων ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, τῆς μακρυνῆς αὐτῆς περιοχῆς ἦτο θεοσεβούμενος καὶ ἐτίμα τοὺς ναῖσκους του. Εἰς ἓκ τῶν ναίσκων ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὴν θεὰν Ἀρτέμιδα. Ἱερεία της ἦτο ἡ Μερίνη. Ἀπρόοπτος εἰδοποίησις τὴν ἐξηνάγκασεν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πάτριον γῆν καὶ νὰ ταξιδεύσῃ διὰ τὸν ὁμώνυμον ναὸν τῆς μεγάλης της πατρίδος Ἑλλάδος.

Ἡ Μερίνη ἦτο μετρίου ἀναστήματος κόρη, λεπτὴ εἰς τὸ σῶμα, εὐλύγιστη εἰς τὰς κινήσεις της, μὲ κόμην χρυσιζουσαν ἡ ὁποία ἐκάλυπτεν σχεδὸν ὀλόκληρον τὸ σῶμα της. Οἱ ὀφθαλμοὶ της εἶχον χρῶμα ἀπαλὸν φυλλώματος ρόδων. Τὰ βλέφαρά της ἦσαν μακριὰ καὶ ἐντόνως μαῦρα ὡς καὶ τὰ καλλίγραμμα ὀφρύδια της. Τὸ πρόσωπόν της ἦτο μᾶλλον ὠσειδὲς μὲ ὠραία παράξενα χαρακτηριστικά, ὥστε νὰ παρομοιάζεται μὲ ὠραῖον ἐξωτικὸν ἄνθος. Εἰς τὸν ναὸν ἦτο ἐνδεδυμένη μὲ ἀραχνοῦφαντον ἔνδυμα, τόσον αἰθέριον, ὥστε πάντες ἐθαύμαζον εἰς αὐτὴν τὴν γυναικείαν της χάριν εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς ἔλκυστικότητός της, τιμῶσα τοιουτοτρόπως τὴν προστάτιδά της Ἄρτεμιν.

Κάποτε εἰδοποιήθη ἀπὸ ἐμπίστους της, ὅτι ἄξεστοι καὶ θάρβαροι εἶχον σκοπὸν νὰ τὴν ἀπαγάγουν πρὸς θυσίαν θεϊκοῦ των ξοάνου. Οὕτω κρυφίως καὶ ἐγκαίρως ἐδραπέτευσεν, ἵνα μὴ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν χαρὰν τῆς θυσίας της καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν σκληρῶν καὶ ἀπαισίων ἐνοστικτῶν των. Τὸ πλοῖον ὅπου ἐπεβιβάσθη ἐστάθμυσεν εἰς πολλὰς παρακτίους πόλεις τοῦ Πόντου, διὰ νὰ προμηθευθῇ ὕδωρ ὡς καὶ ὅτι ἄλλο εἶχον ἀνάγκην. Ὑστερον δὲ ἀπὸ πολὺχρονὸν καὶ ὄλο περιπετείας ταξείδιον, ἔφθασεν τέλος εἰς Πειραιᾶ, ὅπου καὶ ἐφι-

λοξενήθη εις τὸν οἶκον γνωστοῦ τῆς ἐμπόρου. Ἐκεῖ ὄλως τυχαίως παρευρέθη καὶ ὁ Σωκράτης καὶ οὕτω μεταξύ τοῦ σοφοῦ καὶ τῆς Μερίνης διημείφθη ὁ ἐξῆς διάλογος:

ΜΕΡΙΝΗ: Αἱ ταλαιπωρίαί μου, ὅπως σᾶς εἶπον, δὲν περιγράφονται καὶ εἶναι καλλίτερον νὰ λησμονήσω κάθε κακὸν ὄνειρον, ἐφ' ὅσον ἐσώθην καὶ εὐρίσκομαι μεταξύ σας. Εἶμαι θεβαία, πὼς ἦ Θεὰ Ἄρτεμις ἐμεσολάβησεν ὑπὲρ ἐμοῦ κατὰ τρόπον ποῦ δὲν ἐφανταζόμενη....

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: (μονολογῶν) Ἰέρεια τοῦ ναοῦ τῆς Ἄρτέμιδος!...

ΜΕΡΙΝΗ: (ἀντιληφθεῖσα τὸν λόγον τοῦ σοφοῦ): Εἶναι παράξενο τὸ ὅτι μία ἰέρεια σᾶς ἐξιστορεῖ ἐν συντομίᾳ τὰς περιπετείας τῆς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅχι, θεῖον ἄνθος τῆς ἐμπνεύσεως! Μὲ καταπλήσσει μόνον ἡ ἔλξις τοῦ δυναμικοῦ σου θλέμματος καὶ λέγω καθ' ἑαυτόν: Τί ἄρα γε νὰ κρύπτεται εἰς τὸ ἀκατανόητον τῆς θυσίας σου ὑπὲρ τῆς θεᾶς;

ΜΕΡΙΝΗ: Διδάσκαλε, δὲν ἀναφέρθην εἰς τὴν ἔλξιν μου, ὡς ἐτόνισες, ἀλλ' εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ὠραίου, χρησίμου καὶ λογικοῦ, ἐφόδια ἀρεστὰ εἰς τοὺς θεούς.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Πάντα τὰ ἐφόδια, ἅτινα ἀνέφερες, Μερίνα, ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ποιότητός των. Κάθε τι τὸ ὠραῖον, χρήσιμον καὶ λογικόν, διὰ τοὺς μὲν εἶναι ἀξίαι, διὰ τοὺς δὲ ιδιότητες θλαθεραί. Ὑπάρχουν ὠραῖα καὶ ἐλκυστικὰ ἄνθη, καὶ ὁμως θλαθερὰ εἰς τὴν ὄσφρησίν μας. Ὑπάρχουν χρησιμότητες μόνον ἰδιοτελεῖς, μὲ οὐχὶ ἀγαθὸν σκοπὸν ὡς καὶ λογικὴ ἢ ὁποῖα ἐμπλέκει τὰς γνώσεις καὶ ὀδηγεῖ τὸ ἄτομον εἰς τὸ ἀνεπανόρθωτον. Δὲν εἶναι λοιπὸν προτιμώτερον νὰ καθορίζωμεν τὰς ιδιότητας, τὰς ὁποίας ἀνέφερες καὶ νὰ τοποθετοῦμεν αὐτὰς ἐπὶ ἠθικῶν θάθρων, ὥστε τὸ μὲν ὠραῖον νὰ ἐξωτερικεύῃ τὴν ἀγνότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου, τὸ δὲ χρήσιμον νὰ ἐκδηλοῦται διὰ μιᾶς καλῆς πράξεως καὶ ἡ λογικὴ νὰ ἐγκλείῃ τὴν ὀρθότητα τοῦ λόγου κατὰ συνείδησιν;

ΜΕΡΙΝΗ: Ἴσως νὰ μὴν ἐξεφράσθην καλῶς, διότι τὰ θεῖα μου χρέη, Διδάσκαλε, ἐὰν ἀρνηθῶ νὰ ἐκτελέσω, δὲν ἐξυπηρετῶ τὴν θεᾶν Ἄρτέμιδα. Δυνατὸν τὰ χρέη μου ν' ἀντικρούωνται μὲ τὰς ἀντιλήψεις μερικῶν. Θέλω νὰ τονίσω, ὅτι δὲν παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι χρεῖ ἰερά, ἀνεγνωρισμένα ὡς τοιαῦτα καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη ποῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν φιλοσοφίαν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν σοῦ ἀντικρούω, ἄνθος τοῦ Βορρᾶ, θέτω εἰς τάξιν τὰ νοήματα ποῦ κακῶς τοποθετεῖς ἐκεῖ ὅπου δὲν ἀρμόζουν,

ὥστε τὸ καλὸν νὰ μὴ σημαίνει εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ κακόν, καὶ τὸ ἀγαθόν, προσφερόμενον μετὰ προθυμίας νὰ μὴ μετατρέπεται εἰς θλαθερόν. Δὲν γνωρίζω, πῶς εἰς τὴν μακρυνὴν σου χώραν, οἱ ἄνθρωποι ἔξηγοῦν τὰ νοήματα τῶν λέξεων. Ἐδῶ ὅμως, μόνον οἱ σοφισταὶ διαφοροποιοῦν τὰς ἐννοίας τῶν λέξεων εἰς θάρος τῆς ἀληθείας. Ἡ σοφία ὀφείλει νὰ εἶναι καθαρὰ σκέψις καὶ νὰ μὴ δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κλίνει πρὸς δύο κατευθύνσεις ἀνομοίους, ὅποτε δὲν ἑναρμονίζεται εἰς τὴν διδασχὴν τῆς, ἐπιφέρουσα θλαθερὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸ σύνολον.

ΜΕΡΙΝΗ: Δὲν ἀντιλέγω, εὐρίσκω ὀρθότατον τὸν συλλογισμόν σου, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ, πῶς τοιαῦται ἄλλοπρόσαλλοι σκέψεις καὶ διδασκαλῖαι, εἶναι δυνατὸν νὰ ἑναρμονίζωνται ἐντὸς μιᾶς κοινωνίας μὲ διαφορετικούς χαρακτήρας.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὑφίσταται, ὠραία μου κόρη, ἐντὸς τῆς γενικότητος μία ψευδὴς συνταύτησις ἰδεῶν, δημιουργοῦσα τὴν παρωδίαν τῆς ἁρμονίας. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἑναρμονισμένας τὰς κατευθύνσεις τῶν ἰδεῶν καὶ πράξεων του, ἀντιλαμβάνεσαι τί γίνεται εἰς μιᾶν κοινωνίαν! Ἐκεῖνος ὅστις κατῴρθωσε νὰ ἑναρμονίσῃ τὰς διαφοροῦς τάσεις του, κατὰ λογικὴν συνέπειαν πρέπει νὰ εἶναι εὐτυχής. Εἶπέ μου τώρα, ἐὰν γνωρίζῃς ποῖος πράγματι εἶναι εὐτυχής; Ἄρα, ἡ προσκαιρότης τῆς εὐτυχισμένης στιγμῆς, ὑπάγεται εἰς τὸ ἀπατηλὸν ὄνειρον. Ἄρμονία ὑφίσταται μόνον εἰς τὸ Συμπαντικὸν Ἄπειρον. Ἐὰν δέξῃ τις τὴν ἐμβάθυνσίν του εἰς τὸ νόημα τῆς Δημιουργίας θὰ μάθῃ πολλά.

ΜΕΡΙΝΗ: Τότε, πῶς ἢ μπορῶ νὰ ὀρίσω τί εἶναι αὐτὸ ποῦ ὀνομάζομεν ἁρμονίαν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἄρμονία εἶναι οἱ ἐν μέτρῳ ὠραῖοι συνδυασμοὶ ἔλξεων.

ΜΕΡΙΝΗ: Ἡ σοφία σου, ὦ Σώκρατες, μὲ ἤλκυεν πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅτι τὸ κάλλος προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὸ κάλλος ἐντὸς τῆς σοφίας, Μερίνη, ἀνυψώνει τὴν γνῶσιν τῆς καρδίας.

44. ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΑΓΝΩΣΤΟΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Κάποτε έκρουσεν ἡ θύρα τοῦ οἴκου τοῦ Σωκράτους. Οὐδείς ὁμως ἐπροθυμοποιήθη ν' ἀνοίξῃ, ὁπότε ἀντελήφθη ὁ σοφός, ὅτι ἡ Ξανθίππη εἶχεν ἐξέλθει τοῦ οἴκου καὶ ἔσπευσεν ν' ἀνοίξῃ ὁ ἴδιος τὴν θύραν. Οὕτω εὐρέθη ἔμπροσθεν τελείως ἀγνώστου ἀτόμου. Μὲ ἐν βλέμμα πού τοῦ ἔρριψεν ἦτο βέβαιος ὅτι ἡ ὄψις του ἐφαίνετο ξένου, πού εἶχεν ἀπωλέσει τὴν κυριαρχίαν του. Ὁ ξένος δὲν ἐγνώριζεν τὸν σοφόν, ἀπλῶς τοῦ ἀνέφερον τὸ ὄνομά του καὶ δὲν τοῦ ἐσυστήθη καὶ εἰσήγαγεν τὸν ξένον ἐντὸς τοῦ οἴκου του, τοῦ εἶπεν νὰ καθήσῃ καὶ ὁ ἴδιος ἐκάθησεν ἐναντί του. "Ἄς ἴδωμεν τῶρα τί διημείφθη μεταξὺ των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ζητεῖς. Εἰς τί ὀφείλεται ἡ ἐπίσκεψίς σου ἐφ' ὅσον δὲν γνωρίζομεθα; Εἶμαι πολὺ πέρβεργος· ὁσάκις λείπει ἡ σύζυγός μου, μοῦ συμβαίνουν ἀνύποπτες περιπτώσεις!

ΞΕΝΟΣ: Μὲ συγχωρῆς, ἐὰν διέκοψα τὴν ἡρεμίαν σου, ἡ πρόθεσίς μου μὲ ἐξηνάγκασε νὰ κρούσω τὴν θύραν σου. Σὺ, δὲν μὲ γνωρίζεις, τὸ ἀντελήφθη ἓκ τῆς ἐκπλήξεώς σου, καὶ δὲν σοῦ ἦτο εὐκόλον νὰ μὲ γνωρίσης, ἀφοῦ οὐδαμοῦ συνητήθημεν. Ἐγὼ ὁμως σὲ γνωρίζω καλῶς ἐκ φήμης καὶ ἠθελον ἐκ τοῦ πλησίον νὰ σὲ γνωρίσω. "Ὅπως σοῦ ἐσυστήθη τὸ ὄνομά μου εἶναι Ἐτεοκλῆς. Τοῦτο, θεβαίως καὶ δὲν σὲ ἐνδιαφέρει ποσῶς, ἀφοῦ σοῦ εἶμαι ἀγνωστος. "Ἴσως ἡ ἐπίσκεψίς μου αὕτη χαραχθῆ εἰς τὴν μνήμην σου ὡς μία ἐκ τῶν ἀνυπόπτων περιπτώσεων. Ἦλθον μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ζητήσω ἐκ σοῦ σοφὴν συμβουλήν, δὲν πιστεύω νὰ μοῦ τὴν ἀρηθῆς.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Σὺ, ἀγνωστε φίλε μου, μὲ γνωρίζεις ἐκ φήμης καλῆς ἢ κακῆς; Διότι ὡς συνήθως ὁ καλὸς δυσφημεῖται καὶ ὁ κακὸς ἐπαινεῖται. Ἐγὼ πού δὲν σὲ γνωρίζω, πῶς νὰ σοῦ δώσω συμβουλήν μὲ ἀδηλα καλὰ ἢ κακὰ ἀποτελέσματα; Πρῶτον, δὲν εἶμαι εἰς θέσιν ἐν μιᾷ στιγμῇ νὰ σχηματίσω γνώμην περὶ ἐσοῦ. Δεύτερον, μοῦ λείπει κάτι τὸ ἀπαραίτητον, πῶς νὰ θασισθῶ ἐπὶ τῶν ἀγνώστων συναισθημάτων σου, διὰ ν' ἀποκτήσω ἀμυδρὰν τοῦλάχιστον ἰδέαν περὶ τῶν κλίσεων καὶ σκέψεών σου; Βεβαίως θὰ μοῦ ἀφηγηθῆς τὴν περίπτωσηίν σου, καὶ θέλεις νὰ γνωρίζω ἐγὼ ἐὰν πράγματι εἶναι ὀρθή· καὶ ἐὰν δὲν εἶναι, διατὶ νὰ διακινδυνεύσω νὰ σοῦ δώσω συμβου-

λήν, πού νά θλάψῃ καί ἀντί νά πράξω τὸ καλὸν νά σέ ὠθήσω πρὸς τὸ κακόν;

ΞΕΝΟΣ: Ἐχεις ἀπόλυτον δίκαιον, ὦ Σώκρατες, σὲ ἀντιλαμβάνομαι, καλὰ λέγουν ὅτι ἡ σωφροσύνη σου δὲν ἔχει ὄρια καί ὁ λόγος σου εἶναι νόμος. Δὲν ἦλθον νά ζητήσω συμβουλήν πού ὑποπτεύεσαι, ἀλλὰ πού θά σοῦ φανῆ γελοία καί πού δὲν ὑποπτεύεσαι. Πταίω ἐγὼ πού δὲν σοῦ ἐξήγησα τὴν περίπτωσίν μου. Ἐχω τὴν γνώμην, ὅτι θά μὲ συναισθανθῆς. Σὺ εἶσαι ὁ μόνος, ὅστις δύναται νά μὲ ἀκούσῃ μὲ ὑπομονὴν καί κατανόησιν, καί ὕστερον θά ἀποφανθῆς ἔάν πράγματι εἶμαι ἄξιος, συμπόνοιας, οἴκτου ἢ περιφρονήσεως. Ἦλθον ἐκ Ρόδου. Φιλοξενοῦμαι εἰς φιλικόν μου οἶκον. Οὕτω ἀπέκτησα πολλὰς γνώριμίας καί προπαντὸς κορασιδῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἠράσθη τὴν Δανάην, ὠραιότατὴν κόρην στρατηγοῦ, ἡλικίας 17 ἐτῶν. Εἰς ἀρκετὰς ἀπομεμονωμένας συναντήσεις μου μετὰ τῆς κόρης καί συζητήσεις μας, τῆς ἔδωσα νά ἐννοήσῃ ὅτι ἐπλήγην ἀπὸ τὰ θέλη τοῦ θλέμματός της, ὥστε ἡ εἰκὼν της διαρκῶς θασαυρίζει τὸν νοῦν μου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν μοῦ λέγεις Ἐτεοκλῆ, ἡ κόρη ἀνταπεκρίθη εἰς τὸν ἔρωτά σου;

ΞΕΝΟΣ: Μοῦ ὠμολόγησεν, ὅτι καί ἐκεῖνη αἰσθάνεται τὸν αὐτὸν ἔρωτα καί τὰς νύκτας ἀργεῖ νά τὴν πάρῃ ὁ ὕπνος. Ὅνειρα δὲ γλυκά, διαλυόμενα τὸ πρῶτ' ταράζουν τὸν νοῦν καί τὴν καρδίαν της. Μοῦ ἐξεμυστηρεῦθη ὅτι φλέγεται ἀπὸ ἐπιθυμίας εὐχαρίστους καί ὅτι εἶναι ἐτοίμη νά μὲ ἀκολουθήσῃ ὅπου δήποτε. Ἀπὸ πλευρᾶς οἰκονομικῆς εἶναι αὐτάρκης. Ἐκεῖνο πού μὲ παρεμποδίζει νά προχωρήσω ζητώντας τὴν χεῖρα της, εἶναι ὁ πατήρ της. Γνωρίζω πόσον θυστροπος καί πείσμων εἶναι. Λέγει ὅτι εἶναι ἀκόμη πολὺ μικρὰ διὰ νά τὴν ἀποχωρισθῆ. Εὐρίσκομαι εἰς δύσκολον θέσιν καί δὲν γνωρίζω πῶς νά ἐνεργήσω. Συναντώμεθα κρυφίως, χωρὶς νά γνωρίζωμεν ποίας ἀποφάσεις ὀφείλομεν νά λάβωμεν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐφ' ὅσον σὺ εἶσαι ἐκεῖνος ὅστις ἔθιξεν τὴν καρδίαν τῆς Δανάης, ἐπόμενον εἶναι νά τῆς ἀφύπνισε τὸ ἐνδιαφέρον της. Μὴ λησμόνει τὸ ἀστάθμητον τῆς γυναικείας καρδίας. Ὅμιλῶ χωρὶς νά γνωρίζω τὴν κόρην. Εἰπέ μου μὲ εἰλικρίνειαν ὅμως, τὴν ἠράσθεις διὰ μέσου τῶν εἰκόνων τοῦ νοῦ σου ἢ διὰ μέσου τῆς διαισθήσεως τῆς καρδίας σου;

ΞΕΝΟΣ: Καί μὲ τοὺς δύο τρόπους.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀδύνατον! εἰς ἐκ τῶν δύο τρόπων προηγεῖται.

ΞΕΝΟΣ: Τότε δὲν γνωρίζω, ποῖος ἐκ τῶν τρόπων ἔχει τὰ πρωτεῖα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Θά σοῦ τὸ εἶπω ἐγώ. Οἱ ὀφθαλμοί σου ἠλκύσθησαν ἐκ τῆς χάριτος τῆς νεαρᾶς. Τὴν εἰκόνα τῆς ἄμεσα διεβίβασες εἰς τὸν νοῦν σου, ὅστις κατηγορήσῃ αὐτὴν κατὰ φαντασίαν καὶ ἐδημιούργησες νέας ὠραίας εἰκόνας κατὰ τὰς ἐπιθυμίας σου. Ἡ συχνὴ ὅμως κρυφὴ συνάντησις μετ' αὐτῆς ἐφύπνισαν τὴν καρδίαν τῆς, διότι ὁ νοῦς τῆς εὐρισκόμενος ἐν ἐρωτικῇ ἐξάρσει ἦτο ἀδύνατον νὰ λειτουργήσῃ ὁμαλῶς. Κατ' ἀντανάκλασιν τῆς ἐπιθυμίας σου καὶ τῆς ἰδικῆς τῆς καρδίας, ἤρχισεν νὰ πάλῃ καὶ ἡ ἰδικὴ σου καρδία ἐκ τῆς πείσεως τοῦ νοῦ. Καὶ τώρα σὲ ἐρωτῶ: Διατί ἀφοῦ εἶσαι κατὰ πολὺ μεγαλύτερός τῆς, δὲν ἐσκέφθης ὠριμότερα καὶ παρέσυρες τὴν κόρην εἰς αἴσθημα, ἢ μπορῶ νὰ εἶπω τυχαῖον καὶ ἄδηλον; Προτοῦ, λοιπὸν ἀποφασίσῃς τελεσιδίκως κάτι, σκέψου τί πράττεις. Ἐὰν ἐνδομύχως, εἶσαι θεβασιότατος, ὅτι δίχως αὐτὴν δὲν δύνασαι νὰ ζήσης, τότε νὰ τὴν συζευχθῆς. Ἐὰν ὁ ἔρωσ σου πρὸς αὐτὴν εἶναι πράγματι διαρκῆς, τότε δὲν ἔχεις ἀνάγκην βοηθείας ἐξ οὐδενός. Ἐὰν πάλιν δειλιάς νὰ ὀμιλήσῃς εὐθέως πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, τοῦτο σημαίνει ὅτι κάτι παρέλειψες νὰ ἐξετάσῃς.

ΞΕΝΟΣ : Σὰν τί ἐλησμόνησα νὰ ἐξετάσω, Διδάσκαλε; Ὁ νοῦς μου εἶναι τόσο σκοτισμένος ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ γνωρίσω τὸν ἑαυτὸν μου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Ἀκριβῶς αὐτὸν θὰ ἐξετάσῃς μὲ νηφαλιότητα. Ἐρως ποῦ ἀνθεῖ ἀπροόπτως, προῶρως σθῆναι. Καὶ ἄνθος ποῦ προβάλλεται πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ συντόμως μαραίνεται. Ἡ γυναῖκα ὅταν εἶναι συναισθηματικὸς τύπος κατέχει ἓνα προσόν, μὴ λησμόνει, ὅτι δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ ἀσυνείδητος εἰς τοὺς συλλογισμούς τῆς. Ἐὰν κατορθώσῃ νὰ ἐναρμονήσῃ τὴν καρδίαν τῆς μὲ τὸν νοῦν τῆς, τότε μὴ φοβοῦ. Ἐὰν ἀντιθέτως, ὁ νοῦς τῆς ὑποδουλώσῃ τὴν καρδίαν τῆς, τότε καλλίτερον νὰ ἀπομακρυνθῆς ἐξ αὐτῆς, εἶναι ἐπικίνδυνος, ἔστω καὶ εἰς τὴν συντηρητικὴν μας ἐποχὴν.

ΞΕΝΟΣ : Εὐρίσκομαι πρὸ διλήμματος. Τί ὀφείλω νὰ πράξω; Νὰ θυσιάσω τὴν εὐτυχίαν μου, διὰ νὰ σωθῶ, ἢ νὰ δοκιμάσω τὴν πικρίαν τῆς ζωῆς ἐξ ἀγνοίας τοῦ πεπρωμένου μου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ : Οὔτε τὸ ἐν, οὔτε τὸ ἄλλο. Μὲ πλήρη εἰλικρίνειαν νὰ ἐκθέσῃς εἰς τὴν Δανάην τὸ ἰδανικὸν τῶν αἰσθημάτων σου, ὅχι ὅμως μὲ ὑπερβολήν, διὰ νὰ τὴν ἐξαναγκάσῃς νὰ σοῦ εἶπῃ καὶ ἐκείνη ποῖα εἶναι τὰ ἰδικά τῆς. Καὶ ἐὰν αὐτὰ συμφωνοῦν μὲ τὰ αἰσθηματά σου, τότε ἐναρμονισμένοι ἐντὸς τοῦ μέτρου τῶν ἐκδηλώσεών σου, κράτει σὺ τὸ πηδάλιον τοῦ οἰκογενειακοῦ σου πλοίου, καὶ πα-

ράδωσον εἰς χεῖρας τοῦ πληρώματος, ποῦ θὰ εἶναι ἡ Δανάη τὰς ἀνάγκας, διευθέτησιν καὶ διακόσμησιν τοῦ πλοίου.

ΞΕΝΟΣ: ὦ Σώκρατες, δὲν ἔχω ἀπατηθῆ ἔρχόμενος πρὸς συνάντησίν σου. Υἱοθετῶ τὰς ὑποδείξεις σου μὲ εὐγνωμοσύνην. Τὰ ἀποτελέσματα θὰ τὰ γνωρίσης προτοῦ ἐγκαταλείψω τὸν χρυσοῦν τῆς γνώσεως κολοσσόν!

Μετὰ δύο περίπου ἑβδομάδας, ὁ Ἐτεοκλῆς μετὰ τῆς Δανάης ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Σωκράτους, προσκομίζοντες καὶ διάφορα δῶρα.

ΞΕΝΟΣ: Ἀναχωροῦμε, Διδάσκαλε διὰ τὴν Ρόδον. Αἱ συστάσεις σου ἐκπληρώθησαν, τὰ πάντα ἔθεσα ἐν τάξει. Τόσον ἐγὼ ὅσον καὶ ἡ σύζυγός μου διαπιστώσαμεν ὅτι οἱ λόγοι σου ἐπέτυχον τὸν στόχων των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ μεγαλυτέρα μου χαρὰ εἶναι ἡ χαρὰ ποῦ δημιουργῶ εἰς τοὺς συνανθρώπους μου. Κρατήσατε τὴν τελευταίαν μου σύστασιν: ἀντικρούσατε τὰ προσκόμματα τῆς ζωῆς μὲ ὑπομονήν, θέλησιν καὶ κατανόησιν διὰ νὰ μὴ διασπασθῇ τὸ ἀρμονικὸν σύνολον τοῦ οἰκογενειακοῦ σας βίου.

---

45. ΤΑ ΠΑΘΗ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΟΥΝ ΚΑΙ ΜΕΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ ἀκατάβλητος Σωκράτης, οὐδέποτε ἀφήκε στιγμήν νὰ τοῦ διαφύγῃ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ τὸν λόγον. Καὶ ὁ λόγος του πάντοτε ἦτο ζυγισμένος, λιτὸς εἰς τὴν ἔκτασίν του, πλουσιώτατος ὅμως εἰς νοήματα. Θὰ τὸν ἀκούσετε νὰ ὀμιλῇ εἰς χῶρον πλήρη κόσμου.

ΦΙΛΗΜΩΝ: Πρὸ ἡμερῶν, ὦ Σώκρατες, μὲ αὐστηρὰν γλῶσσαν καταφέρθης ἐναντίον τῶν παθῶν ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως. Δὲν μᾶς καθώρισες ὅμως τί εἶναι τὰ πάθη καὶ πῶς κατατάσσεις αὐτά. Ἴσως ἔπραξες τοῦτο, ἵνα μᾶς ἐξαναγκάσης νὰ σοῦ ἐπιβάλλωμεν τὴν ἐρώτησιν, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ καθωρίσης. Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ γνωσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν τρόπον νὰ τὰ ἐρευνῶμεν καὶ διὰ νὰ μάθωμεν ποῖα ὀνομάζεις πάθη, καὶ ἐὰν πράγματι ἔχουν κακὰς συνεπείας εἰς τὴν ζωὴν μας. Ἀπὸ ἐσέ, ὦ μεγάλε φίλε τοῦ λαοῦ, πάντοτε κάτι τὸ ὠφέλιμον θὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν μάθησίν μας. Δὲν ἀμφιβάλλομεν,

ὅτι ἡ διδασχὴ σου θὰ μᾶς γίνη θίωμα, καὶ εἶναι ἀδύνατον ἐξ αὐτοῦ νὰ μὴ προκύψῃ εἰς τὴν γενικότητα κάτι τὸ καλόν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὁ ἄνθρωπος, ἀγαπητοί μου, δὲν γεννᾶται μὲ τὰ πάθη. Κακὴ ὅμως, ὠθησίς του, ἐκ μέρους τῆς ποιηρᾶς φύσεως, τὸν ἐξαναγκάζει νὰ κάνῃ κάτι ποῦ δὲν θὰ τὸ ἐπιχειροῦσε, ἐὰν δὲν εἶχε ἀγνοια, τοῦ τί πράττει. Ἡ ἐπιθυμία τὸν ἐξαναγκάζει εἰς τὴν δοκιμήν, αὐτὴ ἐκ συνηθείας τοῦ γίνεται θίωμα ποῦ τὸν θλάπτει τόσο εἰς τὴν ὑγείαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν του ἀνάπτυξιν. Ὁ ἄνθρωπος, λοιπόν, τὴν θλάσθην ταύτην δὲν τὴν διακρίνει ἄμεσα. Μὲ τὸν χρόνον ὅμως τοῦ γίνεται ἀντιληπτὴ, ἀλλὰ τότε εἶναι πλέον ἀργὰ δι' αὐτόν, νὰ φύγῃ ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ πάθους, πλὴν ἐὰν ἐχῇ θέλησιν ἰσχυρὰν καὶ εἶναι δυναμικὸς εἰς τὸ σθένος του.

Εἰς τὰς γυναῖκας τὸ πάθος δυσκόλως θεραπεύεται, διότι δὲν ἔχει σθένος ἢ γυνὴ ν' ἀντιταχθῇ διὰ τῆς θελήσεώς της. Κι' ὅμως ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ ἀπαλλαγθῇ ἐξ αὐτοῦ, εἶναι νὰ ἐπιδράσῃ ἡ φύσις μὲ ἰσχυροτέραν πίεσιν ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματός της, ὥστε νὰ τὴν φέρῃ εἰς ἰσορροπήσιν ὕλικῆς καὶ πνευματικῆς ἰσοπαλίας, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ σύνεσιν καὶ ἡρέμησιν τοῦ νοῦ.

ΦΙΛΗΜΩΝ: Ποία εἶναι εἰς τὴν γυναῖκα ἡ δύναμις, ἥτις δύναται νὰ τὴν θεραπεύσῃ ἐκ τοῦ πάθους καὶ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς ὀμαλήν κατάστασιν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἡ πανίσχυρος αὐτὴ δύναμις, ἥτις δύναται εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, νὰ μεταβάλλῃ τὰ ἀδύνατα εἰς δυνατά, εἶναι ὁ παράφορος ἔρωσ. Οὗτος εἰς τὴν γυναῖκα δὲν ἐσωκλείει οὐδεμίαν πνευματικότητα, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἶναι ὕλιστικὸς, ἔλκει καὶ ἔλκεται χωρὶς οὐδένα ὑπολογισμόν καλοῦ ἢ κακοῦ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς νίκης τοῦ ἔρωτος, ἡ γυναῖκα εὐρισκομένη εἰς ὀμαλήν κατάστασιν, δύναται νὰ κερδίσῃ μὲ μικρὰν ὀρθὴν βούλησιν τὴν σωτηρίαν της ἐκ τοῦ πάθους, μετριάζουσα συνάμα καὶ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ἔρωτός της.

Ἐζητήσατε νὰ μάθετε, τί εἶναι τὸ πάθος. Εἶναι μία ὑπερβολικὴ κλίσις σας, πρὸς κάτι τὸ ὁποῖον δυνατὸν νὰ σᾶς θλάψῃ ὅσον δὲν φαντάζεσθε. Διατί; Διότι πᾶν ὅ,τι ὑπερβαίνει τὸ μέτρον, θαίνει πρὸς τὸ πάθος. Τὰ πάθη, φίλοι μου, διακρίνονται εἰς δύο κυρίας κατηγορίας, τὰ φυσικὰ καὶ τὰ παραφυσικὰ.

Κάθε φυσικὴ ἐνέργεια ἐντὸς τῆς ὀμαλότητος τῆς ζωῆς εἶναι κανών. Ὅταν ὅμως ἡ ἐνέργεια τοῦ κανόνος λάθῃ διαστάσεις πέραν τοῦ πρέποντος, τότε γίνεται κατάχρησις μεταβαλλομένη εἰς πάθος,

καὶ ἀντὶ νὰ ἀναμένῃ τις ὄφελος ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ἀκρατήτου ἐπιθυμίας του, ἐπαυξάνει καὶ σταθεροποιεῖ τὴν μανίαν τοῦ πάθους. Αἱ ὑπερβολαὶ τῶν συνηθειῶν καταστρέφουν καὶ οὐδέποτε ὠφελοῦν. Ὁ ὑπερβολικὸς ζῆλος πρὸς τί, ὁ ἀθλητισμὸς μέχρι καταχρήσεως, ὁ ἐξ ἀνάγκης ἔρως εἰς τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς ζωῆς, καταναλίσκουν ὑπερβολικὰς ἐνεργείας καταλήγοντας εἰς τὰ πάθη.

Αἱ παραφυσικαὶ ὁμως ἐνεργεῖαι σας, ὡς ἡ οἰνοποισία κατὰ κόρον, ὁ ἀχαλίνωτος ἐγωϊσμὸς, ἡ ἀθεράπευτος ἰδιοτέλεια, ἡ ἀπληστία τοῦ πολλοπλασιασμοῦ τοῦ πλούτου, ἡ φυλαργυρία ὡς ἀσθένεια τοῦ νοσηροῦ πνεύματος, ὁ ἔρως μὲ τὰς παραφυσικὰς του κλίσεις κ.λπ. ἀπὸ ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν δοκιμασίαν βαίνουν πρὸς τὴν συνήθειαν, τὴν νωθρότητα τοῦ σκέπτεσθαι μέχρι τοῦ πάθους. Πάντα ταῦτα παρὰ τὰς σοφιστικὰς δικαιολογίας καὶ διαμαρτυρίας μερικῶν, οἵτινες εὐρίσκουν τὴν ἱκανοποίησίν των μόνον εἰς τὰς ὕλικὰς των ἀπολαύσεις, καὶ διὰ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἀσυγκρατήτου των πόθου εἰσέρχονται εἰς τὰ θλαθερὰ πεδία τῶν παθῶν.

Τὰ πάθη, ἀγαπητοί μου, ἐν τῇ ἱκανοποιήσει τῆς ἀνωμάλου ἐπιθυμίας σας, ἐξασθενοῦν τὴν σωματικὴν σας εὐεξίαν καὶ καταρρακώνουν τὴν πνευματικὴν σας ἀνάπτυξιν. Τὰ πάθη εἶναι καταχρήσεις τῆς ἀτομικῆς σας ἐνεργείας, ποὺ σὰς ὀδηγοῦν εἰς τὸν ἀργὸν θάνατον, ὡς ἄχρηστα ὑποκείμενα τῆς κοινωνίας!

Ἡ ἡδονὴ εἰς τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ ἐκ φυσικοῦ καὶ παραφυσικοῦ παραλογισμοῦ, ὁμοιάζει μὲ στιγμιαίον ἐπιδόρητιον, μὲ πρόθεσιν διεστραμμένης ἱκανοποιήσεως μέχρι κόρου, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἠθικὴ κατάπτωσης καὶ ἡ ἐπαύξησις τοῦ πάθους τῆς ἀποκτηνώσεως μὲ ἄδηλα καὶ ἀνυπολόγιστα ἀποτελέσματα εἰς τὴν γενικότητα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ μὲ ἐπισφράγισιν τὴν παρακμὴν τοῦ Ἑθνους. Τοιαῦτα Πολιτεῖαι εἶναι καταδικασμένοι νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν ἀπώλειάν των, ἐὰν δὲν εὐρεθῇ ὁ κατάλληλος νὰ ἀνατρέψῃ ἀπὸ τὸν λήθαργον τοὺς πολίτας καὶ νὰ τοὺς ἀφυπνίσῃ πρὸς μίαν νέαν κατεύθυνσιν τῆς ὁμαλῆς καὶ εὐυπολήπτου ζωῆς.

46. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σωκράτης, ἀγαπητοί μου, δὲν ἐνδιεφέρετο πολὺ διὰ τοὺς χρησμοὺς τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, καὶ αὐτὸ διότι τὸ θεωροῦσε ὡς μὴ συνειδητὸν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῶν χρησμῶν του. Ὡς ἱερὸν Κέντρον τὸ ἐσέθετο καὶ τὸ ἐτίμα, ἀποφεύγων νὰ τὸ σχολιάσῃ ἢ νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του περὶ αὐτοῦ. Ὅταν δ' Ἀπόλλων, ἔλεγε ὁ σοφός, καθοδηγῇ τὸ Κέντρον τοῦτο περιττεύει εἰς ἐμὲ ν' ἀναμιγνύωμαι εἰς τὰς τῶν θεῶν ὑποθέσεις!

Φίλοι τινὲς παρῶτρυνον τὸν Σωκράτην νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ἱερὸν χῶρον τοῦ Μαντείου ὡς ἀπλοῖ ἐπισκέπται, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον ἴδουν καὶ σχηματίσουν ἰδίαν γνώμην περὶ αὐτοῦ. Κατ' ἀρχὰς δ' ὁ σοφὸς ἀντετάχθη νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἱερὸν χῶρον, διὰ τῆς ἐπιμονῆς ὅμως τῶν φίλων του ἐξηναγκάσθη νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Σὰς δηλῶνω, εἶπεν ὁ Σωκράτης εἰς τοὺς φίλους του, ὅτι σὰς ἀκολουθῶ ὡς ἐκδρομεὺς καὶ οὐδὲν πρόκειται νὰ σχολιάσω, διότι δὲν θέλω νὰ θίξω τὴν πίστιν τῶν τόσων προσκυνητῶν. Ζέβομαι, ὄχι μόνον τὰ ὄσα διαφημίζονται ὑπὲρ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ὅσον τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν πίστιν τῶν προσκυνητῶν, ποὺ ζητοῦν διὰ τοῦ χρησμοῦ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ!

Δὲν πρόκειται ν' ἀναφερθῶ, πῶς ὁ Σωκράτης εὐρέθη ἐντὸς τοῦ Ναοῦ καὶ πῶς ἡ Πυθία μετέδωκεν εἰς αὐτὸν χρησμόν. Ἄλλωστε, εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ χρησμοὶ τοῦ Μαντείου ἐδίδοντο μὲ διττὴν ἔννοιαν ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς.

Ὁ Σωκράτης ἔμπροσθεν τῆς Πυθίας ἀνέμενεν αὐτὴν νὰ λάβῃ τὸν λόγον. Ἡ Πυθία ὑπὸ τὴν ἐπήρρειαν τοῦ καπνοῦ τῆς δάφνης καθυμένη ἐπὶ τρίποδος, σχεδὸν ἡμιαναισθητος ἠρώτα καὶ ἐλάμβανε ἀνάλογον ἀπάντησιν, διὰ νὰ δώσῃ τὸν χρησμόν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Προσῆλθα μὲ εὐλάβειαν πρὸ τοῦ θεοῦ τούτου Ναοῦ ὡς ὁ ἀπλούστερος τῶν ἀνθρώπων, ἵνα ἐπικαλεσθῶ τὴν εὐνοιαν τῶν θεῶν, ὅπως φωτίσωσιν ἔτι περισσότερον τὴν Πολιτείαν μας, ὥστε οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ, μὲ κοινὴν τῶν συμπολιτῶν μου ἀντίληψιν, ἐννοήσουν τὰ νοήματά του, χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τοῦ λαοῦ μας.

ΠΥΘΙΑ: Σὺ, δὲν ἔχεις, ὦ μεγάλε τοῦ λόγου ἐρμηνευτή, νὰ υποβάλλῃς ἐρώτησιν περὶ ἐσοῦ, προτοῦ ἀπασχοληθῆς μὲ ξένα θέματα;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οὐδέποτε ἐγνώρισα τί ζητῶ, ἄρα δὲν ἔχω γνώμη
διὰ νὰ ζητήσω νὰ μάθω, ὅ,τι δὲν γνωρίζω.

ΠΥΘΙΑ: Τότε διατί ἐνεφανίσθης ἔμπροσθέν μου, ἐφ' ὅσον οὐδὲν
σ' ἐνδιαφέρει;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ποῖος εἶπεν, ὅτι οὐδὲν μ' ἐνδιαφέρει; Ἀντιθέτως,
τὸ ἐνδιαφέρον μου εἶναι μέγα, νὰ μάθω διατί πρέπει νὰ ἐνδιαφέρω-
μαι, δι' ὅσα δὲν πρέπει. Ἐὰν ὑποθέσω, ὅτι κάτι μ' ἐνδιαφέρει, τοῦτο
δὲν θὰ τὸ μάθω ποτέ, διατί, λοιπόν, ν' ἀπασχοληθῶ μὲ κάτι ποῦ δὲν
πρόκειται νὰ γνωρίσω;

ΠΥΘΙΑ: Ψάξε ἐντός σου, δι' ὅσα δὲν ἔμαθες, διὰ νὰ μάθης πολ-
λά ἐκ τῶν ὄσων δὲν γνωρίζεις καὶ προσπαθεῖς νὰ μάθης.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Καλὸν εἶναι ν' ἀσχολῆται τις μὲ τὴν μάθησιν,
ἔστω καὶ ἐὰν δὲν πρόκειται νὰ μάθῃ ἐκεῖνο ποῦ ζητεῖ. Ἡ ἔρευνα θε-
θαίως θοηθεῖ νὰ μάθῃ κάτι διὰ νὰ πεισθῆς, ὅτι ἔμαθες ν' ἀναγνω-
ρίζῃς ὅτι τίποτε εἰς τὴν ἐντέλειαν δὲν γνωρίζεις.

ΠΥΘΙΑ: Ἀναγνωρίζεις, λοιπόν, τὴν ἀμάθειάν σου, μὴ τὸ λη-
σμόνει, αὐτὴ αὕτη θὰ μεταβληθῇ εἰς ὀδηγητικὸν φῶς καὶ θὰ ἀνα-
δείξῃ τὴν Πολιτείαν σου. Ὅ,τι ζητοῦσες τὸ ἔμαθες, ἀρκεῖ τώρα οἱ
συμπολίται σου νὰ μάθουν αὐτὸ ποῦ σὺ ζητοῦσες νὰ μάθῃς, ὥστε
διὰ τῆς ἐρεύνης των νὰ μάθουν, ὅ,τι δὲν γνωρίζουν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εὐχαριστῶ τὸν Ἀπόλλωνα, διότι τώρα ἐπέισθην
ὅτι ἔμαθον ν' ἀναγνωρίζω διὰ τῆς μαθήσεώς μου καὶ νὰ διαπιστώ-
σω τὴν ἀμάθειάν μου.

ΠΥΘΙΑ: Ἐὰν μεγιστάν τις προσήρχετο εἰς ἐμὲ διὰ νὰ λάβῃ
χρησμόν, θὰ ἐξηγόραζεν καλῶς τὴν ἀγνοίαν του. Ἄλλ' εἰς Σωκρά-
της, νὰ προσέρχεται εἰς ἐμὲ καὶ νὰ ὁμολογῇ τὴν ἀμάθειάν του λαμ-
θάνει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερατείου τιμῆς ἐνεκεν κλάδον δάφνης. Εἶ-
σαι ἄξιος, ὦ Σώκρατες, οὐχὶ μόνον ἐκ φήμης, ἀλλ' ἐκ τῆς πηγαίας
καὶ θείας σου γνώσεως. Ἡ σοφία σου θὰ λάμπῃ καθ' ὅλους τοὺς
αἰῶνας. «Σοφῶν ἀπάντων, σοφώτατος Σωκράτης».

Ὅταν ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ ἱεροῦ χώρου ὁ Σωκράτης μετὰ τῶν
φίλων του, οἱ τελευταῖοι τὸν ἠρώτησαν πῶς τοῦ ἐφάνη ὁ χρησμός
τῆς Πυθίας.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σχολιάσω, ὅτι ὅλοι πι-
στεύετε μὲ τόσην κατάνυξιν. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον μὲ καθιστᾷ σκε-
πτικὸν εἶναι τὸ μέρος ποῦ ἀνέλαθον οἱ ἱερεῖς, μὲ τὰς διττὰς ἐννοίας
τῶν ἐρμηνειῶν των.

ΦΙΛΟΙ: Δηλαδὴ δὲν πιστεύεις καὶ τόσον εἰς τοὺς χρησμούς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐδῶ εἶναι τὸ αἰνίγμα τοῦ χρησμοῦ, νὰ πιστεύσης ἢ νὰ μὴ πιστεύσης, ὅταν ἐκστομοῦνται σκοτεινὰ ἔννοια, ἐκ τῶν ὁποίων ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις θὰ δώσῃ τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν, κατὰ βούλησιν ὀρθὴν ἢ πεπλανημένην;

Οἱ Φίλοι: Τὰ ὅσα εἶπεν ἡ Πυθία δι' ἐσὲ δὲν εὐσταθοῦν;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Κατὰ τὴν ἀντίληψίν τῆς εὐσταθοῦν, κατὰ τὴν ἰδικήν μου εἶμαι προφυλακτικός. Ἐφ' ὅσον ἡ Πυθία ἐβασίζετο ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεών μου τὸ αἰνίγμα ἦτο ἀπλοῦν. Οἱ ἔπαινοι ἀποκρύπτουν κῆ-ποιον σκοπόν, ἐὰν ἀντιτασσόμην εἰς αὐτοὺς ἦτο προσβολὴ πρὸς τὸν ἱερὸν λόγον τοῦ Μαντείου. Ἄρα ἐσκέφθην ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος ἀποφυγῆς σχολίων ἦτο ἡ σιωπὴ μου. Δὲν προσήλθον εἰς τὸν χῶρον τοῦτον διὰ νὰ μάθω ἐκ τῆς Πυθίας, ὅτι αὕτη δὲν γνωρίζει, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζει, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἄδηλον. Ἐδειξα κατανόη-σιν εἰς τὸν χρησμόν τῆς, χωρὶς ν' ἀναμένω γεγονότα ἀντίθετα ἢ νὰ προσμένω πραγματικά τοιαῦτα. Ἡ διττὴ ἔννοια δὲν ἱκανοποιεῖ φίλοι μου, τὴν πεποίθησίν μου ἐπὶ τῶν πεπρωμένων.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἰσχυρὰν διαίσθησιν, τότε δύναται ὁ ἴδιος νὰ δώσῃ ὀρθότερον χρησμόν ἐπὶ τῆς ὄντότητός του. Ἐξ ὅλων αὐτῶν συμπεραίνω ὅτι ὁ καλλίτερος χρησμός εἶναι τοῦ σώφρονος ἀνθρώ-που, ὅστις ἔχει σχετικὴν πείραν τῆς ζωῆς καὶ ἐν πλήρει πραότητι προβλέπει καὶ προλαμβάνει καταστάσεις ἀνωμάτων, διὰ τῆς καθαρᾶς ἀντιλήψεώς του ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς του.

Καλὴ ἦτο ἡ διαδρομὴ μας, φίλοι μου, ἐφ' ὅσον ἐξετελέσαμεν ἱε-ρὸν χρέος. Ἐπανερχόμεθα οἴκαδε πλουτίσαντες τὴν ἀμάθειάν μας, διὰ τῆς ἀμαθείας, ἵνα κερδίσωμεν μίαν περὶ πλεον θαθμίδα τῆς γνώ-σεως ἐπὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος.

---

47. Η ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Πολλὰ ἐλέχθησαν περὶ τῆς μυθολογίας. Οἱ διάφοροι σχολιασταὶ τὴν ἡρμῆνευσαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ποιητικῶν τῆς εἰκόνων. Ἄλ-λοι πάλιν ὡς συντεταγμένους μύθους τῆς φαντασίας τῶν Τραγικῶν Ποιητῶν. Ἐπίσης ἄλλη μερίς, ὡς ψευδεῖς εἰκόνας θρησκευτικοῦ πε-ριεχομένου. Δυστυχῶς ὅμως οὐδεὶς ἐξ ὧν ἀνέφερον καὶ παρέλειψα νὰ ἀναφέρω, ἐνέκυψαν ποτὲ εἰς τὰς μυθικὰς εἰκόνας τῆς πολυ-συζη-

τουμένης μυθολογίας, διὰ ν' ἀντιληφθοῦν τὸ βάθος τῆς ἠθικῆς τῶν ἐννοίας. Τοποθετοῦν ὅλοι τῶν τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ μίαν σπιθαμὴν εἰς ἀνώτερον πλάνον, ἀφοῦ κατεβάξουν τοὺς θεοὺς τῶν εἰς τὸν ἀνθρώπινον κοινωνικὸν στίβον, διὰ νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς τόσον τὰ προτερήματα ὅσον καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, δικαιολογοῦντες οὕτω τὰς φάσεις τῆς ἐν τῇ γῆ ζωῆς τῶν.

Ἄς ἀκούσωμεν τὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους, ἐπὶ τῆς ἐν γένει μυθολογίας, ὅστις εἶναι ὁ καταλληλότερος νὰ μᾶς εἰσαγάγῃ διὰ τῆς φαντασίας καὶ τῆς λογικῆς εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς της.

ΛΑΟΓΟΡΑΣ: Τὴν περασμένην φορὰν, ὦ Σώκρατες, μᾶς ὑπεσχέθης νὰ μᾶς ὁμιλήσῃς περὶ τῆς μυθολογίας, διότι πολλοὶ ἔξ ἡμῶν ἀμφισβητοῦμεν τὴν ὑπαρξίν τῶν θεῶν καὶ τὰς ἀνθρωπίνους κινήσεις τῶν. Θεωροῦμεν ἀπάσας τὰς μυθολογικὰς εἰκόνας ὡς κατασκευάσματα τῆς φαντασίας μερικῶν, πού ἐγνώριζον τίνι τρόπῳ διὰ τῶν εἰκόνων νὰ πείθουν τὸν λαόν, δῆθεν διὰ νὰ τὸν ἀφυπνίσουν καὶ τὸν ἐνδυναμώσουν εἰς τὴν πίστιν του.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οὐδεμίαν σχέσιν, φίλοι μου, ἔχει ἡ πίστις μὲ τὰς θαθείας τῆς μυθολογίας διδασκαλίας της. Πάντα τὰ ἀναφερόμενα θεῖα ἢ μὴ πρόσωπα, μὴ λησμονῆτε ὅτι εἶναι συμβολικά, καὶ αἱ εἰκόνας τῶν εἶναι δελεαστικά, ἵνα ἐλκύσουν τὴν προσοχὴν τῶν μελετητῶν. Ἡ μυθολογία εἶναι, καὶ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, εἰς ποιητικὸς μῦθος, κί' ὅμως καλύπτει τὴν πικρὰν ἀλλὰ δικαίαν ἀλήθειαν, μὴ ἐρμηνευομένην μὲ τὰς ἀπλὰς καὶ ἐπιτολαίας ἀντιλήψεις τῶν ψευδοκηρύκων τῆς ἀληθείας. Ἡ μυθολογία συνδέεται μὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ θείου, ὥστε ὁ ἐγκύπτων εἰς θαθέα νοήματα τοῦ λόγου μὲ τὰς παραστάσεις τῶν εἰκόνων, νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ εἴδους τούτου, πού ἐσωκλείει παραγγέλματα θείου περιεχομένου περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων. Ἡ μυθολογία, ὡς ἀπλοῦς μῦθος εἶναι ἄμεσα ἀντιληπτὸς εἰς πάντας, ὡς σοβαρὰ ὅμως μελέτη, ἀπαιτεῖ εὐρείαν διείσδυσιν τοῦ νοῦ εἰς τὰ νοήματα τῶν εἰκόνων, ἵνα κατανοηθοῦν οἱ σκοποὶ της κατὰ τὴν φιλοσοφικὴν ἐννοιαν.

ΠΕΡΗΣ: Ἡ Τιτανομαχία, ὦ Σώκρατες, καὶ τόσα ἄλλα ἀπίστευτα γεγονότα, θέλεις νὰ εἴπῃς, ὅτι ἀποδίδονται εἰς ἄλλα αἴτια, μὴ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Αἱ φυσικαὶ δυνάμεις, φίλε, ἐπροσωποποιήθησαν μὲ τοὺς Τιτάνας. Ἡ φύσις ἔχει τὰ ἀτελεῦττα μυστικά της, ἐνεργεῖ κατὰ θούλησιν ὀρθοτάτην, ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, μὴ

ἀντιληπτὴν εἰς ἡμᾶς. Ἡ φύσις ὡς ἐνέργεια ἀφηρημένη ἦτοι ἀπρόσωπος ἔχει σκοπὸν τινά, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἠδυνήθη νὰ ἀποκαλύψῃ, τίς γνωρίζει διὰ ποίους λόγους! Οἱ συνδυασμοὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων εἶναι ἄγνωστοι εἰς πάντας, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐνεπνεύσθησαν τὴν προσωποποίησίν των. Ἡ ἀστρονομία, ἣτις θὰ δυνηθῇ κάποτε νὰ μᾶς δώσῃ μερικὴν ἐξήγησιν ἐπὶ πολλῶν φαινομένων, οὐδέποτε θὰ κατορθώσῃ εἰς τὴν μακροχρόνιον αὐτῆς ἔρευναν νὰ ἀναλύσῃ τοὺς συνδυασμοὺς τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὅταν ἀγνοῖ τελεῖως τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως τῶν πάντων. Ἄρα, ὑφίσταται κάποια Ἀνωτάτη Ἀρχὴ διευθετοῦσα καὶ ἐλέγχουσα τὸ Σύμπαν, μὴ ὑποπίπτουσα εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν σοφῶν ἔάν δέ, τὴν συλλάβουν οὗτοι, διὰ τῆς διαισθήσεώς των καὶ μόνον, καὶ πάλιν δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίσουν πολλά.

ΛΑΟΓΟΡΑΣ: Καλὰ τὰ ὅσα μανθάνομεν, ὦ Σώκратες, δὲν εἶναι ὅμως γελοῖον νὰ διδεται ἢ ἐντύπωσις εἰς τὸν λαόν, ὅτι οἱ θεοὶ ζοῦν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ἀναμιγνύονται εἰς τὰς ὑποθέσεις μας, ἐφ' ὅσον οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἔλαβεν ποτὲ μέρος εἰς τὰς διενέξεις καὶ ὀρέξεις των; Τί νὰ ὑποθέσωμεν, κατόπιν τῶν ὄσων ἐξέθεσες;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Νὰ μὴν ὑποθέτετε κατὰ τὴν φαντασίαν σας αὐτοσχεδιάστους μύθους χωρὶς ἠθικὸν θάθρον, ποὺ δυνατὸν νὰ θλάσουν. Τοὺς θεοὺς οἱ μυθοπλαστοὶ τοὺς ἔδωσαν ἀνθρώπινον μορφήν καὶ ἰδιότητας ἀνθρωπίνης, διὰ νὰ τοὺς ἔχουν πλησιέστερόν των. Οὕτω, λοιπόν, ἐκλαμβάνουν πολλάκις τοὺς θεοὺς ὡς ἀδίκους, ἀφοῦ κατέρχονται εἰς τὴν γῆν καὶ ζοῦν μετὰξὺ ἡμῶν. Ἡ ἀδικία των πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀνεξήγητος, ἂν καὶ ὁ ἀνθρώπος εὐρίσκει μυθικὴν δικαιολογίαν, ὅπως γνωρίζετε, δικαιολογώντας τὴν θεότητα. Εἰς σώφρων θὰ ἀνεξήτει τὴν αἰτίαν τῆς ἀδικίας ἀλλαχοῦ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν θεότητα, ἣτις οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων, ὅταν οὗτοι δὲν ἔχουν νοῦν διὰ νὰ κρίνουν τοὺς ἑαυτοὺς των.

Οἱ θεοὶ τὸ πάλαι ποτὲ ὑπῆρξαν ἀνθρώποι ἰσχυροί, ποὺ ἐπέβαλον τὰς βουλήσεις των καὶ ἐτιμῶντο ὡς ἰσχυρά, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, δίκαια πρόσωπα. Μετὰ τὸν θάνατόν των, ὁ μῦθος τοὺς ἔθεσποίησεν. Μερικοὶ ἐκ τῶν θεῶν μετεφέρθησαν ἀπὸ ξένας χώρας, καὶ ἄλλοι ἐδημιουργήθησαν κατὰ φαντασίαν.

Ἄρκει ἢ πίστις σας νὰ εἶναι ἀληθής, ὥστε ἡ ἔννοια καὶ μόνον τῆς θεότητος νὰ ἐπαυξάνῃ τὴν θέλησίν σας ἐπὶ τοῦ ποθομένου, πρὸς

ὄφελος τῆς ὄντοτήτός σας καὶ οὐχὶ εἰς θάρος τοῦ πλησίον σας. Γιὸ θέμᾶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλοῦν, ὅταν δὲν ἔχετε τὸ σθένος νὰ ἀναζητήσετε τὴν ἀπρόσωπον θεότητα ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ σας κόσμου.

Διὰ τῆς φαντασίας μεταφέρατε τὸν Ὀλυμπον ἐντὸς σας, ἀπηλλαγμένου τοῦ μύθου, ὥστε εἰς τὰ ἄδυστα τῆς ψυχῆς σας, νὰ ἀναζητήσετε τὴν θεότητα ὑπὸ μορφήν ἀπρόσωπον καὶ θὰ τὴν εὔρητε.

Ἐὰν δὲν ὑφίστατο εἰς τὸν κόσμον μας ἡ ἀδικία, ἐπόμενον ἦτο νὰ μὴ ὑφίστατο καὶ ἡ θεία ὡς λέτε ἀδικία. Διὰ νὰ ἐκλαμβάνετε τὴν θείαν καὶ δικαίαν τιμωρίαν ὡς ἄδικον, σημαίνει ὅτι εἴσθε ἄδικος, ἄρα τὸ ἄδικον τοῦ θείου εἶναι δίκαιον. Τὰ γενόμενα κακὰ, ἐκ τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως μόνον πηγάζουν. Μὴ διαπράττετε σφάλματα, διὰ νὰ ἔλκεσθε ἀπὸ τὴν θεότητα, ὅποιαν δῆποτε μορφήν τῆς δώσετε. Ἀπαλλαγθῆτε ἀπὸ τὸ κακόν, διὰ νὰ κερδίσετε τὸ καλόν.

---

48. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΤΑΒΡΕΓΜΕΝΟΣ ΑΠ' ΤΗ ΒΡΟΧΗ, ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝ ΤΟΥ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Μία ἐπὶ πλέον σελὶς τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς Ξανθίππης, εἶναι ἀρκετὴ, διὰ νὰ σχηματίσετε πραγματικὴν ἰδέαν περὶ τῆς συζύγου του, διὰ τὴν ὅποιαν τόσα ἐλέχθησαν, χωρὶς ν' ἀνταποκρίνωνται εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἡ Ξανθίππη εἶχεν διάφορον χαρακτήρα τοῦ συζύγου τῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ συνταυτισθῆ μετ' αὐτοῦ, λόγῳ τῶν ψυχοσυνθέσεών των. Ἡ πρῶτης τοῦ Σωκράτους καὶ ὁ ἦπιος χαρακτήρ του ἐξωμάλυνον τὰς διενέξεις των. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ Ξανθίππη ἦτο πιστὴ σύζυγος, φιλόστοργος μήτηρ καὶ ἀξία οἰκοκυρά. Πολλὰ ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τῆς εἶναι πλαστὰ ἀνέκδοτα τῶν καλοθελητῶν.

Δὲν εἶχεν προχωρήσει ὁ Σωκράτης ἀρκετὰ βήματα ἐκ τοῦ κατωφλίου τοῦ οἴκου του, ὅποτε ραγδαία βροχὴ τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω καταβρεγμένος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ξανθίππη.... ποῦ εἶσαι Ξανθίππη, ἔλα νὰ ἰδῆς πῶς με κατήντησε ἡ βροχὴ. >

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Τί εἶναι αὐτὰ τὰ χάλια; Πῶς κατώρθωσες νὰ μοῦ παρουσιασθῆς ὡς μεγάλου μεγέθους σπόγγος; Ὅλα τὰ ἀνέμενον ἀπὸ ἐσέ, ὄχι ὅμως καὶ νὰ σὲ ἰδῶ ὡς Σωκράτειον ποταμόν!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐγὼ πταίω πάλιν; Ἐξερχόμενος ἤθελον νὰ ξεσκάσω ἀναζητῶν συνομιλητὴν, ὁπότε ξεσπᾶ ἡ βροχὴ ἐπ' ἐμοῦ ὡς χεῖμαρρος. Ποῖος πταίει, ἐγώ; Πρὸς ἀντιπερισπασμόν, σὲ θέλω ἥλιον, διὰ νὰ ἐκδικηθῆς τὴν βροχὴν, ποῦ μὲ μετέβαλε, ὡς λέγεις, εἰς σπόγγον.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Ἐως πρὸ ὀλίγου ἀκόμη μὲ ἀνεθίβαζες καὶ μὲ ὑποθίβαζες ὡς νέφος, ἀπὸ πότε τὸ νέφος μετεβλήθη εἰς ἥλιον; Τοῦλάχιστον, ἐγὼ εἶχον αἰτίαν διὰ τοῦ ὕδατος νὰ σὲ συνεφέρνω εἰς τὴν πραγματικότητά! Σὺ, ὅμως μὲ τὰς ὀνειροβασίας σου προσέρχεσαι πρὸς ἐμὲ μὲ δόλον, ὀνομάζοντάς με ἥλιον, διὰ νὰ ἀποξηράνω τὸν χιτῶνα σου. Ἐνῶ ἐσὲ σὲ ἀποκαλοῦν ὄλοι ἥλιον τῆς γνώσεως, καὶ ζητῶ ἀπὸ ἐσέ, ἐν τῇ πράξει ν' ἀποδείξεις, ὅτι αἱ ἀκτῖνες σου δὲν ἔχουν ἔλλειψιν θερμαντικὴν! Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἰς τί χρησιμεύουν αἱ φωτιστικαὶ σου γνώσεις, ὅταν οὐδεὶς ἄλλος ἐνδιαφέρεται περὶ σοῦ, πλὴν τῆς συζύγου σου;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Διὰ τοῦτο σὲ ἀπεκάλεσα ἥλιον τοῦ οἴκου μας, καὶ ἀπόδειξις μόλις ἀπεμακρύνθη ἐκ σοῦ, ἐνέπεσα εἰς ἐνέδραν βλοσυροῦ νέφους, τὸ ὁποῖον ἐκκένωσε ἐπ' ἐμοῦ τὸ βαρὺ φορτίον του.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Μὴ ἀστειεύεσαι, λάβε τώρα ἐκ τοῦ μὴ ἐκτιμωμένου ἡλίου σου τὸν χιτῶνα τοῦτον, καὶ ἄλλη φορά, μὴ διὰ τοῦ δόλου μὲ παρομοιάσεις μὲ νέφος ἢ ἥλιον, διασκεδάζοντας τοὺς φίλους σου μὲ τὰ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν οἶκον μας. Μάθε πῶς ἡ Ξανθίππη μεταβάλλεται καὶ εἰς ἥλιον καὶ εἰς βροχὴν ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν, ποῦ τῆς τὸ ἐπιβάλλουν. Τὸ καταφύγιόν σου, ἐδῶ εἶναι πλησίον μου, διότι μόνον ἐγὼ γνωρίζω τὰς ἀνάγκας σου. Βέβαια ὑπάρχουν στιγμὲς ποῦ παρεκτρέπομαι, κι' αὐτὸ ἐκ τῆς ἀδιαφορίας σου. χωρὶς ἢ συμπεριφορὰ μου νὰ σημαίνει, ὅτι παραμελῶ, ὅτι ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον μου. Παρ' ὅσα σοῦ λέγω, ἔχω γίνει εἰς τοὺς φίλους σου τὸ μαρτύριόν σου, ποῦ τὸ διασκεδάζεις καὶ τὸ ἀνέχεσαι. Μὲ πειράζει, ὅταν διαδίδωνται πολλὰ εἰς θάρος μου ἀνύπαρκτα γεγονότα. Τὰ πάντα ὠμολόγησα εἰς τὴν Ἀσπασίαν, κι' αὕτη μὲ συνεβούλευσε νὰ μὴ δίδω σημασίαν εἰς τὸ ὅτι λέγουν. Εἶδρον ἐμὲ στόχον οἱ φίλοι σου, διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας των, ἀφοῦ δὲν εἶχον οὐδὲν ἄλλο ἄξιο λόγον νὰ εἶπουν.

Ὁ Σωκράτης, προσέθεσεν ἡ Ἀσπασία, ἀναγνωρίζει τὰς ὑπηρεσίας σου σ' ἐκτιμᾶ καὶ σ' ἀγαπᾶ, διότι εἶσαι μέλος τοῦ οἰκογενειακοῦ του περιβάλλοντος, ἡ ἀδιαφορία του δὲν προέρχεται ἐκ προθέσεως, ἐννόησέ το, ἀλλὰ ἐκ ποικίλων σκέψεων, ποῦ ἡ διάνοιά του,

ὡς σοβαρά προβλήματα προσπαθεῖ νὰ λύσῃ. Ταῦτα δὲν λύονται, ἀγαπητῆ μου, μὲ τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν κοινῶν γνώσεων, ἀλλὰ ἔχουν ἀνάγκην ἐμβαθύνσεως εἰς τὰ αἷτια καὶ τὰ αἰτιατά των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶπεν αὐτὰ ἡ Ἀσπασία; Καὶ πότε τὴν συνήντησες, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ νὰ ἐννοήσῃς ποῖος εἶμαι καὶ νὰ ἀντιληφθῆς τὸν χαρακτήρα μου; Θὰ ἤθελον ἐξ ἰδίας σου νὰ μὲ ἀντιληφθῆς, χωρὶς τὴν βοήθειαν τρίτων καὶ νὰ ἀποκτήσῃς ἰδίαν γνώμην περὶ ἐμοῦ τοῦ ἀπαθοῦς, ὡς λέγεις, Σωκράτους.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Ἐχω κί' ἐγὼ τὰς ἰδικὰς μου ἀσχολίας καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι παραφέρομαι. Ἴσως νὰ μὴ συμφωνοῦν οἱ χαρακτήρες μας, τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐκτιμῶ ἐσέ, ἔστω καὶ ἐὰν σὲ βλέπω ὀλιγώτερον ἀπ' ὅτι σὲ βλέπουν οἱ φίλοι σου καὶ ὅλος ὁ ἅλλος κόσμος. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐν τῇ συσκοτίσει μου, θροχὴν σοῦ ἀπονέμω, διὰ νὰ δροσίσω τὴν πνευματικὴν σου φλόγαν καὶ συνέλθῃς. Δὲν σὲ καταθρέχω ὅπως ἡ ραγδαία σημερινὴ θροχὴ, πού σὲ καθυστέρησε τὴν συνάντησιν πού ἐπεδίωκες. Παρ' ὅλα τὰ ἐλαττώματα πού μὲ ἐπωμίζουν, δίκαια καὶ μὴ, εἶμαι συγκαταστατικὴ εἰς τὴν ζωὴν μας.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀναγνωρίζω, Ξανθίππη, τὴν πικρίαν σου, δι' ὅσα συμβαίνουν, πρόσεξε, θέλω ν' ἀντιληφθῆς ὅτι θυσιάζω ἕνα μέρος τοῦ οἰκογενειακοῦ μου χρέους, χάριν τῆς κοινωνικῆς σωτηρίας ἀπὸ τὰ χρέη πού δὲν ἐκπληρώνει. Οἱ πολλοὶ ἔχουν περισσοτέραν ἀνάγκην ἐμοῦ, παρὰ οἱ ἐλάχιστοι. Διότι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θὰ δημιουργηθοῦν οἱ ὀλίγοι ἄξιοι, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους καὶ ἄθουλους σύννεφα μόνον δημιουργοῦνται.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Πού διαλύονται μεταβαλλόμενα εἰς ἥλιον. Παραδέξου το. Ἰδού, καὶ πάλιν ὁ καιρὸς ἤνοιξεν καὶ ὁ ἥλιος ἐνεφανίσθη.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἦννόησα, δὲν ἔχω οὐδὲν πρόσκομμα ν' ἀπολαύσω τὴν ἡλιακὴν προσφορὰν μὲ τὴν συνάντησιν συνομιλητοῦ καὶ τὸ μείδιμα τῆς συζύγου μου.

ΞΑΝΘΙΠΠΗ: Μὴ λησμονηθῆς!

49. Ο ΤΥΦΛΟΣ ΓΕΡΩΝ ΚΑΙ Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἀναζητῶντας ὁ Σωκράτης παλαιὸν φιλικὸν τοῦ πρόσωπον, εἰς συνοικίαν τοῦ προαστείου τοῦ Ἀττικοῦ λεκανοπεδίου καὶ μὴ εὐρῶν αὐτό, κατάκοπος διήρχετο μίαν γωνίαν τῆς ὁδοῦ, πού οὐδέποτε ἐπεσκέφθη, παρατήρησεν, ὅτι ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀρκετῶν δένδρων, ἐκάθητο ἐπὶ χαμηλοῦ καθίσματος εἰς τυφλὸς γέρων, κρατῶν εἰς χεῖρας του ράβδον καὶ νὰ μονολογῇ. Ἀφοῦ ὁ σοφὸς περιεργάσθη ἐκ τοῦ μακρόθεν τὸν γέροντα, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τί ἔλεγεν τὸν ἐπλησίασεν, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ τυφλοῦ ἦτο συμπαθεστάτη καὶ τὸν ἤλκυεν. Ὁ τυφλὸς γέρων διαισθανθεὶς, ὅτι κάποιος ἴστατο ἔμπροσθέν του, ἀποτανθεὶς αἰφνιδίως πρὸς τὸν Σωκράτην τοῦ εἶπεν τὰ ἑξῆς:

ΤΥΦΛΟΣ: Καλέ μου ἄνθρωπε, ὅποιος καὶ ἂν εἶσαι, δὲν ἔρχεσαι πλησιέστερον ἐμοῦ, διὰ νὰ ἀνταλλάξωμεν μερικὰς λέξεις; Εἶμαι μόνος καὶ ἐπιθυμῶ τὴν συζήτησιν. Σὺ, ἀσφαλῶς θὰ ἔχῃς τὴν ὄρασίν σου, δυστυχῶς ἐγὼ ἀπὸ ἐτῶν τὴν ἀπώλεσα τελείως. Δὲν βλέπω πλέον τὴν ὠραιότητα τῆς φύσεως ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν δυσμορφίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους! Λυποῦμαι διὰ τὴν πρώτην μου στέρησιν, ἀνακουφίζομαι ὅμως διὰ τὴν δευτέραν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἶναι, δυστυχῶς ἀτύχημα, ἀγαπητέ μου, νὰ στερῆσαι τὸ φῶς σου, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν ὅμως πρέπει νὰ εἶσαι ἱκανοποιημένος, πού δὲν βλέπεις τὰ κακῶς κείμενα τῆς κοινωνίας, διὰ νὰ μὴ ἀηδιάσῃς τὴν ζωὴν.

ΤΥΦΛΟΣ: Πῶς ὀνομάζεσαι, ξέμε μου; Οἱ λόγοι σου μὲ ἱκανοποιοῦν. Δὲν εἶσαι τυχαῖος διαβάτης, ἔχομεν κάτι τὸ κοινὸν εἰς τὰς ἀντιλήψεις μας. Μὰ τὸν Δία, ὁ τόνος τῆς φωνῆς σου μ' ἐνθυμίζει κάτι πού δὲν δύναμαι νὰ προσδιορίσω. Τὸ μόνον πού μὲ καθησυχάζει εἶναι ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος τῆς γνώσεως καὶ τῆς σωφροσύνης, ἂν δὲν ἀπατώμαι.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ζητεῖς νὰ μάθῃς πῶς ὀνομάζομαι; Εἶμαι ὁ ταπεινὸς καὶ καλόβολος Σωκράτης.

ΤΥΦΛΟΣ: Πῶς τὸ εἶπες, Σωκράτης; Τί σύμπτωσις! κί' ἐγὼ Σωκράτης ὀνομάζομαι, εἶμαι υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς Φαιναρέτης!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐνθυμήσου καλῶς ποῖος εἶσαι. Κατ' ἐμὲ σφάλ-

λεις, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχης τὸ αὐτὸ ὄνομα μετ' ἐμοῦ καὶ τοὺς αὐτοὺς γονεῖς.

ΤΥΦΛΟΣ: Μὴ μὲ παρεξηγῆς, φίλε μου, σὺ λανθάνεις, καὶ ὅμως δὲν πρόκειται νὰ φιλονικήσωμεν, σοῦ τὸ ὑπόσχομαι. Εἰς συμβιβασμὸς ἀρκεῖ νὰ διαλύσῃ τὴν μικρο-δυσαρέσκειαν. Σὺ εἶσαι ὁ Σωκράτης μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, κι' ἐγὼ δὲ Σωκράτης χωρὶς ὀφθαλμούς. Σὺ βλέπεις τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν τῶν ἀνθρώπων καὶ σχολιάζεις τὴν ἐσωτερικὴν, ἀντιθέτως ἐγὼ κατέχω τὴν ἐσωτερικὴν τῶν μορφήν καὶ σχολιάζω τὴν ἐξωτερικὴν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἰπέ μου, λοιπόν, τί γνωρίζεις ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν μορφήν τῶν ἀνθρώπων;

ΤΥΦΛΟΣ: Ἀκριβῶς, ὅτι καὶ σὺ γνωρίζεις μὲ τὴν ὄρασίν σου ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν τῶν μορφήν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Εἰς ἐκ τῶν δύο μας ἐμπαίζει τὸν ἄλλον, καὶ ὁ ἐμπαίζων ἀσφαλῶς πρέπει νὰ εἶσαι σὺ. Τὴν ἀλήθειαν θὰ μάθω ἐκ τῆς οἰκογενείας σου.

ΤΥΦΛΟΣ: Δυστυχῶς δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ τὴν θυγατέρα μου Ἀμμωνή, τὴν σύζυγόν μου Ξανθίππην ἀπώλεσα πρὸ ἐτῶν. Ἦτο καλὴ ἀλλὰ ὀλίγον τι περίεργος εἰς τὴν ζωὴν της.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δὲν σὲ ἐννοῶ, τὰ ὅσα ἀκούω δὲν εἶναι ἀνθρώπου λογικοῦ, καὶ ὅμως κατὰ τὰ ἄλλα δὲν διεπίστωσα νὰ εἶσαι παρανοϊκός. Μοῦ παρουσιάζεσαι ὡς νὰ εἶσαι ὁ ἑαυτός μου, κι' ὅμως δὲν εἶσαι ἐὰν κρίνω ἀπὸ τὴν μορφήν σου.

ΤΥΦΛΟΣ: Ἀντιλαμβάνεσαι τώρα, ὅτι δὲν γνωρίζεις τὸν ἑαυτὸν σου; Καὶ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐσὺ, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖς νὰ μὲ πείσης, παρ' ὅτι γνωρίζω, ὅτι σὺ εἶσαι ἡ ἀφεντιά μου. Θέλω νὰ καταλήξω, ὅτι εἰς ἐκ τῶν δύο μας παρανοεῖ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζεις τὸ τί λέγεις, τοῦτο καὶ μόνον πιστοποιεῖ τὸ τί σοῦ συμβαίνει.

ΤΥΦΛΟΣ: Πολὺ ὀρθὰ λαλεῖς, φίλε μου, χωρὶς νὰ γνωρίζης τί σοῦ συμβαίνει.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὅτι δὴποτε κι' ἂν μοῦ συμβαίη ἐλέγχω τὸν ἑαυτὸν μου.

ΤΥΦΛΟΣ: Δηλαδὴ ἐλέγχεις ἐμέ, τοῦτο δὲν ἐννοεῖς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἀδίκως προσπαθεῖς νὰ μὲ συσκοτίσης, τοῦτο δὲν θὰ τὸ κατορθώσης ποτέ, διότι κάποιον στόχον ἔχεις, πού δὲν ἀντελήφθην ἀκόμη.

ΤΥΦΛΟΣ: "Όταν τὰ ἀπλᾶ καὶ ὀφθαλμοφανῆ δὲν ἀντιλαμβάνεσαι, πῶς τότε τὰ περίπλοκα προβλήματα ἐξηγεῖς;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Μὰ τὸν Δία, τώρα ὑποπεύομαι, ἐκ τῆς τελευταίας φράσεώς σου, ὅτι κάπου ἐγνωρίσθημεν, καὶ ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς μου μὲ ἀναγνώρισες, ἐνῶ ἐγὼ ὑστεροῦσα εἰς τὴν ἀναγνώρισίν σου. Ἔχω δίκαιον ἢ ὄχι;

ΤΥΦΛΟΣ: Ἰδού, πῶς οἱ ὀφθαλμοὶ σου δὲν σ' ἐβοήθησαν ἐκεῖ ὅπου τὰ ὄρατά μου μὲ βοηθοῦν. Ἀναγνωρίζω, ὅτι ὑστερῶ εἰς τὰς εἰκόνας τῆς φύσεως, παρ' ὅτι ἤμουν λάτρης αὐτῶν. Ὁ στόχος μου, ἀγαπητέ, ἦτο νὰ συγκρίσω τὴν μνήμην σου κι' ὄχι νὰ συσκοτίσω τὸν νοῦν σου. Συμπολεμήσαμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Εἶμαι ὁ Βίας, μὲ ἐνεθυμήθης; Δὲν σὲ εἶδον ἔκτοτε, κι' ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ σου ἐρευνοῦν τὰ πάντα, καθυστέρησαν πρὸ τῶν ὠτων μου. Ἡ τυχαία αὕτη συνάντησις μὲ ἐνθυμίζει εἰκόνας τοῦ παρελθόντος.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Διατί, ὦ Βία, σύντροφε τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἠθέλησες νὰ μοῦ παρουσιάσῃς ὡς Σωκράτης;

ΒΙΑΣ: Διὰ νὰ δοκιμάσω τὴν μνήμην σου καὶ ἂν ἥλλαξα πολὺ εἰς τὴν μορφήν. Ἐδῶ ποὺ κάθημαι ἀναμένω τὴν κόρην μου τὴν Ἀμυμῶνη νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν οἶκόν μας. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη σύντροφος ἐντὸς τοῦ σκότους μου. Ποῖος ποτὲ θὰ ἐφαντάζετο τὴν συνάντησίν μας ὑπὸ διαφορετικᾶς συνθήκας!

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Μὴ σκέπτεσαι τὸ παρελθόν, ἐὰν σοῦ εἶναι τυραννικόν. Ἡ φαντασία καὶ ἡ ὀρθοφροσύνη θὰ σοῦ δώσουν νέας εἰκόνας πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πνεύματος. Ἐὰν συνεχῶς σκέπτεσαι τὴν ἀπώλειαν τῆς ὀράσεώς σου, θὰ παύσῃς νὰ ἀστειεύεσαι ἀκόμη καὶ ὡς Σωκράτης! Μὲ ἀναγνώρισες μέσῳ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς μνήμης σου. Ἡ μορφή σου δὲν μὲ ἐβοήθησαν νὰ σὲ ἀναγνωρίσω, τόσον ἔχεις ἀλλάξει, φίλε Βία. Μόνον ἐκ τῆς ἀπροσέκτου φράσεώς σου, ὠδηγήθην εἰς τὴν ὑποψίαν, ὅτι κάπου ἐγνωρίσθημεν.

ΒΙΑΣ: Μὴ μοῦ εἰπῆς, ὅτι κατ' ἀρχὴν δὲν ἔμεινες ἀναυδος, ὅταν ἤκουσες ὅτι εἶμαι ὁ τυφλὸς Σωκράτης.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: "Ὅτι ἦσουν τυφλὸς τὸ ἔβλεπα, ἀλλ' ὅτι ἦσουν ὁ Σωκράτης ἀδύνατον νὰ τὸ πιστεύσω, καὶ σὲ ἐξέλαθον διὰ παρανοϊκόν. "Όταν ἤκουσα τὸ ὄνομα Βίας, ἀμέσως ἀντελήφθην τί συνέβη, ἐνθυμηθεὶς τοὺς ἀστεϊσμούς σου εἰς τὸν στρατόν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοὺς ἐπλησίασεν ἡ κόρη τοῦ Βία. Ἦλθεν διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν τυφλὸν γέροντα εἰς τὸν οἶκόν των. Ὁ Βίας ἀνέφερον εἰς τὴν κόρην του τὰ διατρέξαντα καὶ ἐγέλασαν καὶ οἱ τρεῖς

των. Καθ' ὄδον ἡ χαρίεσσα Ἀμυμώνη ἀποτενιομένη εἰς τὸν Σωκράτην εἶπεν:

ΑΜΥΜΩΝΗ: Ὁ πατήρ μου, ὦ Σώκρατες, ὅταν εὕρισκεσαι μετὰ φίλων εἶναι ὄλως εὐθυμος, ὅταν ὅμως μόνος, μονολογεῖ! Πιστεύω σήμερον νὰ μείνης μεθ' ἡμῶν καὶ νὰ ἐνθυμηθῆτε τὰ παλαιά.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἄλλην φοράν, σὰς ὑπόσχομαι, θὰ ἔλθω νὰ σὰς συντροφεύσω, σήμερον μοῦ εἶναι ἀδύνατον. Τὸ σκότος τῆς εἰδικῆς περιπτώσεώς σου φίλε Βία, ἀφύπνισεν τὸ φῶς τῆς μνήμης μου. Εὐθύμησες σὺ καὶ ἐσυγκινήθην ἐγώ. Τώρα ἔμαθον πῶς ν' ἀστειεύωμαι μὲ τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ λησμονῶ τὰς πικρίας τῆς ζωῆς.

---

50. ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝ ΤΗΣ ΜΥΡΤΑΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ἐπανερχόμενος εἰς τὰ κείμενά μου περὶ Σωκράτους, τοῦ ἀξιολάτρευτου τέκνου τῆς Ἀληθείας, ἔχω νὰ προσθέσω, ὅτι οὐδέποτε ὁ σοφὸς ἀπέφευγε τὰς προσκλήσεις ὅπου ἠδύνατο νὰ ἀκουσθῆ ὁ λόγος του, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπρόκειτο νὰ διαφωτισθῆ ἡ νεολαία.

Εἰς τὸν οἶκον τῆς Μύρτας, ἀρκεταὶ νεαραὶ κόραι ἀνέμενον τὸν Σωκράτην μὲ συστολήν, μὴ γνωρίζουσαι πῶς θὰ ἀντιμετώπιζον τὸν κολοσσὸν τῆς γνώσεως, ἐὰν ἐκεῖνος ἀντετίθετο πρὸς τὰς ἰδέας καὶ ἀποφάσεις των. Ἡ Μύρτα διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰς φίλας τῆς ὠμίλησεν πρὸς αὐτάς πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ σοφοῦ.

ΜΥΡΤΑ: Ἐχω τὴν γνώμην, ὅτι ὄλαι συμφωνεῖτε μετ' ἐμοῦ εἰς τὰ ὅσα ἐλέχθησαν εἰς τὰς προηγουμένας μας συζητήσεις. Ἐὰν δὲν ἔχετε τὸ θάρρος ν' ἀντικρύσετε τὸν Διδάσκαλον, τότε μὲ τὴν συγκατάθεσίν σας νὰ ὁμιλήσω ἐγώ, ἐφ' ὅσον θὰ σὰς ἔχω ὡς συμμάχους μου.

ΟΛΕΣ ΟΜΟΥ: Τὴν ἔχεις φιλότατη Μύρτα. Σὺ μεθ' ἡμῶν καὶ ἡμεῖς μετὰ σοῦ.

Ἐνῶ αἱ φωναὶ τῶν κορασίδων συγκεχυμέναι ἠκούοντο μέχρι τῆς ἐξόδου τοῦ οἴκου, ὁ σοφὸς ἤδη εὕρισκετο εἰς τὸ κατώφλιον. Τὸν ὑπεδέχθη ἡ Μύρτα μετὰ χαρᾶς καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ὄλαι αἱ κόραι ἐν ἀπολύτῳ σιωπῇ ἀνέμενον τὸν Σωκράτην ὡς φοβερόν τοῦ λόγου μαχητὴν! Ἐκεῖνος ἀντελήφθη τὴν ἀμηχανίαν των καὶ μειδιῶν εἶπεν τὰ ἑξῆς:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὠραία καὶ πολύχρωμα ἄνθη τοῦ Παρνασσοῦ, δὲν εὐρίσκομαι ἐδῶ ὡς ἐκριζωτῆς τοῦ ὠραίου φύλου, ἀλλὰ νὰ σᾶς ἐγκαρδιώσω τὸ θάρρος πρὸς τὴν ἐλευθέραν γνώμην σας, ἵνα συζητήσωμεν τὰ προβλήματα σας ὡς νὰ ἦσαν ἰδικὰ μου. Ἐάν ἔχετε κακὴν γνώμην περὶ ἐμοῦ, ἐξ αἰτίας κακοβούλων διαδόσεων, θὰ ἤθελον νὰ ἀκούσω ποῖαι εἶναι αὐταί, διὰ νὰ παραδεχθῶ τὰ σφάλματά μου, ἐάν ὄντως εἶναι σφάλματα. Δὲν ἐγνώρισα ἄνθρωπον ἄνευ σφάλματος. Τὰ πολλὰ σφάλματα διαπράττουν, ὅσοι δὲν ἀναγνωρίζουν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ πράξουν σφάλμα τι.

ΜΥΡΤΑ: Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς Διδάσκαλε, νὰ ὀμιλήσω ἐγὼ ὡς ἀντιπροσωπεύουσα τὰς φίλας μου, τῶν ὁποίων γνωρίζω τὰς ἀπορίας καὶ σκέψεις των.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Τὰ ἄνθη, φιλότατη Μύρτα, ἔχουν τὸ προσὸν νὰ ἐκχέουν τὸ γλυκὺ ἄρωμά των καὶ ἐγὼ ὡς θαυμαστής των τὰ ἐκθειάζω ἀποδίδοντας εἰς αὐτὰ τὴν θείαν ἔμπνευσιν τοῦ λόγου μου. Σὺ, ὡς ῥόδον μεταξὺ τῶν ῥόδων ἔχεις τὸν λόγον καὶ ἐγὼ ὀξύνω τὴν ἀκοήν μου, ἵνα ἀκούσω τὴν ἀπορίαν σου.

ΜΥΡΤΑ: Χωρὶς νὰ συσταλῶ, Διδάσκαλε, τολμῶ νὰ ἐρωτήσω, διότι οὕτω μόνον θὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν, ἐάν ἡ Καλλιστώ ἤθελε πράγματι νὰ ἀποσπᾶσθαι ἐκ σοῦ ὅλους τοὺς μαθητάς σου, δὲν ξεύρω ποῦ θασιζομένη, ὡς ἐπίσης καὶ ἐάν ἀληθεύει ὅτι αὕτη ἦτο στενὴ σου φίλη.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: (μειδιῶν). Ἐάν μοῦ ἀπέσπα τοὺς μαθητάς μου, θὰ εὐρίσκον ἄλλους. Διὰ νὰ παραμείνουν πλησίον μου, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ζηλοφθονία κατεργάζεται τὸ ψεῦδος καὶ τοῦτο δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἀποσπᾶσθαι μαθητάς ἐκ τοῦ διδάσκοντος τὴν ἀλήθειαν. Ὅσον διὰ τὴν φιλίαν μου μετὰ τὴν Καλλιστώ, αὕτη δὲν ἔχει τὸ πρόνομιον τοῦτο, ἐφ' ὅσον ἡ φιλία μου εἶναι ἴση πρὸς ὅλους. Ἐάν δὲ φαίνεται ὅτι ἔχω προτίμησιν πρὸς πρόσωπόν τι, τοῦτο εἶναι σφάλμα τοῦ πιστεύοντος αὐτό, διότι ὁ μὴ κατανοῶν τὴν ἀλήθειαν εὐκόλως, μετὰ ἔλκει περισσότερο πρὸς αὐτόν, ἵνα τὸν πείσω περὶ τῆς ἀπάτης του.

Ὅσον, πονηρὸν ἄνθος, διὰ τὴν στενὴν φιλίαν μου μετὰ τὴν Καλλιστώ, θὰ ἔλεγον: τὰ ἐν οἴκῳ μὴ ἐν Δήμῳ. Διὰ νὰ λεχθῇ ὁμως τοιοῦτον τί σημαίνει κατηγορίαν πρὸς δυσφήμησιν ἐμοῦ. Ἡ στενὴ φιλία μετὰ ἐνὸς προσώπου τῆς ἀρεσκείας σου δὲν σημαίνει ἀφοσίωσιν, ἀλλὰ παροδικὴν ἀνάγκην, εἴτε χρέους, εἴτε ἀμοιβῆς ἐπιθυμίας, εἴτε ἐπιταγῆς τῶν περιστάσεων, ἄρα τὰ ὅσα λέγονται δὲν εὐσταθοῦν.

Οί άνθρωποι είναι ἐλεύθεροι νά ἀντιλαμβάνωνται τὰς πράξεις τῶν ἄλλων ὡς ὀρθὰς ἢ ἐσφαλμέναις καὶ νά συζητοῦν τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀντίθεσιν εἰς τὴν πορείαν τῆς ζωῆς των κατὰ τρόπον ποῦ αὐτοὶ ἐπιζητοῦν. Διατί ὅμως ὅλη αὐτὴν ἢ περιέργειά σας ἐπὶ τοῦ ἀτόμου μου;

ΜΥΡΤΑ: Διὰ νά διαπιστώσωμεν, ὦ Σώκρατες, ἐὰν ἡ ἐλευθέρα κίνησις πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν πράξεών μας, εἶναι προνόμιον μόνον τοῦ ἀνδρός.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐν τῇ φύσει δὲν ὑπάρχει προνόμιον διὰ τὸ ἓνα φύλον καὶ περιορισμὸς διὰ τὸ ἄλλο. Ἐν τῇ Κοινωνίᾳ ὅμως ὑπάρχει διαφορά, τοῦ πῶς καὶ πότε ἡ ἐκδήλωσις τοῦ σκοποῦ σου νά λαμβάνῃ χώραν κατὰ τρόπον θεμιτόν, ἵνα μὴ θιγοῦν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, καὶ οὐχὶ ἀθέμιτον, ὅταν οἱ νόμοι προσδιορίζουν καὶ προστατεύουν τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ λογικὴ μετὰ τῆς ὀρθῆς κρίσεως καθοδηγοῦν ἀσφαλέστερον τοὺς ἔχοντας κόκκον γνώσεως. Εἶναι ὅμως εἰς θέσιν οἱ κάλυκες τῶν ἀνθρωπίνων ρόδων, προτοῦ ἀκόμη ἀνθίσουν νά ἀποφαίνωνται διὰ τῆς τακτικῆς τῶν ἐπιθυμιῶν των, ὅταν τοὺς ἐλλείπη ὁ ἠναμμένος δαυλός, διὰ νά θαδίσουν ἐντὸς τῆς σκοτεινῆς στοᾶς; Θὰ ἐρωτήσης ποία εἶναι ἡ στοὰ καὶ ποῖος ὁ δαυλός. Ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἡ κοινωνία τὸ δὲ δεύτερον ἡ λογικὴ μετὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν. Ὅσοι τὰ ἀποκτοῦν γνωρίζουν τί πράττουν, ὅταν ὅμως δὲν δύνανται νά τὰ ἀποκτήσουν δυσφημοῦν τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα.

ΜΥΡΤΑ: Ἐὰν καλῶς ἠννόησα τὰ πάντα ἐν τῇ φυσικῇ των ἐξελίξει εἶναι θεμιτά, παρὰ τὴν διαφορὰν των, ὅταν ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐπιδιωκομένου, χωρὶς νά θλάψῃ οὐδένα, ἐν τῇ ἐχεμυθείᾳ κρύπτει τὴν φυσικὴν ἐπιταγὴν ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν διάταξιν τοῦ ἥθους, ἵνα μὴ εἰς τοὺς θεθήλους προκαλέσῃ σάλον.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Χαίρω ἀφάνταστα, διότι συνομιλῶ μετὰ κόρην ἔχουσαν τὴν δεινότητα νά συλλαμβάνῃ ἄμεσα τὸ νόημα, ποῦ ἡ μὲν φύσις ἀφῆκεν ἀκαθώριστον ἡ δὲ κοινωνία ἐνέπλεξε τὸ ὀρθὸν μετὰ τοῦ σφαλεροῦ εἰς ἄλυτον κόμβον. Εὐχομαι, ὦ Μύρτα, ὅπως ὁ λόγος σου γίνῃ φῶς τῆς συνειδήσεως τῶν ἀκροατριῶν σου, ἵνα σύ, ὡς ἄνθος τοῦ ὠραίου καὶ ἀγαθοῦ, δώσης λύσιν εἰς τὸ ἄλυτον ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ καὶ δικαίου πρόβλημα ποῦ ὑπαινίχθης. Ὁ Ἀπόλλων ἄς σὲ φωτίσῃ καὶ ἡ Ἐστία ἄς σὲ προστατεύσῃ.

51. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὁ Σοφὸς Σωκράτης καθήμενος ἐν τῷ μέσῳ κύκλου, ποὺ ἐσημάτισαν οἱ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι, ἐσιώπα, ὡς νὰ ἤθελεν ν' ἀποδείξει εἰς τοὺς παρευρισκομένους, ὅτι ἡ σιωπὴ εἶναι περισσότερον εὐγλωττος ἀπὸ τὸν λόγον, ὅταν ὁ νοῦς διαλογίζεται τὰς πολυμῶρφους κατευθύνσεις τῶν ιδεῶν.

— Διδάσκαλε, τοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγον εἰς ἕκ τῶν ἀκροατῶν του. Ἐσηματίσαμεν κύκλον, διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον σου, ἐνῶ ἡ σιωπὴ σου μᾶς ἀφαιρεῖ τὴν γνῶσιν, ποὺ θὰ ἀπολαμβάναμεν ἐκ τῶν ιδεῶν σου. Τί σκέπτεσαι καὶ ἀρνεῖσαι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου σου καὶ δὲν μᾶς ἐνημερώνῃς τὴν κρυφὴν ἀπασχόλησίν σου ἐπὶ τῶν κύκλων, ὡς ἀντελήφθημεν, τῶν ιδεῶν σου;

— Φίλτατε Ἀθηνόδωρε, τοῦ ἀπήντησεν ὁ Σωκράτης, ἀνέμενον τὰς ἐρωτήσεις σας διὰ νὰ σᾶς ἀπαντήσω. Ἐχετε, θεθαίως, ἀνάγκη νὰ μάθετε αὐτὰ ποὺ δὲν γνωρίζετε καὶ ἐὰν ἐγὼ γνωρίζω αὐτὰ ποὺ ἐπιθυμῆτε νὰ μάθετε, εὐχαρίστως νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος. Ἐάν ὅμως μοῦ ἐρωτήσετε κάτι, ποὺ δὲν τὸ γνωρίζω, προτιμῶ νὰ σιωπῶ, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἐπιχειρῶντας νὰ σᾶς ἐξηγήσω κατ' ἔμπνευσιν ἀδηλόν τι, πῶς σεῖς θὰ εἴσθε εἰς θέσιν νὰ μὲ παρακολουθήσετε, ὥστε διὰ τοῦ διαλόγου μας νὰ κατορθώσετε νὰ προσεγγίσετε τὴν ἕνοιαν τῆς μὴ προσιτῆς εἰς ὅλους σας, ἀναμενομένης ἐξηγήσεώς μου;

Εἰς τὸν κόσμον μας περιστοιχιζόμεθα ἀπὸ κύκλους ιδεῶν. Ποῖοι ὅμως κύκλοι ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀρθοί, παρ' ὅτι φαίνονται τοιοῦτοι, καὶ ποῖοι εἶναι ἐσφαλμένοι, διότι τοιοῦτους τοὺς ἐκλαμβάνετε;

Ὁ κύκλος σας, περίξ ἐμοῦ, ἐντὸς ὀλίγου θὰ διαλυθῇ, ὡσαύτως καὶ ὁ κύκλος τῶν ιδεῶν μου, ἀφοῦ τοὺς ἀκούσετε, θὰ τοὺς λησμονήσετε. Ὅποτε διερωτῶμαι εἰς τί θὰ σᾶς χρησιμεύσουν, ὅταν δὲν τοὺς διατηρῆτε εἰς τὴν μνήμην σας; Οἱ κύκλοι τῶν ιδεῶν εἶναι ἐφήμεροι, λέγονται μὲ ἔμφασιν ὑπαρκτὴν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν των, δὲν ἐκτελοῦνται ὅμως ποτὲ κατὰ γράμμα, ὡς νὰ μὴ ἐλέχθησαν οὐδέποτε, ἄρα παραμένουν ἀνυπαρκτοὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐφηρμόσθησαν. Αὐτὰ διαλογιζόμεν, καὶ κατέληξα εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τῶν κύκλων τῶν ιδεῶν. Δὲν ἀρκεῖ, φίλοι μου, νὰ παρεδεχώμεθα τὸ ὠραῖον ὡς ὑπαρκτὴν εἰκόνα ἐν τῇ ἰδέᾳ, ἐφ' ὅσον αὕτη συγκινεῖ πρὸς στιγμὴν τὸ πνεῦμα κύριος σκοπὸς εἶναι νὰ κάμπτεται ἢ καρδιά, ὥστε διὰ τῆς ἀντανακλά-

σεώς της ἐπιηρέαση πλήρως τὸ πνεῦμα ἐπὶ τοῦ νοήματος τῆς ὀρθότητος τοῦ σκοποῦ.

Ὁ Κόσμος εἶναι πλήρης κύκλων ἀπατηλῶν, διότι ἄνευ αὐτῶν τῶν κύκλων, δὲν θὰ ὑποπίπτατε εἰς σφάλματα διὰ νὰ πάθετε καὶ διὰ νὰ μάθετε. Πέραν ὅμως τοῦ ὄριου τῶν κύκλων, ὡς μύωπες, δὲν σὰς εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνετε τὸν λόγον τῆς ἀπατηλῆς του ὑπάρξεως.

— Διδάσκαλε, ἡ ἐξήγησίς σου δὲν εἶναι συγκεκριμένη, καὶ δὲν δύναμαι νὰ μεταδώσω αὐτὴν εἰς τὸν κύκλον τοῦτον, ὅστις ἀνυπομονεῖ νὰ μάθῃ τί θέλεις νὰ εἴπῃς.

— Ἀπορῶ, φίλε μου, πῶς ἡ σιωπὴ μου δὲν σὰς ἐδίδαξε περισσότερα τοῦ λόγου μου. Ὅταν δὲν κατορθώνετε νὰ εἰσδύσετε εἰς τὴν εὐγλωττίαν τῆς σιωπῆς, μὴ ζητῆτε νὰ μάθετε τὰ ὅσα ὁ λόγος μὲ σαφήνειαν διατυπώνει, χωρὶς ὅμως θετικὸν ἀποτέλεσμα.

Ὁ λόγος διεγείρει τὰ πνεύματα, ποὺ δὲν ἔχουν κρίσιν, ἐνῶ ἡ σιωπὴ κατευνάζει τὴν ἐξέγερσιν τοῦ πνεύματος διὰ τῆς κρίσεως. Ὁ λόγος ἔχει διττὴν ἰσχύν. Ἐξ ἡμῶν ἔγκειται διὰ τῆς νηφαλιότητος καὶ τῆς σωφροσύνης νὰ διακρίνωμεν καὶ νὰ προσεταιρισθῶμεν τὸν λόγον τῆς ὀρθότητος καὶ ὄχι ἐκεῖνον ποὺ μᾶς συμφέρει. Ἡ σιωπὴ δὲν ταράσσει τὰ ἥπια πνεύματα, ὁ θόρυβος ὅμως τοῦ λόγου δημιουργεῖ ἐκνευρισμὸν καὶ ἐνίοτε πανικόν. Διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ διαλυθῶμεν ἡρεμοὶ καὶ νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνευματικοῦ μας ἀγροῦ.

---

52. Η ΜΥΡΤΑ ΖΗΤΕΙ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗΝ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Ὅχι μακρὰν τοῦ κέντρου τῶν Ἀθηνῶν (κατὰ τὸ σημερινόν σας Μοναστηράκι) ὑπῆρχεν δασύλλιον, ἔρημον ἐκεῖνο τὸ δεῖλι. Συνήθως εἰς τὸν χῶρον τοῦτον συνεκεντροῦντο ὀλίγοι ἄνδρες καὶ ἀντήλασσαν τὰς γνώμας των. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὁ Σωκράτης εὐρίσκετο μόνος. Ἐκάθητο ἐπὶ λιθίνου ἐδράνου καὶ διαλογίζετο τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν περιεργὸν αὐτοῦ χαρακτήρα! Διατί, διερωτᾶτο ὁ εἰς διαφέρει τόσον πολὺ ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ δὲν ὑπάρχει μεταξύ των κοινὴ κατανόησις, ἐπὶ ὅποιου δήποτε θέματος ποὺ ἀφορᾶ τὴν ὀλότητα; Τὸ δαιμόνιον του, τοῦ ἔλεγεν, ὅτι αὐταὶ αἱ διαφοραὶ ἀντιλή-

ψεων, εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι συνθέτουν τὴν πληρεστέραν ἔννοιαν ἐπὶ τῆς προοδευτικῆς ἐξελίξεως τοῦ πνεύματός των. Καὶ πάλιν ἀνικανοποίητος ὁ σοφὸς ἀπὸ τὴν ἄποψιν ταύτην, ἀνεζήτει τὰ βαθύτερα αἷτια, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς ὀρθὰ συμπεράσματα, μὴ ἐπιδεχόμενα ἀλλαγὴν ἰδεῶν...

Αἴφνης ἤκουσεν τὴν γλυκεῖαν φωνὴν κορασίδος νὰ τοῦ λέγῃ:

— Διδάσκαλε μὲ συγχωρῆς, δὲν ἀνέμενες τὴν ἐμφάνισίν μου καὶ ἐξεπλάγης. Ἐλπίζω κατὰ τὴν προκεχωρημένην ταύτην ὥραν, νὰ ἀντελήφθῃς ἐκ τῆς φωνῆς μου ποῖα εἶμαι.

— Εἶσαι ἡ Μύρτα. Ἡ φωνὴ σου δηλοῖ τὴν ἐπιθεβαίωσίν μου. Ἐλα κάθησον πλησίον μου, καὶ εἰπέ μου ποῖος ἀγαθὸς ἄνεμος σὲ ὤθησεν μέχρις ἐδῶ; Ἐκ τῆς σιωπῆς σου, ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι διαστάσεις ἂν πρέπη ἢ ὄχι νὰ μ' ἐρωτήσης κάτι, πού θασανίζει τὴν σκέψιν σου. Περὶ τίνος πρόκειται; Σὺ ἢ θαρραλέα καὶ μαχητικὴ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις σου, διατί δὲν τολμᾷς νὰ μοῦ εἴπῃς τὸν λόγον;

— Ἐχεις δίκαιον, Διδάσκαλε, ἐγὼ ἢ θαρραλέα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δειλιῶ, κατέχομαι ὅμως ἀπὸ ἐνδοιασμόν, ἐὰν πρέπει ἢ ὄχι νὰ σοῦ ζητήσω μίαν συμβουλήν. Θέλω νὰ μοῦ εἴπῃς ἐὰν ἡ θέσις τὴν ὁποῖαν λαμβάνω εἶναι ὀρθὴ ἢ ἐσφαλμένη.

Μύρτα, ἀγαπητόν μοι τέκνον, ἠγνόησα τί περισπᾶ τὰς σκέψεις σου, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃς τί ν' ἀποφασίσῃς. Ἐλπίζω νὰ προσήγγισα εἰς τὰ ἄδυτα τῆς τεταραγμένης σου σκέψεως. Λέγε μου ἔλευθέρως, τί σοῦ συμβαίνει διὰ νὰ σὲ βοηθήσω. Μᾶλλον πρόκειται περὶ ἐρωτικῆς σου ἐξάρσεως. Ἡ φυσικὴ ροὴ τοῦ ἐνστίκτου ἐξεγείρει τὸ πνεῦμα εἰς εἰκόνας ἀδήλου πόθου πρὸς πραγματοποίησιν! Λέγε μου, ποῖος εἶναι ὁ νέος καὶ ἂν εἶναι ἄξιος νὰ κοσμήσῃ τὸν οἶκόν του, μὲ τὸ μυροβόλον τοῦτο ἄνθος πού ἔχει τὴν ἀνάγκην εἰδικευμένου κηπουροῦ.

— Διδάσκαλε, πῶς ἀντελήφθῃς τὸν λόγον τῆς ἐπισκέψεώς μου πρὸς σέ, ἀπορῶ.

— Διὰ νὰ ἔλθῃς μόνη καὶ τοιαύτην ὥραν, σημαίνει ὅτι σὲ ἀφορᾷ προσωπικόν σου θέμα.

— Ἀκριβῶς, ὦ Σώκρατες, καὶ δὲν θέλω νὰ ἐκτεθῶ εἰς τὰ ὅμματα ἄλλων, ἐφ' ὅσον αἱ ἀντιλήψεις μου ἦσαν διαφορετικαί, ἀπὸ αὐτὰς πού συναισθανόμην. Πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσω, διὰ νὰ μὴ με ἐκλάβουν ὡς ἄστατον χαρακτήρα, ἄλλα νὰ λαλῶ καὶ ἄλλα νὰ πράττω.

— Ἡ φύσις, ἀγαπητὴ μου δὲν ἐμπαίζεται, ὅταν τὸ πνεῦμα ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του προσφωνῇ τὰ ἀντίθετα, τῶν ὧν λογικῶς ἐξέφραζε,

χωρίς νά λαμβάνη ὑπ' ὄψιν του τὸν παράγοντα τῆς φυσικῆς ἀνάγκης. Διὰ τοῦτο σὲ συνεβούλευσα, ἔάν τὸ ἐνθυμῆσαι, νά εἶσαι συνετὴ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις σου, διὰ ν' ἀποκτήσης σύντροφον τῆς ἀρεσκείας σου. Τὸν ἐρωτεύθης μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς καρδίας ἢ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πόθου;

— Συμπαθῶ τὸν νέον, καὶ ὁμολογῶ ἔλξιν πρὸς τὸν ἀνδρισμόν του.

— Φυσικωτάτη ἢ αἰσθησις αὕτη, Μύρτα. Εἶναι ὅμως πρὸς ὄφελός σου ἢ πρὸς θλάθην σου; Ἴδου τὸ μέγα πρόβλημα πού παρουσιάζει ἡ περίπτωσίς σου. Ἐάν εἶσαι λίαν ἐρωτευμένη μετὰ τοῦ νέου, δὲν πταῖς ἐσύ, διότι περιέπεσες εἰς φυσικωτάτην ἀδυναμίαν, ἡ ὁποία σοῦ ἀφῆρεσεν τὴν λογικὴν κρίσιν σου, καὶ τὴν ἀντικατέστησεν διὰ τοῦ πόθου νά ἐκπληρώσης τὸ ὄνειρον τῆς ἐπιθυμίας σου. Μέχρις ἐδῶ θαδίζομεν καλῶς. Ἐάν ὅμως διὰ τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου λόγου ἐπέλθῃ ὁ κόρος μεταξύ σας καὶ προπαντὸς εἰς τὸν νέον, λόγῳ τῆς πλήρους ἐλευθερίας του, ἀκόμη καὶ ἐφήμερης ἐκλογῆς του ἐπὶ ἄλλων γυναικῶν, ἢ πρᾶξις του αὕτη δὲν θὰ γίνῃ αἰτία νά αἰσθανθῆς τὸν ἑαυτὸν σου δυστυχή; Πῶς θὰ ἀνεχθῆς τὴν κατάστασιν; Δὲν θὰ πικρανθῆς καὶ ἀπογοητευθῆς;

— Τί, ὦ Σώκρατες, μὲ συμβουλεύεις νά πράξω; Ὁ νοῦς μου εἶναι συσκοτισμένος.

— Νά περιορίσης τὸν ἀχαλίνωτον ἐνθουσιασμόν τοῦ ἀστάτου χαρακτηῆρος σου. Ἐσαγήνευσε διὰ τοῦ θλέμματος καὶ ἐσαγηνεύθης. Ζητεῖς τὴν συμβουλὴν μου, θὰ σοῦ τὴν δώσω. Ἐάν ἡ συμπάθειά σου πρὸς τὸν νέον προέρχεται ἐκ τῆς καρδίας σου καὶ ἔχει θετικὴν θάσιν τὸν δεσμόν, τότε δὲν θὰ δείξης τοσοῦτον ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν ἐκλεκτόν σου, ἀλλὰ νά θεβαιωθῆς πόθεν πηγάζει τὸ ἐνδιαφέρον του. Ὅταν καὶ οἱ δύο ἔχετε τὴν καρδίαν σας ὡς ὄδηγόν, τοῦτο θὰ τὸ ἐκδηλώσῃ τὸ πνεῦμα σας, οὐχὶ διὰ κενῶν κοσμητικῶν φράσεων, ἀλλὰ πηγαίας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ σας κόσμου ἀνάγκης. Ὡστε ὁ καθαρὸς ἔρωσ νά γνωρίζῃ νά κρούῃ τὰς λεπτὰς χορδὰς τῆς καρδίας σας καὶ ν' ἀποδίδῃ τὴν μουσικότητα τῆς συμπαθείας σας μὲ σύνδεσιν δεσμοῦ ψυχο-ἐρωτικοῦ. Νά μοῦ ὑποδείξῃς ποῖος εἶναι ὁ νέος, καὶ ἐγὼ νά εἶσαι θεβαία, ὅτι θὰ ἐπιτύχω εἰς τὸν σκοπὸν σου, διότι δὲν θέλω τὸν μαρασμόν τοῦ ἀνθους, ἀλλὰ τὴν συντήρησιν αὐτοῦ.

— Διδάσκαλε θὰ σοῦ ὁμολογήσω καὶ κάτι ἄλλο, παρ' ὅτι ὁ νέος δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος, τὸν συμπαθῶ καὶ τὸν ἐκτιμῶ, χωρὶς νά εἶμαι ὑπερβολικὴ, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου προτοῦ τὸν γνωρίσω, αἰσθά-

νομαι καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς, σφοδρὸν ἔρωτα πρὸς πρόσωπον ποῦ δὲν εἶδον τὴν φυσιογνωμίαν του, ἐντούτοις ἔχω ἐντός μου τὸν παλμὸν τῆς καρδίας του νὰ πάλλῃ μετὰ τῆς ἰδικῆς μου ἐν συγχορδία. Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τί μοῦ συμβαίνει. Οὐδεὶς ἐξ ὕσων γνωρίζω μὲ εἴλκυσε μὲ τόσῃν δύναμιν. Αἰσθάνομαι τὴν παρουσίαν του ἐντός μου ὡς εἰκόνα τῆς ἀπροσώπου φαντασίας μου. Παρ' ὅτι συμπαθῶ τὸν νέον ποῦ σοῦ ἀνέφερον, καὶ ὅμως ἡ σκέψις μου βυθίζεται σὲ ἄγνωστα πελάγη. Ἀναζητῶ κάτι ποῦ δὲν ὑφίσταται, μήπως εἶναι παραισθήσις τοῦτο; Τί ἠμπορεῖ νὰ μοῦ συμβαίνει, Διδάσκαλε;

— Μή, Μύρτα μου, ἀεροβατεῖς, προσγειώσου πρὸς τὸν δεσμὸν τῆς ἀνάγκης καὶ συμπαθείας σου. Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ὅποιοι ὀρίζομεν τὴν ζωὴν μας, ἀλλὰ ὁ ἀγραφὸς νόμος. "Ὅπως σοῦ εἶπον πρῶτον θὰ ἐξετάσω τὰς πραγματικὰς προθέσεις σου. "Ὅσον διὰ τὰς παραισθήσεις σου μὴ δίδεις σημασίαν, ποῖος γνωρίζει τὰ ἐλατήρια ταῦτα πόθεν προέρχονται! "Υπαγε ἡσυχος εἰς τὸν οἶκον σου καὶ ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸ πλευρόν σου.

— Εὐχαριστῶ φίλτατε Διδάσκαλε, σοῦ εἶμαι εὐγνώμων.

— Κοιμοῦ ἤρεμος καὶ ἀμέριμνος τέκνον μου.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Μύρτας, ὁ Σωκράτης ἐξακολούθησεν καὶ πάλι τοὺς συλλογισμοὺς του ἐπὶ ὥρας νὰ ἐρευνᾷ τὸ κίνητρον τῆς ἀλλαγῆς τῶν σκέψεων ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων. "Ἦθελε νὰ μάθῃ ποῦ ἐδρεύει αὐτό, νὰ τὸ ἐντοπίσῃ καὶ νὰ τὸ συζητήσῃ μετὰ τοῦ δαιμονίου του.

---

53. ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΕ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Θὰ ἀναφερθῶ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Σωκράτους, ὅταν ἐκρατῆτο ὡς κατὰδικος εἰς τὴν φυλακὴν του, ἀναμένων ἀτάραχος τὴν ἡμέραν τῆς ἀπολυτρώσεώς του ἐκ τοῦ κόσμου σας. Πολλοὶ ἐκ τῶν στενῶν του φίλων καὶ γνωστῶν ἤρχοντο ὀρισμένην ὥραν καὶ τὸν ἐπισκέπτοντο, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσουν τὸν πνευματικὸν ἥλιον, ὅστις προσῆγγιζεν τὴν δύσιν του. Ἡ Πολιτεία ὑπέπεσεν εἰς ἀσυγχώρητον σφάλμα νὰ ἐνοχοποιήσῃ τὸν μέγαν ἀθῶν, διὰ νὰ στιγματισθῇ ἢ ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ σῆψις μιᾶς

Πολιτείας ἄρχεται ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ μόνον, διὰ νὰ γίνῃ αἰσθητὴ ἢ πνευματικὴ κατάπτωσης μιᾶς ἐποχῆς.

Μὲ τὴν σελίδα ταύτην κλείω τὰς μικρὰς εἰκόνας ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ σοφοῦ, ὅστις ἐκκληροδότησεν εἰς τὴν πάτριόν του γῆν, ἀνεπαναλήπτους διδασκαλίας ἠθικοῦ περιεχομένου, πληρωθεὶς διὰ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Πολιτείαν, διὰ τῆς ἀγνωμοσύνης αὐτῆς, λόγῳ πνευματικῆς της καθυστερήσεως. Αἱ ἀδικίαι αὐτοτιμωροῦνται, ὡς συνέβη ἀργότερον εἰς τοὺς πρωταίτιους ἐνόχους τῆς καταδίκης τοῦ Σωκράτους. Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ σοφός, ὅταν ἔλεγεν «Διδάσκω ἀεὶ διδασκόμενος, φρίττων καὶ ἀηδιάζων».....

Ἐντὸς τοῦ ἀντροῦ ἐκείνου ἦτο φυλακισμένος ὁ μέγας σοφός τῆς ἐπιδιωκουμένης ἀληθείας, τοῦ ἠθους καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἡ διδασκαλία του θὰ παραμείνῃ ἀθάνατος εἰς τὰς εὐσεβεῖς καὶ εὐσπλαγχνικὰς καρδίας τῶν ὁπαδῶν του. Εἰς μίαν γωνίαν τοῦ ἀντροῦ τούτου ἐκάθητο ὁ Πλάτων ἔχοντας τὴν κεφαλὴν του ἐντὸς τῶν παλαμῶν του, λίαν στενοχωρημένος διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ διδασκάλου του. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶχον περικυκλώσει τὸν καταδικασθέντα δίκαιον, ἐκ τῶν ὁποίων μερικοὶ ἐδάκρυον καὶ οἱ λοιποὶ συνωμίλουν μετὰ τοῦ σοφοῦ.

ΛΥΣΙΑΣ: Ὁ ἦλθον νὰ σὲ ἴδω, ὦ Σώκρατες, οὐχὶ ὡς ἀντίπαλος τοῦ λόγου, ἀλλ' ὡς φίλος μὲ διαφορετικὰς ἀντιλήψεις, ἐπὶ τῆς νοοτροπίας τῶν ἀνθρώπων. Τὴν ἀλήθειαν ἦν ὑποστήριξες, διὰ νὰ τὴν ἐννοήσουν ὅλοι, δὲν εἶναι τοῦ κόσμου τούτου, ἴσως ἐνὸς ἄλλου πολὺ ἀνωτέρου, πὺ οὐδεὶς μας γνωρίζει. Ἡ ὑπερψήφισις τῆς καταδίκης σου ὑπὸ τῶν 60 δικαστῶν ἦτο τυφλή. Ἔσο θέβαιος, ὅτι ἡ Πολιτεία θὰ σὲ τιμῆσῃ ἐπαξίως, μόλις ἀντιληφθῇ τὸ σφάλμα τῆς κακοηθείας τῶν ἐνόχων, ὥστε ἡ μνήμη σου νὰ παραμείνῃ ἀθάνατος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἡ αἰσχύνῃ ὅμως τῶν ἐνόχων ὡς ἀνεξίτηλον στίγμα τῆς ἀδικίας των, θὰ ἀποκαλυφθῇ καὶ θὰ εὐρεθοῦν οἱ ἔνοχοι θάττον ἢ θράδιον εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐρινύων. Ἐὰν οἱ λόγοι μου, οὐδὲν τὸ κοινὸν εἶχον μετὰ τῶν ἰδικῶν σου, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι δὲν εἶμαι ἀφανῆς φίλος τοῦ λόγου σου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐμφανῆς ὁ λόγος τῆς τιμῆς σου, φίλε Λυσία. Αἱ εἰδικότητες τοῦ λόγου εἶναι ἀδελφαί, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ὁμοιάζουν μετὰξὺ των. Ὁ καθ' εἰς μὲ τὴν εἰδικότητά του δημιουργεῖ ἢ καταστρέφει συνειδήσεις. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πῶς οἱ κριταὶ ἀντιλαμβάνονται τὰς ἐννοίας τοῦ λόγου.

ΦΑΙΔΩΝ: Διατί, διδάσκαλε, δὲν ἀπεδέχθης τὴν φυγὴν καὶ

ἀφήκες τὸ ψεῦδος νὰ κυριαρχήσῃ; Ἡ φυγὴ σου θὰ ἔσωζεν ἐσέ, πρὸς χαρὰν ἡμῶν, πού τόσον ἔχομεν τὴν ἀνάγκην σου, καὶ θὰ διέσωζεν τὴν Πολιτείαν, μόλις αὕτη θὰ διεπίστωνε τὸ βαρὺ σφάλμα της.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ἐκ τῆς ἰδικῆς σου ἀπόψεως, ἀγαπητέ μου, ἔχεις δίκαιον, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐκ τῆς ἰδικῆς μου. Ὅταν ἀποφύγω, ἔστω καὶ τὴν κακῶς ἀποφανθεῖσαν ποινὴν, πού μοῦ ὑπέβαλεν ἡ Πολιτεία, λιποτακτῶ, ἀδιάφορον ἐάν κατόπιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, διαισθανθῆ τὴν διαπραχθεῖσαν ἀδικίαν της. Τοιοῦτου εἶδους ἀποφάσεις ἔλαθον χώραν καὶ ἄλλοτε, ἀπὸ πνευματικῶς ἀξέστους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους αὕτη αὕτη ἡ Πολιτεία προσδιώρισεν ὡς κριτὰς τοῦ νόμου. Ἡμεῖς, ὡς τέκνα της, ὀφείλομεν τυφλὴν ὑπακοὴν εἰς αὐτήν, ἀψηφούντες ἀκόμη καὶ τὸν θάνατον, ἵνα δώσωμεν τὸ παράδειγμα τοῦ καλοῦ πολίτου. Ἐάν ὑπάρχουν πραγματικοὶ πταίικται, ὅποιοι δῆποτε καὶ ἂν εἶναι, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι θὰ τιμωρηθοῦν ἀπὸ τὴν θεὰν Νέμεσιν, ἣτις ἴσταται ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπίνης Νομοθεσίας. Οἱ θεοὶ ὡς γνωρίζετε, δὲν ἀνέχονται ἀδικήματα, τὰ ὁποῖα θίγουν τὴν ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦ πολίτου. Ὅταν ἡ Πολιτεία δὲν ἐλέγχει τοὺς ἀνδρας τοὺς ὁποίους ἐκλέγει, εἶναι ἀκέφαλος καὶ θὰ κριθῆ ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι βαρὺ, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ τελείως, ἵνα ἐπικρατήσῃ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου καὶ οὐχὶ τὸ ἄδικον ὡς δίκαιον τῆς ἀδικίας. Πρὸ τῆς Ἀρχῆς τοῦ Δικαστηρίου, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπινα ὄντα, πλήρη ἀδυναμιῶν τοῦ σκέπτεσθαι ὀρθῶς, ὑποτασσόμεθα ἐξ ὑπακοῆς τῆς νομιμοφροσύνης μας, εἰς τὴν ἀδικίαν, διὰ νὰ σώσωμεν τὴν νομικὴν ἰσχὴν τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, ἣτις δυνατὸν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ ἀνεπανόρθωτον σφάλμα της, ἀφοῦ τὸ διαπράξῃ.

ΛΥΚΡΑΤΗΣ: Σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀντετάσσεσο πρὸς τὰς διδασκαλίας τῶν σοφιστῶν καὶ μετ' ἐκπλήξεως παρατηρῶ, ὅτι ὁμιλεῖς ὡς εἰς ἐξ αὐτῶν, δικαιολογώντας τὴν ἄνομον ἀπόφασιν τοῦ θανάτου σου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Δικαιολογῶ τὴν νόμιμον ἀπόφασιν τῆς Πολιτείας ὡς Ἀρχὴν καὶ οὐχὶ ὡς σφαλερὰν ἀπόφασιν τῶν 60 ὑπερψηφισάντων δικαστῶν. Ἴσως ἡ ἀδικία αὕτη συνετίσῃ τοὺς ἀδίκους, ἵνα μὴ περιπέσουν εἰς ἕτερα σφάλματα καὶ ἀποφευχθῆ εἰς τὸ μέλλον ἢ καταδικῆ εἰς θάνατον ἀθῶων πολιτῶν.

Ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεν ἐλεύθερος ἐδίδαξα διακηρύττων τὸ ὀρθόν, τὸ ἠθικόν καὶ ἐγκωμίασα τὴν ἀρετὴν, ὡς τὸ κραταιώτερον θάθρον διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνεύματος. Ἐπραξα τὸ χρέος μου ὅσον μοῦ τὸ ἐπέτρεπον αἱ δυνάμεις μου. Πράξατε καὶ σεῖς κατὰ τὸ ὑπόδειγμά

μου, ὅ,τι σᾶς ἐδίδαξα. Μέχρις αὐτῆς τῆς στιγμῆς, ἐντὸς τοῦ δνείρου ποὺ διερχόμενην ἐπάταξα τὸ κακὸν καὶ ἐξῆρον τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἰς γενικὴν κλίμακα. Οὐδὲν ἄλλο παραμένει ἀπὸ τὸν ἐγκάρδιον χαίρετισμόν μου, εὐχόμενος ὅπως ὁ φωτισμός μου νέον φῶς σᾶς ἀποδώσῃ καθ' ἣν στιγμὴν ἐγὼ θὰ μεταβαίνω εἰς ἄλλην ζωὴν, ἄγνωστον εἰς τὴν ἀνθρώπινον γνῶσιν, ὑπαρκτὴν ὅμως εἰς τὴν διαίσθησίν μου. Τὸ πνεῦμα μου θὰ λάβῃ κατεύθυνσιν πρὸς Νέαν Πολιτείαν, ὅπου δὲν θὰ ὑπάρχουν ἀδικίαι, ψεύδη, συκοφαντίαι καὶ πράξεις ὀχληραὶ διὰ τὴν συνείδησιν, εἰς τὴν Ζωὴν τῶν Μακάρων.

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελις	
Πρόλογος	5	
1) Συζήτησις Σωκράτους και Μενάνδρου	»	7
2) Ὁ εὐθύς Λόγος	»	9
3) Περί φιλίας	»	11
4) Τριβὴ καὶ φθορὰ	»	13
5) Περί πολιτεύματος	»	14
6) Ἀναφορὰ Φρύνωνος εἰς τὸν Σωκράτην	»	16
7) Ἡ διάκρισις τοῦ λόγου	»	18
8) Διάλογος Σωκράτους εἰς τὴν Πεντέλην	»	20
9) Συκοφαντία κατὰ τοῦ Σωκράτους	»	22
10) Σωκράτης καὶ Ξανθίππη	»	24
11) Διάλογος Φρυγοῦς καὶ Σωκράτους	»	26
12) Ἐν κύπελλον ὕδατος	»	28
13) Ἡ Γεωμετρία μέσον ἀσκήσεως τοῦ νοῦ	»	30
14) Ἀπόστασις καὶ Διάστημα	»	32
15) Τὸ ἐκκρεμές τοῦ χρόνου	»	34
16) Ὁ ποταμὸς ρέει πρὸς τὴν θάλασσαν	»	36
17) Ζῶα νοήμονα καὶ ἄνθρωποι ἀγνώμονες	»	37
18) Ἡ Ζηλοτυπία τῆς Ξανθίππης	»	40
19) Τὰ οὐράνια σώματα, σχετικῶς εἶναι ἀσχετα μετὰ τὴν ἐν τῇ γῆ ζωὴ μας	»	42
20) Ἡ γυνὴ πολῦτιμος σύντροφος ἢ δίκωπος μάχαιρα	»	44
21) Ἡ ποιότης εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐλάχιστον	»	46
22) Τὸ μέγα ἐν μικρῷ	»	48
23) Ὁ Σωκράτης ἐν μέσῳ κορασιδῶν	»	50
24) Ὁ μῦθος τοῦ γέροντος ἀγρότου	»	53
25) Πλάτων - Κρίτων - Σωκράτης	»	57
26) Πρὸ τῆς καταδίκης τοῦ Σωκράτους	»	59
27) Πέργη ἢ φιλόσοφος τῆς ἀγνοίας	»	61
28) Ὁ φθόνος, ἐνέργεια τοῦ ἀσυλλογίστου	»	65
29) Ὁ πόνος τῆς μητρὸς	»	66
30) Ὁ τροχὸς τῆς ζωῆς	»	70
31) Ὁ ρήτωρ τῶν κακῶν ὁδηγιῶν	»	72
32) Ὁ θάνατος προθάλαμος τῆς ζωῆς	»	74
33) Ἡ φυγὴ φόβος τῆς συνειδήσεως	»	76
34) Ὁ Σωκράτης ὁμιλεῖ περὶ τῆς Ξανθίππης	»	78
35) Ὁ Σωκράτης εἰς μίαν ἀκτὴν τοῦ Φαλήρου	»	81

36) Ἡ ἐγκράτεια θέλησις τοῦ σθένους	Σελίς	84
37) Ποίος ὁ λόγος ὑπάρξεως τῆς ζωῆς μας	»	86
38) Ἡ μυθική Γαλάτεια καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Σωκράτους	»	87
39) Ὁ ὀκνηρὸς κατεργάζεται τὴν ἑαυτοῦ ἀνίαν	»	93
40) Ἡ ἐσφαλμένη ἔννοια τῆς ἀντιλήψεως, κακὸς ὁδηγὸς τῶν πράξεων	»	95
41) Λήδα, ἡ κόρη ποῦ ἀνεζήτει ἐν τῇ δυσμορφίᾳ τὴν ὠραιότητα	»	97
42) Ὁ Σωκράτης διαιτητὴς εἰς μίαν διένεξιν	»	99
43) Μερίνη, ἡ ἰέρεια τῆς Κριμαίας	»	103
44) Συμβουλή Σωκράτους πρὸς ἀγνωστον	»	106
45) Τὰ πάθη καταστρέφουν καὶ μειώνουν τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν	»	109
46) Ὁ Σωκράτης εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν	»	112
47) Ἡ γνώμη τοῦ Σωκράτους περὶ μυθολογίας	»	114
48) Ὁ Σωκράτης καταβρεγμένος ἀπ' τὴν βροχὴ ἐπιστρέφει εἰς τὸν οἶκον του	»	117
49) Ὁ τυφλὸς γέρον καὶ ὁ Σωκράτης	»	120
50) Πρόσκλησις τοῦ Σωκράτους εἰς τὸν οἶκον τῆς Μύρτας	»	123
51) Ὁ κύκλος τῶν ἰδεῶν	»	126
52) Ἡ Μύρτα ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους	»	127
53) Ἀποχαιρετισμὸς τῶν ὀνείρων, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Ζωὴν τῶν Μακάρων	»	130
Περιεχόμενα	»	134
Ἐκδόσεις Π.Ο.Α.	»	136

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελίς 22. Τὸ κείμενον τῆς 9ης Διδασκαλίας ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ:

Εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν φίλων, ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης. Εἰς λοιπὸν ἐκ τῶν παρευρισκομένων ἠρώτησεν τὸν σοφόν:

— Ποῦ, ὦ Σώκρατες, νὰ εὑρίσκεται ὁ προσφιλέτης σου Ἀλκιβιάδης;

Ὁ σοφὸς μὲ τὴν πραότητα ποῦ τὸν ἐχαρακτήριζε, ἀπαντᾷ:

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἐρώτᾳς κ.λπ.

~~όδός Νάξου αριθμός 116 (τ.τ. 901) τηλέφωνο 22.87.215 Αθήνα~~

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

- 1) ΟΜΗΡΟΥ: "Ανθρωπος και Ειρήνη (Σελίδες 400, δρχ. 200)
- 2) Μεταθανάτια έργα Αρχηγών του Πνευματικού Κόσμου (Σελίδες 240, δρχ. 150).
- 3) Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ - Γ. ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ: Α) Μεταθανάτιες Όμιλιες και Β) Δέκα (10) μεταθανάτιες Έπιστολές (Ένας τόμος. Σελίδες 120, δρχ. 75).
- 4) ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ: Σελίδες από την Ζωήν του Σωκράτους. (Τόμος 1ος. Σελίδες 100, δρχ. 75).
- 5) ΣΟΛΩΝΟΣ - ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ: Ο άπωλεσθείς Πολιτισμός των Ατλάντων και ΟΡΦΕΩΣ: Συνοπτική Έρμηνεία της Έλληνικής Μυθολογίας. (Ένας τόμος. Σελίδες 136, δρχ. 125).
- 6) ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ: Φρυγώ - Σελίδες από την προϋπαρξίν της. (Τόμος 1ος Σελίδες 176 δρχ. 125).
- 7) Γ. Χ. ΠΙΖΑΝΗ: Θεία Αρχή και Οργανωμένον Έπουράνιον Βασίλειον. (Σελίδες 208, δρχ. 150).

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΙΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ: Φρυγώ - Σελίδες από την προϋπαρξίν της. (Τόμος 2ος).

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ - ΑΓΟΡΕΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Διά παραγγελίας άπευθύνεσθε: Γ. Χ. Πιζάνη, Αγ. Παρασκευής 489 (Τ.τ. 900) τηλέφωνο 22.88.222 ΑΘΗΝΑΙ ~~την~~ εις την Διεύθυνσιν του Όμίλου. Δι' αγοράς βιβλίων δύνασθε νά άπευθυνθήτε εις τά κάτωθι βιβλιοπωλεία των Αθηνών:

«ΔΩΔΩΝΗ» Άσκληπιού 3
«ΔΩΔΩΝΗ», Ίπποκράτους 17
«ΤΙΠΟΥΚΕΙΤΟΣ», Σόλωνος 70
«ΠΕΡΓΑΜΟΣ», Σόλωνος 102
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ίπποκράτους 15ε
«ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ», Σταδίου 41
ΚΑΤΣΙΚΑΛΗΣ, Σόλωνος 84
«ΕΣΤΙΑ»-ΚΟΛΛΑΡΟΣ, Σταδίου 38
ΒΑΓΙΩΝΑΚΗΣ, Ίπποκράτους 15

ΚΟΛΙΟΠΑΠΑΣ, Σόλωνος 66
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ, Σόλωνος 71
ΑΔΕΛΦΟΙ ΤΟΛΙΔΗ, Σόλωνος 71
«ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ», Ίπποκράτους 9
ΠΑΤΣΙΛΙΝΑΚΟΣ, Πανεπιστημίου 47
ΣΙΔΕΡΗΣ, Σταδίου 44
«ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ» Σόλωνος 94

